

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**OSMANLI İMPARATORLUĞU VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE
ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM**

Lisansüstü Eğitim-Öğretim Sınav Yönetmeliğinin
Tarih Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
DOKTORA TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

KAZIM DALKIRAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bayram KODAMAN

ISPARTA, 2010

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen :T.A.R.I.H..... EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız ~~YÜKSEK LİSANS~~ / DOKTORA Programı öğrencisi
.....KAZIM.....DALIKIRAN..... tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI / YAPILMADI**

01.09.2010
Tarih

Prof. Dr. Fahrettin TILLAK
Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 01.09.2010...ÇARŞAMBA
günü saat 10.00... 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin ..OSMANLI...İMPARATORLUĞU
VE TÜRKİYE...CUMHURİYETİNDE...ASKERİ AKADEMİK...EĞİTİM.....
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı
almıştır.

KABUL RED DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Prof. Dr. Bayram KODAMAN	
Üye	Doc. Dr. Hasan Babacan	
Üye	Yrd. Doc. Dr. Ümit AKÇA	
Üye	Yrd. Doc. Dr. A. Serker DUYMAZ	
Üye	Yrd. Doc. Dr. Hayri ÇAPRAZ	

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR /**
~~KAZANMAMIŞTIR~~
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI : Tarih: Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

Madde-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RET" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	vii

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNDE SARAY OKULLARI VE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİME HAZIRLIK KAPSAMINDAKİ GELİŞMELER

A. GENEL HATLARIYLA OSMANLILARDA EĞİTİM VE ÖĞRETİM	13
B. SARAY OKULLARI	16
C. BATI TARZI EĞİTİM KURUMLARININ ALINMASI	23
1. Mühendishane-i Berri-i Hümayun	27
2. Askerî Rüştiyeler	28
3. Askeri İdadiler (Yüksek Öğrenime Hazırlık Okulları)	29
4. Mekteb-i Harbiye (Harb Okulu)	31
Ç. OSMANLI DÖNEMİNDE BATILI ÜLKELERLE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM İŞBİRLİĞİ VE OSMANLI ORDUSUNDA YABANCI UZMANLARIN KULLANILMASI	43

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI'DA HARP AKADEMİSİNİN KURULMASI VE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM (KURMAYLIK EĞİTİMİ)

A. HARP AKADEMİSİNİN KURULMASI VE GEÇİRDİĞİ DEVRELER	52
1. Birinci Dönem: Kuruluştan II. Meşrutiyetin ilânına (1908 (R.1324) tarihine) kadar	53

a. Harp Akademisinin Kuruluşu	53
b. Harp Akademisine Öğrenci Seçimi	56
c. Kuruluşta Harp Akademisi Yönetim ve Öğretim Kadrosu	56
ç. Muavin Sınıfı Oluşturulması ve Kurmay Subayların Ordu Karargâhlarına Atanması	60
d. Harp Akademisinde Yeni Nizamname ve Öğrenci Seçiminde Değişiklik	60
e. Harp Akademisinde Sınıf Geçme, Mezuniyet ve Diploma	61
f. Harp Akademisi Eğitim Süresinin Üç Yıla Çıkarılması ve Sistem Değişimi	65
g. Harp Akademisinde Fenni ve Askeri Kısımların Açılması	68
ğ. Osmanlı Döneminde Deniz Kurmay Eğitimi	83
2. İkinci Dönem, 1909 (R.1324): 1923 Arası	84
a. Birinci Dünya Harbinden Sonra Erkâniharbiye Mektebi	88
b. Birinci Dünya Harbi Sonrası Önem Verilen Dersler	89
B.OSMANLI DÖNEMİNDE DERSLERDEKİ DEĞİŞİKLİKLER	90
1. 1846-1866 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler	90
2. 1866-1880 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler	92
3. 1880-1893 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler	93
4. 1893-1909 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler	97
C. ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİNE GİREN ÖĞRENCİLERİN SAYISI	99
Ç. HER SINIFIN YETİŞTİRDİĞİ SUBAY SAYISI	100
D.DOĞUM YERLERİ İTİBARIYLA 1929 TARİHİNE KADAR YETİŞENLERİN MEMLEKETLERİ	101
E.OSMANLI DÖNEMİNDE AKADEMİDEN YETİŞEN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM

A. İSTİKLÂL HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ	104
B. CUMHURİYET'TEN SONRA YENİ SİSTEMLERLE UYUM DÖNEMİ	109
1. 1927- İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem (1945) Arası	109
a. Giriş imtihanları	111
b. Harp Akademisi Dersleri	112
c. Bu dönemde Eğitim Süresi	116
ç. Şimdiki Deniz Harp Akademisinin Kurulması	118
d. Hava Harp Akademisinin Kurulması	119
e. Harp Akademilerindeki Gelişmeler ve Alman, İngiliz ve Amerikan Eğitim Sistemleri	120
Alman Öğretim Metodunun Gayesi	121
İngiliz Öğretim Metotlarının Ana Hattı	122
Amerikan Öğretim Metodu ve Savaş Doktrinleri	122
2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası (1945) Dönem	123
a. Harp Akademilerinde Amerikan Modelinin Denenmesi	123
b. Harp Akademilerinde Özgün Türk Modeline Geçiş	126
c. Milli Güvenlik Akademisinin Kurulması	129
ç. Silahlı Kuvvetler Akademisi	131
d. Komutanlık ve Karargah Subaylığı Kursu (KOMKARSU) Açılması	134
C. YAKIN DÖNEMDE HARP AKADEMİLERİ	136
1. Yakın Dönemde Akademinin Teşkilatı	136
2. Yakın Dönemde Öğretim Süreleri	137
Ç. SON DÖNEM EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	139
D. KURMAY SUBAY EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	139
E. CUMHURİYET DÖNEMİNDE YETİŞEN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER VE ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ BİLGİLER	140

F. ERKÂNIHARB MEKTEBİNİN ALDIĞI İSİMLER	141
G. KURMAY SUBAYLARIN İŞARETLERİ	142
Ğ. MEKTEBİN KURULUŞUNDAN SON ZAMANA KADAR BULUNDUĞU YERLER	142
H. DİĞER ÜLKELERDE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM	143
SONUÇ	144
KAYNAKÇA	155
EKLER	163
EK-1 ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ NİZAMNAMEİ DAHİLİSİ (İç Hizmet Tüzüğü) MEVADDI UMUMİYE (Genel maddeler)	163
EK-2 BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ PROGRAMINDA 1335 TARİHLİ DEĞİŞİKLİKLER	179
EK-3 1923 TARİHLİ MEKTEB-İ ÂLİ-İ ASKERİ TEDRİSAT TALİMATI	182
EK-4 İSTİKLÂL HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ GİRİŞ İMTİHANLARI TALİMATI	193
EK-5 1925 YILI DERS PROGRAMI	196
EK-6 1929 TARİHLİ HARP AKADEMİSİ TALİMATI	197
EK-7 1938 YILI DERS PROGRAMI	218
EK-8 1945 YILI DERS PROGRAMI	220
EK-9 HARP AKADEMİLERİ TALİMATI, HARP AKADEMİLERİ HAKKINDA UYGULANACAK PRENSİPLER (1953)	222
EK-10 HARP AKADEMİLERİ KANUNU (1971)	229
EK-11 KRONOLOJİ	232
ÖZGEÇMİŞ	240

ÖNSÖZ

“Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Askeri Akademik Eğitim ” konulu tez çalışması yaklaşık 7 yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Askeri Akademik Eğitim gibi bir konuda öncelikle bu eğitim için ihtiyacın nasıl ortaya çıktığını belirlemek gerekmektedir. Büyük liderler yetiştiren Harp Akademilerinde verilen Kurmaylık eğitimi ile ilgili gelişmeleri incelemenin yararlı olacağı aşikardır. Kurmaylık Eğitiminin toplumdaki değişikliği nasıl etkilediğini incelemek, Türkiye Cumhuriyetini ve daha önce Osmanlıyı yönetenlerin çok yönlü bir eğitime tabi olduklarının ve liderlere olan güvenin arkasında bilgi üstünlüğünün olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir.

Yapılan çalışmalar esnasında, Kurmaylık Eğitimi batıda okul olarak ortaya çıkmadan önce, başarıları ile dünyaya üstünlüğünü kabul ettiren Türk Milletinin ordu yönetiminin, bu günlerde önemi daha fazla anlaşılan, danışmanlar kontrolünde uygulamalı eğitimi her zaman yaptığı ve karar verme sürecinin, bilgi toplanmasından kararın icrasına nezaretine kadar bütün aşamaların uygulandığı görülmüştür.

Bu hususlar; tarihî gelişimi, etkilendiği müesseseler, öğrenci ve personel durumu gibi hususlar tamamen orijinal belgelere dayalı olarak incelenmiştir. Osmanlıda liderlerin yetiştiği Enderun Eğitimi etkinliğini kaybetmeye başladığı ve liderler arasında kişisel çekişmeler başladığı zaman ordu yönetiminde zafiyet başlamıştır. Bunun yanında batıda ortaya çıkan yeni silah sistemleri, harbi ve orduyu, ordunun yönetimini de etkilemiştir. Bu değişiklik karşısında yeni liderlerin, komutanların ve yöneticilerin yetiştirilmesine ihtiyaç doğmuştur. Bu ihtiyacın karşılanması için her seviyede okullar açılmaya başlanmıştır. Avrupa’da kurulan okullardan etkilenecek; 1834 tarihinde Harp Okulu “akademik ağırlıklı eğitim” veren Fransız Harp Okulu ekolüne göre kurulmuş, 1845 yılında alınan bir karar ile Erkânıharp sınıfları eklenmiştir. 1883 tarihinde uygulamalı askerî eğitim veren Alman ekolüne geçilmiştir. Bu dönemde Mustafa Kemal ATATÜRK, Mareşal Fevzi ÇAKMAK ve İsmet İNÖNÜ, Kazım KARABEKİR gibi önemli komutanlar yetişmiştir.

Tez çalışması esnasında; Harp Akademileri Komutanlığı kütüphanesi, MSB Arşiv Müdürlüğü ve diğer kütüphanelerden yararlanılmıştır. Bu arada TSK tarafından internet

ortamında toplumun bilgisine sunulan bilgiler konunun açıklanması için kullanılmıştır. Konuyla ilgili nizamname ve kanunnamelerin günümüz Türkçesi'ne tercümeleri yapılmış olanları kullanılmış ve bazı belgeler EK olarak teze konmuştur. Tez çalışması çerçevesinde yabancı ülkelerle işbirliği çerçevesinde öne çıkan yabancı askerler hakkında internet ortamından alınan İngilizce dokümanlar tercüme edilmiş ve birlikte çalışılan yabancı ülke askerlerinin bilgileri ile teyit edilmeye gayret edilmiştir. Tezin konusu itibarıyla kullanılan kaynaklar araştırmacıların ulaşabilecekleri dokümanlar çerçevesindedir. Ancak mevcut kaynaklar özellikle kurmaylığın ihtiyacını ortaya koyabilmek için tez içinde yorumlanmıştır. Hatıratlarda verilen bilgiler yaşanan dönemi açıklamak için çok faydalı olmuştur. Sonuç olarak bu tezde, kaynak ve literatür taramalarından elde edilen bütün verilerin neden-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilmesine gayret edilmiştir.

Tez konusunu belirlememe yardımcı olan değerli eleştiri ve önerileri ile çalışmanın şekillenmesinde yönlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Bayram KODAMAN'a, tez komitesinde yer alan ve değerli eleştirileriyle tezin daha nitelikli olmasını sağlayan Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK'a, Kara Harp Okulu öğrenciliğim döneminden bugüne bilgilerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Kadir KASALAK'a bizlere bilimsel araştırma yapma olanağı sağlayan Genelkurmay Başkanlarımıza, Harp Akademileri Komutanlığı Kütüphanesi çalışanlarına, MSB Arşiv Müdürlüğü yöneticilerine, çalışmalarından yararlandığım Kadir ACAR, Zeynel Abidin KÜÇÇÜK, Hüseyin Nevzat UYAROĞLU ve Hayrullah GÖK ve Mesut UYAR'a, çalışmalarını ile tezimize büyük katkıları olan ve rahmetle andığımız Orgeneral Muharrem Mazlum İŞKORA'ya tezin yazımı aşamasında bana destek olan çalışma arkadaşlarıma, tezin redaksiyonuna yardımcı olan Doç. Dr. Hasan BABACAN'a, çalışmalarım esnasında sabırla beni destekleyen eşim Gülseren ile kızım Gözde Nur ve oğlum Ökkeş Mücahit DALKIRAN'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Kazım DALKIRAN

KISALTMALAR

a.g.b. : Adı geçen belge

a.g.e: Adı geçen eser

a.g.m : Adı geçen makale

a.g.t : Adı geçen tez

a.y. : Aynı yer

C. : Cilt

(ed.) : Editör

Genkur.: Genelkurmay

Haz. : Hazırlayan

HR.MKT. : Hariciye Nezareti Mektubî Kalemî

ks. : Kısım

MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı

Müş.: Müşür

s. : Sayfa

TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri

v.d. : Ve devamı

GİRİŞ

Tarihin önemini anlamak ve bu öneme uygun olarak her konuda geçmişte elde edilen bilgi ve tecrübelerden yararlanmak ilerleme için temel esaslardan biridir. İnsanları diğer canlılardan ayıran özelliklerin başında, geçmiş birikimleri kullanabilmek gelmektedir. Tabii ki toplumların da bir hafızası olmalıdır. Bu hafıza, ortaya konan tarih bilgileri ile süreklilik kazanır. Tarihin önemi ve faydası dünya üzerinde meydana gelen olayların birbirleriyle ilişkilerini anlamak olarak değerlendirilmektedir.

Tarihin çok uzun sürecinde ve çok geniş yelpazesinde tezimizin konusu “Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Askeri Akademik Eğitim ” olarak seçilmiştir. Bu konu, zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan bir milletin ordusunu daha iyi anlamak için bir fırsat olacaktır. Tez içerisinde detayları açıklanacak olan askeri akademik eğitim ifadesi; bu gün her alanda yönetimle ilgili kişiler için sıkça kullanılan ve orduyu yönettiği düşünülen kurmay heyetinin eğitimi olarak değerlendirilecektir. Tezimizle Osmanlı döneminde kurumsal bir yapıda ordu ve devlet yöneticisi yetiştiren saray okullarının etkinliğini kaybettikten sonra yeniden ordu yönetimi için kurumsal bir eğitim sisteminin kurulduğunu açıklayacağız.

Askeri akademik eğitim bugüne gelene kadar sürdürülen eğitimin bir parçası ve devamı olduğundan, tezimizin kapsamı; Osmanlı İmparatorluğu döneminde ordu yönetimini yapanların bu maksada dönük olarak aldıkları eğitim sürecini ve devamında Türkiye Cumhuriyeti’nde aynı maksatla devam ettirilen eğitimi içermektedir.

Tezimizin içerisinde tarihi ve geçmişi inkar etmeden gelişmeler ele alınacak, Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran kadrolar dahil çok sayıda önemli personelin yetiştiği Harp Akademileri’ndeki eğitimin gelişimi anlatılacaktır. Erkânıharbiye (Harp Akademisi) kurulmadan önce yine Osmanlı İmparatorluğu’nun lider kadrolarının yetiştiği Enderun’dan Erkânıharbiye’ye geçiş ifade edilecektir. Bu anlamda devşirme sisteminin esas alındığı Enderun’dan daha fazla Müslüman halka ve daha sonrasında ise Türk olanların ağırlık kazandığı Erkânıharp mezunları dönemine geçişi göreceğiz.

Eğitim anlamında ise toplumun eğitim seviyesinin çok düşük olduğu dönemdeki Erknharp eğitiminden alt yapısı tamamlanmış çok ileri seviyedeki bir eğitimin yapıldığı döneme geçişi göreceğiz.

Tezimizin hazırlanmasındaki amaç; Türkiye Cumhuriyeti’ni ve daha önce Osmanlı’yı yönetenleri yetiştiren Harp Akademilerinde verilen kurmaylık eğitimi ile ilgili gelişmeleri ve kurmaylık eğitiminin toplumdaki değişikliği nasıl etkilediğini incelemek, nasıl çok yönlü bir eğitime tabi olduklarının ve liderlere olan güvenin arkasında bilgi üstünlüğünün olduğunun ortaya konulmasıdır. Bu alanda kurumsallaşmada elde edilen tecrübelerin diğer alanlarda kullanılmasına imkan sağlamaktır.

Bu eğitim kurumlarında yetişen kurmay subaylar ülke için büyük önem taşımaktadır. Yönetim kademesindeki tüm personelin devletin temel bilgilerini çok iyi bilmeleri ve planlarını bu bilgilere dayandırması gerçekçi bir yaklaşım için lüzumludur. Bu tezimizle ülkenin bekasıyla ilgili kararlar alacak ve aynı zamanda Başkomutan olan Cumhurbaşkanı ve diğer st düzey yetkililerin ihtiyaçları olan bilgilerin sağlanması için gerekli eğitim sürecini ortaya koymaya çalışacağız. Bu çerçevede her dönemde çok geniş bir bilgi alanında eğitim alması gereken kurmay subaylar sıkı bir eğitim sürecinden geçerler. Kurmaylık eğitiminin başlamasına olan ihtiyacı ortaya koymak için halen yeni sistemde ğrenci subaylara kazandırılan nitelikler ipucu verecektir. Yani bu gün kurmay subaydan ne bekleniyor, bu kadar bilgi birikimi istenen kişiler nasıl yetiştirilmeli sorusunu açıklamaya çalışacağız. Aşağıda Genelkurmay Başkanlığı internet sitesindeki ‘**Kara, Deniz ve Hava Akademilerinde ğrenci Subaylara Kazandırılacak Nitelikler**’ başlığı altındaki bilgiler verilmiřtir¹.

- Temel nitelik;

Atatürk İlke ve Devrimlerini ağın şartlarına göre yorumlayabilmeli, Atatürkçü düşünce sistemini yaşam tarzı hâline getirerek yayma gayreti içinde olmalı ve evrensel boyutlarını dost ve mtfefikleri ile paylaşabilmelidir.

Bu nitelik; son zamanlarda daha açık görülmeye başlayan ve Atatürk’ün ağlar tesi bakış açısının anlaşılması ve dünya barışı için yol göstericiliğinin öneminin gerektiği gibi

¹ http://www.harpak.tsk.mil.tr/sol_menu/OGR_SB_KAZ_NIT.htm 12.04.2007

dünyaya anlatılması olarak anlaşılmalıdır. Kendisinin eğitim aldığı kurumda fikirlerinin anlaşılması önemli. Bu tezde ifade edilmesi gereken hususlardan biri burada verilmiştir. Bu eğitimi alan örnek kişilerden yararlanılarak süreç incelenecektir.

- Kuvvet Komutanlıklarının harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Ana faaliyet sahaları olan personel, istihbarat, harekât, lojistik, plân prensipler ve Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri konularındaki temel konsept ve prensipleri bilmeli ve bunları muhtemel kullanım alanlarında plânlayarak icrasını ve kontrolünü yapabilmelidir.

Mensubu olduğu kuvvetin teşkilâtını, vizyonunu, görevini ve temel harekât konseptini çok iyi bilmeli, taktik ve operatif düzeydeki birlik ve karargâhlarda komutanlık ve karargâh subaylığı yapabilmelidir.

Karargâhlarda çalışma ve yazışma usulleri hakkında uygulama seviyesinde bilgi sahibi olmalıdır.

- Müşterek harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Müştereklik kültürünü özümsemiş, TSK’nde yürütülen her türlü faaliyette kuvvetler arası kavram ve anlayış farklılıklarını azaltacak, koordinasyonu azamî seviyeye çıkartarak, asgarî maliyet ile azamî verim ve sinerji elde edecek düşünce yapısına sahip olmalıdır.

Müşterek harekât/eğitim ihtiyaç ve önceliklerini dikkate alarak; plânlama yapabilecek, müşterek karargâhlarda görev alabilecek kültür/bilgiye sahip olmalıdır.

Kriz Yönetimi, Risk Yönetimi, Deprem ve Doğal Afetler, Savaş Dışı Harekât ve Harp/Harekât Hukuku konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

- Birleşik ve uluslar arası harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

TSK’nin yer aldığı birleşik/uluslar arası görevlerde plânlama yapabilecek ve görev alabilecek kültür ve bilgiye sahip olmalıdır.

Uluslar arası güvenlik kurum ve kuruluşları hakkında yeterli bilgiye sahip olmalı, dünya olaylarının dün, bugün ve yarın arasında ilişki kurup olayların ülkemize etkileri konusunda yorum yapabilmelidir. Özellikle NATO’nun komuta ve kuvvet yapısı ile, çalışma usul ve esaslarını tam olarak bilmelidir.

- Uluslar arası ilişkiler kapsamında kazandırılacak nitelikler;

Stratejik seviyede düşünebilen, stratejik öngörü ve plânlama yeteneği gelişmiş olmalı, Harp tarihi ve uluslar arası ilişkiler alanlarında üst seviyede bilgi sahibi olmalı (asgarî bir harekât/harp üzerine uzman olmalı) ve alınacak dersler konusunda yeterli değerlendirmeyi yapabilmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti'ni komşuları ve ilgi sahasında bulunan ülkelere ilişkin millî politikalar hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Ülkemizin her alandaki millî menfaatlerini her yönüyle özümsemiş ve bunları yurt içi ve yurt dışı plântformlarda savunabilecek ve bir istihbarat uzmanı olarak hareket edebilecek yeterli bilgiye sahip olmalıdır.

- Plânlama yeteneğinin geliştirilmesi maksadıyla kazandırılacak nitelikler;

Gerekli bilgiyi araştırarak, zamanında ulaşabilmeli, problemleri önceden tahmin ederek zamanında önlem alabilmeli, problem çözme tekniklerini çok iyi bilmeli, mevcut ve karmaşık durumları süratle sistem yaklaşımı ile sorgulayarak muhakeme edebilmeli ve karar verebilmeli, farklı durumlar karşısında yeni alternatif çözümler üretebilmeli, bilim/teknolojiyi görevin başarısı için kullanabilmelidir.

TSK'nin vizyonu ve bu vizyona yönelik hedefleri çerçevesinde, Sürekli Gelişim Faaliyet Programı (SGFP) anlayışını yürütebilecek ve yönlendirebilecek düşünce yapısına sahip olmalıdır.

Kurmay subayların geleceğin Komutanları olacağından hareketle, kaynak yönetimi konusunda bilgi sahibi olmalı TSK'nin sahip olduğu kaynak ve yetenekleri daha etkin ve daha ekonomik olarak plânlayabilmelidir.

Bu tezde verilecek hususların birisi yine burada belirtilmiştir. Kaynakların sınırlı olduğu dikkate alındığında, başlangıçta, özellikle yabancı ordularda lojistik ihtiyaçları planlamak üzere yetiştirilmeye başlanan kurmay subaylar kaynak yönetimi konusunda çok iyi bir eğitim almalıdır. Bu konudaki uzmanlardan ve programlardan yararlanmayı bilmelidir.

- Komutanlık ve liderlik ile ilgili nitelikler;

Komutanlık, liderlik ve yöneticilik konularında yetişmiş ve her ortamda dayanışma ve iş birliği içinde olmalı, ekip çalışmasına önem vermelidir.

Çevresine ve topluma duyarlı, sivil asker iş birliği konusu ile kişisel ve toplumsal psikoloji, eğitim ve davranış bilimleri ve sosyoloji konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

Ailesi ile birlikte yurt içinde ve yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Silâhlı Kuvvetleri'ni en iyi şekilde temsil edebilmelidir.

- Bireysel gelişime yönelik nitelikler;

Görevin başarısı ile doğru orantılı olacağından, tahayyül edebilme yeteneği geliştirilmelidir.

Halkla ve basınla gerektiğinde doğru ve etkili iletişim kurabilmeli, açıklama yapabilme yeteneğine sahip olmalıdır.

Vizyon sahibi, entelektüel ve eleştirel düşünce yapısına sahip olmalıdır.

Yazılı ve sözlü iletişim becerisi yüksek, Türkçe imlâ ve dilbilgisi kurallarına hâkimiyeti tam olmalı, Türkçeyi doğru ve güzel kullanabilmelidir.

Bir dokümanı çok kısa süre içinde inceleyebilmeli ve bilgi notu ile anlatabilmeli ve yorumlayabilmelidir.

Kendini her yönden geliştirmek için kitap okumayı sevmeli ve okuma, hayatının bir parçası hâline gelmelidir.

Genelkurmay Başkanlığı'nın belirlediği niteliklerin zaman içerisinde ortaya çıkması ve kurmay subayların bu nitelikleri kazanması için kurulan sistem ve öğretilen dersler tezimiz içerisinde aşamalar halinde açıklanacaktır. Yani, bugün ifade edilen nitelikler zaman içerisinde elde edilen tecrübeler sayesinde ve bugünkü şartlara göre belirlenmiştir. Özü aynı kalmakla beraber dönem içerisinde değişiklikler olmuştur. Bu gelişim sürecini inceleyeceğiz.

Tezimizin hazırlanmasında kullanılan literatür çok büyük bir yelpazeden oluşmuştur. Çünkü ülke güvenliği ile ilgili olan bir konuda araştırma ve inceleme yapmak geleceğe ışık tutabilmek açısından çok önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Askeri Akademik Eğitim konusunda daha önce farklı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar

öncelikle tarihçeler ve yıllıklar olarak ele alınmıştır. Tarih çalışmalarında birbiriyle bağlantılı bütün kaynaklar bize ışık tutmaktadır. Bu tezimizde diğer kaynakların ve belgelerin yanında özellikle Osmanlı dönemi için M. Mazlum İŞKORA tarafından yapılan ve bir anlamda hatırat olan dokümandan yararlanılmıştır. Yeni alfabe ile alıntı yapılan orijinal künye defterleri ve diğer raporlar çalışmalarımda ana kaynaklardan biri olmuştur. Dolayısıyla Harp Akademileri kütüphanesinde bulunan bu dokümanların orijinallerinden çeviriler kullanılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ortaya çıkan gelişmeler ise öncelikle Harp Akademileri Kütüphanesinden ve internetten yararlanılarak elde edilen bilgilerle hazırlanmıştır. Tezimizde bu kaynakların yorumlanması ve birbirleriyle teyit edilmesine çalışılmıştır. Bu çalışma ile mevcut bilgilerin bilim dünyasına kazandırılması ve bu konularda yapılacak daha kısa dönemlere ve olaylara ait çalışmalara imkân sağlanacaktır. Genelkurmay Karargâhlarında başlangıçta oluşturulan şubelerin Harp Tarihi bölümleri olduğu ve Askeri Akademik Eğitimin öncelikli laboratuvarının geçmiş harekâtlar olduğu dikkate alınırrsa görülür ki; bu konuda yapılacak çalışmalar ile milli tarihimizden dersler çıkarmak ve kendi bünyemize uygun yorumlar ile kendi gelişmelerimizi sağlamak mümkün olacaktır.

Bu çalışmalarda karşılaşılabilecek, özellikle belgelerde Hicri ve Rumi Takvime göre verilen tarihlerin Miladi Takvime çevrilmesi ve belgelerde kullanılmış olan ve halen yaygın olarak kullanılmayan kelimelerin değiştirilmesi konularında hesap yöntemleri ve sözlüklerden yararlanılmıştır. Daha önceden verilen belgelerde verilmeyen miladi veya hicri, Rumi tarihler ve yazılan yaygın kelimeler parantez içinde verilecektir. Burada da görülmektedir ki; tarihe kronolojik bakış aynı dönemde farklı bölgelerde meydana gelen gelişmeleri karşılaştırmak ve değerlendirmek açısından önemlidir.

Tezimizi hazırlamak için araştırma ve tarama, değerlendirme metodu kullanılmıştır. Öncelikle kaynaklar ortaya çıkarılmış ve belgelerdeki bilgiler diğer kaynaklarla teyit edilmeye çalışılmıştır. Daha fazla belgede aynı olan bilgiler öncelikle tercih edilmiştir. Belgeden nakil tezimizde de kullandığımız ilk ve en sade belge kullanım biçimi olmuştur. Ancak başka kaynak var ise belgeyi diğer belgelerle karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Özellikle kurumsal kaynaklar kişisel aktarımlarla teyit edilmeye çalışılmıştır. Hatıratlar ve kişisel evraklar bazı tarihleri daha iyi anlamak için incelenmiştir.

Ülkelerin güvenliği ihtiyaçlar sıralamasında en önde gelmektedir. Bu bakımdan ülkenin güvenliğinden sorumlu olanlara, görevlerini yerine getirmek üzere gereken her türlü imkânın sağlanması kaçınılmazdır. Bu konuda yapılacak hatalar ülkelerin güvenliklerini ve bekalarını kaybetmelerine neden olabilir. Böyle bir durumla karşılaşılması için görevlilerin en ileri seviyede eğitim alması gereklidir. Tarih bu konuda bize çok önemli bilgiler veriyor.

Burada ayrıca; Harbiye’de duyduğumda beni de etkileyen, Harp Akademisi eğitimi esnasında Süleyman Paşa tarafından bahçede bankta roman okumakta olan Mustafa Kemal’e söylenen ve sonraları onun başarılarına temel olan, *“Tarih oku Mustafa Kemal, tarihi bilmeyen hali tahlil edemez ve istikbale hükmedemez.”* veciz söz hatırlanmadan geçilemez.

Tüccarzade Hilmi (Çığıracı) *‘Yarıncı Osmanlılık bugünkü mekteplerde hazırlanacaktır’* sözüyle başlayan “Maarifimiz ve İlmî Servetimiz” adlı eserinde² *“ Yalnız bizi değil bütün İslam memleketlerini en şiddetli zelzelelerden, en vahşi harplerden, en müthiş kasırgalardan daha çok sarsan, daha çok tahrip eden bir şey var ise, o da umumi cehaletimiz, eğitimsizliğimizdir. Osmanlı saltanatının ilk kuruluşundan bu günkü gerileme günlerine kadar uğranılan felaketlerin bütün kaynağını cehalette aranmalıdır.”*

Türk Askeri Akademik Eğitimi ile ilgili yapılacak incelemelerde bu konudaki eğitim ihtiyacını ortaya koymak önemli bir yer tutmaktadır. Türk tarihinde ordunun lider kadrosunun yeri ve tabii ki başarıları alınan sonuçlarla değerlendirilmektedir. Elde edilen sonuçları değerlendirebilmek için, o dönemde içinde bulunulan koşulları dikkate almak gereklidir.

Eğitim ihtiyacına temel olmak üzere konu içerisinde geçen bazı tabirlerin anlamlarını izah etmek yerinde olacaktır.

Öncelikle diğer ülkelerden farklı olan ve aynı zamanda da özellikle diğer mesleklerden farklı olan askerlik mesleğini ve bu mesleği icra edenlerin niteliklerini anlayabilmek için asker ne demektir bunu öğrenmeliyiz.

² Hilmi ÇIĞIRAÇAN, (Tüccar Zade Hilmi) Maarifimiz ve İlmî Servetimiz, Yayımlayan Melek DOKSAY 2000.

Çeşitli askeri ve sivil kaynaklarda ‘Asakir’ olarak ta geçen **ASKER** (ESKR) kelimesinin anlamı³; mensuplarından beklediği hasletleri ifade etmekte olup, her bir harfin kapsadığı anlam aşağıdaki gibidir:

İLK HARF: Kelimenin ilk harfi olan "E" Ulviyet-i ruhiye anlamını taşır. Bu deyim her şeyden önce askerin yüksek bir ruh yapısına malik olduğunu ifade eder. Bu ruhi yapıyı kazandıran kaynak, kendini aynı gayeye adanmış, kalpleri heyecanla çarpan kişilerin toplandığı asker ocağıdır. Bu ocakta bütün ruhlar temizlenir, geliştirilir, yükseltilir ve yüceltilir. Şan, şeref, haysiyet, namus, vatan, millet ve hürriyet gibi yüksek duygularla yoğrularak bütünleştirilir. Bu yolda hayatı ve ölümü bile hiçe sayan bu ruh yüksekliği, bütün insanlarla ilgili iyi niteliklerin koruyucusu olarak örnek insanı meydana getirir. (Burada askerin andını hatırlayınız.)

İKİNCİ HARF: Kelimedeki "S" harfinin ifade ettiği anlam ise selamet-i fikriyedir. Bu deyim doğru ve salim bir fikre sahip olmak anlamını taşır. Bir asker için doğruluk ve mertlik esastır.

ÜÇÜNCÜ HARF: Asker kelimesindeki "K" harfi ise, keramet-i tabiyedir. Bu deyim, taktik buluculuk ve sezış anlamına gelir. İlmî esaslara dayanan, buluculuğu ve inisiyatifi esas alan askerlik sanatı en açık ifadesini, tabiye (taktik ve strateji) kaidelerini en iyi şekilde bilmek ve uygulamakla kendisini gösterir. Asker her türlü hal ve şartlar içerisinde kendisini gerekli olan duruma; buluculuğu, sezışı ve taktik mahareti ile en iyi biçimde uydurmasını bilen kimsedir. Başka bir deyimle önceden görüş maharetine tabiye (taktik) kabiliyeti ile ulaşmış olur. (Burada ise kurmaylık eğitimini bir seviyede her askerin alması ve uygulaması gerektiğini hatırlıyoruz.)

DÖRDÜNCÜ HARF: Asker kelimesinin son harfi olan "R" harfi, riyazat-ı bedeniyye (vücut dayanıklılığı) demektir. Asker, ruhi gelişmesi ile birlikte vücutta da gelişmek mecburiyetindedir. Askerin vücut yapısı, her türlü tabiat şartlarına, yokluk ve zorluklara alışmış olmalıdır.

³http://www.hitportal.net/asker-kelimesinin-anlami-t43693.html?s=c99cb5d8d225ffd00aef8c9873d6691c&ve_digerleri. (27.07.2010). Bu harfler önceki dönemde kullanılan alfabeğe göre ifade edilmiştir.

Asker kelimesinin bizim kültürümüzdeki anlatımı, ordu millet anlayışının her zaman var olduğunu ve buna dayalı olarak herkesin içinde bulunmak istemesinin gerekçesini en iyi şekilde ortaya koymaktadır.

Tezimizin içerisinde geçen diğer ifadelerin tanımlarına aşağıda devam ediyoruz.

Erkân; "İleri gelen" yerinde kullanılan bir tabirdir. Askerî anlamda ise Miralay'dan yukarı rütbeyi haiz olanlar hakkında kullanılır bir tabirdir. Mülâzım ile yüzbaşıya "zabitan", binbaşı, kaymakam, miralaya "ümera", mirliva, ferik, birinci ferik, müşire de "erkân" denilirdi⁴.

Erkân-ı Harp (Kurmay); Ordunun harp faaliyetini hazırlayıp icraya, fen işlerini ifaya memur ümera ve zabitan hakkında kullanılan bir tabirdir. Erkân-ı Harp sınıfına ayrılabilmek için Harbiye'deki tahsilin parlak bir suretle yapılması ve muayyen başarı gösterilmesi lâzım gelirdi. Erkân-ı Harbliğe ayrılanlar ayrıca Erkân-ı Harbiye tahsili görürlerdi. Bu tahsilde de muvaffak olanlar "Erkân-ı Harp" unvanını alırlardı. Erkân-ı Harbiye mektebine ayrılanlardan ilk sırada yer alanlar kurmay, sonrakiler ise 'mümtaz' namını alırlardı. Mümtaz olanlardan bir kısmı kıtada başarılı olurlarsa kurmaylıkları onaylanır, diğerleri ise sıra zabiti olarak devam ederlerdi. Erkân-ı harbler diğer ordu mensuplarına nazaran özel bir mevki haiz oldukları gibi, ötekilerden daha evvel terfi eder ve yükselirlerdi. Erkân-ı Harp' in bugünkü karşılığı "Kurmay" dır⁵.

Halk tarafından bilindiği şekli ile **Kurmay**, internetteki sözlük sayfasında şu şekilde ifade edilmektedir.

—Harp Akademisi mezunu subayların taşıdığı rütbe (kurmay subay).

⁴ Mehmet Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt-1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993, s. 544.

⁵ Pakalın, *Aynı eser*, Cilt-1, s. 544-545. Burada bahsedilen 'mümtaz' subaylık tez içerisinde ikinci bölümde Topçu ve İstihkam Mümtaz okulu ve Erkanharbiye Mektebi bahsinde anlatılmaktadır. 1878'de Mühendishaneyi Berri Hümayun'da mümtaz sınıfları kurulmuş, 1899'da ise Erkanharbiye'den ön sırada mezun olanlar kurmay olurken diğerleri 'mümtaz' olarak mezun olmuş ve bunlardan kıt'ada başarılı olanların kurmaylığı onaylanmıştır. Zeynel Abidin KÜÇÇÜK, *Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Erkan-ı Harbiye Nezareti*, Lisans Tezi. Kırıkkale, 2002 s.1'de "Savaş planları hazırlayan ve kendisine savaş usulü hakkında danışılan kişi anlamlarını da içermektedir." ifadesi bulunmaktadır. Aynı yerde 'Kendi sınıfı içerisinde emsalleri arasında üstün başarı gösteren bu gibi şahıslar "Seçkin" olarak nitelendirilirdi. Diğerleri ise "Sıra Subayı" olarak adlandırılırlardı.' ifadesi bulunmaktadır. Küççük'ün bugünkü Türkçe ile 'seçkin' ifadesini kullanması ve tercüme ile statü belirleyen 'mümtaz' yerine kullanmasında dikkatli olunmalıdır.

—Ordunun savaşa hazırlanmasında birliklerin yönetimi işlerinde komutanlara yardımda bulunmak için yetiştirilmiş subay.

—Karacı subayların yakaları kırmızı, denizcilerde ise apolette yıldız ile simgelenen rütbe.

—Ancak ve ancak zorlu bir sınav sonucu kurmay olunur. Askeri bilgi ve genel bilgi içeren bu sınava subaylar girebilir. Altı defa deneyebilirler ama belli bir rütbeden sonra bu sınava girme hakları yoktur. Yalnızca kurmay subaylar albaylıktan sonra general olabilir. Apoletleri ve spoletleri kırmızıdır⁶. Yaygın bilgilere rağmen, diğer sınıf subaylardan az sayıda da olsa general olabilmektedir.

Akademi ; Bu kelime Eflatun'un felsefe mektebinin ismi olan Yunanca Akademeia'dan gelir. Bugün aldığı anlam odur ki, öncelikle belirli bir sahada ilimle meşgul olan müesseseyi anlatır, Akademi sözü bunun yanı sıra akademik dünyayı, yani akademisyenlerin oluşturduğu farazi cemiyeti de ifade eder. Akademisyen de üniversitelerdeki bilim adamlarını ifade eder. Bilim adamı da belirli bir konuda ihtisas yapmış mütehassıs alim demektir. TDK sözlüğüne göre 'yüksekokul' ve 'bilginler ,yazarlar, sanatçılar yüksek kurulu'⁷.

Erkân-ı Harbiye Dairesi; Merkezde, Harbiye Nazırının, kolordularda komutanların emrinde olup, gerektiği kadar Erkân-ı Harbiye komutan ve subaylarıyla, buraya bağlı subaylardan ve bir miktar sivil memurlardan oluşan özel daireye verilen addır. Görevi ordunun hazır halde tutulması, stratejik planların yapılması, asker toplama işleri ve askeri terfi konuları ile iştigal etme⁸.

Erkân-ı Harbiye Heyeti; Büyük askeri kısımlara kumanda eden ve generallerin, kumandanların fikirlerini tenvir ve emirlerini tatbik eyleyen ümera ve zabitan heyeti hakkında kullanılır bir deyimdir⁹.

⁶ [Sourtime Sözlük http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=kurmay](http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=kurmay) <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=akademi> 01 Mayıs 2008.

15 Ocak 2007.

⁷ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara, 2005.

⁸ Pakalın, *Aynı eser*, s. 545.

⁹ Pakalın, *Aynı eser*, s.545.

Erkân-ı Harbiye-i Umumîye Riyâseti; Harbiye Nezaretinde bulunan ve askerî işlere bakan en büyük makamdır. Bir nevi ordu komutanlığıdır. Erkân-ı Harbiye-i Umumîye Riyâsetinin en büyük âmirine ise Erkân-ı Harbiye Reisi denir. Bunun görevi, ordunun taktiği, sevk ve idaresi işlemleri, asker toplama işleri ve askerî terfi hususları idi. Bugünkü Genelkurmay Başkanlığı makamıdır¹⁰.

Divan-ı Harp (Harp Divanı); Divân-ı Harp, dar manada, yüksek rütbeli askerlerin harp meseleleri veya harp suçluları işleri için toplandıkları meclistir¹¹.

TSK tarihi kitaplarına göre, Osmanlılarda, devlet ve hükümete ait bütün işlerin görüşme yeri olan Divan-ı Hümayun'da, o sırada planlanan sefer (harp) de görüşülürdü. Hükümdar (başkomutan), yapmasını tasarladığı sefer hakkında divan üyelerinin ve bazı büyük komutanların fikirlerini sorardı. Gerekirse, o sefer için bu divanda tartışmalar da yapılır ve sonunda bir karar verilerek o uygulanırdı¹².

Divanlar, normal olarak bütün sefer boyunca, istenen zaman ve yerde toplanıp çalıştığından gerekirse divanlarda savaş işleri görüşülebilirdi. Bundan başka birçok seferlerde, başkomutanın (padişahın), önemli bir meydan savaşına başlamadan önce veyahut bir önemli kalenin muhasarasındaki beklenmedik gecikmeler üzerine savaş meydanında ve hatta at üzerinde harp meclisleri kurduğu ve savaş durumunu görüştüğü görülmüştür.

XIX. yüzyıla gelindiğinde, Osmanlı Devletinde diğer kurumlarda olduğu gibi, hukuk sisteminde de değişiklikler yapılmış, özellikle I.Meşrutiyetin hemen sonrasında, 93 Harbi sırasında, devletin iç ve dış güvenliğinin sağlanması için gereken yerlerde İdâre-i Örfiye ilan edilmeye başlanmıştır. Örfî İdarenin ilan edildiği bölgelerde ise normal mahkemelerin yanında, Örfî İdare ile sıkı sıkıya bağlı olan ve suçlu görülenlerin yargılandığı, şimdiki

¹⁰ Pakalın, *Aynı eser*, s.545.

¹¹ Osmanlıca Sözlük <http://www.osmanlimedeniyeti.com/makaleler/sozluk/osmanlica-sozluk-d.html> 27.07.2010.

¹² *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III. Cilt 2'nci Kısım, Genkur. Basımevi Ankara, 1978, s. 228-229.

sıkıyönetim mahkemelerinin işlevini yapan Divan-ı Harb-i Örfler kurulmuştur¹³. Bunların daha çok hukuki konuların karara bağlandığı divanlar olduğu görülmektedir.

Burada ayrıca tez içerisinde sık olarak kullanılacak olan okul isimlerini toplu olarak vereceğiz.

Harbiye, Mektebi Harbiye, Harp Okulu isimleri aynı okulu ifade eder.

Erkan-ı Harbiye sınıfları, Erkânıharbiye, Harp Akademisi ve Harp Akademileri isimleri aynı okulu ifade eder.

Bizim tezimizin konusu Erkânıharbiye seviyesi eğitim, yani, askeri akademik eğitim veya diğer ifade ile kurmaylık eğitimidir. Tezimizdeki diğer üç bölümde bu konu bütünüyle bir süreç olarak incelenecektir.

Birinci bölümde **Osmanlı Devletinde Saray Okulları ve Askerî Akademik Eğitime Hazırlık Kapsamındaki Gelişmeler** hakkında bilgi verilecektir. Bu bölüm o dönemdeki eğitimin seviyesini, eğitim ihtiyacını ve devam eden süreci ortaya koymak için teze dahil edilmiştir. Bu bölümde askeri akademik eğitimin gelişmesine etki eden yabancı ülkelerdeki gelişmeler ve benzer askeri okullarla ilgili bilgi aktarılacaktır.

İkinci bölümde **Osmanlı'da Harp Akademisinin Kurulması ve Askeri Akademik Eğitim** yani kurmaylık eğitimi, harp akademisinin kurulması ve geçirdiği devreler anlatılacaktır. Bu dönem içerisindeki okulda uygulanan eğitim sistemi, okutulan dersler ve bunlardaki değişim ve ders sayısının giderek artmasının sebepleri anlatılacaktır. Bu dönemde okulda eğitim gören kişiler ile ilgili bilgiler verilecektir.

Üçüncü bölümde ise **Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Askeri Akademik Eğitim**, bu dönem içerisindeki okulda uygulanan eğitim sistemi, okutulan dersler ve bunlardaki değişim ve bu dönemde okulda eğitim gören kişiler ile ilgili bilgiler verilecektir. Bu bölümde ayrıca genel değerlendirmeler ve sonuçları ifade edilecektir.

¹³ Bu mahkemelerin oluşmasındaki yasal gerekçe 1876 Kanun-ı Esâsi'de belirtilmektedir. Bkz. Osman Köksal, *Tarihsel Süreci İçinde Bir Özel Yargı Organı Olarak Divan-ı Harb-i Örfler(1877-1922)*, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1996, s. 36.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE SARAY OKULLARI VE ASKERÎ AKADEMİK EĞİTİME HAZIRLIK KAPSAMINDAKİ GELİŞMELER

A. GENEL HATLARIYLA OSMANLILARDA EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Bu kısımda, Askerî Akademik Eğitimin dayandığı toplum yapısı ve seviyesi daha uygun bir zemine oturtulmak maksadıyla, Osmanlılarda bütün eğitim kurumlarının genel bir çerçevesi çizilecektir. Osmanlı Devletinde eğitim ile ilgili çok çeşitli kaynaklar bulunmaktadır¹⁴. Bu kaynaklarda görüldüğü üzere özellikle din eğitimi yaygın eğitim yaklaşımı ile genellikle camilerde ve medreselerde, mesleki eğitim ise her mesleğin en ileri ustalarından yararlanılarak usta çırak usulü ile meslek odalarında yapılmıştır. Bu eğitimler kendi içerisinde bir rekabet ile geliştirilmiş, ancak bu rekabet hırsa dönüşmemiştir.

Dünyadaki gelişmeleri bulunulan devredeki bütün koşulları birlikte ele alarak değerlendirmek daha gerçekçi bir sonuç ortaya koyacaktır. Osmanlı eğitimi her dönemde farklı bir durum arz etmektedir. Osmanlı kurduğu üstün eğitim yapısı ve buna dayanan yönetim sistemi sayesinde ilerleme ve yükselmeyi yaşamıştır. Aynı Osmanlı bu hasletlerden uzaklaştıkça gerileme ve çöküşe yaklaşmıştır. Osmanlı medreselerinin bozulması, ilk defa belirgin olarak bazı müderrislerin terfileri normal yolların dışında yapılması yoluyla, Kanunî zamanında başlamıştır. Daha sonraki yıllarda ise, bozulma yayılarak ve çeşitlenerek büyümüştür¹⁵.

Kanuni döneminde, padişahın bazı kişileri alt kademelerde müderrislik yapmadan üst kademelere atması, ilmiye mensupları arasındaki bozulmanın başlangıç noktaları olmuştur. Hocazadeler, Fenarizadeler gibi bazı ulema soyları ortaya çıkmıştır. Hatta bu durumu meşrulaştırmak için “Hocazadeler Kanunu” gibi resmî destekler sağlanmıştır.

¹⁴ Muhammed FARUK, <http://www.egitim.aku.tr/mfaruk.htm> Osmanlılarda Eğitim ve Öğretim. Muhammed Faruk'un bu adı geçen makalesinde 'Bilindiği gibi eğitim ve öğretim, hiç bir devletin vazgeçemeyeceği bir mecburiyettir. Bununla beraber her devlet, vatandaşını, kendi şartları, ihtiyaçları ve ileriye dönük hedeflerini göz önünde bulundurarak yetiştirmeye çalışır. Osmanlı Devleti de vatandaşını kendi durum ve şartlarına uygun bir şekilde yetiştirmeye gayret etmiştir. Bu gayenin tahakkuku için de eğitim ve öğretim müesseseleri kurmuştur.' diyerek Osmanlı'nın başlangıçta eğitimin öneminin farkında olduğunu belirtmektedir.

¹⁵ Mustafa ERGÜN, “Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı: 32, s.7.

Bu tür bozulmalar daha sonra II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet dönemlerinde artmış; 16. yüzyıl sonlarında ise hem medrese öğretimi hem de ilmiye sınıfı tamamen bir kargaşanın içine düşmüştür. Birçok “mevali gözdeleler”, soylarının adından faydalanarak kısa zamanda üst rütbelere yükselmişlerdir. İltimas ve rüşvetle pek çok kişi kadılık ve müderrislik görevlerine atanmışlardır. Yazmadan daha çok dinleme ve okumaya dayalı olan eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirme sisteminin kurulması ve işletilmesi zordur. Eğitim sistemi içerisinde kalıcı eserler bırakılmasına da bu problem engel olmuştur. Yazılı olmayan eğitim sistemi üretim kabiliyetini de olumsuz yönde etkilemiştir. Sanat eserlerinin ortaya çıkması da mümkün olmamıştır. Ayrıca elle yazılan eserlerin çoğaltılamaması veya çoğaltılmasının zor ve dolayısıyla pahalı olması nedeniyle bilginin yayılmasını önlemiştir. Eğitimin de sadece eğitimcilerle yüz yüze yapılması söz konusudur.

Bunun dışında ancak aynı çerçevede ele alınması gereken bir sorun da kullanılan alfabedir. Dini kaynaklarda kullanılan Arap Alfabesi dini bilgiler ile dünyevi bilgilerin tasnifini zorlaştırdığından sözde ehil olmayan kişilerin, halkın yazmasına fazla müsaade edilmek istenmediği değerlendirilmektedir. Bu gerekçe matbaanın girmesine de engel olmuştur.

Yukarıda belirtilen şekilde müderris olanlar medresede ders vermeyen ayda bir kere bile medreseye uğramayan müderrisler türemiştir. Bunlar medreseye varsalar ders dinleyecek öğrenci bulamamışlar; öğrenci bulsalar ders verecek bilgiden yoksun olmuşlardır¹⁶.

Hocazadelerin, buluş çağına geldiğinde “Dâhil elli” derecesinde müderrislikler, Müftüzelere “Hariç”, Kadıasker oğullarına “ibtidai kırklı”, İstanbul kadılarının oğullarına da “yirmibeşli”, “otuzlu” medreseler verilmekteydi¹⁷. Yazmanın yaygın olmadığı ve yüz yüze eğitimin esas olduğu bir sistemde, babanın oğluna bilgilerini aktarması kolay ve uygun bir yöntem gibi görülse de, ölçme ve değerlendirme sisteminin doğru işlemediği bir durumda iyi sonuçlar vermemesi normal bir sonuçtur. Bu nedenle şehzadelerin eğitiminde ve kurmaylık eğitiminde çok iyi bir kontrol mekanizması olmalıdır.

¹⁶ Ergün, a.g.m. s. 7.

¹⁷Ergün, a.g.m. s. 7. Burada bahsedilen rakamların müderrislerin aldığı akçe miktarını gösterdiği belirtilmektedir.

Medreselerin öğretim programları karışmış; XVI. yüzyılın ilk yarısında 2–3 yıl olarak belirlenen öğretim süreleri, aynı yüzyılın ikinci yarısında bir yıl, altı ay, üç ay gibi giderek azalmıştır. Doğal olarak bu kısalan süre içinde uygulanması öngörülen ders programı da giderek küçültülmüştür¹⁸. Burada, Giriş Bölümü’nde ifade ettiğimiz ve bir eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturan ‘öğrencilere kazandırılacak niteliklerin ortaya konulmadığı ve öğretim kurumlarının kurumsal yapısının olmadığını görüyoruz.

Türk ilköğretim sistemi XIX. yüzyılda büyük değişmelere uğradı. 1824’te II. Mahmut’un “ilköğretim mecburiyeti” diye yorumlanan fermanı İstanbul sınırları dışına çıkmadı ve İstanbul’da da pek önemli bir başarı kazanamadı. 1850’lerden itibaren devletin ilköğretim kademesini denetim altına almak için pek çok girişimlerde bulunduğu, reform yanlılarını tuttuğu, buna rağmen ilköğretim kademesinin tam denetim altına alınmasının 3 Mart 1961’de kurulduğunu gördüğümüz Maarif Nezareti ile belirli bir düzeye gelmiş ve ancak Cumhuriyet döneminde ileriki yıllarda mümkün olabildiği görülmektedir¹⁹.

Bu bilgiler dikkate alındığında görülüyor ki, Osmanlılarda eğitim için temel müesseseler yerinde olmakla beraber yönetim kademelerinin eğitim ihtiyacını iyi belirleyememeleri ve babadan oğla geçen sistemde padişahların eğitim seviyelerinin gerilemesi ile alt kademelerin de eğitim seviyesi çok aşağılara inmiştir. Bu konuda bir bilgi vermesi açısından Cumhuriyet’in kuruluş yıllarındaki okuryazar oranlarını gösteren çizelgeler Türkiye İstatistik Enstitüsü Kurumu verilerinden incelendiğinde, 1935’ten önceki yıllarda rakamların %10 civarında olduğu değerlendirilmektedir. Uzun süren savaşlar boyunca yaygın eğitim çerçevesinde değerlendirilebilecek bilinçli bir temel din eğitiminin dahi yapılamamış olduğu değerlendirilmektedir. Buradaki problemlerden birinin devşirme sistemi ile üst kademe yöneticilerinin doğrudan seçilmesi nedeniyle toplumun büyük bir bölümünün eğitim yolu ile yönetime katılması imkânının kısıtlı olması olduğu değerlendirilmektedir. Ülke genelinde ilkokulların kurulması ile bu sorun ortadan kalkmaya başlamıştır.

¹⁸ Ergün, a.g.m. s. 7.

¹⁹ Ergün, a.g.m. s. 11.

B. SARAY OKULLARI

TSK tarihi kitaplarında Askeri Okullar kapsamında anlatılan Saray Okulları ve burada verilen eğitimler bizlere Osmanlı döneminde sarayda yetişen yöneticiler ve bunun yanında gelecekte padişah olacak şehzadelerin eğitimi konusunda bilgi vermektedir. Şehzadelerin sancaklarda aldığı uygulamalı idare eğitimleri de bu eğitimin bütünleyicisi olarak değerlendirilmelidir. Enderun eğitimi şehzadelerin ve dolayısıyla padişahın üst düzey yöneticilerin de üzerinde bir eğitim alma imkânının olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca burada padişahların emrinde görev yapacak yöneticilere bilgi üstünlüğü ile otorite sağlaması imkânı ortaya çıkıyordu.

MMMEnderun mektebi ile ilgili farklı kaynaklarda bilgiler olmakla beraber; Enderun mektebi II. Murat zamanında kurulmuş Fatih Sultan Mehmet zamanında umumileştirilmiş, geliştirilmiş (Kanunnamesine hüküm konulmak suretiyle de) kanunlaştırılmıştır²⁰. Aşağıda görüleceği gibi imparatorluğun bütün saraylarında bu tür askeri birlik komutanı ile mülki amir yetiştirmek için Enderun adı verilen okullar açılmıştır. Fatih Sultan Mehmet zamanında Enderun çok gelişmiştir²¹.

İstanbul’u aldıktan sonra bir imparator hayatı yaşamak ve yaşatmak isteyen Fatih, önce, şimdiki Üniversitenin (İstanbul Üniversitesi) bulunduğu yerde bir saray (Eskisaray) yaptırmıştı. Fakat bir süre sonra burasını beğenmeyerek Sarayburnu’nda yeniden bir saray daha (Yenisaray–Topkapı sarayı) yaptırmıştı. Dört tarafı sur (tahkimli duvar) ile çevrilmiş olan bu saray; Kısa zamanda değirmenleri, ormanları, bostanları, silah depoları, ahırları, koğuşları ve mescitleri ile adeta bir kasaba haline gelmişti ve mutfaklarında her gün 20.000 hizmetliye yemek dağıtılırdı²².

Fatih İstanbul’da yeni baştan bir “Enderun Okulu” kurmuş, vaktiyle I. Mehmet tarafından Amasya-Merzifon’da kurulmuş olan binicilik talimgâhını da İstanbul’da yeniden kurdurduğu görülmektedir.

²⁰ Hüseyin Nevzat UYAROĞLU, *Osmanlı Kamu Yönetim Kurum ve Sistemleri İçinde Enderun Saray Okulu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, No: 479, İstanbul Üniversitesi, 1997, s. 63.

²¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Osmanlı Döneminde Askeri Okullarda Eğitim*, Ankara, 2005. s. 6.

²² Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi* III.Cilt 2’nci Kısım, Genkur. Basımevi Ankara, 1977, s. 352.

Esaslı devlet ve saray teşkilatı kuran Fatih “saray eğitimi” sistemini de iyi temeller üzerinde yeniden düzenlemiş ve geliştirmiştir. Onun zamanında ve ondan sonra Osmanlı Hükümeti, ülkesi ve Saray Teşkilatı genişledikçe saray eğitimi de o nispette önem kazanmış ve gelişmiştir²³.

Fatih, İstanbul’da Topkapı sarayını inşa ettirirken, saray eğitimi için gerekli daireleri de yaptırmış, hazine ve kiler odalarındaki uygun kimselerden bir öğretmenler heyeti kurmuştur²⁴. Fatih’ten sonra II. Beyazıt, Yavuz Selim ve Kanuni Sultan Süleyman; yeni okullar açmak, Enderun okulunu genişletmek, yeni usul ve kanunlar çıkarmak suretiyle “saray eğitimi”ni önemli bir seviyeye yükseltmişlerdir²⁵.

“Saray Eğitimi” ile “Enderun Okulu” ve hatta “okullar” teşkilatını birbirinden tamamiyle ayırmaya imkân yoktur. Bunların üçü de bir bütün halindedir ve sırasıyla okullar ve Enderun, “saray eğitimi”ni devamlı surette beslemekte ve tamamlamaktadır. Burada eğitim için seçilen gençler bir yandan devlet hizmeti ya da belirli güzel sanatlar için yetişir, tahsil ve terbiye görürken, bir yandan da padişahın şahsıyla ilgili hizmetleri yaparlardı. Zamanın siyasal bilgilerinin ve harp sanatının öğretildiği bir sivil askeri karma öğrenim kurumuydu²⁶.

Adayların 14 yıl süren eğitim²⁷ ve tahsil süresi içerisinde uygulamalı ve teorik öğretim gördükleri anlaşılmaktadır. II. Beyazıt döneminde, Enderun Mektebinde genellikle Kuran-ı Kerim, Arapça, Farsça ve akait dersleri öğretilmekte, ancak bunun yanında her iç oğlanının kabiliyeti ayrı ayrı ölçülerek aşçılık ve kunduracılıktan müzehhepliğe ve musavvirliğe kadar ne çeşit zanaat, sanat ve fen varsa ona göre eğitilmesi prensibinden hareketle, Enderun Mekteplerinin buldukları saraylar birer akademi haline getirilmiştir²⁸. Burada da belirtildiği gibi Enderun başlangıcından itibaren üst seviyede eğitim yapılan bir kurum olmuştur. Bu nedenle farklı kaynaklardan bu kurumla ilgili bilgileri ve askeri akademik eğitim süreci içerisindeki yerini inceleyeceğiz.

²³ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III.Cilt 2’nci Kısım*, Genkur. Basımevi Ankara, 1977, s. 352.

²⁴ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 352.

²⁵ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 355.

²⁶ Cemalettin TAŞKIRAN, *Yüzyıllardır Harbiye*, Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.30.

²⁷ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

²⁸ *Türk Ansiklopedisi Cilt XV*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1968, s.193.

Enderun’la ilgili bilgiler kapsamında, burada hazine ve kiler koğuşlarından başka “küçükoda” denen bir koğuş olduğu, ve bu odanın tali öğrenimde bulunan Enderunlulara özel olduğu ifade edilmektedir. Sonradan (1635’te) bu küçük odanın adının, “seferli koğuşu”na çevrildiği belirtilmiştir. Hazine ve kiler koğuşlarında eksilme olduğunda Galatasaray Okulu kıdemlilerinden biri alınmaktadır. Küçükoda ve kiler koğuşuna yeni gelen bu Galatasaraylıya “acemi” denilmektedir. Koğuşlardaki kıdemli ağalardan biri bu acemiye lala yani öğretmen oluyordu²⁹. Danışmanlık özellikle yazılı fazla doküman ve kitabın olmadığı bir dönemde etkili bir eğitim usulüdür. Ancak süreklilik kazanılması ve eğitilenlerin aynı seviyede eğitim alması için yazılı kaynakların bulunması çok önemlidir. Daha sonra ortaya çıkan Erkânıharp Mektebinde ve diğer okullarda yazılı kaynakların daha fazla olması ve zaman içinde geliştirilmesi bu kurumun başarısını sürekli kılmıştır. Tabii ki burada Enderun’un kurumsal yapısının bu dönemde uzun bir süre etkili olduğunu gözden kaçırmamalıyız.

İptidai (ilk) öğretim Galatasaray’a, tali (orta öğretim) küçük odaya ve yüksek öğretim de hazine ve kiler koğuşlarına özeldi. Koğuşlarında öğretimde ilerleyen ağalardan biri, öğretimi geri bulunan 12 ağaya halife tayin olunurdu. Bu halifeler, arkadaşlarının derslerini hazırlamak ve müzakerelerini tamamlamak ile görevli idiler. Bu hizmetlerinden dolayı halifelere ayrıca para verilirdi. Halifeler, koğuşlarında itibarlı ve üstün durumda buldukları için, sarayın memurlarında ve gediklerinde herhangi bir yer boşalırsa, öncelikle bunlar atanırlardı.

Yavuz Selim, Enderun’da hasoda teşkilatını genişletmiş ve bu hizmette çalışanların başına “hasodabaşı” denmişti. Hasoda teşkilatı genişletilince, çaşnigirlerin sayısı 40’a çıkarılmış ve hasoda acemilerin çaşnigir olması için kanun da konmuştu. Çaşnigirler, Hasmutbak kapısında aynı zamanda pirinç ayıklayarak mutfağa yardım ediyorlardı. Bütün sarayın en büyük amiri, komutanı olan kapı ağasına, “babüssaade ağası”, “sarayın hümayun nazırı” da denirdi. Sarayda büyük bir imtiyaza sahip olan kapı ağası, sarayı hümayun kapılarının korunmalarına memur akağaların da başı idi³⁰.

²⁹ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 353.

³⁰ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 353.

Küçük ve Büyük Odalar: Bu sınıf, orta öğrenim seviyesinde idi³¹.

Fatih devrinden sonra Enderun teşkilatında görülen “küçük oda” ve büyük oda” Enderun’lu Koçi Bey’in açıklamasına göre, Enderun eğitime hazırlık mahiyetinde 1’nci ve 2’nci sınıflar demektir. Bu iki sınıf Enderun’a alınacak iç (acemi) oğlanlarının okuyup yazma öğrenmeleri içindir. Bu iki oda oğlanlarının padişaha özel bir hizmetleri yoktu. Bunlar sadece okuyup yazmak ve sanat öğrenmekle görevli idiler³².

İkinci sınıfı meydana getiren büyük oda oğlanlarına “okuryazar takımı” denirdi. Ve bunların öğretmenleri dışardan gelirdi. Büyük oda o döneminde eğitimin artık mesleğe dönük bölümünün bir kısmını vermektedir. Ancak henüz kurmaylık eğitime esas olan temel eğitimleri almaktadırlar. Bu acemiler, küçük ve büyük odalarda öğrenimlerini bitirdikten sonra, asıl Enderun’a girmeye hak kazanıyorlar ve kiler, hazine ve hasodalara geçirilirdi. Bunlardan boşalan yerlere de, diğer saraylardan, Edirne, Galata ve İbrahim Paşa Saraylarındaki okullardan yeniden kıdemli acemiler getiriliyordu³³.

Enderun okuluna doğrudan doğruya acemi alınması usulden değildi. Acemiler önce Edirne sarayı, Eskişaray, Galatasaray ve İbrahim Paşa saraylarında yetiştirildikten ve Yenisaraya girebilecek bir olgunluğa geldikten sonra alınırlardı³⁴.

Bazen pek müsait veya esasen Müslüman dininde olan devşirmelerin doğrudan bu odalara alındıkları da oluyordu. Acemiler bu odalarda Kuran, Arapça, Farsça, Türkçe okurlar, Türk İslam kültür ve geleneği ile yetiştirilir, spor ve silahlı eğitim yaparlardı. Büyük odaya, “hanei kebir” de denirdi. Küçük ve büyük oda mensupları üzerlerine “dolama” denen cüppe giydikleri için bunların hepsine birden “dolamalılar” da denirdi. Bunların esas amirleri “saray kethüdası” olup, bundan başka odabaşı, imam ve külhanbaşı adlarındaki kademeleri de ikinci

³¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

³² Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 359.

³³ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 359.

³⁴ İsmail Hakkı BAYKAL, *Enderun Mektebi Tarihi I, İstanbul,1953* s. 69, aktaran Hüseyin Nevzat UYAROĞLU, *Osmanlı Kamu Yönetim Kurum ve Sistemleri İçinde Enderun Saray Okulu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, No: 479, İstanbul Üniversitesi, 1997, s. 63.

derecede amirleridir³⁵. Bazı kaynaklara göre Küçük ve Büyük odadan sonra bir de Doğancılar odası mevcuttur³⁶.

Seferli Odası ve Kiler Odası: Bu iki sınıf yüksek tahsile tekabül edip bugünkü Harp Okulu seviyesindedir³⁷. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı kaynağında 1635'te Küçük odanın adının, "seferli koğuşu"na çevrilmiş olduğu belirtilmektedir. Kiler koğuşunun en kıdemli oğlanı yükselirse has oda'ya, kıdemli olmayan diğerleri ise hazine odasına geçerler veya çıkmalarda kapıkulu süvari bölüklerine verilmektedir³⁸.

Kiler odasında bulunan oğlanların: Okuyup yazmak, diğer ilim ve fen derslerini öğrenmekten başka, padişaha özel türlü yemekleri pişirmek, sofraya kurmak, salata yapmak, kahve pişirmek, türlü şurup ve reçelleri yapmak işlerinde de lalaları ve diğer kıdemlileri tarafından önemle yetiştirildikleri görülmektedir.³⁹ Buradan anlaşıldığı üzere Enderun eğitimi hayatın bütününe kapsayan çok yönlü ve uygulamalı bir eğitim olup seviyesine ve zamana göre yapılmaktadır.

Hazine Odası ve Has Oda: Bu iki sınıf ihtisas sınıflarıdır. Öğrenciler orta öğrenimden sonra subay olarak okumaktadırlar⁴⁰. Burada da belirtildiği gibi Enderun'da eğitim bu aşamadan sonra akademik eğitim kapsamında görülmektedir.

Has Oda Enderun'un en itibarlı ve birinci odası, sınıfı idi. Buna "hanei has" da denirdi. Burada 30–40 acemi oğlan bulunurdu. Odanın amiri "hasodabaşı" idi. Buradaki acemi oğlanların saraya ilk defa gelenler değil de bir ast sınıftan gelenler olarak anlamak gereklidir. Has odaya, hazine ve kiler odalarında (sınıflarında) eğitim gördükten sonra geçilirdi. Bir de padişahın özel emri ile birden bu odaya alınmak mümkündü⁴¹. Bu durumda olanlar az sayıda olduğundan diğerlerinin eğitim seviyesine kısa sürede getirilmektedir.

³⁵ Midhat SERTOĞLU, *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İnkılap ve Aka, İstanbul 1958.s. 53.

³⁶ Taşkiran, *Aynı eser*, s. 31.

³⁷ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

³⁸ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 360.

³⁹ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 359.

⁴⁰ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s.6.

⁴¹ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 356.

Has Odanın altı büyük ağası büyük devlet memuriyetlerine çıktıkları ve daha aşağı derecelere çıkanların da zamanla bu cins yüksek görevlere aday oldukları için, Enderun, uzun süre devlet adamı yetiştiren tek okul vazifesini görmüştür⁴². Burada yetişenler aynı zamanda askeri eğitim aldıklarından görev aldıkları yerde hem mülki hem askeri amir olarak görev yapmışlardır. Mithat Paşa veya Cevdet Paşa gibi ünlü yöneticiler paşa unvanını görevlendirildikleri yönetim sorumluluğu ile birlikte almışlardır. Bu dönemde rütbelerde mülki idare esasına göre verilmiştir. Mirliva bir örnektir. Benzer şekilde hazine ve kiler odalarında eğitim görenler harp döneminde idari görevler için kurmay sorumluluklarını yerine getirmektedir. Enderun'daki eğitimleri sırasında ve sonrasında savaşlarda başarılı olan kişiler daha üst görevlere getirilmiş, serasker ve sadrazam olmuşlardır.

Buranın mensuplarının, sarayda buldukları sürece evlenmedikleri ve geceleri dışarıda kalamadıkları, özel surette izin almadıkça saraydan ayrılamadıkları anlaşılmaktadır⁴³.

Hazine Odası; Buna “hazine koğuşu”, “hazine odası”, “bölük hazine” denir. Burada 60 kadar acemi vardı. Amirleri “Ser hazinet Enderun” veya “hazinedarbaşı” idi. Hazineli’ler, Enderun hazinesini muhafazaya memur idiler. Hazinelilerin en kıdemlileri yükselirse hasodaya geçer. Yükselerek dışarı çıkarlarsa “müteferrika” olurlar. Diğer oğlanlar (yani kıdemli olmayanlar) çıkmalarda nadiren müteferrika, daha ziyade çasnigir olurlar. Kıdemsizleri, kapıkulu süvarisinden sipahi bölüğüne verirlerdi⁴⁴. Osmanlı yönetim sisteminde ölçme değerlendirme uygun şekilde yapıldığı ve liyakat esas alındığında padişahlar kendilerini daha iyi yetiştirmek zorunda kalmışlardır.

II. Beyazıt hazine ve kiler koğuşlarında okuyanlara verilmek üzere müezzinbaşılık, berberbaşılık, tüfecibaşılık, başlalalık ve üzengi ağalığı gibi memuriyetler ihdas etti ve Enderun öğretmenlerinin sayılarını arttırdı. Fenni silahşorları (silah kullanmak fenni) ve cengâveri öğrenimine, kemankeşlik sanatında ve cündilik alanında uzmanlar yetiştirilmesine gayret etmişti⁴⁵.

⁴² Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 356.

⁴³ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 356.

⁴⁴ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 355-357.

⁴⁵ Genkur.Harp Tarihi Başkanlığı, *Aynı eser*, s. 355-357.

Başlalılık görev ve sorumlulukları, Osmanlı döneminde şehzade eğitiminin askeri akademik eğitimden ayrı tutulması mümkün olmadığından, bu kapsamda detaylarıyla ayrıca incelenmesi gereken bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bugünkü akademik eğitimde danışman uygulamalarının bir örneği şeklinde gözükten lalalık müessesesi meslek içi eğitimin bir parçası olarak usta-çırak eğitimi çerçevesinde de değerlendirilmelidir.

Yukarıda belirtildiği gibi yükselme döneminde medrese olarak kurulan eğitim kurumlarında da dönemin en ileri eğitim seviyesi yakalanmıştır. Hatta bu dönemde Fatih Sultan Mehmet' in portresini çizen ve daha sonra İtalya'da Reform ve Rönesans'ın başlamasında önemli kişilerden biri olan Fellini'nin Osmanlı sistemlerini örnek aldığını ve kullandığını düşünmek, yakın zamanda ortaya çıkan gelişmeler dikkate alındığında, göz ardı edilecek bir ihtimal değildir.

Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar, padişahlar Divan-ı Hümayun Kurulunun başkanlığını yapmışlardır. Fatih bu yöntemi kaldırmış ve başkanlık işini veziri azama bırakmıştır. Merhum Prof. Dr. İsmet GİRİTLİ tarafından hazırlanan *İdare Hukuku* kitabında⁴⁶ Osmanlı döneminde Padişah Edirne'de Divan Toplantısında iken halktan bir kişinin divana girdiğinde 'Padişah hanginiz?' diye sormasından sonra padişahın divan toplantılarını perde arkasından takip etmeye başladığı belirtilmektedir. Bununla birlikte padişahların halktan kopma sürecinin de başladığı değerlendirilmektedir. Benzer şekilde Fatih Kanunnamelerinin yan etkilerinden bir tanesinin kardeşlerin gerektiğinde öldürülebilmesine izin verilmesi nedeni ile şehzadelerin koruma maksadıyla saraydan ve saray eğitiminden uzaklaşması olduğu değerlendirilmektedir⁴⁷. Bunun sonucunda padişahların en iyi eğitilmiş kişi olma dönemi de

⁴⁶ İsmet GİRİTLİ, *İdare Hukuku*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1992, s.35.

⁴⁷ Yavuz BAHADIROĞLU, "Biz Osmanlıyız", Makale, 06.11.2006, İnternet, <http://malumat.wordpress.com/2006/11/06/bir-gunahin-anatomisi-osmanli-padisahlari-ve-kardes-katli/>. Burada ayrıca 'Tarafsız tarihçiler, şehzade katlinin bir gaddarlıktan değil, devletin bütünlüğünü her şeyin üstünde tutma zaruretinden gelen cebrî bir fedakârlıktan kaynaklandığı yolunda hüküm vermişlerdir. Gerçekten de padişahları evlât ve kardeş katline sevk eden sebep ne şahsî kin duygusudur, ne de menfaat hissi... Bu fiiller tamamıyla din ve devlet kaygısından doğan hazin, hazin olduğu kadar da feci tedbirlerdir.' diyor. Y.BAHADIROĞLU a.g.m. de 'Zira günün birinde tahta geçmek üzere yetiştirilen her şehzadenin gönlünde padişahlık aslanı yatmaktadır. Devleti en iyi kendisinin idare edebileceği düşüncesi âdeta fikr-i sabit halinde kafalara yerleşmiştir. Şehzadelerin böyle yetiştirilmesi ise ayrı bir zaruretin icabıdır. Bu düşünce gücüne güç katmakta, mücadele azmini bilemekte, kendine güven duygusunu kuvvetlendirmektedir.' demektedir.

geride kalmaya başlamıştır⁴⁸. Padişah olacak veliahtlar değişik saraylarda kafes hayatı yaşamaya başlamış ve ülkeyi tanımaktan uzaklaşmıştır. Bilgi üstünlüğünü kaybeden padişahların halk nazarındaki güvenilirlikleri ve yöneticiler üzerindeki otoriteleri azalmaya başlamıştır. Bunların yanında halkın eğitim seviyesi artırılarak milli gücün unsurlarından nüfus katkısı da sağlanamamıştır. Bu gelişmelerle birlikte savaşlarda da başarısızlıklar artmaya başlayınca ve özellikle batı ordularında tüfek kullanılmaya başlandıktan sonra batı tarzı ordu kurulması ve bu amaca uygun eğitim yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda açılan okullar değişik seviyelerde olmuştur. Ancak medreseler dışında açılan okullar çoğunlukla ve öncelikle ordunun ve yönetimin ihtiyacını karşılamak üzere açılmıştır.

Buraya kadar verilen bilgiler, eğitim seviyesinin yükseltilmesi için kurumsal bir yapının ve öğrenci kaynağının artırılmasının önemini ortaya koymak için gerekli zemini oluşturmuştur.

C. BATI TARZI EĞİTİM KURUMLARININ ALINMASI

On beş ve on altıncı yüzyıllarda Avrupa'da meydana gelen bilimsel gelişmeler doğal olarak siyasi hayata da yansımıştır. Bunun sonucu olarak Avrupa devletleri siyasi hâkimiyeti ellerine geçirmek ve yeni sömürgeler elde etmek için büyük bir yarışın içine girmişlerdir. Bu süreçte yabancıların Osmanlı içinde etkili olmak gayretleri vardır⁴⁹. Bu siyasi görüntü içerisindeki Avrupa devletleri bilimsel ve teknik gelişmelerin ışığında amaçlarına ulaşmak için askeri alanda da büyük atılım ve yeniliklere girişmişlerdir. Bu gelişme süreci içindeki devletlerin ordularında eğitim ve idari yönden çok daha bilgili subaya ihtiyaç duyulmuştur⁵⁰. Osmanlı karşısında daha önce tek başlarına denge sağlamaktan uzak olan Avrupa Devletleri

⁴⁸ Bu konuda, Zeynel Abidin KÜÇÜK, *Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Erkan-ı Harbiye Nezareti*, Lisans Tezi. Kırıkkale 2002, s.27'de 'Osmanlıların kendi harp metotları ve stratejileri vardı. Milli bir teşkilatları ve konuşlanmaları mevcuttu. Osmanlı tarihinin devirleri içerisinde Duraklama ve Gerileme dönemlerinde açık ve sade mantığın, azim ve iradenin gittikçe zayıfladığını ve çöküş döneminde de aynı yolun takip edildiği görülmektedir. Düşüş zamanlarındaki sevk ve idarede artık ne Kosova ne de Mohaç örnekleri ve o savaş düsturları ne yazık ki görülmemektedir. Ancak bazı kişilerin şurada ya da burada ortaya koyduğu parlak birkaç harp, Türk azim ve dirayetinin, Türk zeka ve faziletinin hiçbir devirde sönmediğini daima göstermiştir.' demektedir.

⁴⁹ Daha 1583 yılında Cenevizliler (Cizvitler) Galata'daki Saint Benoit Kilisesine yerleşmişler ve burada St.Benoit lisesini kurmuşlardır. 1629'da ise St. Georges ve St. Louis Fransız okullarının açıldığı görülmektedir.

⁵⁰ *Harp Akademileri Tarihi 1848-1991*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991, s. 1. Burada subaylar için ortaya çıkan ihtiyaç daha sonra sömürge sisteminin yayılması ile subay rütbelere de yansımış ve koloni kelimesi askeri yöneticiler için kolonel (albay) ifadesi kullanılmıştır.

birleşik harekât icra etmek istediklerinde başarılı olamamışlardır. Osmanlı'ya karşı her ülke kendi seviyesinde gelişmeler ortaya koymuş ve bu gelişmeler Osmanlı'yı çok cepheli mücadeleye zorlamıştır. Özellikle Rusya'nın hem doğuda hem batıda bir tehdit olarak ortaya çıkması ordunun barış zamanında konuşlanmasının önemini artırmıştır. Bu durum kurmay görevlerinin artmasına sebep olmuş, subayların da daha iyi eğitilmesi ve inisiyatif sahibi olmasını gerektirmiştir.

Bu gelişmelere paralel batıdaki ilk harp okulu 1730 yılında Rusya' da açılmış, böylece diğer devletler arasında bir öncelik kazanmıştır. Harp Akademisi ise ' Nikola Harp Akademisi' ismiyle 1815 yılında kurulmuştur. Almanya (Prusya)'da 1765 yılında Asiller Akademisi adı ile Harp Okulu ve Harp Akademisi birleşimi bir okul açılmıştır. Bu okul çeşitli gelişmeler göstererek zamanın şartlarına göre düzenlemeler geçirmiş ve 1818 yılında benzerlerine göre modern denilebilecek usullerle harp akademisi kurulmuştur⁵¹. Alman sisteminin başlangıcında ortaya konulan yaklaşım bize Osmanlı Enderun sistemini hatırlatmaktadır. Asillerin harp okulu ve harp akademisine alınması yaklaşımı eğitimin topluma yayılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda yöneticiler ordunun yönetimini kendi kontrollerinde tutmayı akrabalık ve soyluluk esasına dayandırmıştır. Esas olarak 1789 Fransız İhtilali sonrasında ordularda yönetim soylulardan halka geçmeye başlamıştır. 1815'lerden sonra ise Fransız – İngiliz –Alman – Rus savaşlarından sonra Harp Akademileri olarak öncelikle karargâh subayı ihtiyacını karşılamak ve komutan yetiştirmek üzere okullar açılmıştır. Carl von Clausewitz gibi stratejistler Napolyon'un harp bilgilerini örnek olarak almışlar, Cezzar Ahmet Paşa ise Napolyon'u Akka'da yenmiştir. Ancak sistem geliştirilememiştir.

Fransa'da 1818 yılında ' l'Ecole d'Application d'Etat Major' ismiyle Karargâh Tatbikat Okulu açılmış olup burada Harp Okulunu bitiren subaylar iki sene eğitim görmüşlerdir. Bu okul daha sonra 1876 yılında 'Ecole Superior De Guerre' Yüksek Harp Okulu ismini almıştır⁵².

⁵¹ Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 1.

⁵² Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 1.

Osmanlı'da Hendesehane adı verilen bir Askeri Teknik Okul 1734'te açıldı⁵³. Bu Sadrazam Topal Osman Paşanın himayesine aldığı Fransız Kontu Claude Alexandre Comte de Bonneval (1675–1747)'in liderliğinde başlatılan askerî reformdu⁵⁴. Fakat 15 yıl sonra bir isyandan korkularak Birinci Mahmut tarafından kapatıldı⁵⁵. Bu gelişmeye bakıldığında II nci Viyana Kuşatmasından sonra elli yıl kadar geçmiştir. Henüz bu kadar kısa sayılabilecek bir zaman geçmesine rağmen bozulmanın ve yabancı etkisine girmenin artmış olması dikkat çekicidir. 1774'te Denizci Hendesehane'si isimli Deniz Teknik Okulu açıldı. 1782–1785 tarihleri arasında Sadrazam Halil Hamit Paşa'nın gayreti ile Sürat Topçuları Ocağı kuruldu⁵⁶. Bu ocağın kurulması Fransız askerî danışman Baron de Tott' un görev aldığı dönemdedir. Bu gelişmeler ise ilk Hendesehane' nin kapanmasından otuz beş yıl sonradır⁵⁷. 1784 yılında Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adı altında Deniz Mühendishanesi açılmıştır. 1795 yılında kara mühendisi yetiştirmek üzere bugünkü Topçu ve Füze Okulunun çekirdeğini teşkil eden Mühendishane-i Berri-i Hümayun Okulu açıldığı görülmektedir⁵⁸. Bu gelişmeler sistemin tümünü düzenlemekten uzak olmakla birlikte daha sonraki gelişmeler için tecrübe oluşturmuştur. Aynı zamanda kurmay sınıflarının topçu kurmay gibi başladığını dikkate aldığımızda burada eğitim alanlar ateş destek danışmanları olarak akademik eğitimin yeni kaynağı olmuştur. Bir dönem kurmay subay yerine mühendis adıyla subaylar görevlendirilmesi de konularında uzman olan akademik eğitilmiş subayların üst karargâhlarda görevlendirildiğini göstermektedir.

1831 yılında ordunun subay ihtiyacını karşılamak üzere Selimiye Kışlasındaki yetenekli erlerden bazıları subay olarak yetiştirilmek üzere ayrıldı. Bu erler harp Okulunun ilk öğrencilerini teşkil etti⁵⁹. Yukarıda da belirtildiği gibi yeni kurulan ordunun kuruluşundaki karargâh ve komutanlık kadroları için subaylar yetiştirilmesi gereklidir. Kuruluşlar

⁵³ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 5.

⁵⁴ Hayrullah GÖK. Arşiv Belgelerinin Işığında Kara Harp Okulu Tarihi (1834-1883), Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2005, s. 36.

⁵⁵ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 5.

⁵⁶ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

⁵⁷ Gök, *Aynı eser*, s. 36.

⁵⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

⁵⁹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

oluşturulduktan sonra buralara eğitilmiş subayların görevlendirilmesi daha üst kademelerde ve karargâhlarda ise özel akademik eğitim almış kurmay subaylara ihtiyaç gösterecektir.

Yahya Akyüz Eğitimde İlk Yenileşme Hareketleri Dönemi (1776–1839)'de Osmanlı Devleti'nin bir dizi yenilgiden sonra, önce askerî alanda bazı yenileşmelere girişmeyi gerekli gördüğünü ifade etmektedir. Osmanlılarda eğitim-öğretim alanındaki ilk yenileşmeler, Batı örneğine benzetilmeye çalışılan askerî okulların açılması şeklinde görülür. Yenileşmelere askerî eğitim-öğretimden başlanmasının temel nedenleri şunlardır⁶⁰:

— Osmanlılar, savaşlarda yenilgileri çoğaldıkça, bunu öncelikle Avrupa subay ve askerlerinin iyi yetişmiş olmalarına, kendilerinin bu alanda geri kalmalarına bağlamışlar, önce, Avrupa tarzında bazı askerî yenileşmelere girişmeyi gerekli görmüşlerdir.

— 18. yüzyılda Osmanlılara gelen yabancı uzmanlar da öncelikle askerî yenileşmeyi tavsiye etmişlerdir.

— Yenilgiler nedeniyle askerî eğitim-öğretimde yenileşmelere gidilmesine medreseliler bir şey diyemediğinden önce bu alanda çalışılması mümkün olmuştur.

Türk Ordusunda Batı Ordularındaki gibi subay yetiştirilmek üzere ilk Kara Harp Okulu 1834 yılında açıldı⁶¹. Erkan-ı Harbiye Mektebinin eğitim seviyesini desteklemek ve karşılamak için dönemde mevcut olan Askeri Okullar şunlardır⁶².

⁶⁰ Yahya AKYÜZ, *17. Yüzyıldan Günümüze Türk Eğitiminde Başlıca Düzenleme Ve Geliştirme Çabaları*, XIII. Türk Tarih Kurumu 4-8 Ekim 1999, Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara, 1999.

⁶¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 6.

⁶² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 9.

- Mekteb-i Fünun-u Harbiye-i Şahane (Harp Okulu)	- Mekteb-i Bahriye Şahane-i Hümayun
- Piyade ve Süvari Okulu	- Ticaret-i Bahriye Mektebi
- Askeri Veteriner Okulu	- Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane
- Özel Sınıf	- Askeri Tabip Mektebi
- Mühendishane-i Berr-i Hümayun	- Askeri Eczacı Mektebi
- Topçu ve İstihkâm Mümtaz Okulu	- Askeri Liseler
- Topçu ve İstihkâm Lisesi	- Askerî Rüşdiye Okulları
- Hendese-i Mülkiye Mektebi	- Askeri Sanayi Okulları
- Mühendishane-i Bahri-i Hümayun	

Bu okullardan Erkânıharbiye ile doğrudan ilgili olanlara daha yakından bakılması eğitim seviyesinin ortaya konulabilmesi ve konumuzun anlaşılması için önemlidir.

1. Mühendishane-i Berri-i Hümayun

Topçu subayı yetiştirmek üzere, 1734 yılında Üsküdar'da “Humbarahane ve Hendesehane” adı ile bir okul açılmış fakat altı yıl sonra, 1740 yılında, Yeniçerilerin ayaklanmalarından korkularak kapatılmıştı. Okulda okuma-yazma, matematik, geometri ve din bilgileri verilmekte idi. 1769 yılında, (Mustafa döneminde) Koca Ragıp Paşa'nın gayret ve Baron De Tott'un yardımı ile Haliç-Kabataş'ta yeniden açılan okul, III. Selim dönemine kadar, sönük bir şekilde öğretimine devam etmiştir⁶³.

III. Selim, eğitim konusundaki bir dizi düzenlemeleri sırasında, Fransa ve İsviçre'den öğretmen mühendis ve subaylar getirmiştir. Bunlardan yararlanarak, Eyüp'teki bahriye yazlığında “Mühendishane-i Sultani” adı ile yeni bir okul açılmıştır (1790). Okul, 1793 yılında Halıcıoğlu'nda yeni yapılan Humbaracılar kışlasına taşınmış ve adına da “Mühendishane-i Berri-i Hümayun” denilmiştir. Okul, daha önce kurulan, deniz mühendishanesine paralel olarak kara ordusunun ihtiyacı olan topçu ve istihkâm subayları ile askeri mühendisler

⁶³ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 243.

yetiřtirmiřtir⁶⁴. Kurmay subayların sahip olması gereken her sınıfla ilgili çok çeşitli bilgiler planlama için onları diğer birliklerin subaylarının üzerine çıkarmaktadır. Her ne kadar askeri mühendis dense de planlama için görevlendirilen subaylar dönemlerinin özel karargâh subaylarını oluşturmuşlardır.

Topçu ve Mimar Mektebi olarak da anılan okulun adı, 1847'de bir kanunla Mühendis Mektebi olarak değiştirilmiştir. İdadi sınıfları, 1865'de Galata Sarayı'na taşınmış, harbiye sınıfları ise 1871'de Mekteb-i Harbiye (bugünkü Kara Harp Okulu) bünyesine alınmıştır. Dört sınıfı olan Mühendishane-i Berri-i Hümayun'dan da üçüncü sınıfı bitirenler teğmen, dördüncü sınıfı bitirerek mezun olanlar ise üsteğmen olmuşlardır. 1878 yılında, mühendishane'de bir "Mümtaz Sınıfı" kurulmuştur. Mühendishane'yi bitiren topçu ve istihkâm subayları sınıf birincisinden başlayarak aşağıya doğru, o yıl saptanan gereksinmeye göre, öndekiler "Erkanı Harbiye" sınıfına, sonrakiler "Mümtaz" sınıfına ayrılmıştır. Mümtaz sınıfına ayrılanlar üç yıl daha okuduktan sonra, mümtaz yüzbaşı olarak mezun olup, özellikle fabrikalarda görevlendirilmişlerdir⁶⁵. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Mekteb-i Harbiye ile birleştirilmiştir. Hasköy'deki binası topçu subayları için uygulama okuluna dönüştürülmüştür.

Bu bilgiler dikkate alındığında Mühendishane-i Berri-i Hümayun'dan Erkan-ı Harbiye sınıfına öğrenci gönderildiğini görüyoruz. Bu şekilde kurmayların yetişmiş olduğunu mezun olanların diplomalarından yararlanılarak teyit edilmektedir.

2. Askeri Rüştiyeler

Askeri rüştiyeler diğer rüştiyelerin seviyelerinin yetersiz olması ve askeri okulların eğitimi öğrenci ihtiyacını karşılamak üzere açılmıştır.⁶⁶ Bu okulların açılış tarihleri özellikle listeye dahil edilmiştir. 1875 ve sonrasında harp okullarını desteklemek üzere askeri rüştiyeler açılmıştır.

⁶⁴ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 243

⁶⁵ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 243.

⁶⁶ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 23.

TABLO: 1.1 Askeri Rüştîyelerin Açılış Tarihleri ⁶⁷

Gülhane Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Selanik Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Soğukçeşme Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Mamuretul Aziz Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi :1882
Fatih Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Bursa Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi : 1882
Kocamustafapaşa Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Trabzon Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Beşiktaş Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Erzincan Askeri Rüştîyesi Açılış. Tarihi: 1882
Üsküp Veya Paşakapısı Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Erzurum Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Toptaşı Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Diyarbakır Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Eyüp Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: Eylül 1875	Manastır Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Şam Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1875	Sivas Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Canib-i Şarkı- Atik(Eski) Bağdat Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1876	Kastamonu Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882
Beyrut Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 08 Ekim 1877	Canib-i Garbı-i Cedit (Yeni) Bağdat Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1886
Edirne Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1881	Trablusgarp Leyli Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 22 Ağustos 1886
Van Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882	Bingazi Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1892
Halep Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1882	Süleymaniye Askeri Rüştîyesi Açılış Tarihi: 1892

3. Askeri İdadiler (Yüksek Öğrenime Hazırlık Okulları) ⁶⁸

İdadi kelimesi sözlükte “Hazırlık” olarak geçmektedir. Mekteb-i iptidaiye ve Rüştîyeden sonra gelir. İdadi kelimesi “hazırlayan okul” ve “hazırlık sınıfı” anlamı ile değişik şekillerde kullanılmıştır. İlk defa rüştîyeler açıldığında (1838), talebe yetiştiren sübyan mekteplerine İdadi adı verilmiştir.

⁶⁷ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 23; Defter Adı: *Mektebi Askeriye Künye Defteri*, Defter No: 804, Sayfa No:1

⁶⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 173.

İdadi kelimesi her ne kadar bu anlamda kullanılmışsa da yaygın ve resmi kullanılışı, yüksek okullara öğrenci hazırlayan orta dereceli okul anlamındadır. Türk eğitiminde modernleşme iki uçtan ortaya doğru olmuştur. Bir taraftan sübyan mektepleri ilk eğitimi verirken, 1773 yılından itibaren medrese dışındaki yüksek eğitim kurumları teşkil edilmeye başlanmıştır. Deniz ve Kara Mühendishanesi, Askeri Tıbbiye ve Harbiye gibi yüksek okullar açılmışsa da bu okullar her derecedeki öğrencilerine aynı binada eğitim vermekteydi. Bu sistemin başarılı olamadığı görülerek İdadi ve ihtiyat sınıflarının açılması yoluna gidilmiştir.

Sivil İdadilerin kuruluşuna öncülük etmiş olan Askeri İdadilerin kuruluş, çalışmaları 1841 yılında Mehmet Emin Paşa'nın Harbiye Mektebi Nazırlığı'na (Müdürlüğü'ne) getirilmesi ile başlar. Okul, Avrupa okulları seviyesinde ve daha iyi şartlarda eğitim vermesi maksadıyla iki kısma ayrılmış, birine Mekteb-i Ulum-ü Harbiye ve diğerine Mekteb-i Fünun-u İdadiye isimleri verilmiştir.

Harbiye'nin ikiye ayrılması sırasında binalar da değiştirilmiştir. Harbiye kısmı için Pangaltı (Küçük Taksim)'daki "Harbiye" binası yapılmıştır. Eskiden kullanılan Maçka Kışlası tamire alınmış ve İdadi kısmı, Dolmabahçe Sarayı müştemilatından olan Çinili Köşk'te geçici olarak eğitim yapmaya başlamıştır. İdadi, tamirat bitince Maçka Kışlası'na taşınmıştır. Harbiye ikiye ayrıldığı zaman, Harbiye'nin birinci ve ikinci sınıfları ve İdadinin beşinci sınıfı ihtiyat sınıfı adıyla yeni Harbiye'yi teşkil etmiştir. Bu sınıflar 26'şar kişiden toplam 78 kişidir. Geriye kalan öğrenciler yedi sınıfa ayrılarak İdadinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfı teşkil etmiş, diğer üç sınıf ta ihtiyat birinci, ikinci, üçüncü seneleri sınıfları oluşturmuştur. 1841 yılında ve hemen sonrasında 1846 yılında yapılan düzenlemeler bugünkü askeri eğitim sistemini oluşturmuştur. Bu dönem 20 yıl farkla diğer Avrupa ülkelerinde de değişimlerin olduğu bir dönemdir. Ancak, Osmanlı olayların gerisinde ve sadece taklit yöntemi ile bu değişiklikleri takip etmektedir. Yine de bu dönem ülkede kurumsallaşan askeri bir yapıyı ortaya çıkarmıştır.

Kırım Savaşı sebebi ile kışlalar boşaltılarak Fransız askerlerine tahsis edilince Mektebi Fünun-u İdadi, Maçka Kışlası'ndan Üsküdar Yeni Mahalle'deki bir okula, daha sonra da

Gülhaneye taşınmıştır⁶⁹. Daha sonra her ordu merkezinde İdadiler açılması emredilmiştir. Bunların ilkleri 1846 yılında Bursa ve Bosnasaray'da açılmıştır. 1847 yılında Edirne, Manastır, 1875 yılında Bağdat Askeri İdadisi öğretime başlamıştır.

1892-1902 yılları arasında İdadilerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Maçka Kışlası'ndan Kuleli Kışlasına 1872 yılında taşınan Harbiye İdadisi, daha çok Kuleli İdadisi olarak bilinir. 1892 yılında Kuleli, Bursa, Edirne, Manastır, Şam ve Bağdat Askeri İdadileri eğitimlerine devam etmişlerdir. 1846 yılında kurulan Bosnasaray İdadisi, 1878 Berlin Antlaşması ile Bosna-Hersek' in Avusturya'nın idaresine bırakılması üzerine kapanmıştır. Bütün bu İdadiler, mazileri ile köklü bir geleneğe sahip, gelişmelere açık okullardı. Çünkü kuruldukları yerler, eğitim ve kültür faaliyetlerinin canlı olduğu merkezlerdi. Bina ve öğretmen sıkıntısı çekmeden, yeterli miktarda ders yardımcı araçlarına ve kütüphanelere sahiptiler. Sivil okullarda dahi asker öğretmenlerin telif ettiği birçok kitap, ders kitabı olarak okutulmuştur⁷⁰. Bu yapı üstten alta bir gelişmeyi göstermektedir.

Bu dönemdeki Askeri İdadiler : Harbiye-i Şahane Mekteb-i İdadisi, Dersaadet Mekteb-i İdadisi, İşkodra Mekteb-i İdadisi, Mekteb-i Tıbbiye-i İdadisi, Bursa Mekteb-i İdadisi, Edirne Mekteb-i İdadisi, Manastır Mekteb-i İdadisi, Bagdat Mekteb-i İdadisi, Şam Mekteb-i İdadisi, Erzurum Mekteb-i İdadisi, Kuleli Mekteb-i İdadisi, Kandilli Mekteb-i İdadisi, Erzincan Mekteb-i İdadisi⁷¹. İdadilerin farklı yerlerde olduğu dikkati çekmektedir.

4. Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu)

Askeri akademik eğitim için kaynak teşkil edecek temel askeri bilgilere sahip subayların yetiştirildiği Harbiye'nin kuruluş ve gelişmesi genel olarak ele alınacaktır. Harbiye ordunun tüm unsurlarının eğitimi ve sevk ve idaresi için lider personeli yetiştirecektir. Başlangıç döneminde Harbiye ile Harp Akademisinin aynı çatı altında olması ve Harbiye'den mezun olan subayların başarı durumlarına göre Akademiye devam etmesi nedeniyle Harbiye'deki gelişmeler tezimizin açıkça anlaşılması açısından önem kazanmaktadır.

⁶⁹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 173.

⁷⁰ Cumhuriyet döneminde dahi asker doktorlar uzun bir süre sivil hizmet vermişlerdir. Ayrıca tıbbiye eğitimi daha çok Latince kelimelere dayandığı için Osmanlıdaki yabancı okullarında eğitim görenler ve özellikle azınlıklar sivil tıbbiye eğitimi almışlardır.

⁷¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 173.

Türk Milletine on binlerce değerli komutan, subay ve hatta memleket ve dünya çapında devlet adamı yetiştirmiş ve kurulduğu günden beri Türk Milletinin bağımsızlık ve hürriyetinin bekçiliğini yapmış olan önemli tarihi bir meslek okulumuzdur. Okulun kuruluşu II. Mahmut zamanına rastlamaktadır⁷².

Yeniçeri Ocağının lağvı ile kurulan Mansure askeri teşkilatı alayları için gereksinme olan subayların, yetenekli erlerden yararlanarak yetiştirilmesi düşünülmüştür. II. Mahmut 1831 yılında bu işle Hassa Ordusu Müşiri Ahmet Fevzi Paşa'yı görevlendirdi. Fevzi Paşa Hassa Ordusunun Selimiye'deki 4'üncü ve 9'uncu Taburlarının 19-21 yaşlarındaki erleri arasından vücutları sağlam ehliyetli, yetenekli ve okumaya hevesli olanlarını seçti. Bunlardan "Sübyan Bölükleri" veya "Okul Bölükleri" denen bölükleri kurdu. Bunlara bir yandan askeri eğitim yaptırılırken, bir yandan da erlerle, Selimiye ve Rami kışalarında okul bölükleri teşkil edilmişti. Tabur ve alay imamları ve subaylardan okuma yazma bilenler bu mektep bölüklerinde öğretimle görevlendirilmiştir. Öğrenciler, gösterdikleri yeteneklere ve başarılarına göre onbaşı, çavuş veya subay olarak birliklere verilmişlerdir⁷³.

Fakat alınan bu tedbir, büyük Osmanlı Devleti ordusunun yeni kurulan teşkilatının sağlam esaslar dahilinde tesis ve gelişmesi için yeterli değildi. Çok sayıda iyi yetişmiş subaylara gereksinme vardı. Mahmut II. bu konuda her çareye başvurmaya çalışmıştı. Hatta bu arada, 1816'da Mısır'da yönetimi ele geçirmek isteyen ve Harp Okulu açmış olan Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'ya⁷⁴ "İstanbul'da Harp Okulu açmak kararındayız" diyerek, modern eğitimleri bilen 10 öğretmen göndermesini istemişse de Mehmet Ali Paşa'dan Mısır askerinin öğretmen ve subaylarının yabancıardan olduğunu, Mısır er ve subaylarının o kadar eğitim bilmedikleri cevabı alınmıştır⁷⁵.

⁷² *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 363.

⁷³ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 363.

⁷⁴ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III. Cilt 5'inci Kısım, s. 363.

⁷⁵ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III. Cilt 5'inci Kısım, s. 364. Bu dönem özellikle Süveyş bölgesi üzerinde Fransa ve İngiltere'nin rekabetinin başladığı zamandır. Buradaki vali tarafından kendi inisiyatifinde okul kurulması bu dönemde eğitim yönetim birliğinin durumunu göstermesi açısından düşündürücüdür. Bu okulun subay ve öğretmenlerinin yabancı, Fransız, olması ise daha düşündürücüdür. 1800 lerde Napolyon'un da Osmanlı'ya öğretmen olarak gitmek istediği görülmektedir.

Bu arada Mansure askerlerinin yazı işlerinde kullanılacak personelin bir an evvel yetiştirilmesi için taşradan gelen erler arasında yaşları 15'ten küçük olan çocuklara din bilgisi ve iyi yazı yazmak sanatı öğretmek için önceleri Şehzadebaşında bir yeniçeri kışlası olan acemi kışlası ayrılmıştır. Ancak bir talimhane durumunda planlanan bu okulun gelişmesine dair bir bilgi yoktur. Bu tarihlerde meydana gelen Osmanlı-Rus Harbi sırasında öğrencilerin dağıtılarak okulun kapatıldığı anlaşılmaktadır⁷⁶.

II. Mahmut subayların iyi yetişmesi için Avrupa memleketleri düzeyinde bir Harp Okulu açmanın zorunlu olduğuna karar vermişti. Subayların esaslı bir okuldan yetişmesi konusunda Mabeyni Hümayun ve Hassa Ordusu Müşiri sıfatı ile Ahmet Fevzi Paşa'nın ve Padişahın güvenilir adamlarından ve danışmanlarından olup o tarihlerde Hassa Alayı komutanı bulunan, Fahri Hünkâr Yaveri Namık Beyin de Padişahı teşvik ettikleri ve bu düşüncenin gerçekleşmesi yönünden önemli rolleri olduğu anlaşılmaktadır⁷⁷.

Ancak bu işin bir deneme devri geçirmiş olduğunu ve bu devre içinde birkaç koldan başlayan girişimlerin geliştirilerek bir sonuca bağlandığını kabul etmek daha uygundur. Nitekim Selimiye kışlasında Hassa ordusu 4'üncü Alayının 2'nci Taburundan alınan erlerle sübyan bölükleri adı ile numune bir okul kurulmuştu, irade tarihi 25.12.1831 olup teşkilleri 1832 yılına rastlayan bu kuruluşlara "Alay Mektebi Harbiyesi" adı verilerek çeşitli birliklerde ve kışlalarda çoğaltılması yoluna gidildiği görülmektedir.

Rami kışlasında ise aynı tarihte "Mektebi Harbiye" adı ile subay yetiştiren bir askeri okulun bulunduğu ve bununla bizzat padişahın uğraştığı ve Tophane'de de bir "Tophane-i Amire Mektebi" veya Harbiye'sinin öğretim yaptığı anlaşılmaktadır⁷⁸.

Bu arada, Avrupa devletlerinin de devamlı telkinleri ile Prusya'dan "Askeri Islah Komisyonu" getirilmiş, Osmanlı ordusunda uzun zaman hizmet görmüş olan meşhur Moltke de bu kurul içinde bulunmakta idi. Harp Okulunun açılmasında onunda fikri ve mütalaalarından yararlanıldığı anlaşılmaktadır.

⁷⁶ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.364.

⁷⁷ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.364.

⁷⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Tasnifi, Maarif, No. 5184.

Bu arada subay yetiştiren okulları, alaylardan ayırarak normal bir okul haline sokabilmek için çalışmalar devam etmiştir. İstanbul'da Beşiktaş civarında mevcut Maçka kışlası onarılarak 1834 yılında burada “Mektebi Harbiye” adı verilen bir subay yetiştirme okulu açılmıştı ve Selimiye kışlasındaki sübyan bölüklerinin bir kısmı buraya nakledilmişti⁷⁹.

Böylelikle, başlangıçta École Militaire, Mekteb-i Hassa, Asakir-i Hassa-i Şahane, Mekteb-i Harbiyye-i Mansûre, Mekteb-i Fünûn-i Harbiyye ve Mekteb-i Harbiyye gibi çeşitli isimlerle anılan Kara Harp Okulu, 1834 (H.1250) tarihinde Beşiktaş yakınlarında Mekteb-i Ulûm-ı Harbiye (Askerî Bilimler Okulu) adıyla kurulmuş oldu⁸⁰. Bu tarih Harp Okulunun kurulduğu tarih olarak kabul edilmiştir.

Harp Okulu'nun açılmasının düşünüldüğü yıllardan açıldığı tarih olan 1834'e kadar okulun çeşitli biçimlerde adlandırıldığı görülmektedir. Okula bazen Fransızca “École Militaire” bazen “Mekteb-i Hassa” bazen de “Mekteb-i Harbiye” denilmiştir. Mekteb-i Hassa ismi, sübyan bölüklerinin Hassa ordusundan seçilmiş askerlerden meydana gelmiş, olmasından dolayı kullanılmıştır. École Militaire adı da Fransa'da Napolyon'un açtığı “Saint Cyr” askeri okulunu tanıyanların yakıştırmasıdır. Okulla ilgili olarak Takvim-i Vekayi adlı resmi gazetede ve 1835 yılından iki ay önce yerine konan kitabede “Mekteb-i Harbiye” ifadesi kullanılmıştır. II. Mahmut Okulu resmen açtıktan sonra okul “Mekteb-i Harbiye”, “Mekteb-i Ulûm-i Harbiye”, Mekteb-i Fünun-i Harbiye” gibi çeşitli adlarla anılmışsa da öğrencilere hep “Harbiyeli” denilmiştir⁸¹.

1834 yılında, Serezli Yusuf Paşa'nın oğlu Mustafa Mazhar Bey'in rütbesi, kaymakamlıktan miralaylığa yükseltilerek, Mekteb-i Fünun-u Harbiye Nazırlığı'na, yani komutanlığına tayin edilmiştir. Okulun eğitim ve öğretimini yürütmek için, çavuştan kolağasına kadar çeşitli rütbeleri taşıyan seçkin kişiler tayin edilerek, bir kadro kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda ulaştıkları rütbe ve görevleri ile Tophane-i mire Azası Ferik Selim Paşa,

⁷⁹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Tasnifi , Maarif, No. 5184.

⁸⁰ Gök, *Aynı eser*, s. 81; “Harbiyenin kuruluşu çağdaşlaşma tarihinin belki en önemli olayı oldu diyebiliriz. Bundan sonraki dönemin belli başlı olayları, bu kurumun eğitiminin sağladığı askerî ve düşünsel etkileri; bu kurumun siyasal gücü elinde tutanlara karşı tutumu; mezunlarının askerî, siyasal ve kültürel hayatta aldıkları yerler göz önünde tutulmadan anlaşılmaz”. Bkz.Berkes, *Aynı eser*, s.191. Taşkıran’ Aynı Eser, s.47’de İsrail Kurtcephe-Mustafa Balcıoğlu, Harp Okulu Tarihi, s. 50’ den benzer bilgileri aktarmaktadır.

⁸¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 253.

Sadrazam Kıbrıslı Mehmet Paşa, Çırpanlı Abdülkerim Nadir Paşa, İdadi-i Şahane Müdürü Ali Paşa, Ferik İbrahim Paşa, Ferik Ramiz Paşa, Suriye Valisi Ahmet Paşa, okulun ilk kadrosunda görev alan öğretmenlerdir. 1835 yılında bu öğretmenlerden bir kısmı, Avrupa'ya gönderilerek eğitim görmüş ve tekrar Harbiye'de görev almışlardır⁸².

Maçka'da açılan bu okul, 400 kişiyi alabilecek büyüklükte idi. Aynı sayıdaki öğrenciye yetecek kadar kütüphane, hamam, hastahane, eczane, mutfak ve diğer tesisler de yaptırılmıştır. Maçka Harp Okulunun ilk zamanlarında, bulaşıklarını, çamaşırlarını öğrenciler kendileri yıkıyor ve yemeklerini kendileri pişiriyorlardı. Her tarafı kendileri temizliyorlardı. Yine *Takvimi Vakayî*'ye göre, Maçka okulu tabur halinde idi ve öğrenciler sekiz kısma ayrılmıştı⁸³.

Birinci sınıf öğrencilerine, daha önce ezber ile öğretim yerine kum üzerinde parmakları ile yazı ve rakam yazmayı ve iki harften meydana gelen kelime ve heceleri okumaları öğretilirdi.

İkinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine, üç harfli kelimeler öğretilir ve eğitim yaptırılırdı.

Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine, dini bilgiler öğretilir ve taş tahtalar üzerine yazı yazdırılırdı. 1945 basımlı Harp Okulu Tarihçesine göre bu sınıflara talimname ve askeri kanunname dersi de verilirdi.

Altıncı sınıf öğrencilerine de aynı şeylerle beraber gramer kaidelerine uygun olarak yazı yazdırılırdı. Türkçe okuyup yazma öğrendikleri için bu sınıfta 'Askeri talimatname ve kanunname' de öğretilmektedir.

Yedinci ve sekizinci sınıflara Arapça ve Farsça öğretmek için yazılan Tuhfe ve Nuhbe isimli eserler okutulurdu. Ayrıca sekizinci sınıfın yetenekli öğrencileri ayrılarak bunlara, hesap, hendese ve hendese tatbikatı, harita okumak ve yapmak gibi dersler öğretilirdi. Bu dönemde okulun öğretmenleri Mühendishaneden sağlanmaktadır.

⁸² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 253.

⁸³ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III. Cilt 5'inci Kısım, s.366.

Okuldaki dersler 1945 basımlı Harp Okulu Tarihçesine göre daha farklıdır ve bu dersler dışında lisan dersleri ve askeri dersler verildiği görülür. Bunların içinde ölçme eğitimi, istihkâmcılık, top, tüfek eğitimi ve yaz aylarında yüzme eğitimi vardır.

Okul açıldıktan sekiz ay kadar sonra 1 Temmuz 1835 (H.5 rebiülevvel1251)'te II. Mahmut okulu ziyaret etmiş, kütüphane, hastahane ve dersanelerde öğrencileri teftiş etmiş, onlara derslerine dair sorular sormuş, teşvik edici bir konuşma da yaptıktan sonra okul imamına birde dua ettirmişti⁸⁴.

İlk yıllarda Harbiye'deki eğitim bugünkü ortaöğretime karşılık geliyordu. Kısım adı verilen sekiz eğitim yılı 'Birinci Mektep' i oluşturmakta, daha sonra devam edilen 'İkinci Mektep' ise lise eğitimine karşılık gelmekteydi. Taşkiran'ın aktardığına göre⁸⁵; ilk mektebin 1.Kısım'ında Harbiyeliler alfabeyi öğreniyorlar, 2. ve 3. Kısım'larda Kur'an'ın amme cüzünü okuyorlar, 4. ve 5. Kısım'larda ilmihal denilen dini bilgileri öğreniyorlardı. İlk beş kısım öğrencilere okuma yazma ve temel bilgileri öğretme dönemi idi. 6.Kısım'da ağırlıklı olarak 'askeri talimname ve kanunname' bilgileri veriliyor. 7. ve 8. Kısım'larda ise 'tuhfe', 'nuhbe', 'sarf-ı Arabi ile 'rika yazısı' öğretiliyordu. 8. Kısım'daki dersleri tamamlayanlardan başarılı olanlar 'İkinci Mektep'e gönderiliyordu. Subaylar için gerekli görülen asıl bilgiler burada öğretiliyordu. 'İlmi hesap', 'mecmuat ül mühendis'in', 'hendese', 'harita tersimi' gibi meslek dersleri öğretiliyordu. 'İlmi hesap', 'mecmuat ül mühendis'in', 'hendese', 'harita tersimi' gibi meslek dersleri okutuluyor, topografya ve hendese uygulamaları yaptırılıyordu. Taşkiran, birinci mektepte okutulan Kur'an, Arapça, Farsça, ilmihal gibi dersler o dönemin yenilikçi yöneticilerinin hala medrese eğitiminin etkisinden sıyrılmadıklarını ifade ediyor. Bu konuların o dönemde her insanın bilmesi gereken konular olduğu için eğitiminin planlı bir şekilde yapılması normal olarak görülmelidir. Taşkiran'ın kitabında ahlaki ve dini konuların öğrenciler tarafından uygulandığı ve hatta uygulamayanlara ceza verildiği belirtilmektedir.

1836 yılı Ramazan ayına ait maaş icmalinden anlaşıldığına göre Harp Okulu (Tabur Mektebi Ulumu Harbiyei Şahane) altı bölük halindedir. Her bölükte idareci subay ve astsubay

⁸⁴ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 365; Bkz. *Takvimi Vakayı*, Sayı, 107 Sene, 1251.

⁸⁵ Taşkiran, *Aynı Eser*, s.48'de İsrail Kurtcephe-Mustafa Balcıoğlu, Harp Okulu Tarihi, s. 52-53' den aktarmaktadır.

olarak bir yüzbaşı, bir üsteğmen, bir teğmen, bir başçavuş, beş çavuş ve bir bölük emini vardı. Ayrıca eğitim heyeti olarak bir sağ kolağası, üç yüzbaşı, bir üsteğmen, bir teğmen ve bir asteğmen (mülazımı salis) ve 14 öğretmen vardır⁸⁶.

Bunlar arasında bir de tercüman gözüktüğüne göre okulda yabancı öğretmenlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Altı bölükteki öğrenci mevcudu 312 idi⁸⁷.

1837 (H. 1253) yılında öğrencileri ağır hizmetlerden ayırmak, ders ve eğitimleri ile meşgul olmalarını sağlamak amacı ile mutfak ve temizlik işlerini yapmak üzere okula “Karakol Bölüğü” adı ile bir hizmet bölüğü verilmişti. Kısa bir süre sonra da bu, iki bölüğe çıkarılmıştı. Buradan da görüldüğü gibi kurumsallaşma ile beraber ilerleme hızlanarak devam etmektedir. Bu arada 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayunu (Tanzimat Fermanı) yayınlanmıştır.

1842 (H. 1258) yılında okulunu pekiyi derece ile bitiren 41 kişi üsteğmen, iyi derece ile bitiren 29 kişi de teğmen rütbesi ile birliklere verildiği anlaşılmaktadır.

1845 (H. 1261)'te verilen bir kararla okul dört sınıf halinde tertip edilmişti. Harp Okulu programlarına daha ziyade askerlikle ilgili derslerin konulması genel kültür ve hazırlayıcı derslerin okutulması için “Mektebi Fünunu İdadîye” adı ile lise karşılığı okullar açılmasına karar verilmişti⁸⁸. Harp okulunda yalnız Harp Tekniğinin öğretilmesine ve diğer derslerin askeri liselerde okutulmasına karar verilmiştir⁸⁹.

1846 yılında Harp Okuluna “Mektebi Fünun-ı Harbiye-i Şahane-i Erkânı Harbiye” adı ile iki sınıf daha eklenerek kurmay subay yetiştirilmesine başlanılmıştı. Bu sınıflar ilk mezunu 1848 yılında vermişti⁹⁰. Buradan da görüleceği üzere Harp Akademisinin kurulması ve bugünkü anlamda kurmay subay yetiştirmeye başlanması kararı 1846 yılındadır. Bu konu daha detaylı olarak sonraki bölümde incelenecektir.

⁸⁶ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 365-366.

⁸⁷ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 367.

⁸⁸ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 367.

⁸⁹ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 70 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 5.

⁹⁰ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.367.

1851 yılında Harbiye'nin öğretim ve eğitimle ilgili görevlilerinin katılması ile yapılan toplantıda, sistemin geliştirilmesini sağlayan yeni kararlar alınmıştır. Bu kararlara göre, Harbiye'nin dört yıl süreli olması ve eğitimin bu süreyle dengeli bir programa kavuşturulması esas alınacaktı. Her yıl okunacak derslerin miktar süre ve konularının ayrı ayrı ve önceden tespiti, düzenli bir programa göre uygun bir ders sistemi getirilmesi yoluna gidilmiştir. Harbiye'yi besleyecek öğrenci kaynakları olan rüştiye ve idadiler geliştikçe, Harbiye'nin temel bilgilerle ilgili yükü azalmış; eğitim süresi üç yıla indirilerek, askeri konular arttırılmıştır⁹¹.

Kuruluşundan itibaren geçirdiği aşamalardan sonra, TSK Tarihi kitabına göre, 1851 yılında Harp Okulunda şu dersler okutulmaktadır⁹².

Harp Okulu birinci sınıfta, daha ziyade matematik ve geometri ile Fransızca okutulmakta ve er eğitimi gösterilmektedir.

Harp Okulu ikinci sınıfta, İstihkâmcılık ve fen bilgisi dersleri, haritacılık, Fransızca, bölük talimi nazari ve ameli olarak öğretilmektedir.

Harp Okulu üçüncü sınıfta, haritacılık, Fransızca, tabur muharebe ve eğitimi, meç ve kılıç talimleri gösterilmektedir.

Harp Okulu dördüncü sınıfta sevk ve idare, piyade alay muharebesi ve eğitimi, topçuluk, Fransızca, haritacılık öğretilmekte, meç ve kılıç talimi yapılmaktadır.

Erkânı Harbiye (kurmay) ilk sınıfta sevk ve idare, hayvan bilgisi, Fransızca, iç hizmet, süvari eğitimi, haritacılık okutulmakta meç ve kılıç talimleri yapılmaktadır.

Erkânı Harbiye son sınıfta ise; topçuluk, astronomi, askeri mimarlık ve şekilleri, takım ve bölük süvari eğitimi, harita yapmak, büyük tahkimat işleri öğretilmektedir.

Burada görüldüğü gibi dört yıl Harp Okulu ve İki yıl Erkânıharbiye sınıfları mevcuttur.

Harp Okulundaki eğitim gelişmelere uygun olarak değişmiş ve çağın ihtiyaçlarını karşılamak üzere çok yoğunlaşmıştır. Özellikle Harbiye'den sonra Harp akademisi eğitiminin desteklenmesi birlikte aynı merkezden planlandığından meslek içerisinde alınabilecek

⁹¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255; Bkz. K.H.O. Arş., 1847, *Tarihli Mekteb-i Fünun-i Harbiye Dahiliye Talimatı*, s.5.

⁹² *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 367.

gövlere tüm subayları aynı seviyede hazırlamak için çok sayıda farklı dersler Harbiye müfredatına eklenmiştir. Konu bütünlüğünün bozulmaması ve okulun eğitimi hakkında bilgi vermesi için 1990'lerden sonraki yıllarda Harbiye'de okutulan derslerin bazılarının sadece isimleri burada verilecektir⁹³.

⁹³ Taşkiran, *Aynı eser*, s. 158-160. www.kho.edu.tr/idari 14.12.2007

- Askeri sistemlere giriş
- Araştırma yöntemleri
- İşlemler yönetimi
- Yönetimde sayısal teknikler
- Proje yönetimi
- İnsan kaynakları yönetimi
- İnsan kaynakları stratejisi ve politika analizi
- Uluslar arası yönetim
- insan gücü planlaması
- Kalite yönetimi
- Endüstriyel ve örgütsel psikolojiye giriş
- İleri iş analizi ve performans ölçme
- Stratejik yönetim
- Kariyer yönetimi
- Çalışma ekonomisi
- İnsan kaynakları yönetiminde seçme ve test etme
- Finansal yönetim
- Kamu maliyesi
- Bütçelenme
- Yönetim kontrol sistemleri
- Denetim
- Finansal modelleme ve simülasyon
- Savunma planlaması
- Lojistik yönetim
- Maliyet muhasebesi
- Kamu muhasebesi
- Karar analizi
- Liderlik ve sosyoloji kuramları
- Kültür farklılıkları yönetimi
- Müzakere teknikleri
- Stres yönetimi
- Savaş dışı harekât ve liderlik
- İleri harekât araştırma teknikleri
- Maliyet etkinlik analizleri
- Diferansiyel denklemler
- Silah sistemleri ve değerlendirme
- Büyük ölçekli programlama ve optimizasyon
- C++ ile nesne tabanlı programlama
- Simülasyon
- Muharebe modelleme
- Java Programlama
- Savunma analizlerinde matematiksel modeller
- Coğrafi bilgi sistemleri
- Araştırma-geliştirme yönetimi
- Stok yönetimi
- Uluslararası iktisat
- Sistem mühendisliği ve konfigürasyon eğitimi
- İstatistik
- Malzeme ve ihtiyaç planlaması
- Bilgisayar destekli tasarım ve imalat
- E-devlet
- Ulusal güvenlik ve teknoloji
- Biyoteknoloji
- Robotik temelleri
- Lazer teknolojileri
- Yazılım mühendisliği
- Telekomünikasyon
- İleri balistik ve modern mühimmat
- Komuta kontrol sistemleri
- Kitle imha silahları
- Ulaştırma yönetimi
- NATO Lojistiği
- Malzeme tedarik yönetimi
- Satın alma ve lojistik stratejileri
- Verimlilik ve kalite yönetimi
- Çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele
- Suç önleme stratejileri
- Çevre politikası ve hukuk
- İletişim ve halkla ilişkiler
- İnsan hakları
- Kriminoloji
- Risk ve kriz yönetimi
- Uluslararası terörizm
- Ulusal güvenlik ve istihbarat
- Türkiye'nin sosyal yapısı
- Ulusal güvenlik
- Uluslar arası güvenlik
- Küreselleşme ve güvenlik
- Terör ve mücadele yönetimi
- Jeopolitik
- Düşük yoğunluklu çatışma
- Uluslar arası krizler ve TSK

- Günümüz dünyasında savaş yaklaşımları
- Cumhuriyet dönemi Türk dış politikası ve güncel sorunlar
- Türkiye'ye yönelik tehditler
- Soğuk savaş sonrası Türk-Amerikan ilişkileri
- Türkiye – AB ilişkileri
- Uluslararası organizasyonlar ve ulusal güvenlik
- Ergonomi
- Avrupa güvenlik politikaları
- Enerji ve ulusal güvenlik
- Modern dünyada güç kullanımı
- Sınır aşan su kaynaklarının yönetimi
- Silahlanma ve güvenlik
- Uluslararası göç ve insan kaçakçılığı

Daha sonraki bölümde ise Harp Akademileri'ndeki derslerin değişimi verilecektir.

Harp Okuluna öğrenci seçimi Enderun mektebindeki devşirme sisteminden sonra daha fazla sayıda Türk olanların okula girmesi imkânını sağlamıştır. Gayri Müslimlerin Harp Okuluna ilk kabulü 1864 yılında yapılmış, ancak bu durum bir süreklilik kazanamamıştır⁹⁴. Bu dönemde bu konuda bazı farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Bu durumu Gayri Müslimlerin askerlik hizmeti ile beraber değerlendirmek gereklidir. Savaş yıllarında zorunlu askerlik 1916 yılında getirilmiştir.

Bu dönemdeki gelişmelerden bir tanesi de şehzadelerin Harp Okuluna kaydettirilmesidir⁹⁵.

1875 yılında Süleyman Paşa, Askeri Mektepler Nazırlığına mirliya rütbesi ile tayin edilmiştir. Derin fikirli, sert mizaçlı, dürüst ve memleketini çok seven, edip ve tarihçi bir komutandı. Okullarda disiplin ve askeri terbiyenin temelini kurmuş; disiplinsiz öğrencileri, muhakemeye lüzum görmeden derhal alaylara göndermiştir. Programlar bu komutan

⁹⁴ Gök, *Aynı eser*, s. 148.

⁹⁵ Gök, *Aynı eser* s.136-137. Burada ve dipnotlarda '1865-66 dönemi normal işleyişine devam eden Harp Okulu öğrenci alım sistemine müdahalelerin başladığı bir dönem oldu.' 'Babası Sultan Abdülaziz tarafından tahta hazırlanan Şehzade Yusuf İzzettin, 6 yaşındayken orduya alındı ve rütbeleri çabucak yükseltildi. 1866 yılında, Harbiye'de okurken 9 yaşındaydı. Prens Karl von Hohenzollern-Sigmaringen'in 1866 Ekim'inde İstanbul'u ziyaretinde dokuz yaşındaki Yusuf İzzettin, Pangaltı'daki kendi taburuna çocuk sesiyle emirler vererek resmigeçit yaptırıyordu. Şehzade Yusuf İzzettin, 14 yaşında Müşir (Mareşal) rütbesiyle 4. Ordu (Anadolu Ordusu) Kumandanı, kısa bir süre Hassa Ordusu (1. Ordu) Kumandanı oldu. Ayrıntılar için bkz. Hakan T. Karateke, *Padişahım Çok Yaşa ! : Osmanlı Devleti'nin Son Yüz Yılında Merasimler*, İstanbul 2004, Kitap Yayinevi, s. 21 vd. ; Sultan Abdülaziz'in orduya, eğitime ve devlet işleyişine verdiği önemi oğlunun durumuna bakarak anlamak mümkündür. Sultanın bu uygulamaları, Mekteb-i Harbiye'nin ve Erkan-ı Harbiye Mektebi'nin ilk mezunlarından olan Hüseyin Avni Pasa'nın 1876 tarihindeki darbe girişimine kadar devam edecektir.' denmektedir.

döneminde geliştirilmiş, gösteri ve tatbikat için kıt'alar oluşturulmuştur. Genel Türk tarihi ile ilgili bilgiler de Harbiyeliye öğretilmeye başlanmıştır⁹⁶.

Süleyman Paşa, Sultan Abdülaziz'in tahtan indirilmesi olayında, emrindeki Harbiye öğrencileri ile Dolmabahçe Sarayı'nı karadan sararak etkili olmuştur. Bu olay hem Süleyman Paşa'dan hem de Harbiyeliden çekinilmesine yol açmıştır⁹⁷.

Son günlerde Sultan Abdülaziz'in ölümü esnasında üzerinde olan kıyafetlerinin yeniden incelenmesi sonucu ölüm sebebinin intihar olmadığı ve öldürülmüş olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde Serasker Erkânıharbiye'nin ilk mezunlarından Hüseyin Avni Paşa'dır.

Mithat Paşa, Müslüman olmayan talebelerin Harp Okuluna Kabul edilmesini teklif etti. Bu teklif II. Abdülhamid tarafından reddedildi. Kısa süre içerisinde Mithat Paşa'nın Sadrazamlık mührü elinden alındı ve Paşa, 5 Şubat 1877 tarihinde sürgüne gönderildi⁹⁸. Bu kararların alınmasında Sultan Abdülaziz'in halli olayı ve II. Abdülhamid'in kontrolü elinde tutmak istemesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

1905'de padişahın emri ile İstanbul'dan başka Edirne, Manastır, Erzincan, Şam ve Bağdat'ta olmak üzere beş adet daha Harp Okulu açılmıştı. Bu okullar da İstanbul'daki Harp Okulunun programını uygulamakta idiler. Manastır Harp Okulu iki, diğerleri birer devre subay mezun verdikten sonra 1908'de kapatılmışlar, öğrencileri İstanbul Harp Okuluna katılmışlardı⁹⁹. Bu dönemlerde Osmanlı da gelişen olaylar bu okulların akıbetinde etkili olmuştur.

⁹⁶ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255.

⁹⁷ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255. Bu bilgilerden sonra Hüseyin Avni Paşa'nın niyeti dikkate alınmalıdır. Ayrıca daha sonra da görüleceği üzere kendi damadı doğrudan Binbaşılık rütbesine yükseltilmiş ve kural dışı hareket edilmiştir. Bu gibi bilgiler sistem içerisinde güç mücadelesinin olduğunu göstermektedir.

⁹⁸ Gök, *Aynı eser*, s. 148. Hüseyin Avni Paşa bir toplantı esnasında bir yüzbaşı tarafından öldürülmüştür.

⁹⁹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.368.

Ç. OSMANLI DÖNEMİNDE BATILI ÜLKELERLE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM İŞBİRLİĞİ VE OSMANLI ORDUSUNDA YABANCI UZMANLARIN KULLANILMASI

Osmanlı'da saray okulu olarak görülen Enderun da devşirme usulü ile seçilenler Osmanlı kültürü ile yetiştirilmiştir. Batıdan ise, özellikle yeni silahların ve teknolojilerin gelişmesiyle yeni sistemlerin alındığını dikkate almak gerekir. Birçok sahada uzman kullanmak ve uzman kişilerden azami derecede faydalanmak da büyük bir beceridir. Ancak bu beceriyi son dönem Türk unsuru gösterememiş ve uzman diye getirdiği aylıklı yabancıları kendi başının üstüne çıkarmış ve de başına idareci olarak atamıştır. Osmanlı ordusunda değişik makamlara yabancılardan komutan ve lider atanmıştır. Atanan bu yabancı komutan subayların bizleri zafere götürebileceği zannedilmiştir. Gerek Balkan Harbinin devam ettiği devrede ve gerekse 1'inci Dünya Savaşında bu anlamda yapılmış olunan büyük hatanın bir daha tarih boyunca asla tekrar edilmemesi gerekmektedir. Türk ordusu sahasında uzman kişilere bugün de ihtiyaç duyabilmektedir. Okullarda ve birçok kurumlarda askerî, silah ve sistem eğitimlerinde elbette ki yabancı uzmanlar kullanılmalıdır. Ancak onlar Türk milletinin hizmetinde olmalı yabancı uzmanların Türk milletini kullanmasına müsaade edilmemelidir. Bilinmektedir ki yönetici konumunda olan, ilimden ve her türlü bilgiden en son noktaya kadar faydalanan eski devir Türk komuta heyetinin sevk ve idare ettiği ordular, büyük hatlar üzerinde ulaşım ve haberleşmenin sürekliliğini sağlamışlardır¹⁰⁰.

Burada, konumuzun hazırlık sürecini daha iyi görebilmek için Harp Okulu tarihi ve askerî eğitim ile ilgili çalışmalar yapanların kaynakçadaki dokümanlarındaki aktarımlarından yararlanarak anlatımlarımıza devam edeceğiz. Lale Devri'nde yetişmiş olan bazı devlet adamları birbirinden kopuk olsa da bazı reformlara kalkıştılar. Bunlardan en önemlisi Sadrazam Topal Osman Paşa'nın himayesine aldığı Fransız Kontu Claude Alexandre Comte de Bonneval (1675–1747)'in liderliğinde başlatılan askerî reformdur¹⁰¹. Avusturya ordusunda da çalışan Bonneval 1729'da Osmanlı Devleti'ne sığındı. Müslümanlığı kabul ederek Ahmet

¹⁰⁰ Zeynel Abidin Küççük, *Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Erkan-ı Harbiye Nezareti*, Lisans Tezi, Kırıkkale, 2002, s. 19.

¹⁰¹ Necdet Sakaoğlu, "Ahmed Paşa (Humbaracı)", *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: 1, İstanbul 1993, s. 129-130.'den aktaran Gök, *Aynı eser*, s. 36;

ismini almıştır. Bu önemli mülteci hemen Topal Osman Paşa'nın ilgisini çekmişti. Topal Osman Paşa, himayesine alarak İstanbul'a getirdiği Bonneval'e yeni bir Humbaracı ocağı tesis etme görevini verdiği gibi kendisini de Osmanlı Ordusuna aldırarak Beylerbeyi unvanı verdi. Bonneval bundan böyle Humbaracı Ahmet Paşa adıyla anılacaktır. Ahmet Paşa kendisi gibi Müslüman olmuş üç eski Fransız subayı ve Fransa'nın görevlendirdiği iki Fransız subayı ile birlikte Humbaracı Ocağı'nı yenileştirme faaliyetine başladılar.

Humbaracı Ahmet Paşa'nın, konumuz açısından daha önemli reformu ise, Humbaracı Ocağı yakınında açtığı Hendesehane isimli okuldur. Muhtemelen genç Humbara neferleri ile eski Humbaracıların çocuklarından seçilen ilk öğrenciler, basit düzeyde matematik, geometri ve fen bilimlerinde öğrenim görüyorlardı. Kısıtlı bilgilerden anladığımız, aldıkları eğitimin askerî uygulamaya dönük olduğudur. Dolayısıyla bir bakıma Hendesehane, Osmanlı Devleti'nin ilk askerî fen ve tatbikat okuludur.

Bu dönemde Humbaracı Ahmet Paşa'nın çok daha geniş kapsamlı reform planlarından bahsedilse de her uluslararası ilişkinin bir başka yönü olduğunu unutmamak gerekir¹⁰².

Başka bir yabancı olan Fransız François Baron de Tott ise 1770'de askerî danışman olarak göreve başladığı görülmektedir. Baron de Tott öncelikli olarak Çanakkale ve İstanbul Boğazları savunma tahkimatlarının tamir ve yeniden düzenlenmesi işlemlerini gerçekleştirmiştir. Hasköy'de yeni top dökümhanesi ve baruthanesini inşa etti. Yeni yüzer köprü setleri ve top arabaları onun gözetiminde yapıldı. Ancak eğitim açısından en önemli reformları Sürat Topçu Ocağı ve hendesehaneyi kurmasıdır. Çünkü taktik ve stratejiye etkileri fazladır. Ayrıca, bu dönemin etkileri için, Birinci Dünya Savaşı esnasında İngiltere ve Fransa liderliğinde Çanakkale Boğazından geçmek üzere yapılan harekât esnasında verilen mücadele ve Osmanlı kurmaylarının ortaya koydukları gelişmeler hatırlanmalıdır.

¹⁰² Gök, *Aynı eser*, s. 37; Comte de Bonneval, bilindiğinin aksine zamanının büyük kısmını askerî reformlar için değil diplomatik ilişki ve entrikalar için harcamıştır. Uzun bir süre Osmanlı dış politikasında karar verme sürecinde söz sahibi olmuştur. Hayatının son yıllarında gözden düşmesinde yaptığı reformlar değil, giriştiği entrikalar etkili olmuştur. Hammer, *Aynı eser*, Cilt: 14, s.118; Sakaoğlu, *Aynı eser*, s.130; Hammer, *Aynı eser*, Cilt: 15, s.8, 45-46, 81-83, 202-231, 246-260.

Baron de Tott'un önemli ikinci reformu Hendesehaneyi İngiliz asıllı Kampel Mustafa Ağa (Le Comte Ramsay Campbell) ile beraber Hasköy'de kurmasıdır. Yeni okul bir bakıma Comte de Bonneval'in Üsküdar'da kurduğu okulun benzeriydi.

Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın çabaları ile Haliç Tersanesi bünyesinde 1776'da, 2 öğretmen ve 12 öğrenci mevcutlu olarak açılan küçük okul 1784'te yeniden yapılandırıldı. Fransa'da getirilen 2 mühendis; Dölatif (Jean de Laffite Clavé)¹⁰³, Moniye (Monnier Courtise) ile dönemin önemli âlimleri Gelenbevî Esmail Efendi ve Kasapbaşızade İbrahim Efendi bu okulda görevlendirildi. Okul için bina tahsis edilip gerekli eğitim-öğretim malzemesi tedarik edildi. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adını alan okulda deniz mühendisi yetiştirmenin yanı sıra, kara mühendisi yetiştirmek için de düzenleme yapıldı. Zaman içinde bu okul gelişerek günümüzün Deniz Harp Okuluna dönüştü¹⁰⁴. Bu şekildeki gelişmeleri tezimiz içerisinde bütünlük sağlayabilmek için aktarmayı faydalı buluyoruz. Başlangıçta belirtildiği gibi belgeden nakil ve değerlendirmeler tez konusunun anlaşılması için yapılmıştır.

Bu dönemde yenilikçi bir yaklaşımı olan Ratib Efendi, Avusturya askerî eğitim kurumlarını özellikle ziyaret etmek istemişti. Çeşitli eğitim kurumlarına yaptığı gezilerden en önemlileri Avusturya Harp Okulu ile Mühendishane ziyaretleriydi. Ratib Efendi, her iki okulu da ayrıntılı bir şekilde gezerek subay eğitim sistemini bütün boyutu ile anlamaya çalışmıştı. İzlenimlerini Büyük Layihada şu şekilde aktarmaktadır: “... *Avrupa devletlerinin mecmu'unda cenk için mahsus mektepler vardır. Akademiya Militer derler. Akademiya mekteb, militer asker ma'nâsınadır. Ol mekteplerde sanat ve ilm ü marifet gibi harbe müteallik her ne kadar ilm ü fen ve marifet ve sanat var ise anı talim ederler... Mezkûr akademiya olvakt yüz otuz bir sakird mevcud olub yaz ve kış günlerine göre onda olan etfalın günde her bir saatini bir ilme ve bir marifete tahsis etmeleriyle bir hafta içinde olan üç gününde dahi bir saat istedikleri kitapları mütalâa eylemeleri için mahsus içinde bir muazzam kütüphaneleri dahi vardır. Binaenaleyh iptida bizi kütüphanelerine götürmeleriyle aslında Frenkçe bir kitap*

¹⁰³ Gök, *Aynı eser*, s. 41.

¹⁰⁴ Gök, *Aynı eser*, s. 41; Bkz. Uzunçarşılı, a.g.m., s. 226-227, 233-234; Uluçay, Karatekin, *Aynı eser*, s. 21-26; Deniz Harp Okulu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fevzi Kurtoğlu, *Deniz Mektepleri Tarihiçesi*, İstanbul 1931. Buradaki Mühendishanenin Topçu ve İstihkam Eğitimi veren okul olduğu değerlendirilmektedir.

defteri tahsil etmiş idim... Ve birer birer cümlesini getirüb irat ettiler. Biz dahi içinde olan resimleri mütalâa ve güya okur şeklinde biraz nazar edüb yine ellerine verdim¹⁰⁵.”

Bu tasvirler sonrasında Ratib Efendi Osmanlı ordusunun asıl zayıflığı olarak “tertîp ve talim ve fenn-i muharebede kâmil zabitanın tanzimi” teşhisinde bulunmaktaydı. Ona göre Osmanlı Devleti bir an önce Avrupa’dakine benzer eğitim kurumları teşkil etmek için Avrupa’dan uzman eğitimci ve teşkilat uzmanı getirtmeliydi¹⁰⁶.

1829 Osmanlı Rus savaşı esnasında Osmanlı saflarına katılan Rus ve Alman kökenli din değiştirmiş askerler toplanarak subay olarak atandı. Ayrıca Fransız General Menant liderliğinde dört kişilik Fransız askerî grubu (Teğmenler Luzin, Ranchoup ve Pierce Laroque-Monteil) da eğitici olarak görevlendirildi. Bütün bu faaliyetler büyük bir gizlilikle icra edildi. İleri gelen devlet adamları bile durumu ancak Mayıs başında yapılan toplantıda öğrenebildi¹⁰⁷.

1835 yılında bir kısım öğrenciler Avrupa’ya gönderildi. Ayrıca yeni ordunun teşkili için Fransa’dan uzman subay yardımı istenildi. Fakat Mısır’da ayaklanan Osmanlı Valisi Mehmet Ali Paşa’yı destekleyen Fransa yardım için istekli görünmeyince Avrupa’da Fransızlara karşı gittikçe güçlenmeye başlayan Prusya’dan öğretmen subay istendi. Yüzbaşı Von Moltke kendi hükümetinin izniyle 8 Haziran 1836 tarihinde “Birliklerin Teşkilatlandırılması ve Eğitimi” maksadıyla Türkiye’ye görevli olarak atandı¹⁰⁸.

Moltke’den sonra batıdan askeri danışmanlar gelmeye devam etmiştir. Bunlardan askeri okulların anlatımı esnasında bahsedilmiştir.

¹⁰⁵ Gök, *Aynı eser*, s. 41; Bkz. *Büyük Layiha*’dan nakleden. M. Sükrü Hanioğlu, *Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler (1889-1902)*, s. 12.

¹⁰⁶ Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 58-59.; Kitapta verilen bilgiye göre Ratib Efendi kitap araştırmaya meraklı idi. Elçilik görevi esnasında öncelikle ziyaret ettiği mekânların başında kütüphaneler yer alıyordu. Bu ziyaretlerinde özellikle son dönemde basılmış askerlik, mühendislik, matematik ve coğrafya ile ilgili kitapları incelemeye çalıştı. Bu arada konu hakkındaki bilgisini de sergileyerek muhataplarını hayrete düşürmeyi de ihmal etmiyordu. Ratib Efendinin önemli düşünür, asker ve tarihçilerin eserlerini görmeyi talep etmesi onun sadece Osmanlı değil ama aynı zamanda Avrupa standartlarının üstünde bir entelektüel olduğunu göstermektedir., aktaran Gök, *Aynı eser*, s. 41

¹⁰⁷ Gök, *Aynı eser*, s. 56; Bkz. Stanford J. Shaw, “The Origins of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan Selim III”, *The Journal of Modern History*, vol. 37, no. 3, September 1965, s. 291-294.

¹⁰⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 7.

Her ne kadar batıdan askeri danışmanlar getirilmiş ve bunların bazıları eğitim konusunda katkıları olsa da akademik askeri eğitim konusundaki işbirliği ayrı olarak değerlendirilmelidir.

Erkânıharbiye Okulunun ilk açılışında üçü Fransa'dan ve birisi de Prusya'dan olmak üzere dört uzman subay getirilmişti¹⁰⁹. Fransa ve Prusya Hükümetlerine başvurularak, kurmay yüzbaşılardan Mösyö Monyen ve Majino ile birlikte Süvari Üsteğmen Mösyö Dobrovil Fransa'dan, topçu Yüzbaşı Malinost ise Prusya'dan Akademiye öğretim üyesi olarak tayin edilmişlerdir¹¹⁰.

Akademi eğitiminde yabancı subayların hangi eğitimleri verdikleri buldukları dönem içinde öğretim elamanları ve dersler listesinde gösterilmiştir. İlk dönemlerde Fransız etkisinde olan ve Fransız sitemine göre eğitim veren akademide Fransız öğretmenler olmuştur. Bu dönemde Osmanlı da henüz yabancı dil eğitimi yaygın olmadığından bu öğretmenler tercümanlar vasıtasıyla hizmet vermişlerdir.

Bazı devlet adamlarının olumlu çalışmaları II. Abdülhamit'i eğitim ile ilgilenmeye tahrik ve teşvik etmişti. Eğitimin geliştirilmesi için Fransa'dan bir askerî kurul istenmiş ve fakat Fransa bu öneriyi reddetmişti. Bunun üzerine Bismark'a başvurularak Almanya'dan uzman istenmişti. Bu istek kabul edilmiş, 1882 yılında Almanya'dan Süvari Albay Köhler başkanlığında, Süvari Binbaşı Hobbe, Topçu Binbaşı Restovy, Piyade Binbaşı Kemphoevener'in buldukları bir heyet Türkiye'ye gelmişti¹¹¹.

1883 yılında Askeri Okullar Nazırı Zeki Paşa'nın teklifi ile II nci Abdülhamit, Kayzer II nci Wilhem'den Binbaşı Baron Colmar von der Goltz'un askeri eğitimin geliştirilmesi için Türkiye'ye gönderilmesini istemiş¹¹², Köhler'in ölümü üzerine kurul başkanı ve aynı zamanda paşalık rütbesi verilerek okullar müfettişliği görevine atanan Goltz Paşa özellikle okullardaki öğretim sisteminde büyük değişiklik yapmıştır. Subayların daha iyi yetişmeleri için yeni

¹⁰⁹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 2'nci Kısım, Genkur Basımevi, Ankara, 1977, s. 359.

¹¹⁰ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹¹¹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 2'nci Kısım, Genkur Basımevi Ankara, 1977, s. 359.

¹¹² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255.

tedbirler ve tertipler alınmış programlar düzeltilmişti. Bu arada öğretim için Almanya'ya subaylar, gönderilmiştir¹¹³.

Goltz Paşa Fransız etkisindeki Türk askeri eğitimini, Alman etkisine sokmaya çalışmış, nazari ve matematiğe ağırlık veren eğitim, tatbikat eğitimine kaydırılmıştır. Goltz Paşa'nın arzusuna rağmen kurmay sınıflarındaki mühendislik dersleri, bu eğitimi veren başka okul olmadığı için kaldırılamamıştır. 1895 yılında Goltz Paşa'nın ülkesine dönmesi üzerine, askeri mektepler müfettişliğine İsmail Paşa getirilmiştir.

Bu dönemden sonra Mehmet Esat'ın 1899 yılında Harp Okulu Ders Nazırlığına (Öğretim Başkanlığına) tayini ile okulda verimli bir çalışma dönemi başlamıştır. İlk iş olarak okulda Harp Okulu ve Akademinin ders programları değiştirilmiştir. Almanya, Fransa ve Belçika'dan getirilmiş bulunan ders müfredat programlarından faydalanarak yaptıkları ve basit bir halde meydana getirdikleri programlarla okul eğitim ve öğretimine yeni bir boyut kazandırılmıştır. Karışık bir biçimde yapılan özel ve genel sınavların yapılış tarzı yeni bir düzene sokulmuştur¹¹⁴.

Yukarıda belirtildiği gibi bu dönemde etkili olan Von Der Goltz Paşa'nın 1883 yılında Türkiye'ye gelişinde ilk görevi subay eğitimi oldu. Goltz'un daha önce yazmış olduğu ve önce Osmanlıcaya çevrilip bastırılan 'Milleti Müsellaha' isimli kitap¹¹⁵ asker personele okutulmuş ve etkili olmuştur. Daha sonra 1970 yılında bu kitabın ikinci bölümü Harp Akademileri Komutalığında yeni alfabe ile liderlik konularının anlatımı için yeniden basılmıştır. Goltz'un Faaliyet gösterdiği başlıca konular şunlardır¹¹⁶.

- Genelkurmayın yeniden teşkilatlandırılması,
- Subay eğitimi ve öğretimi,
- Ordunun reorganizasyonu,

¹¹³ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 2'nci Kısım, Genkur Basımevi Ankara, 1977, s. 359.

¹¹⁴ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255.

¹¹⁵ *Collmar von der Goltz, Milleti Müsellaha*, Das Volk in Waffen (Silâhlendirilmiş Halk), R. V. Decker Matbaası, Birinci Baskı, Berlin 1883.Almancadan Osmanlıcaya Çeviren: Yüzbaşı Mehmet Tahir, Ebuzziya Matbaası. İstanbul, 1301. Zamanımızın ordu teşkilâtı ve harb idaresi hakkında bir kitaptır. 516 sahifedir. Eserin altı baskısı yapılmıştır.

¹¹⁶ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 7.

- Asker alma Kanunu,
- Ordunun silahlandırılması,

Goltz ve heyeti doğrudan Askeri Akademik Eğitime etki eden bir heyet olarak görülmektedir. Daha öncesinde ise onların faaliyetlerini destekleyici ve zemin hazırlayıcı bir süreç takip edilmiştir.

Uzun yıllar Türkiye’de hizmet eden Goltz Paşa, Neue Freie Presse gazetesi ile yaptığı röportajda Türkiye’deki ilk dönem görevini şöyle anlatıyor: “1885 yılında Kahler Paşa’nın ölümünden bir kaç ay sonra, Alman ekibinin başına getirildim. Bağımsız ve tam yetkiyle görev yapmış olan Kahler Paşa’nın aksine ben; Türk şefi, Ethem Paşa’nın emrine verildim. Benim görevim, genç subayların eğitimiydi. Bu eğitim de ders amaçlı, uygulamaya yönelik değildi. Uygulamalı olarak yapmak istediğim ders ve faaliyetler engelleniyordu. Abdülhamid’in hassas yapısı ve titizliği yüzünden birçok reform faaliyetlerini yapamıyordum. Her şey onun inisiyatifindeydi. 1895 yılına kadar yani görevimin sonuna kadar bazı şeyleri yapmam imkânsızdı.”¹¹⁷

Daha önce asker kelimesinin bizim kültürümüzdeki anlatımının, ordu millet anlayışının her zaman var olduğunu ve buna dayalı olarak herkesin içinde bulunmak istemesinin gerekçesini en iyi şekilde ortaya koyduğunu ifade etmişim. Ancak Goltz’un Türk anlayışına ve uygulamalarına yakın olan ‘Silahlı Millet’ veya ‘Ordu Millet’ anlatımın Erkânıharbiye’de yetişen subayları etkilediği görülmektedir. Bu düşünceye göre; vatandaşlık görevi olarak her Türk vatandaşının askerlik görevini yapması ve gerektiğinde eğitilmiş bir asker olarak silâh altına alınması ‘Ordu Millet’ yaklaşımının gereği ve sonucu olarak görülmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi Asker alma Kanunu içerisinde değerlendirilmesi gereken bu konu ile bu güne yansımaları ayrıca incelenmelidir. Goltz’un Erkânıharbiye’deki etkileri ve derslerle ilgili yaptığı değişiklikler sonraki bölümde anlatılacaktır.

¹¹⁷ Colmar Freiherr von der Goltz, “Die neue deutsche Militaermission in der Türkei”, Morgenblatt, Neue Freie Presse, Nr. 17683, 15 November 1913, Berlin 1913, aktaran Ramazan Çalık, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 36, Cilt: XII, Kasım 1996

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI'DA HARP AKADEMİSİNİN KURULMASI VE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM (KURMAYLIK EĞİTİMİ)

Bundan önceki bölümde Osmanlı Devletinde meydana gelen gelişmeler ve ordunun durumu hakkında bilgi verilmişti. Özellikle ordunun yönetiminde padişahların devre dışı kalmasından sonra, ordunun harekâta hazırlanması ve muharebede ise sevk ve idaresinde, desteklenmesinde batı tarzı bir yapılanma ve buna benzer şekilde de bir eğitim sistemi kurulması düşünülmüştür.

Erkânıharbiye, Ordunun gereksinmesi olan kurmay subayların yetiştiği bir akademi'dir. Halen geçerli olan 3563 sayılı Harp Akademileri Kanunu'nun ikinci maddesinde Harp Akademileri “ Genelkurmay Başkanlığı kuruluşunda, yüksek düzeyde akademik eğitim-öğretim yapan, Silahlı Kuvvetler'e komutanlık ve karargâh subayı niteliklerine sahip kurmay subay yetiştiren, kurmay subaylara müşterek ve birleşik karargâh ve birliklerin faaliyetlerini yönetecek tarzda öğrenim yaptıran, Silahlı Kuvvetler'de, kamu yönetiminde ve gerektiğinde özel kesimde üst kademe yöneticilerine milli güvenlik konularında bilgi ve yetenek kazandıran özellikle stratejik konularda araştırma ve geliştirme yapan bilim ve ihtisas kuruluşudur” şeklinde tanımlanmaktadır.

XIX' uncu yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı ordusunda, önceleri erkânıharp denilen kurmay sınıfı mevcut değildi. Ordular büyüdükçe ve silahların çeşitleri arttıkça sevk ve idare bilgisi daha büyük bir önem kazanmış, harpler ve muharebeler için planlı hazırlıklar yapılması gerekliliği kaçınılmaz bir hale gelmişti¹¹⁸. 1786 yılında, Osmanlı İmparatorluğunda da Kurmay subay yetiştirilmesi ile ilgili ilk fikir doğmuşsa da 1789 yılında tahta geçen III. Selim zamanında İsveç'ten öğretim üyeleri getirtilmiştir. 1795 yılında Kara Kuvvetlerinde de akademik bakımdan batıya yönelik başlamışsa da¹¹⁹, bu düşünce 1845 yılına kadar elverişli bir ortam bulamamıştır.

¹¹⁸ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.368.

¹¹⁹ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 70 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 2.

Avrupa'daki gelişmelere paralel bu dönemin devamında 1840'larda batıda telgrafın kullanılması ve artan iletişim imkanı bugün kısaca ifade edilen şekliyle 'geriye ulaşım' kabiliyeti ile sevk ve idarede sağladığı etkinlik dolayısıyla liderlerin kararlara katılımını sağlamıştır. Bu gelişme daha fazla kurmay ihtiyacı da ortaya çıkarmıştır.

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın 1825 yılında Asuvan'da Harp Okulu ve Harp Akademisi karışımı bir okul açtırarak subaylarını yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Son 1806–1812 ve 1828–1829 Osmanlı-Rus Harpleri ve özellikle Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa kuvvetleri ile 1831–1840 yılları arasında yapılan muharebeler, bilgili komutan ve karargâh subaylarının varlığına olan gereksinmeyi bütün açıklığı ile meydana koymuştu¹²⁰.

1835–1838 yılları arasında Viyana, Paris ve Londra'ya öğrenimlerini tamamlamak üzere 26 subay gönderilmiş ve yurda dönüşlerinde kendilerine zamanın padişahı Abdülmecit tarafından tevcih suretiyle kurmaylık verilerek Askeri Okullarda öğretmen olarak alıkonulmuşlardır¹²¹.

1845 yılında Abdülmecit'in fermanı ile Askeri Okulların düzenlenmesi hakkında, Harp Okulu Komutanı Emin Paşa, 1861'de Başbakanlığa (sadrazamlığa) kadar yükselen Fuat Paşa ve Şeyh'ül İslam Arif Hikmet Bey'den oluşan Askeri Öğretim Kurulu aşağıdaki kararı almıştır¹²²:

*“Harp Okulu dört sınıf olacak, askeri liseler (askeri idadiler) kurularak, Avrupa Ordularında olduğu gibi kurmay subay yetiştirmek için sınıflar oluşturulacaktır. Harbiye Mektebinde (Harp Okulunda) yalnız askeri dersler (Fünun'u Harbiye) okutularak, diğer dersler askeri liselerde görülecektir.”*¹²³

Harp Akademisinin kurulması hakkında verilen ilk ve en önemli rapor budur. Bu rapor üzerine, Avrupa'da eğitim gören Çırpanlı Abdülkerim Paşa, kurmay (erkânıharp) sınıflarını oluşturmak için görevlendirilmiştir.

¹²⁰ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.368.

¹²¹ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 70 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 5.

¹²² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹²³ Bu düşünce daha sonra Goltz Paşa tarafından Askeri ve Fenni sınıflar için ifade edilmiş ve sadece askeri konuların verilmesi istenmiştir.

1834 yılında kurulan Harp Okulu maksadı tam olarak sağlayamadığından, yapılan yeni ıslahat sırasında 1845 (H.1261) yılında çıkarılan bir irade ile Harp Okulunun içinde bir de erkânıharp (kurmay) sınıfları eklenmiş ve öğretim teşkilatı kurulmuştu¹²⁴.

Adı geçen iradede ne maksatla görev yapacakları açıklanmış olan kurmayların yetiştirilmesi için bir okul açılıncaya kadar bu görevleri yapabilecek şekilde yetişmiş olanlardan yararlanılması düşünülmüştür. Daha önce Londra, Paris, Berlin ve Viyana'ya gönderilerek oralarda uzun süre topografya, taktik ve strateji üzerinde öğrenim yapan subaylardan bazıları seçilerek kurmay sınıfına geçirilmişlerdi. Bu suretle kurmay sınıfına ilk atamalarla altı albay, bir yarbay, 11 binbaşı ve dokuz üsteğmen- kolağası rütbesinde olmak üzere 27 subay kurmay olmuştu. Bu subayların başına da Erkân-ı Harbiye Reisi yani Kurmay Başkanı adı ile Darı Şurayı Askeri üyesi Tuğgeneral(Mirliva) Abdi Paşa getirilmişti. Bu tarihten (1846)sonra, bir yandan özellikle yabancı memleketlerde öğrenim yapmış çeşitli sınıf ve rütbelerdeki subaylar, bilgi ve yetenekleri Erkân-ı Harbiye Reisi Abdi Paşa tarafından sınavla saptanarak erkânıharpliğe(kurmaylığa) teklif edilirken, öte yandan da kurmay yetiştirilmek için Harp Okuluna Erkânıharbiye sınıfları adı ile iki sınıf (5'inci ve 6'ncı sınıflar) eklenmiştir.

A. HARP AKADEMİSİNİN KURULMASI VE GEÇİRDİĞİ DEVRELER

Harp akademisi eğitiminin başlangıcından itibaren özellikle içerde ve dışarıda sık yaşanan savaşlar ve denge değişiklikleri nedeniyle bazı değişimler gerekli olmuştur. Bu değişikliklerde esas alınan sistemler bir anlamda ülkenin uluslar arası ilişkilerini ve geleceğini de etkilemiştir. Daha önceleri saray okullarında şekillenen ve padişah tarafından belirlenen üst düzey yönetim kademesi artık daha çok Harp Akademisi mezunlarının çoğunlukta olduğu ve onların kontrolünde olan bir yapıya dönüşmüştür. Burada bazı istisnalar dışında Türk Halkının kendi çocukları eğitilmeye başlanmıştır.

Erkânıharbiye Mektebi (Harp Akademisi), okulun bağlantıları ve bünyesindeki eğitim ile Cumhuriyet'e geçiş dikkate alındığında başlıca dört devre geçirmiştir:

¹²⁴ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.368; Bkz.*Takvimi Vakayi*, 19 Cemaziyelahir 1261 tarih ve 289 sayıda yayınlanan irade.

- Mektebin ilk kuruluşundan II. Meşrutiyetin ilânına (1908 (R.1324) kadar, Harp Okulu ile beraber olduğu dönem,

- İnci Meşrutiyet' ten sonra Cumhuriyet'in başlangıcına kadar,

- Cumhuriyet'in başlangıcından 1929'a kadar yeni dönem,

- 1929'den sonra , Harp Akademilerinde yeni birimlerin kurulduğu dönem.

Ancak II.Meşrutiyetin ilanından sonraki dönemde Erkâniharbiye Mektebi Harbiye Mektebinden ayrılarak müstakil komutanlık haline getirildiği için bu dönemi ayrı bu özelliği ile de ele almak uygun olacaktır.

1. Birinci Dönem: Kuruluştan II. Meşrutiyetin İlânına (1908 Tarihine) Kadar.

a. Harp Akademisinin Kuruluşu

1846 (H.1263) tarihinde Harbiye Mektebi Çinili köşkten önceki Harbiye Mektebinin bulunduğu Pangaltı'daki binaya naklolunduğu zaman Sultan Abdülmecit'in huzurunda mektebin açılış töreni ve imtihanları da yapılmıştır¹²⁵. 1846 tarihi Erkâniharbiyemizin başlangıcıdır.

Erkâniharbiye Mektebi'nin usul ve nizamları için o dönemde Fransa'da mevcut olan ve (École d'application d'Etat-Major) denilen Fransa Erkâniharbiye Mektebi örnek alınmıştır. Başlangıçta Fransa sisteminin kabul edildiği görülüyor¹²⁶. Okulun ilk açılışında üçü Fransa'dan ve birisi de Prusya'dan olmak üzere dört uzman subay getirtilmişti¹²⁷. Fransa ve Prusya Hükümetlerine başvurularak, kurmay yüzbaşılardan Mösyö Monyen ve Majino ile birlikte Süvari Üsteğmen Mösyö Dobrovil Fransa'dan, topçu Yüzbaşı Malinost ise Prusya'dan Akademiye öğretim üyesi olarak tayin edilmişlerdir¹²⁸.

¹²⁵ Okulun açılış töreni esnasında kimya öğretmeni Derviş Efendi yaptığı bir balonu uçurmuş ve padişahın memnun olarak kendisine Erkanharbiye mirlivalığı (Tuğg.) ve diğer beş muallime de Erkanharbiye kaymakamlığı tevcih olunmuştur. Yıllıklardan anlaşıldığı üzere Mehmet Derviş 1853'ten sonra yedi yıl okul komutanlığı yapmıştır.

¹²⁶ Muharrem Mazlum İŞKORA, *Harp Akademileri Tarihçesi (1846-1965)*, Ankara, Genkur.Bşk.lığı Basımevi, 1966, s. 5. Burada da görüldüğü gibi 1846 Tarihçenin başlangıcı alınmıştır. Temmuz 1848'de ise fiilen Subayların Yüzbaşı Rütbesi alarak akademi eğitimine başlamışlardır.

¹²⁷ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.369.

¹²⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

Erkânıharbiye Mektebi kuruluşunda Harbiye Mektebinin bir bölümü olarak ve Harbiye ile birlikte idare edilmektedir. Tarihçelerde görüldüğü gibi erkânıharp sınıflarına Mektebi Fünunu Harbiyei Şahane Erkânıharbiye birinci sene, ikinci sene denilmektedir. Bu dönemde Akademi; farklı bir okul olarak düşünülmeden öğrencilere Harp Okulunda daha fazla eğitim vermek yaklaşımıyla başlamıştır¹²⁹.

Erkânıharbiye sınıflarının açılmasıyla Harp Okulu'nun son sınıfını teğmen olarak bitiren subaylardan ilk beş dereceyi alanlar ayrılarak, Harp Okulu'nun devamı olarak kabul edilen iki yıllık kurmay sınıflarından, birinci sınıfı okumadan kurmay yüzbaşılığa yükseltilerek son sınıfa geçirilmişlerdir¹³⁰. Kaynakların incelenmesinden anlaşıldığına göre Harp Okulu ilk mezunlarını 1848 yılında vermiş ve okulu bitirenler kolağası rütbesi ile orduya katılmışlardı¹³¹. Harbiye'de eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin Teğmen rütbeleriyle alaylara gönderilmeleri gerekirken, eğitim altyapıları yetersiz olan ilk mezunların 5 yıldır “mülâzım” yani Teğmen olmaları göz önüne alındı ve bunların diğer çıkacak sınıflarla eşit olmamaları için adı geçenlerin yüzbaşılık rütbesiyle alaylara gönderilmelerine karar verildi. Ders başarıları yüksek olan beş subay ise kurmay subay yetiştirilmek üzere Erkan-ı Harbiye mektebine nakledilmişlerdir. Gerçekte Akademi eğitimi burada başlamıştır.

1848 yılında Erkânıharbiye Mektebi'ne nakledilen beş subay Temmuz 1849 yılında yapılan imtihanla kıdemli yüzbaşılığa, “kolağası” yükseltilerek Harp Akademisi'nin ilk mezunu olma şerefini kazanmışlardır. Bunlar Hüseyin Avni Efendi, Mahmut Mesut, Mustafa Sıtkı, Mustafa Saffet ve Kıbrıslı Sabit Efendilerdir¹³². Bu subaylar öğretmen ve öğretmen yardımcısı olarak okulda görevlendirilmişlerdir. İki sene sonunda bu subaylar Kurmay Binbaşı rütbelerine terfi ettirildiler Bu subaylardan dördü Mareşalliğe (Müşir) yükselmiş olup, Sultan Abdülaziz'in tahtan indirilmesinde önemli rolü olan, çeşitli Bakanlıklarda, Vali ve Ordu Komutanlıklarında bulunan Mareşal Fosfor Mustafa Sıtkı bu sınıftandır¹³³. Kayıtlara göre

¹²⁹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.369. Bugün kurmay subay kadrosu olan kurmay başkanlığı görevlerine kurmay olmayan subay atandığında adı 'Erkan Başkanı' olur.

¹³⁰ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹³¹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 369.

¹³² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹³³ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s.369. Hüseyin Avni ise Abdülaziz indirildiğinde Sadrazamdır.

Erkâniharbiye Mektebi'nin ilk sınıfı bu sınıftır. Başlangıçta ilk mezunlarının ulaştıkları seviyelere bakınca askeri akademik eğitimin, Enderun mektebinin etkisini kaybetmesinden sonra lider yetiştirme yönünde yeni bir başlangıç olduğu değerlendirilmektedir¹³⁴.

1853 yılı başından itibaren Pangaltı'daki Harp Okulu binası, Kırım Savaşı nedeniyle müttefikimiz olan Fransız Askerleri için misafirhane ve hastane olarak ayrılınca bugünkü Taşkılla diye bilinen “İstanbul Teknik ÜnivMersitesi” binasına taşınmış, Harp Okulu ve Harp Akademisi olarak eğitimine devam etmiştir¹³⁵.

1858 yılı sonlarına doğru Harp Okulu ve Harp Akademisi karması İstanbul – Sarayburnu (Eski Gülhane Askeri Hastanesi ve 1969'da NBC Okulu)'ndaki binaya taşınmıştır¹³⁶.

¹³⁴ Burada ayrıca belirtelim ki başlangıçta erkâniharplik tevcih suretiyle de olmuştur. Miratı Mektebi Harbiye'deki bilgilere ve yıllıklara göre 1845(H.1261) tarihinde Harbiye Mektebinin dört yıl olmasına ve Erkanharbiye sınıflarının ihdasına karar verildiği zaman, Üsküdarlı Ahmet Bey Erkanharbiye mirivalığıyla mektebe ikinci nazır olarak tayin olunmuştur. Bu arada okulda öğretmen olarak bulunan Tahir Efendiye de tevcih ile erkâniharp binbaşılığı verilmiştir. Okulda öğrenim görecektir subaylara örnek olması açısından faydalı olmuştur. M.M.İşkora Salname-i Devleti Aliye-i Osmaniye'nin 1847 (H.1263) tarihli nüshasında mabeyni hümayunda bulunanların esamisi arasında yaver-i harp Erkâniharp Binbaşısı Ahmet Ağa ve Erkâniharp Kolağası Mustafa Ağa isimlerine tesadüf ettiğini ve 1851 (H.1267) tarihli nüshalarına kadar aynı isimlerin olduğunu belirtiyor. Buna göre bu kişilerin Erkanharbiye sınıfları henüz mevcut olmadığı bir zamanda tevcih suretiyle erkâniharp oldukları değerlendirilmektedir. M.Mazlum İşkora'nın Erkanharbiye evrak mahzeninde bulunduğu esami defterinde onsekizinci sınıf olarak yetişen erkâniharp zabitleri arasında Hasan Kazım adında bir kişinin ismi hizasında şu kayıt vardır: *(1859 (H.1276) senesinde mektepte ikinci sınıfta tahsilde iken Mabeyni Hümayuna (Padişahın Özel Kalemine) alınarak başmabeyincilik hizmetine tayin buyurulmuş ve sonra binbaşılık rütbesiyle Erkanharbiyeye nakil olunarak 1865 (H.1282) tarihinde diploma almıştır, sonra tart olunmuştur.)* ¹³⁴. M.İşkora 'Bu açıklamaya göre bu efendi de Erkanharbiye sınıfları teşkil edildikten sonra tahsilini ikmal etmeden seçilme sonucu erkâniharp olmuştur. Şayanı şükrandır ki, bu hal devam etmemiştir.' demektedir. Bu ifadeden de görüldüğü gibi kurmaylık müessesesi her türlü yanlış müdahalelere karşı kısıtlanmış ve korunmuştur.

¹³⁵ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹³⁶ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 70 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 3.

Kırım savaşı esnasında yanan ve bir buçuk yıl gibi kısa bir zaman içinde o çağın her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde inşası tamamlanan Pangaltı'ndaki binaya tekrar taşınmıştır¹³⁷. Akademi daha sonra farklı binalarda hizmet vermiştir.

Harp Akademisi, II. Meşrutiyet'in ilanına kadar harp okulunun bir bölümü halinde faaliyet göstermiştir. Erkânıharp diplomalarında bu husus "Mekteb-i Fünun-u Habiye-i Şahane Erkânıharbiye Birinci - İkinci Sene ve daha sonra Üçüncü Sene" şeklinde belirtildiği görülmektedir¹³⁸.

b. Harp Akademisine Öğrenci Seçimi

Harp Akademisine öğrenci alınırken harp okulu piyade ve süvari sınıfı ile Mühendishane-i Berri-i Hümayun içindeki topçu ve istihkâm sınıfının üç yıl süresince alınan notların toplamı, ahlak dereceleri de dikkate alınarak ileride başarılı olacağına kanaat getirilen subaylar özel kanun gereğince iyi bir seçime tabi tutulmuşlardır¹³⁹. Burada görüldüğü gibi Harbiye'den başka Mühendishane'den de Subaylar Akademiyeye alınmıştır. Harp Akademisinin öğrenci kaynağı esas olarak Harp Okulu seviyesindeki okullar olmakla birlikte bu okullar değişik yerlerde açılmış ve ülkenin her yerinden öğrenci alınmıştır. Harp Okuluna öğrenci seçiminde Müslüman öğrencilerin alındığını görüyoruz. Dersler de başlangıçta dini eğitimi de kapsamaktadır. Bunun dışında Harp Akademisinden mezun olanların nerelerden geldiğine ve derslerin Türkçe olmasına bakarsak Türk asıllıların Harp Akademilerinden mezun olduğu görülür. Harp Akademilerine giren öğrenciler Harp Okulu'ndan geldikleri için esas olarak aynı kökenden beslenmektedir.

c. Kuruluşta Harp Akademisi Yönetim ve Öğretim Kadrosu

Başlangıçta Erkânıharbiye Harbiye Mektebinin bir bölümü olduğundan öğretmenler aynıdır. 1837 yılındaki bir Nizamname'ye göre öğretmen olarak görev yapabilmenin şartları aşağıdaki gibiydi¹⁴⁰:

¹³⁷ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 70 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 3.

¹³⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹³⁹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 283.

¹⁴⁰ Gök, *Aynı eser*, s.95- 96

Birinci sart : Müslim ve Mü'min olmak. Mezhep ve mesleği Kitaba ve Sünnete uygun olmak.

İkinci sart : Yaşı 25'ten az ve 45'ten yukarı olmamak.

Üçüncü sart : Cihadı ve askerliği sevmek, miskinlik ve tembellikten uzak olmak.

Dördüncü sart: Ortaya çıkan olayları akıcı bir yazı ve düzgün bir ifadeyle anlatmaya, ortaya çıkan zorlukları örnekler ve kanıtlar getirerek ortadan kaldırmaya muktedir olmak.

Beşinci sart : Huyca iyi, cana yakın olup gösterişten ve erkeğe yakışmayan davranışlardan uzak olmak. Ayrıca ağırbaşlı ve ciddi olmak, öğrenciler arasında saygı ve hürmet uyandırmak, bir baba gibi öğrencilere sevgi göstermek.

Altıncı sart : İffet eksikliğinden, ayıp ve hoş karşılanmayan şeylerden uzak kalarak özellikle eğitmekle yükümlü oldukları öğrencilere örnek olmak.

Harbiye'ye öğretmen olmanın şartları belirlendikten sonra, aynı yıl içerisinde Harbiye'nin öğretim kadrosu ve görevli personeli de yukarıdaki şartlara uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Öğretmenler ile eğitimciler (ta'limciler) arasından en bilgili olanlar, diğer öğretmenler ile eğitimciler "baş hoca" ve "baş ta'limci" olarak reis olarak atanmıştır.

1837 tarihinde Harbiye personel kadrosu aşağıda gösterilmiş olduğu şekilde düzenlenmiştir:

1837' DE HARBİYE'DE GÖREVLİ PERSONELİN ÜNVANI VE ADI

-Hacegân-ı Mekteb-i Harbiye (Öğretmenler)

Hoca-i evvel (Baş Hoca) Ali Bey

Hoca-i Sanî (İkinci Hoca) Tahir Efendi

Hoca-i Salis (Üçüncü Hoca) Abdülhalim Efendi

Hoca-i Râbi (Dördüncü Hoca) Abdürrahim Efendi

-Hulefâ (Öğretmen Yardımcıları)

Halife-i Evvel (Birinci Muavin) Hacı Ömer Efendi

Halife-i Sanî (İkinci Muavin) İsmail Efendi

Halife-i Salis (Üçüncü Muavin) Mehmed Efendi

Halife-i Râbi (Dördüncü Muavin) Mehmed Efendi

-Diğer Personel

Mümeyyiz-i ibârât ve Mütercim Mehmed Râsid Efendi.

Mütercim Nurüddin Bey

Mütercim Ruhüddin Efendi

Mütercim İzzet Efendi

Kâtib Naci Efendi

Hâfız-ı Kutub (Kütüphaneci) Fethi Efendi

Arabî Hocası Seyyid Hüseyin Efendi

Meşk Hocası Râsid Efendi

Muharrir Mahmud Efendi

Kuruluş döneminde yönetim ve öğretmen kadroları genel konularda ayrılmışken daha sonra uzmanlık alanlarına göre atamalar yapılmıştır.

Kanunnameye göre 1847 yılı itibariyle Harp Okulu kadrosunda yer alan personel

aşağıda olduğu gibi düzenlendi, atamaları yapıldı :

MEMURİYET ADI / ÜNVANI

Nazır Paşa

Nazır Paşa'nın Maiyetlerine Memur Katip

Mektep Livası

Liva Paşa'nın Maiyetlerine Memur Katip (2 kişi)

Hikmet-i Tabiiye Hocası Mirliva

Cebir ve Usûl-ü Müsellesat ve Cerr-i Eskal Hocası
 Hendese-i Resmîyye Hocası
 Kimya Hocası
 Cebirin Hendeseye Tatbiki Hocası
 Topçuluk Hocası
 Musikî Üstası (2 kişi)
 İstihkâm ve Fenn-i Mimari-i Askerî Hocası
 İstihkâm ve Tahdid-i Arazi Hocası
 Taksim-i Arazi ve Tahdid-i Arazi Hocası
 Fûrûsîyyet ve Tedavi-i Fûrûsî Hocası
 Lisan-ı Fransevi Hocası
 Resm-i Hat Hocası
 Resm-i Mücessemî Hocası
 Piyade Ta'limlerinin Nazariyyât ve Ameliyyâtını İcra Ettirmek İçin Muallim
 Muallim-i Merkume-i Muavin Olmak Üzere Piyade Yüzbaşısı
 Kezalik Muavin Piyade Mülazımı
 Süvari Ta'limlerinin Nazariyyât ve Ameliyyâtını İcra ettirmek İçin Muallim
 Muallim-i Merkume-i Muavin Olmak Üzere Sv.Yzb.
 Kezalik Muavin-i Süvari Mülazımı
 Topçu Ta'limlerinin Nazariyyât ve Ameliyyâtını İcra Ettirmek İçin Muallim
 Muallim-i Merkume-i Muavin Olmak Üzere Topçu Yüzbaşısı
 Muallim-i Merkume-i Muavin Olmak Üzere Mülâzım (2 kişi)
 Meç Ta'limcisi

Bunların yanında kadroda idari işleri yürütmek üzere levazım, maliye ve hizmet personeli bulunmaktadır. Öğretim kadrosundan hangi derslerin verildiği de anlaşılmaktadır. Daha sonraki yıllarda sistem değişerek geliştikçe öğretim kadrosu güçlenmiş ve öğretim seviyesi yükselmiştir. Derslerdeki değişiklikler daha sonra dönem dönem incelenecektir.

ç. Muavin Sınıfı Oluşturulması ve Kurmay Subayların Ordu Karargahlarına Atanması

1864 yılında Harp Okulunda bir Muavin sınıfı oluşturulmuştur. Bu sınıfa ayrılanların okulda öğretmen olarak görev yapması planlanmıştır. Bu sınıftan mezun olanlar Harp Okulu ve İdadilerde Öğretmen yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Kısa süre sonra sınıf 1870'te kaldırılmıştır¹⁴¹. Bu sınıf kurmay subayların okul dışında görevlendirilmesine imkân sağlamıştır. 1866 tarihinde ilk kez olarak Ordu Karargâhlarına kurmay subaylar atanmıştır¹⁴². Bu döneme kadar mezun olan 100 kurmay subayın Genel Kurmay Karargâhında ve Harbiye ve Erkânıharbiye sınıflarında öğretmen olarak görev yaptığı değerlendirilmektedir.

d. Harp Akademisinde Yeni Nizamname ve Öğrenci Seçiminde Değişiklik

1866 (H.1282) yılından itibaren harp akademisi ve diğer askeri okullarda yeni düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

1867 (H.1284) tarihinde Avrupa devletleri askerî mektepleri programları getirilerek tercüme edilmiştir. Bu devrede de Erkânıharbiye (Harp Akademisi) diğer askeri okullarla birlikte biraz daha ıslah edilmiştir. Kendi şartlarımız da dikkate alınarak bir program düzenlenmiş ve nizamname (tüzük) yapılmıştır. Programlara bazı askeri dersler ilave edilmiştir. Tatbikat ve uygulamaya önem verilmeye başlanmıştır. Fakat zamanın ihtiyacı dolayısıyla daha fazla matematik dersleri eklenmiştir. Askerî mekteplerde esaslı ıslahat bu tarihte başlamaktadır. Miratı Mektebi Harbiye (Harp Okulu Tarihçesi)'deki bilgilere göre bu tarihten itibaren Erkânıharbiye sınıflarına ayrılmada değişiklik olmuştur.

Askerî idadilerden Harbiye Mektebine geçen öğrenci önce kura ile piyade, süvari, topçu, istihkâm sınıflarına ayrılıyor. Bundan sonra umum arasında en az iki sene askeri

¹⁴¹ *Harp Okulu Tarihçesi 1834-1945*, Harp Okulu Matbaası, İstanbul 1945, s.23.

¹⁴² *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. 8.

idadilerde (lise) okumuş ve güzel ahlâk ve tavırları okulca tasdik edilmiş olanlara mahsus olmak üzere Erkânıharbiye sınıflarına mahsus kabul imtihanları yapılyordu.

Harp akademisinin yeni eğitim programının uygulamaya başlaması ile birlikte, okula alınacak öğrencilerin öğrenimi ve siciline de önem verilmeye başlanmıştır. Öğrenciler, harp okulunda kurmay sınıfına seçilirken geçmiş sicil ve aldığı derslere bakılarak bir müsabaka imtihanına tabi tutulmuş, bu imtihanda Hesap, Cebir, Logaritma, Geometri, Tabiye, Genel Coğrafya, Osmanlı Coğrafyası, Genel Tarih, Osmanlı Tarihi ve Türk Edebiyatı derslerinden sorular sorularak, başarılı olanlar kurmay adayı olmuştur¹⁴³. Bir işaret olmak üzere kollarına birer sarı şerit taktıkları belirtilmektedir. 1867'den itibaren piyade ve istihkâm ile süvari, topçu kurmayları da yetiştirilmeye başlanmış, daha çok teknik dersleri kapsayan okul programlarında esaslı değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca, erkânıharbiye sınıfları için, yabancı dilden Fransızca öğrenilmesinin zorunlu olması kabul edilmişti. Okuldan çıkanlar arasından büyük komutanlar yetiştiği gibi değerli idare adamları ve bilginler de yetişmiştir¹⁴⁴.

e. Harp Akademisinde Sınıf Geçme, Mezuniyet ve Diploma

Bu dönemde genel olarak askerî okullarda okunan dersler, sınıf geçme, mezuniyet ile öğretmenler ve takip edilen usuller hakkında daha açık bir fikir vermek için Müşir (Mareşal) Ömer Rüştü (Mekkelioğlu) Paşa'nın 27 Aralık 1866 (H.15 Aralık 1282) tarihinde aldığı Erkânıharbiye şahadetnamesinin sureti ile birinci ferik Orgeneral Cevat Şakir Çobanlı tarafından ortaya konan babası Müşir Şakir Paşa'nın 10 Aralık 1868 (28 Teşri nisani Kasım 1284) tarihinde aldığı Erkânıharbiye şahadetnamesinin sureti tarihi bir belge olmak üzere sadeleştirilmiş olarak alınmıştır.

Harp Akademisini Bitiren Subaylara verilen Diploma¹⁴⁵

Kütahyalı Ömer Efendi, Bursa'da bulunan Askeri Lise'nin Birinci sınıfından başlayarak Arapça, Farsça, Matematik, Cebir, Tarih, Coğrafya ve Resmi Usulleri tahsil etmiştir.

¹⁴³ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 285.

¹⁴⁴ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 369.

¹⁴⁵ *Harp Akademileri Tarihçesi*, 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991, s. 12.

Liseden Harp Okuluna seçilerek, Fen derslerinden Cebir, Geometri, Görünüş Hatları, Makine Fenni, Tabiye, Kimya Hafif İstihkâm, Arazi Keşfi, Piyade Tek Er-Bölük-Tabur Eğitimi, Sefer Hizmeti, İç Kanunlar, Süngü ve Kılıç Eğitimlerini gördükten sonra Kurmay Sınıfına seçilmiştir.

Bu sınıfta çok iyi bir şekilde Taktik ve Strateji, Fransızca, Arazi Taksimi, Askeri Mimari, İstihkâm, Top Talimi, Süvari Tek Er- Bölük ve Alay Eğitimleri, Süvari Kanunnamesi ve Askeri Okullardaki bütün dersleri görmüştür.

Okulca alınmış olan karar uyarınca 435 tam nottan 392 not almış, çok iyi olan disiplini ile geçen yıl Kurmay Üsteğmen olmuş ve bu yıl Kurmay Yüzbaşı olmasına karar verilmiştir.

Harp Akademisi Öğretim Kurulunca, Yüzbaşı olması sebebiyle bu diploma Milli Savunma Bakanı emri ile verilmiştir.

M.27 ARALIK 1866

Bu dönemde akademide ölçme ve değerlendirme esaslarının çok titizlikle uygulandığı ve mezun olanların uzun eğitim dönemi içerisinde hassasiyetle takip edildiği görülmektedir.

Başlangıçta 6 yıl olarak öğretime başlayan Harp Okulu önce 4 yıla daha sonra ise 2 yıla indirilmiştir. Bu dönemde idadilerde eğitimin artması nedeniyle Harp Okulu dersleri harp tekniği üzerinde artırılmıştır. Bu usul on bir sene bu şekilde devam etmiş ve on bir sınıf çıkarmıştır¹⁴⁶. Bu konuda diğer bir kaynakta Miratı Mektebi Harbiye'nin 122 ve 125'inci sayfalarındaki ders programından bu dönemde Harp Okulu ve Harp Akademisi eğitimleri arasında boşluk olmadığı dikkate alınarak Harp Okulu'nun iki yıl Harp Akademisi eğitiminin iki yıl olmak üzere toplam dört yıl olduğu belirtilmektedir¹⁴⁷.

Harp Akademisine ayrılan öğrenciler Harbiye tahsilini genel olarak Harbiye öğrencileriyle birlikte takip ediyorlardı. Fakat ilâveten daha bazı dersler görürlerdi. Bu sebeple ders programları ayrı olarak gösteriliyor ve 1'inci seneden itibaren Erkânıharbiye 1'inci sene,

¹⁴⁶ İşkora, Aynı eser., s.13; Ancak Cumhuriyet sonrasında tekrar Harp Okulu İki yıl olarak okunmuş bir yıl ise Subay Sınıfı olarak devam etmiştir. Harp Akademisi de iki yıl eğitim vermiştir.

¹⁴⁷ Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler, s.8.

2'nci sene, 3'üncü sene, 4'üncü sene dersleri diye gösteriliyor. Yani harbiye sınıflarıyla birlikte erkânıharbiye sınıfları sadece dört sınıf (dört yıl) idi. (Bu esnada Harbiye iki sene idi) 2'nci sınıftan 3'üncü sınıfa geçerken mülâzımı sani "teğmen" ve 3'üncü sınıftan 4'üncü sınıfa geçerken üsteğmen oluyorlardı. Erkânıharbiye Mektebi tahsilini tamamladıktan sonra erkânıharp yüzbaşılığıyla çıkıyorlardı ve kendi sınıflarının Erkânıharbi oluyorlardı.

Bu döneme ait bir belge ve muhtelif tarihlerde okunan derslerle takip edilen usuller hakkında bir fikir vermek üzere Emekli Erkânıharp Mirlivası (Kur. Tuğg.) Enver Paşa'nın şahadetnameleri incelenmelidir. Aynı sınıftan Mirliya Hasan Fehmi Paşadan aldığı ve Harbiye 2'inci sınıfı bitirdikten sonra esas Erkânıharbiye 3'üncü sınıfa geçerken verilen intihapname sureti, yani bu dönemde Harp Okulu öğrencilerinden Kurmay sınıflarına seçilen ve Kurmay Teğmen olarak eğitime devam edecek olanların seçildiklerini ve Kurmaylık eğitimine devam edeceklerini gösteren belge ise ifade tarzını da görmek üzere aynen aşağıda yazılmıştır.

ERKÂNIHARP MÜLÂZİMLERİNE (Kur. Teğmenlere)

MAHSUS İNTİHAPNAMEDİR (Seçilme Belgesi)

Gayretlû Hasan Efendi.

İşbu mazbatada beyan olunduğu ve Dari Şûray-i Askeride (Askerî Şûra) tensip kılındığı veçhile uhdene Erkânıharbiye mülâzım-ı saniliği tevcih kılınmış olduğuna her halde ifayı hüsnü hizmete sayı gayret eylesin.

15 HAZİRAN 1294 (M.27 Haziran1878)

Mekteb-i Fünun-u Harbiye-i Cenabi Mülûkâne 2 nci sene Erkânıharbiye sınıfı şâkirdanından bermucibi nizam icra kılınan imtihanda ehliyeti tebeyyün edenlerin uhdelerine mülâzımlık rütbesi tevcihiyle 3'üncü seneye nakl olunmaları müesses olan nizamın iktizasından bulunması ve 2'nci sene şâkirdanından Çerkeşli Hasan Efendi tedrisi mukarrer olan ülûm ve fünundan bu defa vuku bulan imtihanda kifayet ve ehliyeti tebeyyün eylemiş olmağla bermucibi nizam mumaileyhin uhdesine Erkânıharbiye mülâzım-ı saniliği rütbesinin tevcih ve ihsaniyle 3üncü sene Erkânıharbiyesi'ne kayıt ve ithali hususuna müsaade-i Cenab-ı seraskerileri bideriğ buyurulmak babında emru ferman Hazreti Menlehülemdir.

Meclis-i Mezkûrun Efendi-i mumaileyh hakkında vukua gelen işbu hüsnü şahadeti tarafı acizanemden dahi tasdik kılınmış olmakla olbapta emrû ferman Hazreti Menlehülemrindir.

Nazırı Mekâtibi Askeriye

“Mirliva Ethem”

Burada farklı bir uygulamadan bahsedilmektedir. Bu dönemde 3’üncü sınıftan 4’üncü sınıfa geçerken de aynı şekilde bir intihapname verildiği ve Erkânıharbiye mülâzımı evveli oldukları görülüyor. Burada ortaya konan hususlardan biri de Erkânıharbiye Mektebinde subay olarak eğitim görülmesidir. Bu akademik eğitim özelliklerinden birisidir.

Bu sırada okulda öğretmen olanlardan Erkânıharbiye sınıflarına öğretmenlik yapanlar arasında Fransız Lekok Paşa’nın Şimendifercilik dersi verdiği görülmektedir. Okulda bu dönemde henüz Fransız sistemi uygulanmaktadır.

Erkânıharp sınıfları mevcut olmadığı dönemlerde ve kurulduktan sonra Avrupa’ya da (Fransa, Rusya, Belçika, İngiltere) bazı subaylar gönderilerek eğitim almış ve erkânıharp olmuşlardır. Yıllıklardaki isimler arasında bunlar görülmüştür.

Bunlar arasında Meşhur Marko Paşa’nın kayınbiraderi Rum tebaasından Aleko Efendiye de Paris’te tahsil ettirilmiş ve 1873 (H.1290) senesinde çıkan yirmi beşinci sınıf erkânıharpleri arasına Aleko Zihni Efendi adıyla sokulmuştur¹⁴⁸. Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminin başlangıcındaki Bütün erkânıharp sınıflarının mezunlarının listesi Harp Akademilerinin 132 Yılı adlı kaynaktan yararlanılarak incelenmiştir¹⁴⁹. Bu listeler incelendiğinde Kurtuluş Savaşını kazanan kadroların bu okullardan yetiştiği görülecektir. Ayrıca elde edilen bilgiler göstermektedir ki Harp Akademilerinden mezun olan subaylar devletin her alanında, bakanlıklarda, elçiliklerde görevler almıştır. Bunun sebebi hem alınan eğitimin çok yönlü olması hem de eğitimli personel sayısının az olmasıdır.

¹⁴⁸ İşkora Aynı eser. s.13.

¹⁴⁹Bu listede detaylar ve ayrıca İran, Afganistan, Çin gibi ülkelerden mezunların isimleri görülebilir.

f. Harp Akademisi Eğitim Süresinin Üç Yıla Çıkarılması ve Sistem Değişimi

1945 basımlı Harp Okulu Tarihçesine göre Galip Paşa ikinci kez Harp Okulu Nazırı olduğunda 1873 yılında Harp Okulu (4) sınıf iken (3) sınıfa indirilmiştir. Rüştüyeler ve İdadiler konusu incelenirken belirtildiği gibi bu dönemde bazı konuların verileceği daha ast seviye okullar artmıştır.

1874 yılından itibaren akademiye bitirenler arasında piyade, süvari, topçu ve istihkâm kurmayı diye bir ayırım yapılarak sınıf ihtisasına önem verilmeye başlanmıştır¹⁵⁰. Görüldüğü gibi detaylar arttıkça karargâhta karar verilmesine destek verecek yetişmiş personel ihtiyacının karşılanılmasına çalışılmıştır.

1877–1878 savaşı bitince ordunun yenilenmesinden sonra, ordunun gücünün arttırılması ve bu arada sevk ve idare elemanlarının daha iyi yetiştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu dönemde halen öğretimde Fransız sistemi uygulanmaktadır. Ancak bu sistemin sahibi olan Fransızların 1870–1871 yılında Almanya'ya ve bu sistemi uygulayan Osmanlıların da 1877–1878 seferinde Rusya'ya yenilmeleri, sistemin değiştirilmesinin gereğini ortaya koymuştu¹⁵¹. Bunun üzerine harp akademisinde yeni düzenlemeler yapılarak, Alman öğretim metotlarının uygulanmasına başlanmıştır¹⁵².

Alman Harp Akademisinde eğitim süresi üç yıl olup, İstihkâm, Balistik, Coğrafya, Riyaziye (Matematik), Atış ve Yabancı Dil dersleri görülmekteydi. Her öğretim yılı sonunda otuz gün süre ile kurmay ve tetkik gezisi yapılmakta ve Harp Oyunları oynanmaktaydı. Üç yıllık eğitim sonunda başarılı olanlar Kurmay unvanını alarak kıt'alara gönderilmekteydi. Pekiyi derece ile mezun olanlar Genelkurmay Başkanlığında görev başı eğitime tabi tutuluyorlardı. Avrupa Kurmay sisteminde görülen en önemli özellik ise, Kurmay olacak subayların kıt'a görevlerini yapmış olmalarıydı¹⁵³. Harbiye'den hemen Harp Akademisi eğitime geçiş yapmıyor, kıt'ada birkaç yıl görev yaptıktan sonra geçiyorlardı. Yani yönetecekleri birlikleri tanımaları esas alınmıştır. Bu çerçevede kurmaylığın esas olarak

¹⁵⁰ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

¹⁵¹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, III.Cilt 5'inci Kısım, s. 369

¹⁵² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

¹⁵³ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991, s. 1.

karargâh subaylığı olarak anlaşıldığı da görülmektedir. Kurmay olduktan sonra subayların Kıt'lara görevlendirilmesi de daha sonraları ortaya çıkmış bir düşüncedir.

İlk kurulduğu 1846'dan 1880 tarihine kadar Erkânıharbiye Mektebi'nin iki sınıf olarak devam ettiği görülmektedir.

1879'da (H.1293) Harp Akademileri ile ilgilenen Sadrazam Said Paşa, yapılan faaliyetlere, derslere ve sınavlara rağmen, kurmay subayların yetiştirilmesi hususunda da halen istenilen seviyeye ulaşamadığını düşünüyordu. Kurmay subayların eğitim öğretiminde mükemmeliyet aranması gerektiğini ifade eden Paşa, *“kurmay subayların da iyi ve yetişkin birer asker olmanın yanı sıra hiç olmazsa İngilizce, Almanca veya Fransızca'dan birini bilmelerini, her türlü askerî eserler ile harp alanındaki en son buluşlara vakıf olmanın yanı sıra iktidarlı birer diplomat olmaları gerektiğini”* de savunuyordu¹⁵⁴. Bu düşünce kurmay subayların askeri ateşe ve diplomatik görevleri almasının yanında yabancı askeri ve sivil yayınları anlaması ve kendi yayınlarımızı geliştirmesi açısından önemlidir.

Ayrıca, askerî eğitim ve manevralara ağırlık verilmesini isteyen Said Paşa, asker eğitiminden maksadın *“bütün askerî kuvvetlerin muharebeye hazırlanması”* demek olduğuna inanıyor ve bu sebeple de *“erlerin ve subayların harbin her türlü hareketlerine alıştırmış olmasını”* istediğini görüyoruz. Ona göre *“bu kaidenin terk edilmesi askerliğin terk edilmesi”* demektir. Burada tam hazırlık yapılması esası aranmaktadır. *“Harp Okulu ve Mühendishane bünyesinde her çeşit askerî öğretimin toplanmış olduğunu, bu okulların da diğer devletlerin teşkilâtına uyması gerektiğini”* söyleyen Sadrazam Said Paşa, *“tüm terfilerin de diğer devletlerde olduğu gibi kıdeme veya imtihana göre yapılması gerektiğini”* ifade ediyordu. Said Paşa'ya göre *“askerî kademelerdeki yükselmenin şahsî takdirlere bırakılmış olması”* önemli bir sorun kaynağıydı. Sadrazam Said Paşa, *“Kan bahasına alınmayan bir askerî rütbede şeref ve haysiyet kalmayacağına, bu durumda olanların ümitsiz olacaklarına ve askerliğin ruhunu bozacaklarına”* inanıyordu¹⁵⁵. Said Paşa'nın eğitimin seviyesi ile ilgili düşünceleri daha sonra Alman heyetleri tarafından da uygulamaya konan sisteme uymaktadır.

¹⁵⁴ Gök, *Aynı eser*, s. 149.

¹⁵⁵ Gök, *Aynı eser*, s. 149.

1877-1878 Rus seferini müteakip mekteplerin ıslahı hakkında uyanan fikirlerin neticesi olarak 1880 senesinde Erkânıharbiye sınıfları üçe çıkarılıyor ve Erkânıharbiye (Kurmaya) sınıflarına Harbiye tahsilini bitirdikten sonra ayrılıyorlardı¹⁵⁶.

'H.1297(M.1880) senesinde Erkânıharbiye sınıflarını üçe iblağa karar verdikleri zaman Erkânıharbiye 1'inci sene tahsilini ikmal eden sınıfı¹⁵⁷ 2'nci sene derslerini görmüş telâkki ederek Erkânıharbiye 3'üncü sınıfa geçirmişler, aynı senede Harbiye tahsilini ikmal edip Erkânıharbiye sınıflarına ayrılan efendiler de 1'inci sınıfı teşkil etmişler, bu suretle 2'nci sınıf talebesiz kalmıştır. Bu dönemde Erkânıharbiye namzetleri idadiden Harbiye'ye nakil esnasında tefrik olundukları cihetle o sene Harbiye'ye nakledilen talebeler arasında Ahmet Muhtar Paşa, İhsan Paşa, Sabit Paşa, bir ay kadar Harbiye'de tahsil gördükten sonra kur'a ile Topçu Mektebine tefrik edilmişler bunlar Topçu Mektebinde tahsillerini ikmal ettikten sonra Ahmet Muhtar Paşa'nın musırrane teşebbüsü üzerine bu üç efendi Erkânıharbiye Mektebine nakledilmiş ve hiç talebesi olmayan 2'nci sınıfa geçirilmişler. Bu suretle hiç inkıta olmadan Erkânıharbiye sınıflarından neşet vaki olmuştur. Bu üç efendinin ismi ki, bir sınıf teşkil eder, Miratı Mektebi Harbiye kitabında yoktur¹⁵⁸.' Bu sınıftan İhsan Paşa'nın¹⁵⁹ diplomalarının sureti ve yine o devirdeki usulü görmek için incelenmiştir. İhsan Paşa'nın Topçu Mektebinde iken Erkânıharbiye sınıflarına ayrılışını gösteren şahadetname aynı kaynak kitapta basılmıştır.

Bu dönemdeki en önemli değişiklik Erkânıharbiyenin 3 seneye çıkmasıdır. Alman sisteminin bir yansıması olarak artan eğitim süresi öğrenim gören subayların bir arada kalmalarına ve karşılıklı etkileşimlerine neden olmuştur. Burada birlikte eğitim gören subaylar birbirlerini de daha fazla tanımakta ve çalışma ortamında karşılıklı anlayış kolay olmaktadır¹⁶⁰. Bu arada yeni açılan Rüştiye ve İdadi mezunlarının Harb Okulu ve Erkânıharbiye Mektebini desteklemesi nedeniyle eğitim seviyesi yükselmeye devam etmiştir. Kurumsal yapı içinde kalıcı bilgi oluşumuna katkı sağlamıştır.

¹⁵⁶ İşkora, *Aynı eser*, s. 17.

¹⁵⁷ Mahmut Şevket Paşanın sınıfı, 1882'de mezun olmuşlardır.

¹⁵⁸ İşkora, *Aynı eser*, s. 17..

¹⁵⁹ Ali İhsan Sabis Paşa değildir..

¹⁶⁰ Daha sonraki dönemde aynı zamanda aileler de yakın oturduğundan aileler arasında da dostluklar oluşmaktadır.

Daha önceki bölümde de bahsedildiği gibi getirilen yabancı danışmalardan Alman Kaehler Paşa'nın ölümünden sonra padişah, Binbaşı Colmar von der Goltz'u olağanüstü yetkilerle Alman reform grubunun başında görevlendirdi. Bilgili, bir asker olmasına rağmen Alman Genelkurmayında pek sevilmeyen von der Goltz bu görevi kabul etti ve kendisiyle 3 yıllık bir mukavele imzalandı¹⁶¹. Tuğgeneral rütbesine yükseltlen Goltz "Pasa", Fransız sistemine göre kurulmuş olan Harp Akademisini, Alman Harp Akademisini (Kriegsakademie) örnek olarak yeniden teşkilatlandırmıştır.

g. Harp Akademisinde Fenni ve Askeri Kısımların Açılması

1884 yılında kurmay sınıfları Fenni ve Askeri diye iki kısma ayrılmıştır. Askeri kısımda yalnız askeri derslere ve bunların tatbikatına, fenni kısımlar için ise, askeri derslerden başka yüksek teknik derslere de önem verilmiştir. Bu dersler arasında Yüksek Makine, İnşaat, Ekonomi, Matematik, Geometri ve Teknik Resim bulunmaktadır. Askeri ve Fenni kısımlarda; Kurmay Hizmetleri, Silahlı Fenni ve Mekanik Nişancılık, İstihkâm, Kuşatma ve Müdafaa, Arazi Eğitimi, Fransızca ve Topografya ortak olarak okutulmuştur¹⁶².

Alman danışmanların gelmesi ile 'Kurmay Hizmetleri'nin ayrı bir ders olarak görülmeye başlandığı belirlenmektedir. Bu dersler diğer derslerin de yeniden planlanmasını gerektirmiştir.

Mustafa Zeki Paşa 1884 yılında Askerî Okullar Nazırlığına tayin olunmuştur. Mekteplerde esaslı değişiklik bu dönemde başlamıştır. Goltz Paşa Umum Askeri okullar müfettişliğine tayin olmuştur. Mekteplerin ıslah ve tensiğine memur edilmiştir. Kurmay Kolağası Abdullah ve Miralay Tahir ve Raşit Beyler Goltz Paşa'nın muavinliğine tayin edilmiştir¹⁶³. İşkora' ya göre Zeki Paşa, maarifin terakkisini arzu eder gibi görünüp hiç bir icraata meydan vermek istemeyen Saraya karşı Goltz' u himaye ediyor ve Erkâniharbiye sınıflarıyla bütün askerî mekteplerin tensikatına dair verdiği layihaları kabul ettirmeğe

¹⁶¹ Goltz Paşa önce aralıklarla 1895 yılına kadar kalmış daha sonra geldiğinde ise 10 sene kadar kalmış ve Osmanlı topraklarında vefat etmiştir.

¹⁶² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

¹⁶³ *Harp Okulu Tarihçesi 1834-1945*, Harp Okulu Matbaası, İstanbul 1945, s. 26.

çalışıyordu. Bu dönemde bir dersin veya herhangi usulün değiştirilmesi Makam-ı Ser Askerice veyahut Teftiş-i Askerî Komisyonunca yapılan arz üzerine Hükümdarın iradesiyle oluyordu.

Goltz Paşa tarafından Askeri İdadi, (lise) Harbiye, Erkânıharbiye (Harp Ak.) sınıfları üçer sınıf olarak tespit edilmiştir. Bu usul uzun bir süre böylece devam etmiştir. Goltz paşa diğer mekteplerle birlikte bilhassa Erkânıharbiye sınıflarının ıslahına çalışmış ve etkili olmuştur¹⁶⁴. Erkânıharbiye sınıflarının tabya tatbikatlarına katılmış ve sınıflara bizzat ders okutmuş, tabiye tatbikatlarında istifade edilmek üzere İstanbul ve civarının 1:100.000 ölçeğinde haritasını yaptırmıştır. Harp Akademisinde eğitim uygulamalı olarak yapılmakta ve danışmanlar örnek davranışları ile etkili olmaktadır.

Goltz Paşa Erkânıharbiye sınıflarının tedrisatını Almanya'da olduğu gibi sırf meslekî tedrisata yönlendirmek istemektedir. Fakat o zamana kadar Erkânıharbiye zabitanı aynı zamanda bir mühendis gibi yetiştirilmeğe çalışıldığından ve buna ihtiyaç olduğundan mimarlık, mühendislik, şimendifercilik ve hatta madencilik erkânıharbiye işlerinden sayılmaktadır. O dönemde iyi bir eğitim alan Erkânıharp zabiti her şey demektir. Matematik ilminin kaldırılmasına muvafakat edilemiyordu. O zamanın en muktedir mühendislerinin erkânıharp subayları olduğu ve bazılarının o dönemde nafia işlerinde hizmet ettiği görülmektedir. Mülkiye mekteplerinde bile matematik öğretmenlerinin çoğunun asker kökenli olduğu anlaşılmaktadır.

Düzenlemelere ilk adım olmak ve her iki tarafı memnun etmek üzere orta bir çare bulunmuş ve görüşler nedeniyle Erkânıharbiye sınıfları fenni ve askeri olarak iki kısma ayrılmıştır. Askerî kısımlar için askerî derslere ve bilhassa bunların tatbikatına fenni kısımlar için askeri derslerden başka daha ziyade mühendislik yönüne önem verilmiştir. Esami

¹⁶⁴ Tarihçi Kemal Karpat, bu çerçevede, geçen yüzyılın başında Alman Von der Goltz Paşa'nın ülkemize getirdiği yeniliğin altını şöyle çiziyor: "Bu dönüm noktasıdır. Goltz Paşa Osmanlı'da askeri okulların müfettişiydi. Okul kitaplarını yazdı ve bu kitaplarda "Bu millet kimdir? Bu milleti kim oluşturacak?" fikirlerini ortaya attı. Onun 'silahlanmış millet' teorisi vardır. Ona göre, bir millet bütünüyle asker olacak, silahlanacak ve mücadele edecek." Yine Şükrü Hanioglu' nun 2003'te yayımladığı "Yeniçeriler, hür basın ve Millet-i Müsellâha" başlıklı yazısında, bu değerli tarihçimizin Goltz Paşa'ya ilişkin değerlendirmelerinden bazıları da şöyle: "Bu yeni kuşak kumandanları, 1885'ten itibaren Colmar von der Goltz'un yönetiminde büyük bir değişikliğe uğrayan askeri eğitimin ürünleri olup, Alman hocaları gibi 'subayların özel bir toplumsal sınıf' oluşturduğunu düşünüyorlardı. (...) Goltz ve Alman hocaların eğitim sistemi değişikliği çerçevesinde Osmanlı askeri mehafiline taşıdıkları bir diğer önemli fikir ise ordunun diğer kurumlara göre devletten daha fazla sorumlu olduğu ve bu nedenle siyasetin tamamıyla siyasetçilere bırakılmayacak derecede önemli olduğu düşüncesi idi." <http://www.turkforum.net/showthread.php?t=617315> 17 nisan 2010

cevvelerinde görüleceği üzere 1895 senesine kadar erkâniharpler bu suretle askeri ve fenni olmak üzere yetişiyorlardı. Bu tarihten itibaren okula Alman sistemi girmiş oluyordu. Bundan sonra mektebe daima Alman öğretmenlerin getirildiği görülmektedir.

Ayrıca Erkâniharbiye hakkında bilgiler içeren Miratı Mektebi Harbiye isimli kitabın yazarı olan Kolağası Mehmet Esat 1890 yılında Harp Akademisinden mezun olmuş ve daha sonra Almanya'ya giderek orada çeşitli birliklerde görev yapmıştır¹⁶⁵. Bu şekilde birliklerde görev alması farklı bir yaklaşım kazanmasına sebep olmuş ve 1894 yılında daha Kolağası iken kitabını yazmıştır¹⁶⁶. Bu dönem eğitim görenler iyi bir eğitim almışlardır. Toplumda da fikirlerin yaygın olarak tartışıldığı ve gelişmeler görülmüştür. Alman Goltz Paşa'nın 'Milleti Müsellaha' olarak ifade edilen yaklaşımı ve bu konuda yazdığı kitabı tartışmaların odağında olmuştur.

Bu dönemde Erkâniharbiye sınıflarına seçilenler eskisi gibi daha okulda iken yakalarına arma takarlardı. Fakat okuldan mezun olduktan sonra Genelkurmay Karargâhına giderler, orada iki sene çalıştıktan sonra ihtiyaca göre ordulara gönderilirdi. Bundan sonra kolağalığa terfi ediyorlardı. Bu sıralarda iki senede kolağası (Kd. Yzb.) olmak usulü kaldırılmak istenmiş, fakat Genelkurmay Başkanı Ethem Paşa buna muvafakat etmemiş ve bu usul II. Meşrutiyet'in ilânına kadar böylece devam etmiştir.

¹⁶⁵ *Harp Okulu Tarihçesi 1834-1945*, Harp Okulu Matbaası, İstanbul 1945, s. 28.

¹⁶⁶ Mehmet Esat, 1894 tarihinde tamamlayarak Padişah'a takdim ettiği eserinde, Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye Şâhane'nin ilk kuruluşundan 1894'e kadar safahatını anlatmış ve okulun 60 yıllık gelişimini ortaya koymaya çalışmıştır. Toplam 832 sayfa olan bu çalışmada : Okulun Açılışı Hakkında Girişimler , Maçka'da Tabur Heyetinde Okul Yapımı ve Kum Üzerine Yazı Yazmak, (1251) (1835) Senesinde Padişahın Maçka Mektebine Gelmesi , İlk Okutulan Dersler , Avrupa'ya Tahsile Gidenler, Selim Sâti Paşanın Biyografisi, Emin Paşanın Biyografisi, (1262) (1846) Tarihinde Okulun Geliştirilmesi Hakkında Kabul Edilen Karar, Avrupa'dan Öğretmen Getirilmesi, (1267) (1850)'de Mekteb-i Harbiyenin Mevcudu ve Okutulan Dersler , (1282) (1866)'da Mektebin Mevcudu ve Dersleri, İlm-i Sebâhet (Yüzme) , Yazılı Sınavların Yapılması Esasları , Askerî okullara Seçilecek Öğretmenler Hakkında Meclis-i Maarif-i Askeriyenin Kararı, Şevketlü Gazi (Abdülhamid Han) Sâni Efendimiz Hazretlerinin Mekteb-i Harbiye-i Şâhanelerini Teşrif-i Hümayûnları, Askerî okullar Nazırlığı İdaresinde Bulunan Okulların Ders Programı , Din Dersleri Eğitimi Askerî Okulların İlk Kuruluşundan Beri Sırasıyla Nazırlık Makamına Gelen Önemli Kişiler, Mekteb-i Harbiyenin (1250) (1834) Senesi Tüzüğü, Mekteb-i Harbiye ve İdadiye Öğrencilerine Ait Tavır ve Hareket Tüzüğü Okulun, Disiplini Hakkında Nazırlık Makamından Verilen Matbu Tenbihname, Askerî Ortaokullar ve Dersleri, Bursa Lisesi, Mekteb-i Harbiye'nin (1263) (1847) Senesi Tüzüğü, (1264) (1848) Senesinden(1310) (1894) Yılına Kadar Mezun Olan Subayların Sırasıyla Listesi ve İsimleri ile Şehit, Vefat ve Hayatta Olan Subay Mevcutları konu başlıkları yer almaktadır.

Askerî ve Fennî Kısımların İhdası Hakkındaki Karar Sureti:¹⁶⁷

Bu dönemde yapılan ıslahatı görmek üzere Teftiş-i Askeri Komisyonu mazbatasını sureti bu gelişmelerin maksat ve detayını anlayabilmek için aşağıda yazılarak incelenmiştir.

I. Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu) ve Mühendishane-i Şahane (topçu, istihkâm okulu) erkânıharbiye talebeleri usulüne tevfikân tefrik olunarak üç sene daha birlikte tahsile devam etmek üzere Mekteb-i Harbiye'de içtima edecektir.

II. Erkânıharbiye (Harp Ak.) talebelerine iki nevi ders programı tahsis olunmuştur.

Birinci ve İkinci Kısımın Birlikte Tahsil Edecekleri Ulûm ve Fünun Dersleri:

- Erkânıharbiye Vazifeleri Nazariyat ve uygulaması;
- Fennî silah ile Atış Nazariyatı;
- İstihkâmâtı Hafife Nazariyat ve Ameliyatı;
- İstihkâmâtı Büyük Nazariyatı;
- Fennî Muhasara ve Müdafaa (Kale Muharebesi);
- Talim Ameliyat ve Nazariyatı;
- Fransızca lisan,
- Topoğrafiye Ameliyat ve Nazariyatı.

Birinci (Askeri)Kısımın Ayrı Olarak Tahsil Edecekleri Ulûm ve Fünun Dersleri:

- Muharebatı Meşhureden Bazılarının Tartışma ve Muhakemâtı;
- Tabiye Tatbikatının Nazariyat ve Ameliyatı;
- Ecnebi Ordularının Tertibat ve Teşkilâtı;
- İstatistikî Devlet-i Âliyye ile Hem Civar-ı Devletlerin Askeri Coğrafyası;
- Fennî Harp Tarihî;

¹⁶⁷ İşkora, Aynı eser., s.21-22.

- Matematikten Cebri Ala ve Hendese-i Halliyenin Elzem Olan Bahisleri ile Teknik Resim Tatbikatı;

- Usul-ü Kitabet-i Askeriye;

- Yabancı Askeri Yayınların incelenmesi.

İkinci (Fenni) Kısımın Ayrı Olarak Tahsil Edecekleri Ulûm ve Fünun Dersleri:

- Yollar ve Köprü menfezler, Demiryolu ve Telgraf-ı Askerî İnşaatının Nazariyat ve Ameliyatı;

- Binalar ve İnşaat-ı Askeriye ile Bunların Çizimi;

- Makinai Âliye,

- Tabakatarz Fenninin Mekalât-ı Mühimmesiyle, Kimyay-ı Sınaiye ve İnşaat-ı Askeriyede Önceki Kanunlara ait tartışmalar.

- Cebri Âlâ;

- Hendese-i Halliye;

- Hendese-i Resmiye;

- Tefazûlü ve Tamam-ı

- Arazi Taksimi ve Buna benzer.

III. Mekteb-i Harbiye ve Mühendishane-i Şahanenin Erkânıharbiye öğrencileri mekteb-i harbiyede içtima eylediklerinde iki kısımdan hangisini arzu ederlerse o kısma dahil olmaklıkta muhtardırlar, (serbesttirler).

IV. Bu iki kısım öğrencilerinden her kim Almanca ve Rus lisanlarından birini tahsil arzusunda olursa müsaade edilecektir.

V. Mekteb-i Harbiye ve Mühendishane-i Şahanenin 3'üncü seneleri öğrencilerinden usulüne tevfiқан Erkânıharbiyeye tefrik olunacakların adedi o seneler öğrencilerinden yüzde onbeş adedine kadar caiz olup o miktarı, geçmeyecektir.

Bir müddet sonra Goltz Paşa'nın göstermiş olduğu lüzum üzerine askerî kısmına "İlmî Servet" dersi ilâve edilmiştir. Kaynakların sınırlı olduğu dikkate alındığında ekonomik kullanım önemlidir.

Bu dönem ile ilgili bir belge vermek ve şahadetname suretleri ile takip edilen usulleri ve muallimleri öğrenmek üzere Emekli Tuğg. Hakkı Paşa (Em. Tuğg.) Askeri Temyiz Azasından Ferik Fahri Paşa'nın 1887 (R.1302) ve 1891 (R.1307) tarihli şahadtnamelerinin birer sureti ile Erkânıharbiye birinci sınıftan ikinci sınıfa geçerken verilen intihapname sureti incelenmiştir. Bu belgenin imza hanesinde Müfettiş Ferik Goltz' un da isminin bulunması daha sonra Genelkurmay içindeki etkileri açısından dikkat çekicidir.

Harp Akademisi mezunlarının orduda görev aldığı bu dönemde yaşayarak gelişmeleri değerlendiren bir kişi olarak, Mustafa Nuri Paşa'nın da belirttiği gibi¹⁶⁸;

"Ulu Padişahların özellikle rahmetli Kanuni Sultan Süleyman Han'ın yaptırdıkları medreselerin bazıları, yüksek bilimler ve bazıları da tıp, mühendislik gibi fizik ve matematik fenlerine özgü olarak ve öğrenme ve öğretme işine çok dikkat ve itina olunur ve devlete gerektiğinden çok eğitimi yetiştirildi.

Osmanlı vezir ve emirlerinin hepsi gaza ve savaş içinde büyüdükleri için savaş fenni ve askeri harekât bakımından tecrübe ve beceri kazanarak savaş araç ve gereçlerini kullanma ve asker saflarını düzenleme konularındaki hizmetleri ve becerileri denenmiş olup her ne kadar genelkurmaylık ve savaş işlerine bakan bilgi ve hüner ashabının sayıları, adları ve nicelikleri bizim tarihimizde yazılı değil ise de yapılan işten, yapanın değerini anlamak mümkün olduğuna göre, İmparatorluk başkentinden Mısır, Bağdat ve Viyana gibi uzak yerlere büyük ordular götürebilmek ve Süveyş 'ten Hint Denzine donanma gönderebilmek ve yine savaş gemileri ve kara askeri yollayarak, İspanyolların burunlarının dibinde olan Kuzey Afrika kıyılarını ellerinden almak ne denli güce ve sağlamlığa ve ne derece bilgi, beceri ve düzen gerektirdiğini anlatmaya lüzum yoktur."

1592 (H.1000) yılından sonraları Müslüman bilginlerin bilgileri dini bilgilerle ve edebi fenlerle sınırlı, vezirlerin ve devlet ileri gelenlerinin de çoğu cahil kişiler olduğundan, işi çok

¹⁶⁸ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ÜL-Vukuat, Cilt I – II, Üçüncü Bölüm 1512 – 1595, Yılları arası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları XXII. Dizi Sayı 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1979, s.307.

yüklü olan devlet yönetimi gücünü yitirmeye başladı. Git gide iş bu kertede de kalmayıp, babalarının ve dedelerinin erdemliliğine ve olgunluğuna saygı nedeni ile daha çocukluklarında müderrislik rütbesi verilen mahdumlar (devlet büyüklerinin oğulları); ilmiye sınıfı, politik basamaklarını en yüksek makamına dek çeke geldiğinden bilim öğrenmeye ve bu yolla yücelmeye gerek kalmıyordu ¹⁶⁹.

Osmanlı Devleti 1739 (H.1151) yılında yapılan Belgrad Barış Anlaşmasına gelinceye dek sürekli olarak seferber durumunda idi. Bu nedenle barış içinde iken şurada burada buldukları süre on yılı geçmediğinden, strateji ve taktik bilgileri (sevk ül- ceş ve tabiyet ül-ceş fenleri), Osmanlı komutanları için alışılmış bir sanat haline gelmişti¹⁷⁰. Mustafa Nuri Paşa'nın bu anlatımında yaşayarak tecrübeye dayalı öğrenme anlatılmıştır. Bu yararlı olmakla birlikte harp olmadan eğitimini yapmak ve harbe hazır olmak çok daha önemli olduğundan tecrübelerden fazla personelin yararlandırılarak eğitilmesi için sistem kurulması ve geliştirilmesine çalışılmalıdır. Bu eğitim de harbin gereklerini öğrenmeye dönük olmalıdır.

Burada belirttiğimiz gibi harbe dönük eğitim için, Goltz Paşa'nın iştirakiyle Teftiş-i Askerî komisyonunda 18 Ekim 1893 (6 Teşrinievvel 1309) tarihinde verilen karar üzerine Erkânıharbiye sınıflarından makina-i âliye, ebniye ve inşaatı askeriye ile bunların tersimi, ilmî servet, hesabı tamamî ve tefazülü, hendese-i halliye ve hendese-i resmiye tatbikatı dersleri kaldırılmış ve kısımlar birleştirilmiştir. Bütün öğrenciler aynı ders programını takip edecektir. Böylece, 1895 yılından itibaren kurmay adayı sınıflarında askeri öğretim programları uygulanmaya başlanarak Fen kısmı kaldırılmıştır¹⁷¹. Bu şekilde Erkânıharbiye (Kurmay) sınıflarının eğitimleri mümkün olduğu kadar askerî olmuştur. Aynı dönemde Hendese-i Mülkiye Okulu açılmıştır. Yine bu yıldan itibaren Harp Akademisini kurmay yüzbaşı olarak bitirenler piyade, süvari, topçu kıtalarında sekizer ay staja gönderilmeye başlanmış, iki yıl sonunda kıdemli yüzbaşılığa terfî etmişlerdir¹⁷². Buralarda sekizer ay boyunca Bölük komutanlığı yaptıklarını öğreniyoruz. Bu uygulama ile kıtalarla karargâhların koordinesi ve

¹⁶⁹ Mustafa Nuri Paşa, *Aynı eser*. Cilt III-IV s.145

¹⁷⁰ Mustafa Nuri Paşa, *Aynı eser*. Cilt III-IV s.148

¹⁷¹ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

¹⁷² MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s.287

birbiri ile uyumu hedeflenmektedir. Kurmay subayların kıt'alara gelmesi ile birliklerin eğitim seviyesinde de ilerlemelerin olduğu değerlendirilmektedir.

Bu döneme ait de bir belgeden görmek, okunan dersler ile öğretim elemanları ve takip olunan usuller hakkında bir fikir vermek üzere 3'üncü Kolordu Komutanı Ferik Şükrü Naili Paşa'nın 1901 (R.1317) tarihli şahadetnamesi incelenmiştir.

1899 yılına kadar O zamana kadar Harp Okulu'ndan Erkan-ı harbiye sınıflarına geçen öğrencilere Erkânıharp (kurmay) denilirdi. Mehmet Esat bu tabiri “erkânıharp namzedi” (kurmay adayı) şekline çevirmiştir. Bundan sonra Harp Akademisi öğrencileri kısaca “namzet” (aday) adıyla anılmaya başlanmıştır. O zamana kadar Harp Akademisi'nin 15 kişiyi geçmeyen öğrenci sayısı yine onun çabalarıyla kırka kadar yükselmiştir. Fakat bu öğrencilerden ordunun ihtiyaç fazlası kısmına kurmaylık verilmemiş, bunlar “mümtaz” adı altında ve yüzbaşı rütbesi ile sadece Harp Okulu eğitimi görmüşlere nazaran daha yararlı olur düşüncesiyle birliklere gönderilmeleri sağlanmıştır¹⁷³. Bu şekilde 1902–1909 (R.1318–1325) senesine kadar sekiz sınıf çıkmıştır. Bu zaman zarfında yetişen mümtaz zabitlerin adedi (194)'dür. Meşrutiyetten sonra mümtaz zabitlerin teşebbüsü neticesinde bunların bir kısmı kurmaylık görevine atanmış ve Büyük Harpte ihtiyaç dolayısıyla ehliyeti tasdik edilenlerin bir kısmı Kurmay Subay sınıfına geçmişler ve az bir kısmı mümtaz olarak kalmıştır.

Bu dönemden sonra Ordumuzda daha fazla miktarda kıymetli Erkânıharp zabitleri ve kumandanlar yetişmeğe başlamıştır. Bu yeni usulün tatbiki hakkında Ahmet Muhtar Paşa'nın (Avrupa'da Erkânıharplik) adlı kitabında verdiği bilgi aşağıda yazılmıştır.

“Hem Erkânıharbiye sınıfına naklolunacaklar Saye-i Saadetsermaye-i Hazret-i Hilafati penahide daha mükemmel ahlâkî hasene ve malûmat-ı askeriyyeyi haiz olmak ve hem de Orduyu Hümayunlara Erkânıharbiye zabitanın malûmat ve ahlâkı derecesinde malûmat ve ahlâka malik zabıt yetiştirilmek için badema Mekteb-i Fünun Harbiye derslerini ikmal ile nizamen mülâzımısani rütbesini ihraz edenlerin en iyilerinden sınıfın mevcuduna nazaran yüzde beş ile on arasında zabıt tefrik ve intihap olunarak kendilerine (Erkânıharbiye Namzedi) namı verilmesi ve bunların yakalarına birer sarı kevkep(yıldız) alameti takması ve cümlesini

¹⁷³ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 255.

kemaffisabık üç sene Erkânıharbiyeye mahsus dersleri tahsil ile beraber mahafaza-i mahasını ahlâka itina eylemesi ve fakat kâffesi katiyen Erkânıharbiye sınıfına tefrik olunmamış addedilerek üç sene-i tahsiliye nihayetinde uhdelerine yüzbaşılık rütbesinin tevcihi ile beraber fakat içlerinden yalnız cem olunacak üç senelik numaralar sırasınca ilmen ve ahlaken Erkânıharbiyeye şayan olanların bir sülüsünden ziyade ve rubundan az olmamak üzere erkânıharp sınıfına bittefrik yedlerine Erkânıharbiye şahadetnamesinin verilmesi ve mütebakisinin dahi Orduyu Hümayunlardaki alay ve taburda kadro dahilinde istihdam olunmak ve mümtaz zabıt olduklarına işaret olarak yakalarındaki kevkep işaretini dahi hamil bulunmak üzere Orduyu Hümayunlara gönderilmesi ve bundan başka Erkânıharbiye sınıfına tefrik olunanların efrad-ı asakiri Şahanenin kıymet ve meziyeti merdanelerine ve kıtaatı askeriye arasında cari olan, usul ve nizamat ile zabitanın iktidar ve ehliyetine ve muamelât-ı resmîyeye peydayı vukuf etmeleri için sunufu selase-i askeriyenin (piyade, süvari, topçu,) beherinde sekizer ay erkânıharp kolağalığı rütbesiyle Ordu-yı Hümayunlar Erkânıharbiye dairelerine nakledilmesi ve Mühendishane-i Berri-i Hümayun (topçu ve istihkâm okulu) son sınıftan dahi nispeti mezkûre (oranı) üzere Erkânıharbiye namzedi tefriki usul ittihaz olunmuş ve bu usulün emri tahsilce husulü mükemmeliyetten başka asıl matlup ve mültezim âli olan terbiye-i askeriye ve ahlâkı hasene nokta-i nazarından dahi mucibi fevait ve muhasenat olacağı aşikâr bulunmuştur”.

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi tabur seviyesinde kurmay subay görevlendirilmesi ve birliklerin kurmay subaylar ile daha fazla modern eğitim imkânı bulmuştur. Bu dönemde Kurmay sınıflarında okuyan öğrencilere Erkânıharp Namzedi ismi verilmiş, şu anda da Harp Akaemileri’nde eğitim görenler ‘Öğrenci Subay’ olarak adlandırılmaktadır.

Bu arada Mühendishanede açılan “Topçu ve İstihkâm Mümtaz Mektebi” ayrıca dikkate alınmalıdır. Bu mektep üç sınıflı olmak üzere 1888 (R.1304) tarihinde kurulmuş ve 1910 (R.1326) tarihine kadar devam etmiştir. Bu mektepten 21 sınıf çıkmış toplam 81 mümtaz yetişmiştir¹⁷⁴.

Topçu ve İstihkâm Mümtaz Mektebi ile ilgili usulün şöyle olduğu görülmektedir. Mühendishaneyi Berri Hümayunu bitiren topçu ve istihkâm üsteğmenlerden üç yıllık

¹⁷⁴ İşkora, *Aynı eser*, s. 33.

eğitimi esnasındaki ders notları ve iyi ahlâk yönünden başarı gösterenler topçu ve istihkâm mümtaz sınıflarına tefrik olunmaktadır. Burada üç sene topçu ve istihkâm ilim ve fen eğitimi aldıktan sonra topçu veya istihkâm mümtaz yüzbaşılığı rütbesiyle mektepten mezun oluyorlardı. Bu subaylar yönetmeliğe göre fabrikalarda ve diğer fenni kurumlarda ve öğretmenlik ile askeri okullarda ve buralarda yer yok ise kıt'ada görevlendiriliyordu. Harp malzemeleri üretimini buradan yetişen mümtazlar idare ettiğinden bu okulun hizmeti büyüktür. İstiklâl Harbinde askerî sanatları bunların idare ettiği ve ihtiyaç duyulan üretimi yaptıkları görülmektedir.

Bu dönemde de Erkânıharbiye Mektebinde okunan dersler aşağı yukarı daha evvelki derslerin aynıdır. Bazı ufak farklar vardır. Bu dönemi de bir vesika ile tespit etmek okunan dersler ve muallimler ile takip edilen usuller hakkında bir fikir vermek üzere bu devrenin başlarında çıkan sınıflardan Erkânıharp Kaymakam Ahmet Suat Beyin şahadetnamesi ile namzet birinci sınıftan ikinci sınıfa geçerken verilen intihapname suretini ve devrenin nihayetinde meşrutiyetin hemen ilânını müteakip çıkan sınıftan Harp Akademisi Kumandanı Mirliya Basri Paşa'nın Erkânıharbiye Mektebi şahadetnamenin ve mektepte iken verilen intihapnamenin birer suretini ve meşrutiyetin ilânından bir sene sonra ve eski usulde en son çıkan sınıftan Büyük Erkânıharbiye (Genelkurmay) Harekât Reisi muavini Miralay Mümtaz Beyin şahadetnamesi örnek olarak incelenmiştir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ikinci sınıfta aldığı belgesine göre gördüğü dersler ve aldığı notlar şu şekildedir¹⁷⁵; topçuluk ve topçu tabyası (45), muharebat-ı meşhure münakaşası (38), coğrafya-i sevk-ül-ceyş ((45) istikâmat-ı cesime (35), tabiye tatbikatı (36), ecnebi ordu teşkilatı (43), tabakat-ül arz (39), Fransızca (38), talim nazariyatı (43), mübahis-i riyaziye (45), Almanca veya Rusça (42), istikşafat-ı askeriye (16), talim ameliyatı (20).

Bu dönemde Mustafa Kemal'in sınıfında ilk on dereceye giren öğrenciler ve toplam notlarını inceleyerek eğitim seviyesini değerlendirebiliriz. Sıralama ve notlar şu şekildedir¹⁷⁶; 1.İhsan, Cihangir (511), 2.Ahmet Tevfik, Selanik (501), 3.Sedad, Üsküdar (501), 4.Asım(Gündüz), Kütahya (494), 5.Mustafa İzzet, Kaleisultaniye, (487), 6.Mustafa Kemal,

¹⁷⁵ Taşkıran, *Aynı eser*, s. 70.

¹⁷⁶ Taşkıran, *Aynı eser*, s. 70.

Selanik (480), 7. Ahmet Müfit (Özdeş), Kırşehir, (478), 8. Ali Fuat (Cebesoy), Salacak, (478), 9. Süleyman, İzmir, (476), 10. Kemal, Ohri, (476).

İsmet İNÖNÜ' nün de hatıralarında belirttiği gibi¹⁷⁷ 'O zaman kadar hususi ve umumi imtihanlarda kazanılan notlara göre şahadetname verirlerdi. Bu dönemde Erkânıharbiye sınıflarına ayrılmak şu suretle olurdu. Harbiye'den çıkanların baş taraftakilerini Erkan-ı Harbiye namzetliğine ayırırlardı. Bizi de ayırdılar. Pangaltı'da Erkan-ı Harbiye sınıflarına gittik.' Harbiye tahsilini ikmal edenlerden en ilerde çıkanların bir kısmı bir oran dahilinde (yukarıda yüzde onbeşi aşmayacak denmekle yüzde 5:10 arasında) Erkânıharbiye sınıflarına ayrılır ve teğmen olarak mektebe devam ederlerdi. Sınıf terfi ettikçe rütbeleri de terfi edilir ve mektepten erkânıharp yüzbaşı olarak çıkarlardı. İ. İnönü bu dönem için 'O zaman yüksek mekteplerin birinci, ikinci çıkan mezunlarına altın ve gümüş maarif madalyası, -hilal şeklinde bir palmye- verirlerdi. Altın maarif madalyası alarak tahsilimi tamamladım. O zamanın âdetine göre Erkan-ı Harbiye mektebini bitiren yüzbaşı olurdu. Ben 1906'da yüzbaşı oldum.' demektedir. Mektepten çıktıktan iki sene sonra kolağası (Kıdemli Yzb.) olurlardı. Erkânıharp zabitanı Ferik (Tümgeneral) oluncaya kadar kendi aralarında ehliyet ve kıdem sırasına göre terfi etmekte ve erkânıharpliği muhafaza etmektedir. Harbiye Askeri müzesindeki kıyafetlerde görüldüğü gibi yakalarında o vakit erkânıharp zabitlerinin alâmeti olan Armayı takarlardı. Bu arma daha sonra değişikliğe uğramış ve en son kaldırılmıştır. Bu arma daha çok mühendislik işaretlerini taşımaktadır.

Harp Akademilerindeki Mustafa Kemal'in resimlerinde de görüldüğü gibi Erkânıharp zabitleri resmî günlerde resmî üniforma giydikleri zaman göğüslerine eski sırmalı yaver kordonlarından daha ince olmak üzere zarif birer sırmalı kordon takıyorlardı. Bu kordonlar Birinci Dünya Savaşının ikinci senesine kadar takılmaya devam etmiştir. Harp Okulu Öğrencileri halen kordon takmaktadır, ancak akademilerde takılmıyor.

İşkora'nın bildirdiğine göre, Harbiye Mektebini ikmal ederek mezun olanların numaraları ve rütbeleri tebliğ edilirken Maarif Meclisi kararıyla bunlardan Erkânıharbiye sınıflarına tefrik edilenler de tebliğ ediliyordu. Bu günler öğrenciler için mektebin en

¹⁷⁷ Selek , *İsmet İnönü Hatıralar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006, s.26.

heyecanlı günleridir. Erkânıharbiye sınıflarına ayırmak için ilimle beraber ahlâka çok ehemmiyet verilmektedir.

Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk 11 Ocak 1905 tarihinde Harp Akademisi diplomasını almıştır. Akademi yıllıkları ve tarihçelerdeki bilgilere baktığımızda Harp Akademisinin ilk mezun verdiği 1848 yılından 1909 yılına kadar 830 subay mezun olmuştur. Yani 62 yıl içerisinde ortalama her yıl için yaklaşık 13 subay düşmektedir. Mustafa Kemal de 13 kurmay arasından beşinci olarak mezun olmuştur.

İ.İnönü yine hatıralarında dönemlerindeki akademi eğitimi ve mezun olanlarla ilgili şu bilgileri veriyor. *‘Bizim Erkan-ı Harbiye sınıfları, üstümüzdeki birkaç sene ile altımızdaki seneler meslek tarihinde dikkat çekmiş olan sınıflardır. Seferlerle, Erkan-ı Harbiye ve ulaştırma vazifeleri ile meşgul olan meslek, esasında ister istemez siyasi hadiseler, devletlerin kaderleri ve mukayeseleriyle meşgul olurdu. Okutulan derslerin eksikliklerini, hocaların kıymetlerini genç subaylar inceden inceye tetkik ederlerdi.’*

Bu dönemde mezun olan subaylar genç olmalarına rağmen Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında Türk ordusunu sevk ve idare edenlerdir. İ.İnönü hatıralarında bu dönemde yetişen kurmay subaylar için *‘Bizim üstümüzdeki üç sınıfı mektepten tanırız. Aralarında şöhretli askerler yetişmiştir. 1905 mezunları Karabekir’in sınıfıdır. Atatürk 1904’te mezun olmuştur(Burada 1904 yılı sonu ve 1905 yılı başı 15 Ocak aynı değerlendirilmiştir). General Cebesoy, Orgeneral Asım Gündüz ve General Ali İhsan Sabis aynı sınıftandırlar. Hatırladığım isimleri söylüyorum. Tabii her senenin başka kıymetli insanları vardı. 1903 Erkânıharpleri rahmetli Fethi Okyar ve General Ali Fuat Erden’dir. Fethi Okyar Erkânıharp sınıflarında ad bırakmıştır. Fakat askerlikten kısa zamanda ayrılmış diplomasiye geçmiştir. Enver Paşalar 1902’de çıkmışlar. Daha öncekileri sayamayacağım. Bizim neslimizin en eskisi Mareşal Çakmak addedilmek mümkündür. Benden 8 sene evveldir. İzzettin Çalışlar ve eski genelkurmay başkanı Abdurrahman Nafiz Gürman’la birlikte yetiştik. Bizden sonrakileri Orgeneral Kazım Orbay ve Salih Omurtaklara kadar yakından tanırız.’* bilgisini vermektedir. Bu dönemde yaşanan dönüşüm asker ve sivil alanda öne çıkan kişiler açısından incelenmelidir.

1883'ten itibaren Osmanlı eğitim kurumlarında Almanların görev aldığı ve Kurmay subayların genel olarak Alman usulü ile eğitim gördüğü sonucunu çıkarıyoruz. Bunun yanında özellikle okullarda Fransızca öğrenilmesi ve daha önceki sistemin Fransız sistemi olması nedeniyle tercüme edilen talimnameler arasında Fransız talimnameleri mevcuttur.

Bir devletin bekası için önemli bir ihtiyaç olarak savunmada savaşın askeri yönü yanında siyasi yönünün de dikkate alınması gerekmektedir. Savaş öncesi kurulan ilişkiler savaşlarda ne tarafta olacağınızı da etkilemektedir. Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşında Almanya yanında savaşa girmesi bir anlamda bu birlikte eğitimin ve işbirliğinin bir sonucu olarak görülmelidir. Ancak siyasi otoriteler ve karar makamları bilgi üstünlüğünü muhafaza edebilirse her şeye rağmen ülkeyi bir yanlış maceradan uzak tutabilirler. Hiçbir zaman yeterli bilgi sahibi olmadan savaş gibi hayati bir konuda karar alınmamalıdır. Özellikle bu hususu gören M.Kemal ATATÜRK *'Harp zaruri olmadıkça cinayettir.'* demiştir. Tabi ki bu ifadeyi yine çok iyi bir şekilde tamamlayan ve dünya barışının sağlanmasını gerekli gören veciz ifadesi *'Yurtta sulh, Cihanda sulh'* barış yaklaşımını bütün dünyaya duyurmuştur. Bütün bu yaklaşımlar alınan eğitim sayesinde ortaya konulabilmiştir. Nasıl bir lider isteniyorsa eğitim o ihtiyaçlara göre yapılmalıdır. Çevre şartları da liderlerin eğitimine doğrudan etki eder.

Avni ÖZGÜREL yazdığı yazıda, savaşa girilmesi ile ilgili, İttihatçı kadronun aldığı kararın hâlâ tartışıldığını ve İzmir İktisat Kongresi'ni açarken Atatürk'ün söylediği ifadeyi ve bu konuda II. Abdülhamid'in düşüncelerini belirtmektedir¹⁷⁸.

“Arkadaşlar; harb-i umumiden ve bu harbi umumide kıymetli evlatlarınızdan mürekkep kahraman ordularımızın Galiçya, Romanya, Makedonya, Kafkas şahikaları, Tur-i Sina ve Yemen çöllerinde duçar olduğu zahmetleri unutacak kadar çok zaman geçmedi. En nihayet bu harb-i umuminin şeametli neticesi malumdur.”

Bir an için Mustafa Kemal'in tasfiye ettiği siyasi kadro ve hanedanla ilgili değerlendirme yapar, onların aldığı kararı eleştirirken hissi olduğunu kabul etsek dahi; harbin kaybedildiği belli olduktan sonra sabık hükümdar II. Abdülhamid'in kapısına gidip ne

¹⁷⁸ Avni ÖZGÜREL, İnternet yazısı, www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=86306 - 35k - Ek Sonuç sitesi. Avni ÖZGÜREL çok sayıda tarih bilgisi yorumlaması yapan bir yazar olarak tanınmaktadır. Babası kurmay subaydır.

tavsiye ettiğini öğrenmek isteyen ittihatçıların ondan işittikleri Mustafa Kemal'i tasdik eder: “Benim verebileceğim hiçbir fikir ve tavsiye kalmamıştır. Çünkü bu zavallı devlet harb-i umumiye sürüklendiği gün münkariz (tükenmiş, silinmiş) olmuştur. Sizi bana gönderenler bu çılgınlığı irtikab etmeden evvel göndermeliydiler. Almanya ve Avusturya'yla birlikte ateşe atılmak tarihin kaydettiği en büyük hamakattır... (beyinsizlik, ahmaklıktır)”

Sonuç: 1. Dünya Savaşı'nda Çanakkale hariç her cephede Türk ordusu Almanya'nın karşısındaki İngiliz-Fransız kuvvetlerini zayıflatmak amacıyla savaşa sürüldü. Askerin başında görünüşte Türk komutanlar olmakla birlikte (bazısında doğrudan Alman komutanlar görev başındadır) savaş stratejisini belirleyen karargâhlarda da Alman danışmanlar hâkimdi.”

Buradaki değerlendirme dikkate alındığında bir toplumun savunmasının temelini oluşturan lider kadroların milli değerler yerine yabancı etkisinde kalmasının sonuçlarının ne olacağı görülmektedir. Bu günlerde daha fazla öne çıkan sivil insanların savaştan etkilenmesi ve siyasi kararların alınmasında bu etkilerin dikkate alınması hususu tarihteki olaylar için yeniden değerlendirilmelidir. Her ne kadar yöneticiler aldıkları kararlar ile doğrudan yargılanmasalar bile tarih içinde toplum vicdanında yargılanmaktadır.

M.Kemal ATATÜRK'ün hayatından örnek alarak o dönemdeki eğitimi değerlendirmek mümkündür. M.Kemal 1881 yılında doğmuştur. Yaygın eğitiminin bir parçası ve din eğitimi için mahalle mektebine giden Mustafa Kemal oradan ayrılarak Şemsi Efendi Mektebine gitmiştir. Bu dönemde Selanik'te Askeri Rüştüye 1882 yılında açılmıştır. Ancak M.Kemal sivil bir Rüştüye'de eğitime başlamasına rağmen sonra Selanik Askeri Rüştüyesi'nde eğitim almış 1896 yılında mezun olmuştur. Manastır Askeri İdadisine giden M.Kemal burada askeri eğitimine başlamış ve Harbiye'ye geçmiştir. Harp Okulundan sonra doğrudan Erkâniharbiye Mektebine geçen M.Kemal 11 Ocak 1905 tarihinde Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) olarak Kıt'a ya katıldığında 24 yaşındadır. Askeri Akademik Eğitimi tamamlamış bir subaydır. Bundan sonra kendi ifadesi ile esas mektep olan kıt'a ya katılmıştır. 2000'li yıllara geldiğimizde 7 yaşında okula başlayan bir kişi 8 yıl ilköğretim 4 yıl lise ve 4 yıl Harp Okulu öğreniminden sonra 23 yaşında Teğmen olarak mezun olmakta ve en erken 7 yıl sonra Harp Akademisine girebilmekte ve 2 yıllık eğitimden sonra Kurmay Subay olarak mezun

olabilmektedir. Ayrıca bir dönem (5 ay) Silahlı Kuvvetler Akademisinde eğitim görmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken husus ise belirli bir hedefe dönük uygulamalı bilgi birikimi ve tecrübenin kurmaylık eğitiminde önem arz ettiğiidir.

1907 (R.1322) tarihinden sonra okuldan mezun olan (kurmay) yüzbaşları yalnız kendi sınıflarında ikişer sene kıta stajında bulunuyorlardı. İ.İnönü *'Erkânıharp subayları her orduda biraz çabuk terfi ederler ve kıtalarda hizmet eden subay arkadaşları tarafından kendi aralarında tenkide uğrarlar. Biz de 1908 senesinde mektepten yüzbaşı çıkan Erkânıharp subaylarının kıtalarda vazife alarak işe başlamaları bir terakki sayılmıştı.'* diyor. Daha sonra bu stajlarda değişiklik olmuştur.

Almanya'da bu dönemdeki uygulamaya benzer olarak Erkânıharp kolağalarının (yüzbaşı) da terfi için kendi sınıflarında tekrar kıtaya çıkarak kıta kumandanlığı yapmaları kabul edildiği görülmektedir. Bu tarihlerden itibaren Kurmay subaylarının kıta subayları ile temasları artmıştır. İşkora bu gelişmelerin meşrutiyetin ilânında büyük tesiri olduğunu belirtmektedir. Yani siyasete etki etmiştir.

Bu dönemde meslek içi eğitim kapsamında incelenecek husus olarak bir de alaylı mektepli subay konusu geçmektedir. Bu konuda bir bilgi Celal Bayar tarafından verilmektedir¹⁷⁹. *"Sonra Meşrutiyet ilan edilince orduda o zaman mektepli ve alaylı subaylar vardı. Alaylı subaylar terk-i tezkere ederlerdi. Çavuş falan olur onu mülazım yaparlar yedek subay yerine kullanırlardı. Selanik'te orduyu ıslah etmek istiyorlar. Atatürk gibi tanınmış olan subayları vazifelendirmişler. Alaylı subaylara askerî konferans ve harp tarihi verecekler. Bizim derslerimizde kaç bin muharebe var. Hangi muharebeyi anlatacaksa takdiri ona bırakmışlar. Atatürk anlatmak için Hz. Peygamber'in muharebelerinin esasını tercih etmiş. Ve "öbürlerine gitmezlerdi benim derslerime gelirlerdi" derdi. Zekâsını ve insanların halet-i rûhiyesini biliyor. Kendisini dinletmek için fazla cemaat toplamak istiyor onu kullanıyor."* Bu anlatım M.Kemal'in liderlik yönünü ve o dönemdeki sistemi anlatmaktadır. Eğitimde eğitilenin davranışlarını anlamak ve ihtiyaca göre eğitim vermek üstün bir muhakeme gerektirir. Ayrıca, burada meslek içi eğitimin bir örneği görülmektedir.

¹⁷⁹ <http://www.haber10.com/makale/9312/> 22 Haziran 1982'de Celal Bayar'la Söyleşi, İstanbul/Çiftehavuzlar'da Hüseyin Atay, Mehmed Said Hatiboğlu ve Ali Coşkun'un katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

ğ. Osmanlı Döneminde Deniz Kurmay Eğitimi.

Kara Kuvvetleri için kurmaylık okulunun açıldığı dönemde Deniz Kuvvetlerinin kurmay subay ihtiyacını karşılamak üzere de faaliyetlerin başladığı görülmektedir.

1863 yılında zamanın Padişahı II nci Abdülaziz'in Osmanlı Donanmasında "Kurmay Subay" adı altında bir sınıfın teşkilini istemesini müteakip dönemin Kaptan Paşası (Deniz Kuvvetleri Komutanı) olan Vezir Ateş Mehmet Salih Paşa çalışmalara başlamıştır¹⁸⁰.

3 Ekim 1863 tarihinde çıkartılan bir tasarı ile Osmanlı Devleti bahriyesinde Kurmay Subayların yapacakları görevler belirtilmiştir. Bu tasarıda konu ile ilgili bir nizamnamenin çıkarılması öngörülmüştür¹⁸¹.

Çıkartılan bu tasarı çerçevesinde Bahriyede teşkil edilen bir komisyon tarafından 31 Ekim 1863 tarihli Deniz Kurmay subayların seçilmesi, ayrılması, göreceklere dersler, terfi hususları, gemilerde görevlendirme esasları ile görevlerini belirten bir tüzük hazırlanmıştır.

30 Aralık 1863 tarihinde Bahriye Kurmay subayları için hazırlanan nizamname padişaha sunulmuştur. Onaya sunulan bu yazıda Bahriye Nezareti'nde görevli Mr. Phillips' inde öğretmenlik ve tercümanlık görevi yapması teklif edilmiştir.

31 Aralık 1863 tarihinde Osmanlı Devleti "Bahriye Kurmay Heyetine Ait Nizamname" çıkartılmıştır. Bu nizamname Kurmay subayların tüzükte belirtilen hususların yerine getirilmesi ile Kurmay Dairesine Kurmay subayların eğitimi, yetiştirilmesi ve idare edilmeleri görevi verilmiştir. Kurulacak olan bu Kurmay Dairesine Miralay (Albay) rütbesinde bir başkan ile Kaymakam (Yarbay) rütbesinde bir subay ve Binbaşı rütbesinde iki subayın atandırılması öngörülmüştür¹⁸².

4 Şubat 1864 tarihinde Deniz Kurmay subaylar hakkında hazırlanan nizamname Sadrazama takdim edilmiştir. 16 Şubat 1864 tarihinde Deniz Kurmay Subay Nizamnamesi,

¹⁸⁰ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991, s. 171.

¹⁸¹ Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 171.

¹⁸² Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 171.

Padişah tarafından onaylanmış, nizamnamenin bastırılarak çoğaltılması emredilmiş ve icra maksadıyla Kaptan-ı Derya'ya gönderilmiştir¹⁸³.

Kaptan-ı Derya kuruluşuna dahil edilen Deniz Kurmay Dairesine bağlı olarak “Erkan-ı Harbiye-i Bahriye Mektebi” (Deniz Kurmay Okulu) kurulmuş ve bu okul Hasköy Tersane binası içindeki Divanhane de faaliyete geçmiştir. Deniz Kurmay Okuluna, Mekteb-i Bahriye-i Şahane’den (Deniz Harp Okulu) derece ile mezun olan ve Yüzbaşılığa kadar kıt’ada başarılı olan subaylar tefrik edilmiştir. Kurmay Okulundan mezun olanlara “Asakir-i Bahriye-i Şahane Erkânıharp Zabitânı” (Deniz Kurmay Subayı) unvanı verilmiştir. 6 Temmuz 1887 tarihinde Deniz Harp Okulunu bitiren Güverte Teğmen (Mühendis)’lerinden ilk üç subaya deniz kurmayı unvanı verilmesine ve diplomalarına bu hususun işaretlenmesine dair Padişah ikinci Abdülhamit tarafından ferman çıkarılmıştır. Bu subayların, yaverler gibi omuzlarında kordon ve kollarındaki rütbe işaretlerinin krosları üzerinde çapa bulunduğu görülmektedir¹⁸⁴. Bu konuda daha önce verilen bilgiler dikkate alındığında burada belirtilen Deniz Kurmay Subayı mezunlarının daha sonra devam ettiği değerlendirilmektedir. Bu denizci subaylar, kurmaylık işareti olarak göğüslerinin sağ tarafına sarı sırma kordon ve rütbe işaretlerindeki kros üzerine küçük bir çıpa ile bir yıldız takmışlar, bu işaretlerin kullanılmasına 1913 yılına kadar devam edilmiştir¹⁸⁵. Daha sonra Deniz Harp Akademisi ile ilgili bilgi sonraki bölümde verilecektir.

2. İkinci Dönem 1909 (R.1324): 1923 Arası, Erkânıharbiye’nin Harbiye’den ayrılması

Harp Akademisi 1909 yılı Ekim ayı başında Pangaltı’daki Harp Okulundan, Yıldız Sarayı Şehzadegan Dairesine taşınarak “Erkan-ı Harbiye Mektebi” ismini almıştır.

1908 (R.1324) İnkılâbında Erkânıharbiye namzet sınıfları (Harp Akademisi) da büyük bir değişim geçirmiştir. Eski usul tamamen değiştirildi, büsbütün yeni usuller konuldu. Bu tarihten itibaren okulda esaslı tekemmül ve terakki olduğu görülmektedir. Yapılan yeniliklerle ilgili İşkora’ nın da belirttiği şu hususlar önemli değişikliklerdir¹⁸⁶.

¹⁸³ Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 172.

¹⁸⁴ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

¹⁸⁵ Harp Akademileri Basımevi, *Aynı eser*, s. 172.

¹⁸⁶ İşkora, *Aynı eser*, s. 45.

Daha önce Harbiye Mektebi ile Mekâtib-i Askeriye Nezareti emrinde bulunan okul, doğrudan doğruya Genelkurmay Başkanlığına bağlı olmak üzere müstakil olmuş ve Ekim 1909 (R. Teşrinievvel 1325) başlangıcında Yıldız'da Şehzadeğân Dairesinde açılmıştır. Okulun adı Erkânıharbiye Mektebi olmuştur. Okul Müdürlüğüne daha sonra Birinci Ferik olan Erkânıharp Kaymakam Cevat Bey tayin edilmiştir. Yeni mektebin tesis ve tanziminde çok büyük hizmetleri olduğu öğrenilmiştir. Bu yıllarda Alman ordusundan getirilen subaylar okulun eğitiminde etkili olmuştur.

Harbiye Mektebinden mezun olanların Erkânıharbiye namzet sınıflarına seçilmesi usulü kaldırıldı. Subayları uygulamalı hayata karıştırıp kıtayı tanıdıktan sonra tahsil ettirmek için fiilen iki sene kıtada hizmet ettikten sonra sınav ile okula girmek usulü konuldu ve bu kararın 1908 (R.1324) mezunu üsteğmenlerden oluşan Erkânıharbiye namzet birinci sınıfına tatbik olunup bu sınıfı teşkil eden subayların kıtaya gönderildiği görülmektedir. İşkora “*Erkânıharbiye Mektebinde bir sınıf boş kaldı. R.1325 (M.1909) senesinden itibaren yeni usul gereği sınav ile okula subay kabulüne başlanılmıştır. Mektebe girmek için mülâzım rütbesinde bulunmak lâzımdı. Fakat bir defaya mahsus olmak üzere R.1325 (M.1909) senesinde yapılan ilk müsabaka imtihanına yüzbaşılar dahi kabul edildi ve bu sınıf Yıldız'da açılan mektepte tahsile başladı; bu sene mektepte eski usul dahilinde namzet sınıfına ayrılan R.1323 (M.1907) neşetli zabitlerden mürekkep üçüncü sınıf ile yeni usul veçhile mektebe kabul olunan birinci sınıf vardı; ikinci sınıfta kimse yoktu. Sonraki senelerde yapılan müsabaka imtihanlarında bir iki sene mektebe yalnız mülâzımlar (teğmenler) kabul olundu ise de, ondan sonra 35 yaşına kadar yüzbaşılardan da girmesine müsaade edildi; hatta Büyük Harpten evvel müsabaka imtihanına giren bazı yüzbaşılar harbin uzun sürmesi dolayısıyla binbaşı oldu; hâlbuki mektepten mümkün olduğu kadar genç Erkânıharp zabiti yetiştirmek gaye idi. Bu sebeple bunların mektep kademinden sarfınazar ettiklerine ve mektepten çıktıktan sonra Erkânıharbiye vazifesi dolayısıyla kendilerinden evvel çıkmış daha kademsiz bulunan Erkânıharp zabitlerinin maiyetlerinde çalışmağa razı olacaklarına dair taahhüt senedi vermek şartıyla mektebe kabul olmalarına karar verildi. Fakat yalnız bir binbaşı mektebe devam etti. Diğerleri tahsilden sarfınazar ettiler.*” diye dönemi anlatmaktadır.

Erkânıharbiye sınıflarında tahsilde bulunanların sınıf geçtikçe terfi etmeleri ve erkânıharp zabitelerinin iki sene sonra kolağası olmaları usulü kaldırıldığı ve Erkânıharbiye eğitimini başarıyla tamamlayan subaylara iki sene kıdem zammı ve erkânıharp olanlara ayrıca iki daha sene kıdem zammı verilmesi kabul olunduğu görülmektedir. Cumhuriyet'in başlangıcında okulu bitirenlere bir sene, erkânıharp olanlara iki sene kıdem verilmektedir. Dördüncü sene kıdemini Genelkurmay Başkanı vermektedir. Bundan sonra herkes aldığı kıdemlere göre kendi sınıfı içinde terfi etmektedir. Yani bu dönemde okulu bitirenlerin tamamının kurmay olmadığı görülmektedir.

Kurmaylığın onaylanması usulü de değişmiştir. İşkora “*Erkânıharbiye Mektebi tahsilini muvaffakiyetle ikmal eden zabitanın askerî derslerden on numaradan yedi ve daha ziyade numara alanlar bir ila üç sene staj yapmak üzere Erkânıharbiye-i Umumiyyeye memur edilir*¹⁸⁷. Oraca da ehliyeti tasdik edilenler erkânıharp zabiti olur. Ve aldıkları dört sene kıdem zamlarına nazaran hangi terfi derecesine dahil olurlarsa o rütbeyi ihraz ederler. Bu sebeple mektebe genç girenlerden mülâzım olarak erkânıharp olanlar da vardır. Meşrutiyeti müteakip çıkan birkaç sınıf mütevali harpler dolayısıyla Erkânıharbiyede staj yapmadan karargâhlarda erkânıharp olmuşlardır.” demektedir.

Harp Akademisi 1909–1923 yılları arasında birçok dış etki ve savaşlar nedeniyle sağlıklı bir eğitim verememiştir. Savaşlar sırasında kapalı kalmış, ancak belli sürelerle açılan kurslarla eğitim verilmeye çalışılmıştır. 1917 yılında, İstanbul-Kâğıthane’de Çağlayan Köşkü’nde Alman Yarbayı Göze yönetiminde ise ayrı bir kurs açılmıştır¹⁸⁸.

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında görülen lüzum ve karargâhlardaki ihtiyaç üzerine Erkânıharbiye Mektebi tahsilini ikmal etmeden erkânıharp olan sınıfların olduğu görülmektedir. Kurmay Subay, ordunun vazgeçilmez unsuru olarak görülmüştür. Bu şekilde kurmay olarak belirlenenlerin daha sonra okulda eğitime alındıkları ortaya çıkmaktadır. Yıllıklarda bu dönemde kurmay olanlarla ilgili bilgi bulunmaktadır.

Okula başlarken sınav yapılması ve bu sınavda farklı sınıflara ait soruların yer alması yanında farklı sınıflarda staj görmek usulü getirilmiştir. Harp Akademisi eğitimi esnasında

¹⁸⁷ 1930 yılında, staj müddeti iki senedir.

¹⁸⁸ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

değişik sınıfları daha önceden tanınmanın daha faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Kurtuluş Savaşından sonra okula seçilenlerin okula başlamadan önce staj yapmaları usulünün konulduğu görülmektedir. Bugün de bu stajlar devam etmekte ve farklı sınıflardan Akademi Eğitime katılanların asgari ortak bilgilerle okulda eğitime başlamaları amaçlanmaktadır. Bu sayede sınava hazırlanırken öğrendikleri bilgileri pekiştirme imkânı olmaktadır.

Yine Harp Okulundan hemen sonra Akademiye devam edilmediğinden ve daha ileri yaşlarda Akademiye gelinmesi de dikkate alınarak okulda gece kalmak mecburiyeti kaldırılmıştır. Ancak isteyenlerin okulda yatabilmesi imkânı sağlanmıştır. Bu sayede zorlu bir eğitim için daha fazla zaman ayrılacaktır¹⁸⁹.

Elde ettiğimiz bilgilere göre Ordu subaylarının eğitimine katkı sağlanması için İstanbul'da bulunanlardan arzu edenlerin dinleyici sıfatıyla derslerde bulunmalarına müsaade edilmiştir. Başlangıçta birçok subayların bu derslere katıldıkları görülmektedir. Daha sonra bu usul kalkmıştır.

1909 (R.1325) tarihli olup 1329 (M.1913) tarihinde yeniden basılan ve Harbiye'den ayrı bir okul haline gelen Erkânıharbiye Mektebi Nizamnamei Dâhilîsi (İç Hizmet Tüzüğü) EK-1 olarak konulmuştur. Erkânıharbiye'nin kurumsal yapısının ortaya konulması ve anlaşılması için bu talimat tezimize ek olarak konmuştur. Bu ek incelendiği zaman elde edilen tecrübeler çerçevesinde oldukça detaylı bir İç Hizmet Tüzüğü oluşturulduğu görülmektedir. Bu tüzükte derslerin içerikleri belirtilmiştir. Bu derslerden önem arz edenler aşağıda incelenecektir. Bugün de devam eden derslerin bu dönemde hemen tamamının bu dönemde öğrenilmeye başlandığı görülmektedir. Alınan eğitimlerin uygulamaları ve sonuçları ise yetişen kurmayların üst kademelerde görev alması ile ortaya çıkmaktadır. Tüm dünyada Askeri Akademik Eğitim bu dönemde Birinci Dünya Savaşının genç subaylarını yetiştirmektedir. Bu genç subaylar İkinci Dünya Savaşının komutanları olacaktır. Özellikle bu dönemde yeni doktrinler ortaya koyan Alman Akademisyenleri Türk Akademisyenleri ile paralel eğitim yapmaktadır. Harbin esasları aynı olduğundan, az farklar olsa da yapılacak eğitim de aynıdır

¹⁸⁹ Daha sonraki dönemde 1975' te akademide eğitim görenlere okula yakın evlerde yaşama imkanı sağlanmıştır.

Yeni okulun ayrı olarak kuruluşundan Birinci Dünya Savaşının başlangıcına kadar 1909–1914 (R.1325–1330) müdür ve öğretmenleri incelenmiştir. Bu dönemde Harp Akademisinin Harp Okulundan ayrılarak Erkâniharbiye Umumiye Reisliğine doğrudan bağlanmasından sonraki müdürler ve öğretmenler incelenmiştir. Bu müdürlerin tamamının listesi Harp Akademilerindeki kütüphanede mevcuttur. Harp Akademisi müdürlüğünü 1913–1914 (R.1329–1330) tarihinde bir Alman subay yapmaktadır. Alman Erkâniharp Miralay Fon Legat. Bu okul ülkenin lider kadrolarını yetiştiren okuldur ve müdürlüğünü bir dönem bir yabancı subay yapmaktadır. Bu dönemdeki yöneticiler prensip olarak korunması gereken makamları koruyamamıştır.

Burada belirtilen ek incelendiğinde bu dönemde henüz İngilizce dersi yoktur. Almanca, Rusça ve Fransızca dersleri verilmektedir. Bu dönemde çoğunlukla denizaşırı sömürgelerle meşgul olan İngiltere'nin Kıta Avrupa'sı gibi askeri okullarından bahsedilmemektedir. ABD ise uzak olması nedeniyle henüz Osmanlı ile ilişkilerinde bir yoğunluk görülmemektedir.

1914 yılından itibaren yalnız donanma kurmay hizmetlerinde çalışan Güverte Subayları, seçme ve atanma suretiyle görevlendirilmişlerdir. Bunlar için 'Uzman' terimi kullanılmıştır. Bu durum sonradan kurulan Deniz Harp Akademisinin ilk mezun verdiği 1933 yılına kadar devam etmiştir¹⁹⁰.

a. Birinci Dünya Harbinden Sonra Erkâniharbiye Mektebi

Birinci Dünya savaşı sonrasında 1919 (R.1335) senesinde Erkâniharbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa'nın döneminde Okul Müdürü Miralay Sedat Beyin zamanında Okulun ders programında Birinci Dünya Harbinden alınan tecrübelerle göre bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Taksim-i Arazi dersi kaldırılmış, askerî dersler arasına Mevzi Harbi dersi eklenmiştir. Lisan derslerine daha fazla önem verilmiştir. Ölçme ve değerlendirme usulleri değiştirilmiştir. 1919 tarihli ders programının bu konulardaki maddeleri aşağıya yazılmıştır. Ders programının genel maddeleri önceki programın hemen aynı olduğu için yalnız esaslı surette değişen maddeler EK–2 olarak yazılmıştır.

¹⁹⁰ MSB Arşiv Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 287.

Burada tam anlamıyla bir geçiş döneminin yaşandığı ve sürekliliğin korunduğu görülmektedir. Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyet’inde Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak’tır.

b. Birinci Dünya Harbi Sonrası Önem Verilen Dersler

Ders programının mevzi ve kale muharebeleri dersi hakkındaki yedinci maddesiyle lisan dersleri hakkındaki on dördüncü maddesi sadeleştirilerek aşağıda incelenmiştir¹⁹¹.

Mevzi ve Kale Muharebatı:

Bu ders Taktik dersinin mevzi ve kale muharebelerine müteallik kısmı demek olup aynı Taktik dersi kadar önemlidir. Bunda Mevzi ve Kale Muharebatı’nda gerek ordumuzda gerek diğer devletler ordularında eski taarruzi ve tedafüi sevk ve idare esasları örnekleri ve tarih ve harp tecrübeleri birleştirilerek ve mevcut nizamname ve talimname ve kanunlara müsteniden birçok örnek ve tatbikat ile uygulamalı şekilde öğretilir. Boğaz ve sahil müdafaası da bu derste gösterilir. Muharebat-ı K1-la’ın tarihi ve gelişme şekli hakkında dahi kısa malûmat verilmesi ve Mevzi ve Kıla Muharebatı’nda Erkâniharbiye görevlerinin sahra harbine nazaran farklı olan aksam ve teferruatının da öğretimi yapılır.

Lisan Dersleri:

Okula devam eden subaylar, Fransızca, Almanca ve İngilizce¹⁹² lisanlarını umumiyetle tahsil edeceği gibi ikmal-i tahsilden sonra memleketin lisan okulundan her Erkâniharp zabiti Rusça, İtalyanca, Bulgarca, Ermenice, Rumca, Arapça lisanlarından birisini daha tahsil edecektir. Lisan tahsilinde ilk ulaşılmak istenen sonuç o lisanda yazılmış bir askerî kitabı okuyup anlayabilmek ve Türkçeye tercüme edebilmek olup bundan sonra zamanın ve efendilerin iktidarlarının müsaadesi nispetinde konuşmak ve Türkçeden o lisana tercüme ve kitabet hususlarının istihsaline çalışılır. Lisan tahsili için zabıtana mektep saat mesaisi haricinde hususî veya resmî kolaylıklar göstermek beher sene-i tedrisiye nihayetinde kıtada geçecek üç ay müddetle arzu edenlerin yabancı memleketlere gitmelerine veya Osmanlı

¹⁹¹ İşkora, *Aynı eser*, s. 74.

¹⁹² Daha önce Fransızca ve Almanca öğretilirken burada İngilizce de eklenmiştir.

devletinin arzu ettiği bir mahallinde kalarak lisan tahsillerini ilerletmelerine müsaade edilir. Hala da kurmay subayların bir yabancı dil bilmesi tercih edilmektedir.

“Bu devirde mektebin dahilî idaresinde de değişiklik yapıldı; sınıf zabıtları usulü kaldırıldı ve mektebin idare heyeti bir kumandanlık karargâhı gibi oldu. Tedrisat, personel işleri, levazım, sıhhiye, baytariye şubeleri halinde teşekkül etti. Erkânıharbiye-i Umumiye ve Harbiye Nezareti tarafından Orduya neşrolunan emirler, mektep vasıtasıyla müteallimine de tebliğ olunur. Bu suretle zabıtanın tahsil esnasında da ordu hayatı ile irtibatı muhafaza olunuyor ve cereyan eden işlere vukufu temin olunuyor. Bu usul bu suretle devam etmiştir. Faydalı olmuştur. Mektepte okunan derslerden ordu zabıtanını da müstefit etmek ve müteallimini not tutmaktan kurtarmak ve tedrisat için lâzım olan harita, kroki ve sairiyi tabetmek üzere mektepte bir de matbaa tesis edildi”¹⁹³.

Kayıtları incelediğimizde, Birinci Dünya Savaşından sonra pahalılık dolayısıyla idarecilere yardım olmak üzere bir er tayin bedeli kadar zam yapıldığı ve öğretmenlere de ders saati başına bir miktar ödeme yapılmaya başlandığı görülmektedir.

1919–1922 (R.1335:1338) yıllarında Miralay Sedat Beyin Okul Müdürü olduğu dönemdeki okulun öğretmenleri incelenmiştir. Bu dönemde okulda esas itibariyle yabancı öğretmen bulunmamaktadır. Sadece Fransızca öğretmeni yabancı iken Almanca ve Rusça öğretmenleri bile Türk’tür.

B. OSMANLI DÖNEMİNDE DERSLERDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

1. 1846: 1866 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler (H.1262: 1283)

Bu kısımda özellikle belgelere dayanarak ilk dönemlerde okulda verilen dersler incelenecektir. Kuruluşundan itibaren kurmaylık eğitimindeki aşamalar sırayla incelenecektir. Bu safhalarda öğretilen dersler başlangıçta sadece iyi bir subay eğitimi için gerekli bilgiler ile fiziki eğitimden oluşurken, zamanla dönemin en iyi eğitim alan lider kişiliklerine doğru ilerlendiği görülmektedir. Bu dönemdeki derslerdeki değişim dikkatle incelenmelidir.

¹⁹³ İşkora, *Aynı eser*, s. 75.

Erkânıharbiye sınıfları 1846'da kurulduğunda şu derslerin okutulmasına karar verilmiştir; Taktik ve Strateji (Fenni Harb), Fransızca, Binicilik, Topçuluk ve Süvari Taktiği, arazi taksimi (pratik ve uygulamalı), Harita yapımı, Sahra ve Daime tahkimatı, Astronomi, manej (pratik ve uygulamalı), Askeri Mimarlık, Meç ve Kılıç Talimleri.

İlk kurulduğu tarihte Harbiye mektebinin bir devamı niteliğinde görülen Erkânıharbiye Mektebinde 1267 (M.1851) tarihinde ise iki sınıfta okunan dersler şunlardır¹⁹⁴: (İşkora tarafından *Miratı Mektebi Harbiye*'den (Harp Okulu tarihçesi) aktarılmıştır).

Tablo : 2.1 1851 Yılında Dersler

1. Sınıfta	2. Sınıfta
Fenn-i harp	Topçuluk
Fenn-i fûrusiyet (Binicilik)	Top talimi
Fransızca	Heyet
Sv. Hizmeti Dahiliye Kanun namesi	Taksimi arazi
Manej talimi nazariyatı	Fenn-i mimari-i askeriye ve eşkâli
Manej talimi ameliyatı	Süvari talim nazariyatı
Tahdidi arazi ameliyatı	Sv. Tk., bölük talim ameliyatı
Harita tersimi	İstihkâmatı cesime
Meç ve Kılıç talimleri	Harita tersimi

Başlangıçta okunan derslerin oldukça basit olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi de Bölük seviyesinde yapılmaktadır. Bugün ise ordu seviyesine kadar eğitim verilmektedir. Sonraki senelerde daha bazı dersler ve askerî bir ders olmak üzere Fennî harp ilâve edilmiştir.

¹⁹⁴ İşkora, *Aynı eser*, s. 9; Burada verilen Hicri tarih muhtemelen baskı hatasıdır veya yılın sonu ve diğer yılın başı çakıştığından çevirmelerde yıl farkı oluşabilmektedir. M.1846 yılı H.1262 ye denk gelmektedir. Ayrıca tarih çevirme cetvellerine göre bu yıl Miladi ve Hicri yıl başlangıçları birbirine yakındır. Hicri yılın üçüncü günü Miladi yılın ilk günüdür. www.ttk.gov.tr. Hicri takvim,

2. 1866 - 1880 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler

Tablo: 2.2 M.1867 Senesinde Erkânıharbiye sınıflarının dersleri¹⁹⁵:

Birinci sınıf	İkinci sınıf
İstihkâmatı Hafife	Devleti Âliyye tarihi askerisi
Topografya	Ta'biye-i cesime
Tabiye ve Sevkulceş	Hesabi tefazülü ve tamamı
Makine-i adiyе	İstihkâmatı cesime
Cebri Âla ve Hendese	Talim nazariyatı
Kimyayı askeri	Coğrafyayı askerî
Sathî rakım ve Hendesei Resmîye Tatbikatı	Hıfzıssıhha askerî
	İstihkâm şekli
Hikmeti Tâbiyye	Muhabere fişenkçiliği (Yalnız Topçu ve istihkâm Erkânıharplerine)
Talim nazariyatı	Topçuluk istihkâmatı (yalnız topçu ve istihkâm Erkânıharplerine)
	Barut ve efvahi nariye ve döküm ve kundak bahisleri (Yalnız topçu istihkâm Erkânıharplerine)
Fransızca	Fransızca
Üçüncü Sınıf	Dördüncü Sınıf
Cerr-i eskal (Kuvvet manevrası)	Cerr-i eskali tatbikiye
İnşaatı âliye	İnşaatı âliyeden mimarî
Tarih-i Harp	Turuk(yollar) ve şimendifer
Hücum ve müdafaa	Taksimi arazi ameliyatı
Talim nazariyatı	Tarihi Harp
Fenni esliha	Eşkâl
Meç ve Kılınç talimi	Balastik
Mimarî âliye	Talim nazariyatı
Lâğım ve muhasara ameliyatı Köprücülük (yalnız istihkâm Erkânıharplerine)	Sahra topçuluğu (yalnız topçu Erkânıharplerine)
Fransızca	Fransızca

Ayrıca aynı bölümde verilen notlar incelendiğinde aşağıdaki uygulamaların yapıldığı anlaşılmaktadır.

- Birinci senede haftada üç gün birer buçuk saat talim, sene sonunda bir aydan fazla istihkâm ve topografya ameliyatıyla, fabrikaları gezmek ve nişan talimleri.

¹⁹⁵ İşkora, *Aynı eser.*, s.13-14.

- İkinci senede haftada üç gün birer buçuk saat talim, sene sonunda bir aydan fazla askeri keşif ve fabrikaları gezmek ve nişan talimleri.

- Üçüncü senede haftada üç gün birer buçuk saat talim, sene sonunda bir aydan fazla köprücülük ameliyatı ve nişan talimleri.

- Dördüncü senede haftada üç gün birer buçuk saat talim, sene sonunda bir aydan fazla rasat ve endahat ameliyatı ve nişan talimleri.

Galip Paşa 1875 yılında okulda sözlü sınavlar yerine yazılı sınav yapılması kuralını getirmiştir. Bu sınav için bir Padişah iradesi alınmış ve bir tüzük hazırlanmıştır.

Miratı Mektebi Harbiye'den (s.122-124) 1877 yılındaki derslerle ilgili bilgiye baktığımızda;

Üçüncü Sınıfta: Sahra Tahkimatı, Harp Silah ve Araçları, Talim Nazariyatı, Osmanlı Askerî Tarihi (harp Tarihi), Topçuluk, Fransızca, Manövr dö fors (Cerri eskal/kuvvetlerin manevrası) Yüksek İnşaat, Meç ve Kılıç Talimi, Köprücülük, Mimarî Şekilleri. Dördüncü Sınıfta: Yüksek Cebir, Talim Nazariyatı, Osmanlı Askerî Tarihi (harp Tarihi), İstihkâm Şekilleri, Fransızca, Manövr dö fors (Cerri eskal/kuvvetlerin manevrası) Yüksek İnşaat, Yollar (Kara ve Demiryolu), Astronomi, Silah Fenni (Balistik), Lağım ve Muhasara Tatbiki derslerinin işlendiği belirtilmektedir.

3. 1880 -1893 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler

Bu zamanda Erkâniharbiye Mektebinin üç sınıfına derslerin ne suretle taksim edildiğini gösterir ders cetvelinin İşkora tarafından Harbiye Mektebi evrakından çıkarmış olduğu sureti de aşağıya yazılmıştır¹⁹⁶.

Tablo : 2.3

BİRİNCİ SINIF DERSLERİ

Kısmı askerî	Kısmı fenni
Mufassal Topografya	Mufassal Topografya
Kitabet-i Askeriye	Cebri Âlâ
Riyazat-ı Âliyenin mühim kısımları	Hendese-i Halliye
Tarih-i Askerî Hendese-i	Resmiye Tatbikatı
İstihkâmâtı Hafife Tatbikatı	İstihkâmâtı Hafife Tatbikatı

¹⁹⁶ İşkora *Aynı eser.* s.22

Fennî Esliha-i Hafife ve Endaht	Fennî esliha-i Hafife ve Endaht Nazariyatı
Süvari Talim Nazariyatı	Süvari Talim Nazariyatı
Fransızca	Fransızca
Almanca, Rusça	Almanca, Rusça
Topografya Ameliyatı	Topografya Ameliyatı
Talim Ameliyatı	Talim Ameliyatı

İKİNCİ SINIF DERSLERİ

Kısmî askerî	Kısmî fennî
Düvel-i Ecnebiye Orduları Teşkilleri	Hesabi Tefazülü ve Tamamı Şimendifer
Tarih-i Harp	Turuku Mütevvîa
Muharebatı Meşhure Muhakematı	Mimarî Âliye
Tabiye Tatbikatı	
Esliha-i Sakile ve Muhtasar Tarihi	Tabiye Tatbikatı
Hücum ve Müdafaa	Esliha-i Sakile ve Muhtasar Tarihi
Talim Nazariyatı	Hücum ve müdafaa
Fransızca	Makine-i Âliye
Almanca, Rusça	Talim Nazariyatı
İnkışafatı Askeriye	Fransızca
Talim Ameliyatı	Almanca ve Rusça
İstikşafatı Askeriye	Talim Ameliyatı

ÜÇÜNCÜ SINIF DERSLERİ

Kısmî askerî	Kısmî fennî
Muharebat-ı Meşhure Muhakematı	Şümendüfer ve Turuku Mutenevia
Hücum ve Müdafaa	Hücum ve Müdafaa
Mükellefatı askeriye tatbikatı ve Teracime	Taksimi Arazi ve Heyet
Erkânıharbiye Vezaiifi	Erkânıharbiye Vezaiifi
Coğrafyayı Sevkulceyişi	Makine-i Âliye
Amelî Telgraf-ı Askerî ve Şimendifer İşletilmesi	Amelî Telgrafı Askerî ve Şimendifer İşletilmesi
Talim Nazariyatı	Talim Nazariyatı
Fransızca	Fransızca
Almanca, Rusça	Almanca, Rusça
İstikşafat-ı Askeriye	İstikşafatı Askeriye
İstihkâmat-ı Cesime Eşkâli	Mimarî Eşkâli
Talim Ameliyatı	Talim Ameliyatı

1889 yılında Kurmay adayları sınıflarında okutulan dersler Harp Akademilerini 28 Mayıs 1889 tarihinde bitiren Çarşamba'lı Tuğgeneral Mehmet Hakkı'nın diplomasına göre şu şekilde olduğu görülmektedir¹⁹⁷;

KURMAY ADAYI SINIFLARI

DERSLER	I	II	III
Taktik (tatbiki)		+	+
Kurmay Görevleri	+		+
Yüksek Cebir	+		
Topografya Teorik ve pratik	+		
Stratejik ve İstatistikî Coğrafya		+	+
Yabancı Dil (Fransızca Rusça)	+	+	+
Askeri yazı usulü	+		
Harp Tekniği Tarihi	+		
Analitik Geometri (Hendesei Halliye)	+		
Sahra Tahkimatı ve Tatbikatı	+		
Tasarı Geometri (Hendesei Resmiye)	+		
Gölge ve Taş Kesimi	+		
Harp Silah ve Araçları ve Tarihi	+	+	
Talim Ameliyatı	+	+	+
Entegral Denklemler (Tamamî)		+	
Diferansiyel (Tefazulî)		+	
Harp Tarihi Tatbikatı Ve eski meşhur seferler		+	+
Daime Tahkimatı ve şekilleri		+	+
Askeri Keşif (Teorik ve pratik)		+	+
Mimari Tekniği ve şekilleri		+	+

¹⁹⁷ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. Ekler 3

Ordu Kurumu	+	
Süvari takımı (Teorik ve pratik)	+	+
Askeri Fizik	+	
Askeri Kimya	+	
Yabancı Askeri Yazılar		+
Yollar Kara ve Demiryolları		+
Astronomi		+
Arazi Taksimi		+
Ameli Telgrafçılık		+

1891 yılında Kurmay adayı sınıflarında okutulan derslerin Harp Akademilerini 23 Mayıs 1891 tarihinde bitiren Korgeneral Fahrettin'in diplomasına göre farklı olanlarının şu şekilde olduğu görülmektedir¹⁹⁸;

KURMAY ADAYI SINIFLARI

DERSLER	I	II	III
Hafif Silahlar Tekniği ve atış (Hrp Sl. ve Arç.)	+		
Harp Silah ve Araçları ve Tarihi (Ağ.Slh.)		+	
Daime Tahkimatı ve Zırhlı tahkimata taarruz ve savunma		+	+
Yabancı Dil (Fransızca, Rusça yerine Almanca)	+	+	+
Harp Tekniğinin Tarihi	+		
Meşhur Muharebelerin Tartışması		+	+
Ekonomi			+
Piyade Teker Talimi (teorik ve pratik)	+		
Piyade Bölük Talimi (teorik ve pratik)		+	
Piyade Alay Talimi (teorik ve pratik)			+
Yabancı devletlerin (fark) Ordu Kurumu		+	
Askeri Demiryolu İşletmesi			+

¹⁹⁸ Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. Ekler 4

Daha önceki yıldaki derslerden Analitik Geometri (Hendesei Halliye), Tasarı Geometri (Hendesei Resmiye), Gölge ve Taş Kesimi, Talim Ameliyatı, Entegral Denklemler (Tamamî), Diferansiyel (Tefazulî), Mimari Tekniği ve şekilleri, Süvari takımı (Teorik ve pratik), Askeri Fizik, Askeri Kimya, Astronomi, Arazi Taksimi Harp Akademisi sınıflarından kaldırılmıştır. Rusça yerine ise Almanca girmiştir.

Kurumsal yapı geliştikçe ihtiyaç tespiti ve buna uygun derslerin eklenmesi yaklaşımı oturmaktadır. Bu dönemde bir ileri aşama olarak Üçüncü Sınıf dersleri arasına Piyade Alay Talimi eklenmiştir. Yine aynı şekilde diğer orduların kuruluşlarının öğrenilmesi hem istihbarat açısından hem de kendi ordu kuruluşunu geliştirmek açısından önemlidir. Burada ders sayıları azalmış ve bazı dersler Harp Okulu dersleri arasına alınmıştır. Ayrıca bu dönemde derslerin süratle değiştiği görülmektedir.

4. 1893: 1909 Yıllarında Harp Akademisi Eğitiminde Dersler

Harp Akademilerini 9 Ocak 1902 tarihinde bitiren Korgeneral Şükrü Naili GÖKBERK'in ve 5 Aralık 1902'de mezun olan Orgeneral Fahrettin ALTAY'ın diplomalarına göre derslerin artık bazı isim değişikliği dışında farklı olmadığı görülmektedir¹⁹⁹.

KURMAY ADAYI SINIFLARI

DERSLER	I	II	III
Taktik tatbikat	+	+	+
Kurmay görevleri	+	+	+
Meşhur muharebelerin tetkiki	+	+	+
Kale muharebeleri			+
Stratejik ve İstatistikî Coğrafya		+	+
Teorik ve Pratik Süvari Eğitimi		+	+
Teorik ve Pratik Coğrafya	+		
Pratik telgraf ve Demiryolu işletmesi			+
Yabancı Orduların kuruluşları		+	

¹⁹⁹ Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s. Ekler 5

Yabancı Askeri eserler				+
Arazi takvimi ve astronomi				+
Daime Tahkimat ve şekilleri		+		+
Askeri Keşifler		+		+
Harp Silah ve Araçları	+			
Hafif Silahlar Tekniği ve atış (Hrp Sl. ve Arç.)	+			
Yollar Kr. ve Dmy. ve Köprücülük		+		+
Harp Tekniği Tarihi	+			
Askeri Yazı usulü	+			
Jeoloji			+	
Fransızca	+	+		+
Almanca	+	+		+
Matematik	+	+		

Burada verilen dersler dikkate alındığında yeni Alman sistemine göre yeni dersler eklendiği ve eğitimin bu sisteme göre yapıldığı görülmektedir. Özellikle tatbikatların eklenmesi eğitim seviyesini etkilemektedir. Her seviyedeki tatbikatlarda ihtiyaçlar ortaya çıkar ve bu ihtiyacı karşılamak üzere yeni dersler ve konular eklenir.

Bu dönemdeki dersler için Mustafa Kemal ATATÜRK' ün 1904 yılında ikinci sınıfta aldığı belgesine göre gördüğü dersleri tekrar inceleyelim; topçuluk ve topçu tabyası, muharebat-ı meşhure münakaşası, coğrafya-i sevk-ül-ceyş, istikâmat-ı cesime, tabiye tatbikatı, ecnebi ordu teşkilatı, tabakat-ül arz, Fransızca, talim nazariyatı, mübahis-i riyaziye, Almanca veya Rusça, istikşafat-ı askeriye, talim ameliyatı. Burada yakın zaman içerisinde derslerin benzer olduğu görülmektedir.

Bu dönemdeki eğitimde Meşhur muharebelerin tetkiki dersi verilmekle beraber İsmet İnönü hatıralarında “ *Mektepte çok alakadar olduğumuz seferleri bize göstermezlerdi. Pek müteessir olurduk. Üç sene Erkânıharp sınıflarında bize 1877–78 Rus seferlerini okutmamışlardı. 1854–55 Kırım Seferi’nden bile ancak pek mahdut misaller geçmiştir. 1897 Yunan seferini de cereyanı ve tenkitleriyle göstermemişlerdir.*” demektedir. Burada yeniden,

tarihi bilmenin mevcut durumu tahlil etmeye yardımcı olacağını ve geleceği şekillendirmemize, yani eksikleri görerek tedbir almamızı sağlayacağını hatırlıyoruz.

C. ERKÂN-I HARBİYE MEKTEBİNE GİREN ÖĞRENCİLERİN SAYISI

Kaynaklarda Erkânıharbiye Mektebinin ilk tesisinden 1929 tarihine kadar yetiştirilen erkânıharp zabıtları hakkında şu istatistikî bilgiler verilmektedir²⁰⁰.

- Birinci sınıftan (Meşrutiyetin ilânından sonra R.1325 (M.1909) tarihinde çıkan) 62. sınıfa kadar Erkânıharbiye Mektebinden eski usulde 636 erkânıharp subayı 194 mümtaz subay, toplam (830) subay yetiştirmiştir. Her sınıfa vasatı 13 subay isabet ediyor.

- R.1326 (M.1910)tarihinde yeni usulde çıkan I. sınıftan 1929 tarihinde çıkan II sınıfa kadar Erkânıharbiye Mektebinden (330)subay yetiştirmiştir. Her sınıfa vasatı (30)subay isabet ediyor. Buna göre bu zamanda Erkânıharbiye Mektebinden (1160) subay yetişmiştir.

Meşrutiyetin ilânından sonra Erkânıharbiye Mektebine fazla önem verilmiştir. Bilhassa İstiklâl Harbinden sonra Erkânıharbiye Mektebine Büyük Erkânıharbiye Reisi Müşir Fevzi Paşa Mareşal çok önem vermiş ve mektebe girmeyi mütemadiyen teşvik ve bunlara kolordularca her türlü kolaylık gösterilmesini tamim buyurarak sınıf mevcutlarını arttırmışlardır.

II. Meşrutiyet'ten sonra Erkânıharbiye Mektebine giriş sınav ile olmuştur. Sadece bu dönemdeki mevcutlar ve artan mevcutları değerlendirmek açısından bakıldığında, bugünkü sınavlara bütün kuvvetlerden 1500- 2500 subayın katıldığını ve bunlardan sadece 130-140 subayın kurmay olduğunu göz önünde bulundurmak gereklidir. Sınava girenler ve Kurmay Subay olanların sayısı ihtiyaca göre değişmektedir.

1909-1924 (R.1325:1340) senesine kadar 16 sene zarfında Balkan Harbi, Büyük Harp, İstiklâl Muharebesi dolayısıyla mektep kapalı olduğundan yalnız iki sınıf yetiştiği görülmektedir²⁰¹.

²⁰⁰ İşkora, Aynı eser, s. 139.

²⁰¹ İşkora, Aynı eser, s. 140.

Ç. HER DÖNEMİN YETİŞTİRDİĞİ SUBAY SAYISI²⁰².

Tablo: 2.4 Birinci Dönemden II. Meşrutiyetin İlanına Kadar Mezun Olanlar

SINIF	ÖĞRENCİ ADEDİ	SINIF	ÖĞRENCİ AD	SINIF	ÖĞRENCİ AD
1. SINIF	5	22. SINIF	11	43. SINIF	15
2. SINIF	3	23. SINIF	9	44. SINIF	11
3. SINIF	4	24. SINIF	8	45	15
4. SINIF	2	25. SINIF	11	46	9
5	2	26	9	47	14
6	2	27	5	48	14
7	5	28	9	49	13
8	3	29	7	50	17
9	8	30	11	51	18
10	7	31	7	52	16
11	0	32	9	53	20
12	12	33	11	54	31
13	6	34	11	55	+12 ++24
14	5	35	3	56	+10 ++23
15	7	36	15	57	+13 ++54
16	7	37	14	58	+15 ++29
17	11	38	11	59	+15 ++29
18	12	39	14	60	+11 ++22
19	3	40	11	61	+12 ++27
20	9	41	13	62	+9 ++16 ²⁰³
21	16	42	9		

II.Meşrutiyet'in İlanından Sonra Mezun Olanlar

SINIF	ÖĞRENCİ ADEDİ	SINIF	ÖĞRENCİ AD	SINIF	ÖĞRENCİ AD
63	31	67	19	71	45
64	20	68	27	72	27
65	25	69	37	73	30
66	18	70	51		

²⁰² İşkora, *Aynı eser*, s. 141; Sonraki yıllarda mezun olanlar için Bkz. *Harp Akademileri Tarihçesi*, s.67.

²⁰³ (+ Erkanıharb ++ Mümtaz olarak okunacaktır.)

Meşrutiyetten sonra yetişen sınıfların da hepsi Erkânıharp olmamıştır. Tarihçe ve yıllıklardaki isim cetvellerinde açıklama vardır.1902 yılına kadar sayıları 15 kadar olan erkânıharp sınıfı mevcutları sayısı bu tarihten sonra ortalama 40'a kadar yükselmiştir.

Meşrutiyetten sonra çıkan sınıflardan Birinci Dünya Savaşı'nda 22 İstiklâl Harbinde 8 Erkânıharp zabiti şehit olmuştur.

D. DOĞUM YERLERİ İTİBARIYLA 1929 TARİHİNE KADAR YETİŞENLERİN MEMLEKETLERİ²⁰⁴:

Tablo : 2.5.

Doğum Yeri	Adet	Doğum Yeri	Adet	Doğum Yeri	Adet
İstanbul	366	Serfice	2	Beyrut	3
Bodrum	1	Balıkesir	3	Kahire	1
Kütahya	8	Eğridir	1	Karaferiye	2
Kerkük	6	Muğla	1	Kocaeli	2
Sivas	9	Van	9	Tekirdağ	3
Erzurum	28	Nazilli	1	Kayseri	9
İşkodra	3	Bursa	14	İstanköy	2
Rense	1	Bağdat	20	Köstence	1
Kılıkış	1	Trabzon	16	Pazarcık	2
Burhaniye	1	Kalkandelen	3	Ruşçuk	4
Erzincan	22	Yalvaç	1	Silistre	4
Konya	5	Bolu	6	Ayaş	1
İzmir	7	Kırklareli	8	Erbaa	1
Alaşehir	1	Gümölcine	2	İnebolu	2
Manastır	35	Gelibolu	4	Ürgüp	1
Selanik	17	Kilis	3	Geylan	1
Pizren	9	Sakız	2	Diyarbakır	4
Harput	14	Plevne	1	Yozgat	2

²⁰⁴ İşkora *Aym eser.* s.142-143

Istranca	2	Çırpan	1	Silifke	1
Preşova	2	Kızanlar	2	Sürmene	2
Mağnisa	5	Dağistan	6	Yenişehir	7
Karahisar	9	Ankara	1	Sayda	1
Aydın	6	Tokat	1	Erbil	1
Çanakkale	3	Soma	1	Tiran	2
Uşak	3	Kırşehir	1	Drama	2
Edirne	23	Priştine	3	Sinop	3
Şam	55	Antep	3	Bosna	9
Halep	13	Adapazarı	1	Midilli	1
Debre	4	Adana	2	Vidin	3
Yanya	9	Urfa	1	Köstendil	4
Ohri	4	Arabgir	3	Kars	3
Eskizağra	1	Balçık	1	Lofça	1
Bâlâ	1	Batum	5	Belgrad	1
Çorum	3	Kastamonu	8	Tırnova	3
Samsun	3	Kırşehir	2	Kafkasya	2
Nevşehir	2	Gerede	1	Tosya	2
Vodina	2	Gümüşhane	1	Amasya	5
Cizre	1	Üsküp	8	Bergama	3
Kemah	1	Serez	8	Niğde	2
Kazan	1	Bandırma	3	Köprülü	6
Ordu	2	Mersin	3	Filipe	14
Bayburt	2	Meyis	1	İznik	3
Lazikiye	1	Çarşamba	1	Tarsus	2
Tarabulusgarp	5	Mudanya	3	Şarkışla	1
Görice	1	Kudüs	1	Karaman	1
Keşan	1	İranlı	3	Girit	11
Çeşme	1	Rodavişte	1	Hama, Humus	2

Süleymaniye	12	Dimetoka	1	Kırım	2
Rodos	1	Eskişehir	3	Varna	2
Şumnu	7	Kıbrıs	3		

Yukarıdaki tabloya göre İstanbul'dan 366kişi, Rumeli'den 195 kişi, Anadolu'dan 318 kişi, Trakya'dan 31 kişi Türkiye dışında kalan doğu ve güneydeki diğer yerleşim yerlerinden 142 kişi Harp Akademisinden mezun olmuştur. Buradaki memleketler incelendiğinde ülkenin her bölgesinden kurmay subay yetiştiği görülmektedir. Özellikle askerî rüştiye ve idadilerin kurulduğu yerlerden daha fazla öğrenci mevcuttur. Kısa bir dönem Harp Okulu kurulan Şam'dan 55 kişinin Akademi mezunu olması dikkat çekicidir. O zamandaki ulaşım imkânları dikkate alındığında bunun doğal olduğu değerlendirilmektedir. Cumhuriyet Döneminde de her yöreden öğrenci katılmıştır.

F. OSMANLI DÖNEMİNDE AKADEMİDEN YETİŞEN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

Harp Akademilerinden önceki Osmanlı döneminde yetişenlerden (32) kişi Müşirliğe terfi etmiş Sadrazam, Serasker, Nazır olmuşlar (2) Cumhurbaşkanı, (bunlar M.Kemal ATATÜRK, İsmet İNÖNÜ'dür. (2) Mareşal (58) orgeneral olmuş, Başbakanlık ve Bakanlıklarda bulunmuşlardır. Mebusluk, Meclis Reisliği, Sefirlik, Valilik yapmışlardır. *Harp Akademisinin 132 yılı* kitabındaki isim cetvellerinde mezunların isimleri yazılıdır. Bu dönemde yetişen önemli şahsiyetlerin genel bir listesi kaynak dokümanlarda mevcuttur. Bu bölümdeki bilgiler dikkate alındığında Osmanlı döneminde askeri akademik eğitimin yaygınlaşması ile Osmanlı ülkesinin her yerinden kişilerin ordu yönetim kademesinde görev aldığı görülmektedir. Bu durumda her erkek vatandaşın askerlik yaptığı ordu millet anlayışı daha fazla yerleşmekte ve kabul görmektedir. Daha önce devşirme ile oluşturulan ve çoğunlukla azınlıklara dayanan üst düzey asker yöneticiler artık azınlıklara dayalı olmaktan çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM

Kurumsal yapısı Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşturulan ve eğitim seviyesi yükselmiş olan Harp Akademisi meydana gelen harpler nedeniyle mezun verememiş olsa da kurumsal yapısı sayesinde eğitimde sürekliliğini muhafaza etmiştir. Buna rağmen ülkenin içinde bulunduğu şartlardan okulun etkilenmesi kaçınılmazdır. Bu bölümde Harp Akademileri'ndeki gelişmeler kronolojik olarak, yeni akademilerin açılması ve askeri akademik eğitim kapsamında eğitim verecek diğer birimlerin açılması ve işlevleri hakkında bilgi verilecektir ve incelenecektir.

Bu dönemle ilgili kayıtlar halen geçerli olan kanun ve yönetmelikleri de kapsadığından bunlar için yayımlanmış olan dokümanlar tercih edilmiştir. Kaynakçada belirtilen diğer dokümanlarda da aynı bilgiler mevcuttur.

Harp Akademileri Komutanlığı kuruluşu ile farklı kuvvet akademileri aynı komutanlık altında toplandığından bu aşamadan sonra verilecek bilgiler ortak konular ve her kuvvetin kendisini ilgilendiren hususlar olarak incelenecektir. Bu nedenle ortak konular içerisinde farklı konular bulunabilecek veya eşzamanlı gelişmeler farklı başlıklar altında konu ile ilgili bölümü içerecek şekilde ifade edilecektir.

A. İSTİKLÂL HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ (1923-1927)

Bu dönemde kısa bir süre hemen hemen aynı esaslar korunmakla beraber değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. İstiklâl Harbinden sonra R.1339 (M.1923) senesinde mektebin tedrisatında bazı değişiklik yapıldı. Yayımlanan talimattan anlaşıldığı gibi okulun isminin (Mekteb-i Âli-i Askerî) olduğu görülmektedir. Fransızların Ecole de Guerre Superieur karşılığı olarak görülebilir.

'Mekteb-i Âli-i Askerî Tedrisat Talimatı' adıyla, yeni bir talimat hazırlandı. İstiklâl Harbinin sonunda İzmir'de Bornova'da **6 Haziran 1923 (6 Haziran 1339)**'de bir talimat

kaleme alınmış ve bu talimat Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi Müşir Fevzi Paşa **6 Haziran 1923 (6 Haziran 1339)**'de bu talimatı onaylamıştır²⁰⁵.

Bu talimatla dersler ilgilerine göre gruplar halinde birleştirilmiştir. Bunlar; Tabiye ve Erkânıharbiye Vezaiî, grubu, Tarih-i Harp ve Esfârı Milliye, grubu, Mevzi ve Kale Harbi, Grubu, Ulûmu şetta (Diğer ilimler), grubudur. Her üç sınıfta da Erkânıharbiye vezaifinin (Kurmaya görevleri) okutulması ve sene nihayetinde Erkânıharbiye seyahatlerine çıkılması, 3'üncü sene Erkân-ı Harbiye seyahati nihayetinde Tayyare Mektebinde bir ay tayyare stajı yapmak usulü kabul edilmiştir. Lisan dersleri kaldırılmıştır.

Mektep 13 Teşrinievvel 1339 (M.1923)'da Eski Harbiye Nezareti binasında tedrisata başlamıştır (Şimdi İstanbul Üniversitesi).

Bu programa göre yapılan öğretimde uygulamaya önem verilerek basitten zora doğru bir sistem takip edilmektedir. Öğretmen ile öğrenci arasında karşılıklı konuşma yolları açık bırakılır, öğrenci düşünce ve kanaatlerini açıkça söyleyerek derse katkıda bulunurdu. Öğretmenin vereceği görevlerde, herhangi bir kitap veya nottan aynen çıkartılmak suretiyle cevaplandırılması tercih edilmemektedir. Öğretmenler uzun anlatımdan kaçınarak öğrencilere kaynak tavsiye etmekte ve aktif metod uygulanmaktadır.

Yetkili personele konferanslar verdirilerek, Fabrikalar, Atış Okulları, Talimgâhlar, Deniz Üsleri, Harp Gemileri ve Müzeler ziyaret edilirdi. Öğrenciler, Talim, Tatbikat, Manevra, Seyahat ve Kurslara katılırlar, muhtelif Kıtalarda Staja çıkılarak Taktik ve Kurmay Gezilerine iştirak ederlerdi. Bu şekilde yetişen subayların, gelecekteki gelişmelere daha kolay uyum göstermeleri sağlanır, öğrencilerin motosiklet, otomobil kullanmaları, hava gözetleyiciliği ve yolculuğuna alıştırmaları gibi hususlara önem verilmektedir²⁰⁶. Tayyare Mektebinde bir ay tayyare stajı bu amaçla konmuştur.

1923 Yılında yayınlanan bu talimatname ile Akademiye giriş imtihanlarına başvuru şartları belirlenmiş, bazı yeni kurallar konmuştur.

²⁰⁵ Cumhuriyet Döneminin başındaki ilk talimat olduğu için eklenen talimat EK-3 tedir.

²⁰⁶ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991.s.34.

Birinci Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı dolayısıyla okul kapalı olduğundan ve genç subayların bir kısmı yüzbaşılığa terfi etmiş bulduklarından yüzbaşılardan da mektebe kabulü ihtiyacı doğdu ve kabul edilen bu usul halen devam etmektedir.

1924 imtihanlarının Ankara ve Kolordu Merkezlerinde yapılmasına karar verilmiş, subayların kıt'a hizmetlerinde en az bir yılını Anadolu'da geçirmiş olmaları şartı konmuştur. Teğmen ve Kıdemsiz Yüzbaşı rütbesinde olanlar imtihana girmek için müracaat ederek, sicillerinin Askeri Müfettişliklerce onaylanmış olması gerekirdi.

İstiklâl Harbinden sonra 27 Eylül 1339 (M.1923) Erkânıharbiye Mektebi giriş imtihanları talimatı da sınav sisteminin görülebilmesi için EK-4 olarak yazılmıştır. Bu talimat sınavla ilgili bütün ayrıntıları ortaya koymaktadır. Ek içerisinde sınav zamanı, yapılışı, sınava dahil olan konular ve girecek olanlar ifade edilmiştir.

8 Ekim 1925 Tarihli 1 numaralı öğretim emri ile 6 Haziran 1923 Tarihli Harp Akademisi Talimatında tecrübelerle göre bazı değişiklikler yapılmıştır²⁰⁷. Bu dönemde yapılan değişiklikler ve dersler incelenmiştir.1925 yılı ders programı tezin akışı içerisinde derslerin görülebilmesi için ek EK-5 olarak yazılmıştır.

Bu program daha önceki programlarla karşılaştırıldığında, taktik arazi tatbikatlarına ve tatbiki öğretime ağırlık verildiği görülmektedir. Bu dönemde pratik eğitime önem verilerek, yalnız askeri eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Hava Taktiği dersi, Akademi ders programına bu dönemde ilave edilmiştir. Böylece askeri alanda bir yenileşme olan havacılık dersi, Türk Silahlı Kuvvetlerine ilk olarak bu dönemde girmiştir.

Tabiye dersi özellikle kıtalarda sadece bölük seviyesine kadar taktik planlama konusunda görev alan ve eğitim yapan subayların askerî bilgi bakımından geleceğe hazırlanmaları imkânını sağlamaktadır.

Diğer derslerden daha çok önem arz eden bu dersten maksat, ordumuzun ve yabancı orduların tabiye kurallarını iyi bir şekilde öğretmektir.

²⁰⁷ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.34.

Birinci sınıfta Ordu Teşkilatı, Tabiye Kuralları, Yeni Talimnameler, Sefer Nizamnameleri, Atış Talimnamelerinin harpte kıt'a sevk ve idaresine ait olan bölümleri, Avrupa Ordularının muharebe şekillerinin değerlendirilmesi, Ordudaki Yürüyüş, Muharebe, Konaklama Kuralları tatbiki olarak öğretilir²⁰⁸.

İkinci sınıfta, Piyade ve Süvari Fırkası (Tümen) üçüncü sınıfta Kolordu Sahra Ordusu ağır topçusunun bir Kolorduya tahsisi konuları işlenirdi. Erkânıharbiye Vezaifi ve Seyahati “Kurmaya Görevleri ve Gezileri” dersleri ve uygulamaları, akademik eğitimde esas hedeflenen konuların öğretim ve eğitiminin yapıldığı derslerdir.

Üçüncü sınıfta haftada üç saatten ibaret olan *Kurmaya Görevleri* dersinde, subaylara barış ve sefer hizmetleri öğretilir. Kısa bir değerlendirme ile Kurmaylığın başlangıçtan itibaren olan tarihi anlatılır. Diğer devletlerdeki Kurmay teşkilatı ile çeşitli şubelerdeki Karargâh Kurmay hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü bu dersin konusudur. Ayrıca Sonbahar Manevralarının tertip ve hazırlanışı, harpte menzil ve levazım hizmetlerinin nasıl yürütüleceği incelenmektedir.

Son sınıfta yapılan Kurmay Gezisinde, subayların bilgisi, komuta etme yeteneği, derece ve dayanıklılığı ortaya çıkarılır. Bu gezilerde basit arazi meseleleri hazırlanarak, öğrencilere çözdürülür. Üç yıl süresince öğretilen konuların pratiğe dönüştürülmesi dersin asıl amacıdır²⁰⁹.

Harp akademilerinde imtihan kâğıtlarının incelenerek öğrencilerin değerlendirilmesi usulleri akademik eğitimin önemli hususlarından birisidir. Öğrencilerin bilgi ve başarısını takdir etmek için sözlü ve yazılı imtihanlar her öğrenim yılı sonuna doğru bir program dahilinde yapılmaktadır. Üçüncü sınıf öğrencileri, kış mevsiminde verilen meselelere dayanarak Harp Tarihi ve Kale Muharebeleri vazifelerini yapmaya mecburdur. Bu vazifeleri evlerinde hazırlayıp yılsonuna kadar teslim ederler. Üçüncü sınıfta görülen Muharebat-ı Bahriye ve Taksim-i Arazi derslerinde imtihan yoktur. Taktik ve Erkan-ı Harbiye

²⁰⁸ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.35.

²⁰⁹ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.36.

vazifelerindeki “Kurmay Görevleri” başarıları Kurmay Gezisi sırasında değerlendirilmektedir²¹⁰.

İmtihan soruları, öğrencilerin fikir ve yeteneklerini ortaya çıkaracak bir şekilde düzenlenir, imtihan evrakları incelendikten sonra Akademi Müdürlüğüne veriliyordu. Bu evraklar öğrencilerin derecelerini gösterir, diplomaya yazılacak not ortalamaları imtihan evraklarından çıkarılıyordu. İmtihan evraklarının incelenmesi hakiki kıymetine göre yapılarak, içerdiği bilgi subayların vermiş oldukları kararların önemine göre dikkate alınıyordu. Evrakın şekli, üslubu, ifadenin düzgünlüğü, tanımların açık ve kesin olması, krokilerin doğru okunaklı ve temiz olmasına da çok önem verilmektedir²¹¹. Bu dönemde emirlerin ve krokilerin açık bir şekilde yazılması ordunun sevk ve idaresi açısından önemli idi. Ölçme ve değerlendirme açısından da öğrenci subayların yazılı ve şekil ifadelerinin net olması önemlidir.

Bu hususta aranan nizam ve intizam bir şekil disiplini olarak değerlendirilmemelidir. Yapılan planların çok sayıda ve uzak mesafelerdeki birlik ve karargâhlara dağıtıldığı dikkate alındığında yüz yüze görüşme imkânı olmadan alan kişiler tarafından talimatı veren komutanın istediği tarzda görevin yerine getirilmesi için çok açık şekilde anlaşılması gereklidir. Bu husus hayati bir önem arz etmektedir.

Yeni yönetmelikte 1919' da yayınlanan yönetmeliğe göre değerlendirme usullerinde değişiklikler yapılmıştır. Öğrenci subayların bir dersten sınıf geçmek için en az kaç not alacakları, öğretmen teklifi ile Öğretmenler Kurulu tarafından kabul edilerek ilan ediliyordu. Subayların öğrenim yılı içinde aldıkları notların toplamına göre ortalamaları çıkarılarak, kıymetlendirilmeleri yapılmaktadır²¹².

Notların Kıymeti; 10: Mükemmel, 9: Aliyül Ala “Çok iyi”, 8: Ala “İyi”, 7: Karib-i Ala “İyiye Yakın”, 6: Kâfi “Yeterli”, 5. Vasat “Orta”.

Bir subayın stajını yapabilmesi için ders ortalamasının 7 ve daha yukarı olması gerekmektedir. Başarı notunun 7 olarak kabul edilmesi eğitimde yüksek bir başarının arandığını ortaya koymaktadır.

²¹⁰ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.37.

²¹¹ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.37.

²¹² *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.38.

Bu dönemde Harp Akademisine giriş sınavlarına girecek olan subayların durumlarını gösteren durum belgeleri ve amirlerin kanaatlerini belirttikleri belgeler örnek olarak incelenmiştir.

Ertesi sene giriş imtihanları talimatında da bazı değişiklikler yapıldı. Kurtuluş Savaşına katılmayan subaylardan çalıştırılması uygun kararı alanların da mektebe kabulüne karar verildi. Harbiye’de ikmali tahsilde bulunan zabıtlerin kabulünden sarfı nazar edildi. Bu tarihten itibaren her sene Erkânıharbiye-i Umumiyece giriş sınavları talimatı yayınlandığı görülmektedir.

1923 yılında mektebin müdür ve öğretmenlerinin listesi incelenmiştir. Burada öğretmenler listesinden sadece bu dönemde kısa bir süre okulda yabancı öğretmen kalmadığı görülmektedir. Bu değişikliğin sebepleri ve sonuçları ayrıca değerlendirilmelidir. Kurtuluş Savaşı ve Birinci Dünya Harbi nedeniyle özellikle Almanya’dan öğretmen miktarı azalmıştır.

Okuldaki ders programında 1925 (R.1341) senesinde yine bazı değişiklikler yapıldı. Almanya'dan öğretmenler getirilmiş ve öğretimin başlıca iki grup halinde yapılmasına mevzi ve kale harbi dersinin genel taktik dersi içinde okutulmasına karar verilmiştir. 3’üncü sene tahsili yalnız Taktik ve Kurmay Görevleri ve mevzi ve kale harbi derslerine ayrılmıştır. Tatbikata daha fazla yer verildiği görülmektedir.

B. CUMHURİYETTEN SONRA YENİ SİSTEMLERLE UYUM DÖNEMİ

1. 1927-1945 Arası Dönem

Her ne kadar Cumhuriyet ilan edilse de Osmanlı’dan kalan kurumların bir süre daha devam ettiği görülmektedir. Bu dönem yeni devlet yapısına uygun ve ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak sistemlerin oluşturulmaya başlandığı bir aşamadır. Birinci dünya savaşı ve Kurtuluş Savaşında tespit edilen ihtiyaca ve tecrübeye dayanarak yeni sistemleri geliştirmeye başlanmıştır. Kurmay Subay ihtiyacı yanında tedarik konusunda uzman personelin yetişmesi için Yüksek Levazım Mektebi ve eksik kadrolara Komutan olacak personeli eğitmek için Büyük Kumanda Kursu açılmıştır. Bu kısımda meydana gelen değişiklikleri belirtmek üzere dönemdeki talimatlar aşağıda verilecektir.

1927 yılında Harp Akademisi (Erkan-ı Harbiye Mektebi)'nin ismi Harp Akademisi Müdürlüğü olmuş ve sonradan Müdürlük unvanı Komutanlık olarak (Harp Akademisi Komutanlığı) değiştirildiği görülmektedir. Yeni çıkan talimat bu isimle çıkmıştır.

Harp Akademisi sınıfları arasındaki Piyade, Süvari, Topçu kıt'alarındaki staj 2,5 ile 3,5 ay olmuş ve üçüncü sınıfın sonunda Eskişehir' de Hava Kuvvetlerinde bir aylık staj kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

15 Ocak 1927 tarihinde ilk kez İstanbul-Yıldız'da Yüksek Levazım Okulu, Harp Akademisi Komutanlığına bağlı olarak öğretime açılmıştır. Bu okul emrinde ayrıca Levazım Üstsubay Kursu ve Levazım Okulu açılmıştır. Çeşitli sınıf generali ve üst rütbeli subaylara mahsus Yüksek Komuta Kursu da açılarak Harp Akademisi Komutanlığına bağlanmıştır.²¹³

27 Mart 1927 tarihinde Askeri Akademiler Talimatı yayınlanarak, Akademinin yeni idare ve eğitim sistemi uygulamaya konmuştur. Bu bağlantılardan dolayı okula Askeri Akademiler Komutanlığı adı verilmiştir. 1928 yılında tekrar Harp Akademisi Komutanlığı adını almıştır.

1927 yılında yürürlüğe giren Harp Akademisi Talimatının, 1928 yılında bazı değişikliklerden sonra 1929'da Latin harfleriyle ilk baskısı yapıldığı görülmektedir. Bunun tadil edilmiş şekli olan ve 1929 tarihinde yeni harflerle basılan en son talimat EK-6 olarak yazılmıştır²¹⁴. Ancak bu talimattaki bazı hususlar üzerinde ayrıca buraya alarak durulması gerekmektedir. Bu talimata göre;

Harp Akademisinin Kurulmasında Maksat ve Gaye:

Harp Akademisi, Orduya küçük, orta ve büyük- sevk ve idare esaslarına vakıf, Kurmay hizmetlerine, yüksek komuta makamlarına geçmeye elverişli, anlayışlı, soğukkanlı, yüksek seviyeli, fikren ve bedenen her iklimde, her yerde ve en zor şartlar altında düzenli iş yapmaya kudretli ve çalışkan subay yetiştirmekten mesuldür. Akademinin amacı, öğrencilere doğru, muntazam ve devamlı çalışma programını uygulayarak, açık fikirli yetişmelerini sağlamaktır.

²¹³ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s. 39.

²¹⁴ İşkora, Aynı eser, s. 104-105.

a. Giriş imtihanları

Bu dönemde giriş imtihanları talimata göre aşağıdaki derslerden yapılmaktadır:

Yazılı olarak yapılan imtihanda;

Takviye edilmiş Alay Meselesi (Alay Muharebe Grubu),

Sınıfların Tabiyesine ait sorular,

Harp Silah ve Araçları,

Sahra Tahkimatı,

Tarih “Türkiye tarihinden bir döneme ait değerlendirme”,

Coğrafya “Türkiye ve komşu devletlerin hudut ve arazisine ait inceleme”,

Topografya ve Kroki,

Yabancı Dil (Fransızca, Almanca, İngilizce)

İmtihanlar Kolordu Merkezlerinde, Ankara' da Ordu Müfettişliğinde, İstanbul'da Harp Akademisi Komutanlığında oluşturulan merkezlerde yapılır.

Harp Akademisine kabul edilen subaylara, Akademi tahsilinden önce yaptırılacak stajdan maksat, subayların kendi sınıflarından başka diğer bir sınıfın talim, terbiye, teşkilat ve silahlarını tanıyarak Akademi eğitimini aksatmaksızın takip etmesini sağlamaktır. Daha sonraki dönemlerde ise bu stajlar kıtalar yerine sınıf okullarında yapılmaya başlanmış ve hemen hemen tamamını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Çünkü kurmay subaylar ve komutanlar bütün sınıflar ile ilgili yeterli seviyede bilgi sahibi olmalıdır. Bu tezin başlangıcından beri verilen bilgiler dikkate alındığında ordu yönetimi ve liderlik için bilgi üstünlüğünün sağlanması dikkatle vurgulanmaya çalışılmıştır. Daha önce bu eğitimin Enderun'da yönetici olacak kişilerle birlikte şehzadelere de verildiği ve hatta onların en iyi eğitimi alma imkânına sahip olduklarını görmüştük.

Harp Akademisi Komutanlığı ile Topçu ve Piyade Müfettişliklerinin koordineli olarak hazırladığı staj programlarında, binicilik yeteneklerinin geliştirilmesine önem verilir.

Akademiye kabul edilen Topçu subayları, en yakın Piyade Kıtalarında ve diğer sınıf subayları Topçu Kıtalarında, 15 Nisan–15 Ekim tarihleri arasında altı ay staj görürler. Subayların hangi kıtalarda staj göreceği Milli Savunma Bakanlığınca belirlenerek ilan edilir. Stajlar esnasında subaylar bölük ve bataryalara komuta ederek asıl sınıf kıtalarıyla irtibatlarını sürdürürler.

Mecburi ve geçerli mazeretlerinden dolayı stajlara katılmayan veya üçte ikisini takip edemeyen subay, o yıl Akademiye giremez. Bu subaylar başka sebeplerden hakkını kaybetmediği takdirde gelecek yıl stajını tamamlayarak Akademiye kabul edilir.

Kıtada staj gören subaylar hakkında Kıta Komutanı tarafından subayın durumu hakkında bir evrak doldurulur ve bu evraklar tasdik edilerek Kolordu Komutanlıklarınca Genelkurmay Başkanlığına, buradan da Harp Akademisine gönderilir.

Harp Akademisi Komutanlığı bu evrakları inceleyerek, staj gören subaylar hakkındaki düşüncesini Genelkurmay Başkanlığına bildirir.

Stajını tamamlayan subayların kıtalarla ilişkileri kesilerek Ekim' de Harp Akademisinde bulunmak üzere izin verilir.

b. Harp Akademisi Dersleri:

Harp Akademisi Komutanlığı, her eğitim yılının başlamasından önce hangi konularda konferans verileceğini, dersane ve dışarıda ne gibi çalışmalar yapılacağını, plan tatbikatları ve Harp Oyunları, ziyaret ve gezilere ne kadar süre tahsis edileceğini ve bunların hangi eğitim ayında olacağını tespit ederek onay için Genelkurmay Başkanlığına gönderir.

Harp Akademileri talimatına göre dersler iki grup altında toplanmıştır, İlk grupta Tabiye dersleri yer almaktadır. Bu dersler;

Sınıf Tabiyesi, Piyade Silahları ve Piyade Tabiyesi,

Süvari Silahları ve Süvari Tabiyesi,

Topçu Silahları ve Topçu Tabiyesi,

Muhabere Vasıtaları ve Hava Tabiyesi,

İstihkâm, Tahkimat, Lağım Harbi, Tahrip,
Gaz ve Sis Tabiyesi derslerinden oluşmaktadır.

Tabiye dersleri yürürlükte olan resmi talimnamelere göre okutulmakta olup amacı, öğrencilere üç yıl boyunca yeterli bilgiler vererek, orta ve yüksek, sevk ve idare esaslarını öğretmektir. Gelişmiş yabancı ülke ordularının harp teknikleri incelenerek, ordumuzdaki uygulamalar ile mukayese edilir. Muhtemel düşman ordularının imkân ve kabiliyetleri hakkında yeterli bilgi verilir.

İkinci grupta Erkan-ı Harbiye Vazifeleri “Kurmay Görevleri” dersleri yer almaktadır. Bu dersler;

Harbe Barışta Hazırlık,
Seferberlik “Siyasi, Milli ve İktisadi”,
Her türlü Kurmay Görevleri, Menzil Teşkilatı ve Hizmetleri,
Levazım, İaşe ve İdare Usulleri,
Cephe Gerisinin Müdafaası, (Geri Bölge Savunması)
İstihbarat, Casusluk, Düşman Casuslarına Karşı Koyma, (İ.K.K.)
Propaganda, Düşmanı Yıpratma, Ordu Maneviyatını Yükseltme, (Moral)
Matbaa, Şifrecilik, Fen ve Sanatı,
Düşman Şifrelerini Çözmek, (Kripto)
Harp Tarihi,
Ordu Teşkilatı,
Harp Silah ve Vasıtaları,
Deniz Harp Tarihi ve Deniz Tabiyesi,
Harita Çizimi ve Fotoğrafçılık,
İstatistikî ve İktisadi Coğrafya,

Siyasi Tarih,
Devletler Hukuku,
Türk İdare Usulleri ve Kanunları “Konferans”,
İktisad “Konferans”,
Komutanlık Felsefesi (Liderlik)

Bu derslerin amacı Kurmay hizmetinin barışta ve seferdeki vazifelerini göstermek, öğretmek ve bu hususta kendilerine yeterli bilgiyi vermektir. Ordumuzun Kurmay Hizmet ve Teşkilatı ile yabancı orduların Kurmay Hizmet ve Teşkilatı ve Tarihi incelenir. Bu dersler mümkün olduğu kadar araştırmaya yönelik yaptırılarak gerektiği kadar konferans, teorik ve pratik bilgi verilmeye çalışılır.

Yine buradaki dersler dikkate alındığında kurmay subayların, harbin planlanması ve icrasında ülkenin bütün kaynaklarını ve gücünü milli hedefler doğrultusunda kullanabilmesi için yeterli bilgiyle teçhiz edilmeleri amaçlanmaktadır.

Burada verilen bir ders dolayısı ile bir konuya temas etmek gerekmektedir. Bu ders Cephe Gerisinin Müdafası (Geri Bölge Savunması) dersidir. Bugünkü harplerde ve güvenlik düşüncelerinde de önemli bir yer tutan bu konu içerisinde geri bölgede bulunabilecek düşmana taraftar grupların kontrol altına alınması ve geri bölgede güvenliğin sağlanması bulunmaktadır. Tarihte askerî mülahazalarla milli müdafa maksadıyla yapılan harekâtın emniyeti için geri bölgede kontrol tedbirleri alınmak ihtiyacı duyulmuştur. Dünyada buna bugün değişik isimler verilmekte ve çok büyük kaynaklar ayrılmaktadır. ABD’deki barış zamanında bile uygulanan ülke güvenliği (homeland security) tedbirleri bu yaklaşımın bir tezahürüdür. Her ülke gerekli tedbirleri almaktadır. Bunun içerisinde ülkedeki muhtemel tehdit unsurlarının kontrol edilmesi ve bir bölgede belirli bir süre iskân edilmesi yer almaktadır. Osmanlı’da Birinci Dünya Savaşı esnasında bu tedbirleri askerî emniyet mülahazaları ile her türlü zorluğuna ve aşırı maliyetine rağmen uygulamıştır. 27 Mayıs 1915 tarihinde “Vakt-i Seferde İcraat-ı Hükümete karşı gelenler için cihet-i askeriyece ittihaz olunacak tedbir hakkında kanun” kabul edilerek yürürlüğe konmuştur. Bu seviyede bir zorluğu Osmanlı

üzerine yıkan düşman planlayıcıları bir ölçüde başarılı olmuşlar ve Osmanlı'nın kaynaklarını amaç dışında kullandırtmışlardır.

ABD'nin eski başkanlarından Ronald Reagan'ın hukuk danışmanı Bruce Fein, New York Baruch Koleji Öğrenci Birliği ve Türk Amerikan Dernekleri Federasyonunun (TADF) davetiyle üniversitede "Osmanlı İmparatorluğunda Azınlıklar" konulu bir konferans verdi ve ağırlıklı olarak Ermeni soykırımını iddialarıyla ilgili konuşmuştur.

Özellikle Ermenilerin Osmanlı yönetiminde yüksek makamlarda görev yaptıklarını hatırlatan Fein, Ermenilerin, 19. yüzyıldan itibaren gücünü kaybetmeye başlayan Osmanlılara karşı bağımsızlık yolunda ayaklandıklarını ve Ermeni terör çetelerinin Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya ve Fransa ile işbirliği yaparak Osmanlı ordusuna karşı savaştıklarını, pek çok Müslüman Osmanlı'yı öldürdüğünü anlattı²¹⁵.

Yeni belgelerden anlaşıldığı üzere, asrın en planlı yer değiştirme hareketi olan Ermenilerin iskân sahalarına nakilleri, büyük bir disiplin içerisinde gerçekleştirilmiştir. Gerçekten de, çeşitli yollardan sevk edilen Ermenilerin ayrıldıkları ve vardıkları yerlerdeki sayıları devamlı şekilde kontrol edilmiş, Ermenilerin belli bir yerde yoğun olarak bulunmaları sakıncalı bulunarak, ayrı kasaba ve köylere yerleştirilmeleri planlanmıştır²¹⁶.

Ayrıca bu uygulamalar Osmanlı tarafından yapılsa da o dönemde Osmanlı Genelkurmayı'nda planlamacıların Alman Heyeti ile çalıştıklarını da bir bilgi olarak sunmak istiyorum. Her olayı o dönemde içinde bulunulan tüm şartları göz önüne alarak değerlendirmek gereklidir.

²¹⁵http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=230433 28 Mart 2007 11:17 Aynı yerde Fein, "Ermeniler'in yaptığı Osmanlı'ya ihanetti ve bu durumda Osmanlı yönetimi askeri açıdan hassas olan bölgelerdeki Ermenileri bölgeden çıkartmak istedi" diye konuştu. Fein bu sırada bazı talihsiz olayların yaşandığını, ancak bunlara "soykırım" demenin mümkün olmadığını söyledi.

Fein, 1948 BM Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'de soykırım tanımının yapıldığını ve o tanıma göre Osmanlıların Ermenileri din, ırk, etnik ayrımcılık gibi nedenlere dayanarak yok etmek gibi bir amaçlarının hiçbir zaman olmadığını görüldüğünü söyledi. Fein, Ermenilerin en yoğun yaşadığı İstanbul'dan hiçbir Ermeni'nin ayrılmasının istenmediğini belirterek konuşmasına şöyle devam etti:"Osmanlı'nın böyle bir amacı olsa Ermenilere kötü davranıp onları gaz odalarına gönderen SS subaylarını idam eder miydi? Örneğin siz Hitler'in Yahudilere kötü davranıp onları gaz odalarına gönderen SS subaylarını idam ettirmesini hayal edebilir misiniz? Ya da Hitler'in Berlin'de yaşayan Yahudiler'e dokunmayıp onları toplama kampına göndermemesini düşünebilir misiniz?"

²¹⁶ Yusuf HALAÇOĞLU , *Ermeni Tehciri*, Babıalı Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2006. s.94.

c. Bu dönemde Eğitim Süresi:

Harp Akademisine gelen öğrenci subaylar üç yıllık bir eğitime tabi tutulurlar.

Birinci sınıf öğrencileri Harp Akademisine hazırlayan bir nitelik taşımaktadır.

İkinci sınıfta öğretim Ekim-Ağustos ayları arasında devam eder. Ayrıca Temmuz ayında iki haftalık Kurmay Gezisi de bu eğitime dahildir. Ağustos ayında öğrenciler izine gönderilir. Eylül ayında kıt'a stajına giderek Ekim başında tekrar okula dönerler.

Üçüncü sınıfta da Ekim-Ağustos arası yine aynı program çerçevesinde eğitim sürdürülerek Ağustos ayında Harp Gemilerinde deniz stajından sonra Eylül ayında izine ayrılırlar. Ekim ayında manevralara iştirak ederler. Kasım-Nisan ayları arasında mensup oldukları kıt'a sınıflarında stajdan sonra 1 Mayıs'tan itibaren Genelkurmay Başkanlığında, karargâh stajına tabi tutulurlar.

Harp Akademileri Talimatı incelendiğinde öğrenciler aldıkları notlara göre değerlendirilir ve öğretmenler kurulu tarafından haklarında aşağıdaki gibi karar alınmaktadır.

Harp Akademisi Birinci Yıl Sonunda Harp Akademisi eğitimini takip edebilir/edemez, **İkinci Yıl Sonunda** Harp Akademisi eğitimini tamamlamaya layıktır/layık değildir, **Üçüncü Yıl Sonunda** ise;

1. Kurmay stajına birinci derece layıktır.
2. Kurmay stajına ikinci derece layıktır.
3. Kurmay yardımcı görevlerine elverişlidir.
4. Diploma verilmez.

Yüksek Levazım Okulu Birinci Yıl Sonunda Yüksek Levazım Okulu eğitimini takip edebilir/edemez, **İkinci Yıl Sonunda** ise;

1. Yüksek Levazım görevlerine elverişlidir.
2. Yüksek Levazım görevlerine elverişli değildir.

Harp Akademisi 1'inci ve 2'nci eğitim yıllarını, Yüksek Levazım Okulunun ilk yılını birinci derecede bitirenler sınıf geçerler, ikinci derecedekiler Milli Savunma Bakanlığı

Personel İşleri Dairesi emrine verilirler. Yalnız 1 ve 2'nci derecedekiler, Levazım Okulundan diploma alamayanlar, isterlerse kendi sınıflarında istihdam edilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında Askeri Akademik Eğitim için seçim ve değerlendirmenin ne kadar hassasiyetle yapıldığını ve yükümlülüklerin ağırlığını görmekteyiz. Başlangıcından beri ölçme ve değerlendirmeyi hassasiyetle yapan akademiler eğitimin kalitesinin düşmesine müsaade etmemiştir.

Fransa'da Kurmay subay yetiştirilmesine Quartier Maitre olarak lojistik ihtiyaçları karşılamak üzere başlanmıştır. Yüksek Levazım Okulu Lojistik Kurmay görevlerinin yerine getirilmesi için subay yetiştirilmesi ve Kurmay Subayların lojistik yüklerinin hafifletilmesi için oluşturulmuştur. Bugünlerde yeniden gündeme gelen 'Kaynak Yönetimi' yaklaşımının harbin ve hazırlığının ekonomik boyutunun doğru yürütülmesi için gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kıt olan kaynaklar söz konusu olunca kaynak yönetimi daha öne çıkmaktadır. Bunun yanında Askeri Yöneticilerin yaptıkları harcamalardan sorumlu olması nedeniyle bunun iyi eğitilmiş kişilerce yapılması planlanmıştır. Yani harbin maliyeti önemlidir.

Okul ve kurs müdüriyetleri, öğrencilere çok önemli ve geçerli mazeretlere dayanarak azami 24 saat izin verebilirler. Bir ders yılı boyunca, geçerli bir mazeret için 13 gün kadar izin verme yetkisi Akademi Komutanına ait olup daha fazla izin için Akademi Komutanının olur görüşü ile Genelkurmay Başkanlığına başvurulur.

Hastalık veya herhangi bir sebeple eğitim yılının veya kurs süresinin üçte birinde bulunmayanlar, 1'inci ve 2'nci sınıf Kurmay Gezilerine katılamayanların sınıf geçmesine, durumlarına bakılarak Öğretmenler Kurulu karar verir.

Meşru mazeretleri sebebiyle son yılın Kurmay Gezisine katılamayacak olanlar gelecek yılın Kurmay Gezisine katılırlar.

Eğitim esnasında şeref ve haysiyete dokunan suçlardan dolayı 15 günden daha fazla hapis cezasına çarptırılanlar, eğitim yılı sonunda Harp Akademisi ve Yüksek Levazım Okulundan ilişkisi kesilenler bir daha Akademiye kabul olunmazlar.

Okulun 1927 senesindeki komutan ve öğretmenleri ile 1930 senesindeki komutan ve öğretmenleri, Meşrutiyetten sonra mektep tarafından verilen şahadetname suretleriyle sınıf geçerken yapılan tebligat suretleri kaynaklardan incelenmiştir.

Bu tebliğnameler subaylar stajda iken buldukları kıt'alara gönderilirdi. İmtihanda muvaffak olamayanlara da kısaca Harbiye Nezareti emrine verildikleri tebliğ olunurdu. Bir müddet sonra imtihanlarda kazanılan derecelerin tebliği usulü kaldırıldı²¹⁷. İşkora'nın belirttiğine göre bundan maksat iyi derecede muvaffak olanları ihmale sevk etmemek ve az numara alanları da üzerek tahsillerine halel getirmemektir. Meşrutiyetten önce de R.1322 (M.1906)'den itibaren namzet sınıflarının imtihan numaraları son sınıfta tebliğ edilmiştir.

ç. Şimdiki Deniz Harp Akademisinin Kurulması

Erkan-ı Harbiye Umumiye Reisi Mareşal Fevzi ÇAKMAK, Deniz Kuvvetlerinin barış ve seferde eğitimi, sevk ve idaresi için yüksek kültürlü subayları yetiştirmek maksadıyla ve ileride aynı çatı altında, aynı milli hedeflere ulaşmak üzere işbirliği yapacak Kurmay subayların birbirlerini okul sıralarından itibaren tanımaları, Kuvvetlerin birbirlerinin imkân ve kabiliyetlerini öğrenmesi gayesi ile Kara Kuvvetleri Komutanlığında olduğu gibi, Deniz Kuvvetleri Komutanlığında da Kurmay subay yetiştirilmesinin gerekli olduğuna inanmış ve bu konuda icraata geçmiştir²¹⁸.

Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi ÇAKMAK' ın Deniz Harp Akademisinin faaliyete geçmesini istemesi üzerine, 1929 yılında Deniz Harp Akademisinin kuruluş çalışmaları başlamıştır.

Deniz Harp Akademisi müstakil olarak ilk defa 2 Kasım 1930 tarihinde (Deniz Harp Akademisi Müdürlüğü) adı altında öğretime başlamıştır.

1930 yılında eğitim-öğretime başlayan Deniz Harp Akademisi ilk mezunlarını 1933 yılında vermiştir. Deniz Harp Akademisinin ilk mezun verdiği 1933 yılından 1950 yılına kadar her yıl 3 ile 7 arasında subay mezun olduğu görülmektedir. Daha sonra ise bu sayı artmış ve 25 olmuştur.

²¹⁷ Son dönemde yeniden tebliğ edilmeye başlanmıştır. Burada görüldüğü gibi aynı konulara farklı yaklaşımlar olabilmektedir.

²¹⁸ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.47 ve 172.

Deniz Harp Akademisinde eğitim, muhtelif evrelerden geçerek bugünkü durumuna ulaşmıştır. Bu dönemler içinde Alman, İngiliz ve Amerikan eğitim-öğretim metotları uygulamaya konulmuştur. Halen uygulanan sistem Amerikan metodu olmakla birlikte kendi ihtiyaçlarımıza göre düzenlenmiş şekliyle uygulanmaktadır.

Deniz Harp Akademisinde Deniz Kuvvetlerinden seçilmiş subaylara, Deniz Kuvvetlerinin her kademesindeki Komutanlık ve bu Komutanlıkların her kademesindeki karargâhlarda görev yapabilecek kurmay subaylar olarak yetiştirmek, milli güvenlik açısından, milli ve milletlerarası politik, ekonomik ve sosyo-kültürel sorunlar ile çağın geçerli askeri stratejik kavramları hakkında genel bilgiler verilir.

d. Hava Harp Akademisinin Kurulması

Hava Kuvvetlerimizin güçlenmesi ve teşkilatının genişlemesi dolayısıyla ve gittikçe önem kazanan bu sınıfın Kurmay subay ve bunun tabi neticesi olarak Akademi tahsili görmüş komutanları kendi bünyesi içinde yetiştirmek ihtiyacı ortaya çıktığından 1937 yılında Hava Harp Akademisi açıldı.

Hava silahının etkinliğini 1911 yılında takdir eden Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet adamları, teknolojileri olmasa da alım güçlerini seferber ederek, havacılıkta ileri, Fransa, İngiltere ve Almanya 'dan uçak satın alma ve uçuş ekiplerini eğitime emrini vermişlerdir. Böylece havacılık Osmanlı topraklarına girmiştir. Henüz müstakil teşkilat yapısına kavuşamaması ve süvari ruhunun hâkimiyetine rağmen Türk Havacılığı Balkan, Çanakkale ve Kurtuluş savaşlarında önemli görevler icra etmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra müstakil teşkilatına kavuşan Türk Havacılığı bir süre daha mevcut askeri eğitim ruhuyla yürütülmüştür. Zira kurulduğundan beri Hava Kuvvetleri'nin komutan ve Kurmay subay ihtiyacı Kara Harp Akademisinden karşılanmaya çalışılmıştır. Fakat dünyada havacılık nazariyesi, tekniği, taktiği ve stratejisinin gelişmesi, kaynaktan havacı kurmay subaylara olan ihtiyacı çoktan vurgulamaya başlamıştır. Bu ihtiyacı duyan Türk Silahlı Kuvvetleri Hava Kurmay subayı yetiştirecek bir eğitim-öğretim kurumunun teşkiline karar vermiştir.

e. Harp Akademilerindeki Gelişmeler ve Alman, İngiliz ve Amerikan Eğitim Sistemleri

Yukarıda görüldüğü gibi teknolojik gelişmeler bu yeni teknolojiyi kullanacak personelin yetiştirilme ihtiyacı ortaya çıkarmasıyla birlikte, bu teknolojinin harbin hedeflerini ele geçirmek üzere uygun şekilde kullanılması ve bu unsurların sevk ve idaresi için Komuta ve Kurmay heyetine ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Daha önceki anlatımlarda öncelikle lojistik ihtiyaçlar için kurmay subayların yetiştirilmesinin düşünüldüğü belirtilmişti. Yine gelişen teknoloji ile topçu sınıfına, Deniz Kuvvetlerine ayrı kurmay ihtiyacı doğmuş, hava araçlarının gelişmesi ve artması ile de Hava Kuvvetlerine Kurmay subay ihtiyacı ortaya çıkmış ve karşılanmaya başlanmıştır. 1950 yılına kadar her yıl 4–8 subay yetiştirilmiş daha sonra bu rakam 20–30 olmuştur²¹⁹.

1938 yılında Genelkurmay Başkanlığı Eğitim Dairesinin emirleriyle yayınlanmış bulunan Harp Akademisi Talimatına (D-38) göre, öğretimin gayesi, okutulan dersler ve süreleri, öğretim metodu, öğretim süresi ve seviyesine ilişkin bilgiler EK-7’dir.

Burada dikkat çeken dersler arasında Türkçe, Türklük ve Türkçülük diye konferansların bulunmasıdır. Güncel konuların tamamının eğitim kapsamına alındığı görülmektedir. Yaklaşan ikinci dünya savaşı öncesinde Batı’nın Ortadoğu’yu şekillendirme gayretleri sonucu bu bölgedeki gelişmelere karşı hazırlıklı olmak ihtiyacı ile bu dersin konduğu değerlendirilmektedir.

1 Eylül 1939 tarihinde, Avrupa’da İkinci Dünya Savaşının fiilen başlaması üzerine, 1880 yılından beri kademeli bir şekilde Almanya’dan getirtilen öğretim üyelerinin son kafesi de aynı yıl memleketlerine dönmüşlerdir.

1939 yılında yapılan Harp Akademileri giriş imtihanında İkinci Dünya Savaşı nedeniyle ileride meydana gelebilecek Kurmay Subay ihtiyacını karşılayabilmek düşüncesiyle, o yıla kadar görülmemiş sayıda yalnız Kara Harp Akademisi için 68 öğrenci subay kabul edilmiştir. Daha sonra da buna yakın bir sayı genel olarak muhafaza edilmiştir.

²¹⁹ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.48 ve 201.

Devam etmekte olan İkinci Dünya Savaşında, Genelkurmay Başkanlığının seyrekleştirme planı gereğince bütün Askeri Okulların İç Anadolu'ya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Genelkurmay Başkanlığının 13 Mart 1941 tarihli emri ile okulların, emirde açıklanan bölgelere intikalleri için hazırlıklara başlamaları bildirilmiştir. Harp Akademileri için Ankara'da Anıtkabir yakınında bulunan Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayına ait iki sayılı kışla ayrılmıştır. (Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve Hastanesi'nin bulunduğu bina)

1942 yılından itibaren A.B.D. Silahlı Kuvvetlerinin başarılı savaşlar vermeleri; başlangıçta İngiltere'nin silah, araç ve gereç bakımından Türkiye'ye yardım elini uzatması üzerine, Kuvvet Harp Akademilerine²²⁰, İngiliz ve Amerikalı uzman subaylar getirilmiştir.

Genel Taktik ve Strateji ile Kurmay Görevleri dersleri Türk öğretmenler, Tank, Zırhlı Birlikler, Tanksavar ve Uçaksavar Taktiği öğretmenleri ise İngiliz ve Amerikalı idiler. 1939–1948 yılları arasında Alman Öğretim Metotları ve Savaş Doktrinlerine ilaveten Amerikan ve İngiliz savaş tecrübelerine dayanan prensiplerin de öğretilmesine çalışılmıştır.

Alman Öğretim Metodunun Gayesi:

Öğrenci subayları, en güç iklim, hava ve harp şartlarında müstakil karar verebilecek komutan olarak yetiştirmektir. Alman öğretim metotları Amerikalılar kadar çeşitli değildi.

Alman öğretim metotlarının uygulandığı yıllarda Amerikan usullerindeki gibi ön notlar, taktik meseleler, diğer görevler ve boş krokiler önceden basılı olarak verilmediğinden öğrencilere geniş ölçüde zaman kaybettiriyor, düşünce ve sonraki safhalar için yeteri kadar zaman bırakmıyordu.

Kurmay hizmetleri, Amerikan Ordusundaki Lojistik Faktörler gibi ince hesaplara dayandırılmıyordu. Alman öğretim metotlarında Komutan zihnen devamlı olarak durum tartışması yapar ve lüzum görürse Kurmaylarının düşünce ve tekliflerini alır, kararı kendisi verirdi. Bütün sorumluluk Komutana aitti.

²²⁰ Deniz kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri için Kurmay Subay yetiştirmek üzere Harp Akademileri ayrıca kurulmuş olduğundan Kara, Deniz ve Hava Harp Akademileri Kuvvet Harp Akademileri olarak adlandırılmaktadır.

Kurmay subaylar Komutanın yürütme ve kovuşturma elemanları idi. Daha az kuvvetle üstün kuvvetlere karşı koymak, basit ve noksan kuruluş ve kuvvetlerle modern silah ve araçlara sahip kuvvetlerle karşılaşmak, teşebbüsü (İnisiyatif) daima elde bulundurmamak, başlıca göz önünde tutulan prensiplerindendi. Durum üstünlüğünü ele geçirmek ve sürat önemli idi²²¹.

İngiliz Öğretim Metotlarının Ana Hatları:

İngiliz savaş usullerinde, en başta tutulan husus daima öncelikle kendini emniyete almak ve gerekli hazırlıklardan sonra harekete geçmek esastı. Bu şekil ordumuz için şimdiye kadar alışılmamış bir usul idi²²². Bu usul diğer siyasi yaklaşımların da etkisiyle fazla etkin olmamış ve uzun süre kullanılmamıştır. Ancak İngiltere’de akademi eğitimi alanlar olmuştur.

Amerikan Öğretim Metodu ve Savaş Doktrinleri:

Komutan, aldığı görevi ya da ana fikrini karargâhına bildirirdi. Karargâh subayları, Kurmay Başkanının nezaretinde kendilerini ilgilendiren hususlarda durum muhakemelerini yapar ve bir karara varırlar. Bu karar Komutana arz edilir. Komutan ya aynen kabul eder ya da kendi görüşlerine göre bazı değişiklikler yapılmasını emrederek kabul ederdi.

Komutanlar ilerisi için yeni kararlara hazırlayıcı brifinglerin de tertip edilmesini emredebilirlerdi. Amerikan çalışma metotlarında, Komutanları bol düşünceye sevk edici bir zaman ayrılabilir. Amerikan çalışma metotlarında, Komutanları bol düşünceye sevk edici bir zaman ayrılabilir.

Amerikan savaş doktrinlerinin başlıcası, her bakımdan üstünlük sağlanmadıkça harekâta başlamamasıdır. İntikal ve taarruzda günlük ve ara hedefleri, Alman Metotlarına nazaran daha kısa mesafelerde seçilirdi. Planlama işleri diğer ülkelere göre daha ayrıntılıdır²²³.

Eski dönemlerdeki Türk harp usulü ise “Tam bir hazırlık, düşmandan önce harekete geçmek, düşmana doğru yürüyerek ona saldırı ile kuşatmayı tamamlamak ve yok etmektir.” şeklinde özetlenmiştir.²²⁴

²²¹ *Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler*, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969, s.18; Bkz. *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 49.

²²² *Aynı eser*, s.19

²²³ *Aynı yer*.

²²⁴ Küçük, *Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Erkan-ı Harbiye Nezareti*, s.16.

Bu harp usulü ile Amerikan savaş doktrini arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. İşte Türk milletinin parlak dönemlerinde yüksek ve kendi öz malı olan harp usulünün ana hatları bunlar idi. Bu harp sanatının değişmez esasları, gerektiği gibi irdelenmeli ve günümüzde de sonsuza kadar yaşatılmalıdır.

2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası (1945) Dönem

8 Mayıs 1945 de Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sona ermiş bulunuyordu. Bu savaş sırasında Amerikalıların başarıları ve etkisi ile Harp Akademileri öğretim sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır.

Genelkurmay Başkanlığının 23 Temmuz 1945 tarihli emirleriyle Harp Akademileri Talimatı (D-38) yayımlanmıştır. Öğretimin gayesi okutulan dersler ve süreleri, öğretim metodu ile öğretim süresi ve seviyesine ilişkin bilgiler EK-9' dendir²²⁵.

Kaynaklar incelendiğinde 1946 yılında Genelkurmay Başkanlığınca Harp Akademilerinin, Silahlı Kuvvetlerin müşterek öğretimi için daha elverişli görülen İstanbul'a ve 1941 yılında boşalttığı Yıldız Sarayındaki eski yerine taşınması planlanmıştır. 13 Kasım 1946 tarihinde, Yıldız da yeni öğretim yılı açıldığı görülmektedir.

Genelkurmay Başkanlığının 1945 tarihli (D-38) Harp Akademileri Talimatına göre, öğretimin gayesi EK-6'da verilen 1929 basımlı Harp Akademileri Talimatında olduğu gibidir. Okutulan dersler ve süreleri, 1938 basımlı Harp Akademileri talimatında olduğu gibidir. Öğretim metodu 6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri talimatına göre devam etmektedir.

a. Harp Akademilerinde Amerikan Modelinin Denenmesi

1947 yılından itibaren Harp Akademilerine öğretmen yetiştirilmek üzere Amerika Birleşik Devletlerine subaylar gönderilmiştir.

1948 yılından itibaren tamamıyla Amerikan Öğretim Metot ve Savaş Doktrinleri kabul edilmiştir. Bu maksatla İkinci Dünya Savaşı tecrübesi görmüş Amerikalı uzman subaylar,

²²⁵ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.50.

Kuvvet Harp Akademilerine getirilmişlerdir. 1953' de öğretmenlerin ve 1963 yılında da ABD müşavir gruplarının görevlerine son verilmiştir²²⁶.

1948–1949 öğretim yılından itibaren Kuvvet Harp Akademileri birinci sınıfında bulunan öğrencilerden başlamak üzere İkinci Dünya Savaşından alınan derslere göre ihtisaslaşmaya geniş ölçüde yer verilmiştir. Harekât Kurmayı ve İkmal Kurmayı yetiştirilmeye başlanmışsa da iki yıllık bir denemeden sonra bu usulden vazgeçilmiştir.

1949 yılı Mart ayından itibaren Akademiye **“HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI”** adı verilmiştir. Kara Harp Akademisi teşkilatı, ayrı bir kadro olarak kurulmuştur²²⁷.

1948–1949 öğretim yılında, Yüksek Levazım Okulu 22 Ağustos 1949' da son mezunlarını vermiştir. Bu öğretim yılında ikinci sınıfa geçmiş olanlar da İkmal Kurmayı yetişmek üzere Kara Harp Akademisi ikinci sınıf öğretimine katılmışlardır.

1949–1950 öğretim yılından başlanarak, Kuvvet Harp Akademileri Öğrenimi, Amerika'daki Command and General Staff College' de olduğu gibi, aralarında en az iki yıl süre bulunmak üzere, üç yıldan iki yıla indirilmiştir²²⁸. Bu öğretim yılında Kuvvet Harp Akademilerinden üç yıllık öğrenimini bitirenler normal olarak mezun olmuşlardır.

Daha önce alınmış bulunan bir karar ile Kuvvet Harp Akademileri eğitim süresi iki yıla indirildiğinden ders programlarına gereken ilaveler yapılmak suretiyle, ikinci sınıfı bitirenler de Kurmay Adayı unvanı ve iki yıl öğrenim kıdemi verilerek mezun olmuşlardır. Bu öğretim yılında, Kuvvet Harp Akademilerinin aralıklı olarak iki yıla indirilmesi de kararlaştırılmış olduğundan birinci sınıfı başarı ile bitirmiş olan subaylar da, iki yıl sonra yapılacak imtihanda başarı sağladıkları takdirde ikinci sınıfı okumak üzere Kurmay Yardımcısı unvanı ve bir yılda öğrenim kıdemi verilerek, kıt'a ve karargâhlara gönderilmişlerdir²²⁹. 1950 yılından önce ve sonra Kurmay kademelerinin verilmesi de değişmektedir.

²²⁶ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s.50.

²²⁷ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s. 51.

²²⁸ Genelkurmay Başkanlığının 2 Eylül 1948 tarihli emri ile indirilmiştir.

²²⁹ Aynı yer.

Bu süre harp akademilerinde verilmek istenen liderlik eğitimi için yeterli bir süre değildir. Akademik eğitim için yeterli süre verilmediği takdirde bilgi üstünlüğünü sağlamak mümkün değildir. Çünkü Harp Akademileri sadece askeri konuların eğitiminin yapıldığı bir süreç değildir. Birçok konuda özveri ile çalışmayı ve bazı disiplinleri kazandırma süreci olduğundan ABD sisteminden farklılıklar arz etmektedir. Bu dönemde ABD’de Cumhurbaşkanları veya Başkanlar asker kökenli akademik eğitim almış kişiler değilken Türkiye’de Cumhurbaşkanları askeri akademik eğitim almış olanlardı. Ordu yönetici kademesinin ülke yönetiminde önemli bir ağırlığı vardır. Bu dönemde hala genel eğitim düzeyi düşüktür.

1949–1950 ve 1950–1951 öğretim yıllarında Komuta Kursu açılmıştır. Süresi 9 ay olan kurslara, Alman öğretim metotlarına göre yetişmiş Kurmay Üstsubaylar getirilerek Kuvvet Harp Akademileri birinci sınıfları ile aynı öğretime tabi tutulmuşlar, Amerikan savaş doktrinleri ve metotları öğretilmiştir. Bu kursa katılanlar öğleden sonraları ferdi etüt için serbest bırakılmışlardır.

1952–1953 öğretim yılında açılan kurslara ise Doktrin Kursu adı verilmiştir. Bu kurslara katılanlar ayrı dersanelerde okumuşlardır. Bu kursların süresi altı aya indirilmiştir.

Amerika Birleşik Devletlerine 1969 yılına kadar Kurmay subaylar gönderilmiştir. Bu arada bir kısım Kurmay subaylarda Fransız, Alman, Kanada, Pakistan ve İran Harp Akademilerine gönderilmişlerdir. Yabancı akademilerden Türk Kurmay subaylar mezun olmuştur²³⁰. Bu dönemdeki talimatta; “*Amerika, Kanada, İngiltere ve Fransa; Kumanda Kolej ve Okulları Harp Akademilerimizin birinci sene tahsiline denktir. Bu kolej ve okulları bitirenler; Harp Akademileri birinci sene gezilerine katılırlar. Gezide alacakları notlar bunların kategori durumunu tayin eder*” ifadesi bulunmaktadır.

²³⁰ Bu subayların sayısı toplam 369 dur. Bkz. *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.134. Bu listede Japonya’da bir kurmay subay yetiştiği verilmiş ancak İran ile ilgili bilgi yoktur. İşkora, *Aynı eser*, ekinde verilen Harp Akademileri mezun listesi incelendiğinde aynı dönemde Afgan ve Çin subaylarının bizim akademimizden mezun olduğu görülmektedir.

b. Harp Akademilerinde Özgün Türk Modeline Geçiş

20 Ocak 1953 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı tarafından, Harp Akademilerindeki öğretim süresi dönemleri, idari hizmetleri ve öğretmen mevzuatında uygulanacak prensip emirleri yayınlanmıştır. Bu Talimat EK-9'da verilmiştir. Bu talimatların incelenmesinden o dönem okuldaki uygulamalar çok iyi bir şekilde anlaşılmaktadır. Tezimizde bu talimatlardaki farklılıklar sebep sonuç ilişkisi içerisinde ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

1952 – 1953 öğretim yılına kadar Kuvvet Harp Akademilerinden 4 sınıf birer yıl okuyarak çıkmıştır. 1953–1954 öğretim yılından başlayarak, Kuvvet Harp Akademilerinde ikinci sınıflar açılmıştır. İkinci sınıflara daha önce bir yıl okumuş ve yapılan imtihanlarda başarı sağlayanlar alınmaya başlanmıştır. Birkaç yıl sonra ise ikinci sınıflara imtihansız olarak Kurmay yardımcıları alınmaya başlanmıştır.

Özgün Türk modeline geçildikten sonra artık bazı küçük değişiklikler olmakla giriş bölümünde belirttiğimiz Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan Kuvvet Harp Akademileri'nde öğrenci subaylara kazandırılacak nitelikler²³¹ ve bu nitelikleri kazandırmak için koşulları oluşturmaya çalışılmıştır.

1954 – 1955 öğretim yılından itibaren, Kuvvet Harp Akademileri aralıksız iki sınıflı ve her sınıf ikişer dönemli olarak öğrenime başlamıştır. Çünkü Kuvvet Harp Akademilerinin bir yıllık öğrenimini bitirenler kıt'a ve karargâhlarda başarı gösteremiyorlardı. Milli Savunma Bakanlığının ve Genelkurmay Başkanlığının 18 Eylül 1954 tarihli kararında halen kıt'a ve karargâhlarda bulunan, fakat ikinci sınıfa alınmaları için müsabaka imtihanlarını kazanamayan 197 subayın 65'şer kişilik gruplar halinde imtihansız ve normal öğrenciler ile birlikte okumaları emredilmiştir. 1954–1955 öğretim yılında Kuvvet Harp Akademilerinden mezun olanlar ilk ve son defa Kurmay stajına tabii tutulmadan, Kurmay unvanı verilerek ve Kurmay işaretleri takarak mezun olmuşlardır.

Ankara Etimesgut' da, Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak 18 Ekim 1954 tarihinden bu yana öğretime açılmış bulunan, Hava-Kara-Deniz İşbirliği Kursu Komutanlığı, Genelkurmay Başkanlığının 27 Nisan 1959 tarihli emirleri ile İstanbul'da Hava Harp

²³¹ http://www.harpak.tsk.mil.tr/sol_menu/OGR_SB_KAZ_NIT.htm 12.04.2007

Akademisi bünyesinde ve ilk olarak 89'ncü dönemi teşkil etmek üzere 4 Ocak 1960 tarihinden itibaren 15'er günlük süre ile öğretime başlamıştır²³².

27 Mayıs 1960 tarihinde mezun olan 102'nci dönem öğrencilerinden, Harp Akademisi şeref yıllıklarında sondan 75 – 82 (7 subay) numaralı subaylar, Harp Akademileri öğrenimini dinleyici sıfatı ile takip ettiklerinden Kurmaylıklarının onaylandığı anlaşılmaktadır.

Genelkurmay Başkanlığının 3 Haziran 1961 tarihli emirleri ile Harp Akademileri Komutanlığı Kuruluşuna, Kurslar Komutanlığı dahil edilmiştir.

1 Haziran 1966 tarihinde Araştırma ve Geliştirme Kurulu, Harp Akademileri Komutanlığı Karargâhının bir bölümü olarak faaliyete geçmiştir.

Silahlı Kuvvetlerimizde eğitim ve öğretimin müşterek bir yapıya kavuşturulması amacı ile Yüksek Komuta Kursları ve Akademik eğitimin Harp Akademileri bünyesi altında toplanmasına çalışılıyordu. Bu amaca yönelik olarak eğitim binalarının tek bir yerleşkede toplanması şart idi. Çağın gereklerine uygun, modern binaları içeren, halen eğitimin sürdürüldüğü İstanbul-Ayazağa bölgesindeki Harp Akademileri Sitesinin temeli 12 Mart 1969 günü atılmıştır.

1950–1971 yılları arasında Harp Akademileri mezunu olan Kurmay Subaylara 4 yıllık Kurmay kıdemleri verilmekte idi. Aralıklı ve aralıksız iki yıl olan Kuvvet Harp Akademilerinin birinci sınıfını başarı ile bitiren Kurmay yardımcılara bir yıl, ikinci sınıfı başarı ile bitiren ve Kurmay adayı olanlara bir yıl, kıt'a ve karargâh Kurmay Hizmetlerinde çalışarak, Kurmaylıkları onananlara bir yıl kıdem veriliyordu.

Genelkurmay Başkanlığının vereceği kontenjana göre Kuvvet Komutanlıklarınca seçilerek Silahlı Kuvvetler Akademisine gönderilen kursiyer Kurmay subaylara Komutanlıkça verilecek tez konularını başarı ile yazanlara bir yıl Tez Kıdemi verilmiştir.

29 Temmuz 1968' de yayımlanan emirle Harp Akademilerinde uygulanacak öğretim metotları yeniden belirlenmiştir.

²³² *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.52. Bu kurs halen devam etmektedir.

Bu eğitim ve öğretim metodu Silahlı Kuvvetlerden seçilmiş subayları, mensup oldukları kuvvetler içindeki her çeşit karargâhlarda ehliyetle vazife yapacak Kurmay subaylar yetiştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kuvvet Harp Akademilerinde, öğretim planlanırken, genel kültür dersleri ile diğer hazırlayıcı ve destekleyici konuların okutulması ve lisan derslerinin öğretim yılına dağıtılması göz önünde bulunduruluyordu.

Eğitim ve öğretimde uygulanacak meselelerin sayısı asgariye indirilerek, muhtelif konularla ilgili hususlar, ana meseleler içinde özel durumlar hazırlanarak gösteriliyordu. Ayrıca, okutulan diğer derslerin daha faydalı bir şekilde öğretilmesi için, Kuvvet Harp Akademileri arasında yapılan koordinasyon daha da geliştirilmiştir.

1968–1969 Eğitim-Öğretim yılında Kara Harp Akademisi I'nci sınıfında, Komando ve Zırhlı Süvari (Keşif Alayı) Tugaylarının teşkilat ve kullanma prensiplerinin bir mesele içerisinde incelenmesi, II'nci sınıfta Nükleer, Biyolojik ve Kimya Harbinin taktik sahada öğretilmesini sağlayacak ayrı ayrı meselelerin tertiplenmesi, Komutanlık ve Liderlik konularının öğretilmesi esas alınmıştır. Buna dayanarak anlatım dersleri (Harp Tarihi) süreleri azaltılarak tatbiki öğrenime önem verilmiştir²³³.

Daha önce de bahsedildiği gibi bu dönemde Alman Goltz Paşa'nın 'Milleti Müsellaha' ismiyle Osmanlıcaya tercüme edilen kitabının liderlik ile ilgili bölümünün Mart 1970' te Harp Akademileri Komutanlığı tarafından yeniden yayımlanarak derslerde okutulduğu görülmektedir.

1960'larda yaşanan Küba krizi ve Nükleer Silahlar alanındaki gelişmeler dikkate alındığında bu dönemden sonra yeni dersler arasında bu konuların öğretilmesini de ihtiyacın karşılanması olarak değerlendirmek gereklidir.

Bu dönemde Kuvvet Harp Akademileri 10' ar aylık birer devre 1400 saat olan öğrenim süresince, Hukuk, Siyasi Tarih, Yabancı Dil, Amfibi Harekât, Hava İndirme Harekâtı, Ekonomi derslerini müşterek olarak görmüşlerdir.

²³³ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 54.

Bu dönemde Harp Akademilerinde eğitim gören Orgeneral İlker Başbuğ Ercan Çitlioğlu tarafından kaleme alınan kitapta²³⁴ “71 yılında Harp Akademileri...Tabii imtihanla girdik. 71 yılında Akademi imtihanını kazanarak Muhafız Alayından ayrıldık. Akademiye ilk hakkımızda, ilk imtihanda kazananlardan biriydik. 71 yılında önce kurslara devam ettik, sonra Harp Akademilerinde eğitime başladık. Tabii Akademi bambaşka bir şey..... 71 yılında başladığımız Akademi eğitimi 73'te mezuniyetle bitti....73'te Harp Akademilerini bitirdikten sonra o zaman staj değil de görev başı eğitimi gibi Genelkurmay'a gönderiliyor mezun olan tüm subaylar, bir de Kuvvet Karargahına.... Ben de mezun olduktan sonra Genelkurmay başkanlığına gönderildim....Normal olarak bir yıl kalmamız lazım Genelkurmayda ama beni bırakmadılar. İkinci senede kaldık orada.” diyerek bu dönemde Genelkurmay veya Kuvvet karargâhında bir yıl süreyle görev başı eğitim yapıldığını anlatmaktadır. Bu uygulama daha sonra kaldırılmıştır. Ancak, kurmay subayların üst komutanlar tarafından tanınması için faydalı olduğu değerlendirilmektedir.

c. Milli Güvenlik Akademisinin Kurulması

1 Eylül 1952 tarihinde, bugünkü Milli Güvenlik Akademisi ilk kez “Mili Savunma Akademisi” adı ile kurulmuştur²³⁵. Öğretime açılmasındaki bazı zorluklar yüzünden 2 Aralık 1952 tarihinde öğretime başlamıştır. Öğretim süresi 10 ay (1400 saat) tespit edilmiş olduğu halde, gecikmeden dolayı 31 Temmuz 1953 tarihine kadar 8 ay (1100 saat) üzerinden öğretim yapabilmıştır.

Milli Güvenlik Akademisi Devlet ve Silahlı Kuvvetlerin yüksek kademelerinde görev almaları beklenen sivil ve asker müdaviplere topyekûn savaş esasları, milli ve yabancı güçlerin milli stratejimize tesirleri, sivil ve askeri sektörün devlet çapında yüksek seviyede planlama usulleri, hükümet organları ile sektör arasında milli güvenlikle ilgili koordinasyon ve işbirliği hakkında yeterli bilgi vermek ve milli politikamızın esaslarını öğretmek amacı ile kurulmuştur²³⁶. Bu akademi her yıl 15 kadar sivil ve asker personel mezun olmaktadır.

²³⁴ Ercan Çitlioğlu,, Başbuğ, Org. İlker Başbuğ ile Tarih ve Gelecek, Destek Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 34.

²³⁵ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 51.

²³⁶ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.221.

1 Eylül 1953 tarihinde başlayan ikinci dönemden itibaren, Milli Savunma Akademisi normal olarak 10'ar ay (1400 saat) süre ile öğretime devam etmiştir. 7 Ağustos 1964 tarihinde itibaren Milli Savunma Akademisi “Milli Güvenlik Akademisi” adını almış ve süresi 6 aya indirilmiş, 1969 yılına kadar da bir öğretim yılında, bir dönem olarak öğretime devam etmiştir

Milli Güvenlik Akademisi’nde bulunan sivil ve asker personel ‘müdavim’ olarak isimlendirilmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Milli Güvenlik Akademisi müdavimlerine kazandırılacak nitelikleri görürsek eğitim seviyesini anlayabiliriz. Bu nitelikler;

- Atatürk İlke ve İnkılâplarını çağın şartlarına göre yorumlayabilmeli, Atatürkçü düşünce sistemini yaşam tarzı hâline getirerek yayma gayreti içinde olmalı ve evrensel boyutlarını dost ve müttefikleri ile paylaşabilmelidir.

- Devletin, milli siyaseti ve ana sorunları hakkında yeterli bilgiye sahip olmalı, problem teşkil eden konular hakkında mantıklı çözümler üretebilmelidir.

- Millî güvenlik konusundaki kavramları bilmelidir.

- Ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlar hakkında üst seviyede bilgi sahibi olmalı, dünya olaylarının dünü, bugünü ve yarını arasında ilişkiler kurabilmeli ve yorum yapabilmelidir.

- Uluslar arası olayların millî menfaatlerimiz ile ilişkilerini değerlendirerek, ülke yararına olabilecek hareket tarzlarını tespit edebilmeli ve bunu savunabilmelidir.

- Kriz Yönetimi, Risk yönetimi, Savaş Dışı Harekât ve Harp/Harekât Hukuku konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

- Stratejik sevide düşünebilecek, bilgiyi bulup değerlendirebilecek ve karar verebilecek yeteneği gelişmiş olmalıdır.

- Bakanlıkların olağanüstü hal ve savaş hazırlık plânlarını hazırlayabilecek yeterli bilgi, teknik ve usullere sahip olmalıdır.

- Millî güç unsurları ile bunların milli güvenliğe etkilerini bilmelidir.

Buradan anlaşılacağı gibi üst düzey devlet görevlilerinin hem kurumlarının bilgilerini paylaştığı ve ortak çalışma ortamının sağlandığı bir eğitim süreci izlenmektedir.

ç. Silahlı Kuvvetler Akademisinin Kurulması

14 Ekim 1954 tarihinde, Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığının emri ile bugünkü Silahlı Kuvvetler Akademisi “Müşterek Harp Akademisi” adı ile 10 ay (1388 saat) süre ile ilk defa olarak öğretime açılmıştır²³⁷.

Kuvvet Akademilerinden ikinci seneyi bitirerek kurmay subay olanlar 1–2 yıl aradan sonra Müşterek Harp Akademisine gönderilerek bu Akademi öğretimine tabi tutulmuşlardır. Bu akademiye girmek için Kurmay subaylar arasında herhangi bir müsabaka sınavı açılmamış, Genelkurmay Başkanlığınca verilen kontenjana göre Kuvvet Komutanlıklarınca seçilen Binbaşı-Albay rütbelerindeki Kurmay subaylar kursa gönderilmiştir.

Genelkurmay Başkanlığının 29 Eylül 1956 tarihli baş emri ile yayınlanan Harp Akademileri Talimatına göre öğretim metodu ve seviyesi belirlenmiştir. 1956 basımlı bu Talimat düzeltmelerle 1969 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.1956 yılında bugünkü Silahlı Kuvvetler Akademisinin adı, Harp Akademileri Komutanlığının emri ile “Yüksek Komuta Akademisi” olarak değiştirilmiştir.

6 Ekim 1958 tarihinde, Genelkurmay Başkanlığının 18 Haziran 1958 tarihli emirleri ile, Silahlı Kuvvetlerden henüz kıt'a görevlerine çıkmamış muharip ve yardımcı sınıf albaylar için Özel Komuta Kursu açılmıştır. Bu kurs dörder ay süre ile dört kez tekrarlanmıştır.

15 Şubat 1962 tarihinde Kurslar Komutanlığı, “Hava-Deniz-Kara İşbirliği Kursu” “Özel Komuta Kursu”, “Karargâh Subay Kursu” ve “Nükleer Silah Kursu” emrinde olarak çalışmalarına başlamıştır.

15 Nisan–15 Temmuz 1962 tarihleri arasında, Silahlı Kuvvetler Akademisi öğrenimlerini görmemiş 195 Kurmay subayın, dersane ve kolaylık tesislerinin yetersizliği ve subayların çalışmakta oldukları görev yerlerinden ayrı kalmaları sakıncalı görüldüğünden üç ay süreli Mektupla Öğretim usulü ilk ve son olarak uygulanmıştır.

²³⁷ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 237.

7 Ağustos 1964 tarihinde Harp Akademileri Komutanlığının emri ile Yüksek Komuta Akademisi “Silahlı Kuvvetler Akademisi” adını almıştır. 1 Ekim 1964’te başlayan eğitim süresi 9 ay’ a indirilmiştir. Bu süre 31 Temmuz 1966’ya kadar devam etmiştir²³⁸.

Bu dönemde müdavimlere verilen eğitim ve öğretimin, stratejik düzeydeki birlik ve karargâhlar ile milli ve NATO müşterek askeri karargâh ve organizasyonlar seviyesinde yaptırılması hedef alınmış bu hedefe ulaşmak için de, TSK’ne mensup kurmay subaylara; müşterek ve birleşik karargâh ve birlikler seviyesinde, planlama, yönlendirme ve kontrol teknikleri ile bu karargâh ve birliklerin faaliyetlerini yönetecek bilgi ve becerileri kazandırmak; koordinasyon ve işbirliği ruhunu pekiştirmek amacı ile öğretim verilmiştir.

Bu akademi başlangıcından itibaren tüm Kuvvetlerden Kurmay subaylara eğitim verdiği için mezun sayısı her dönem değişmekle beraber her yıl ortalama 120–150 subay olmaktadır.

Harp Akademisinin ilk yıllarında alınan eğitim seviyesi nedeniyle mezunlarının devlet kademelerinde yer almaya başlamaları ile başlayan süreç devam etmiş ve her dönemde askeri konular yanında devlet yönetimi için gerekli bütün bilgilerin verilmesi esas alınmıştır. Genelkurmay Başkanlığı tarafından Silahlı Kuvvetler Akademisinin müdavimlerine kazandırılacak nitelikler²³⁹ incelendiğinde; Ülke ekonomisi ve kaynakları ile Milli Askeri Stratejik Konsept ve Türk Silahlı Kuvvetleri Strateji Hedef Planı hakkında yeterli bilgiye sahip olmak ve dünya olaylarının dünü-bugünü yarını arasında ilişkiler kurabilmek ve yorum yapabilmek niteliğinin kazandırılmasının hedeflendiği görülmektedir. Aşağıda verilen bu nitelikler Kurmay subayların bilgi üstünlüğü için önemli hedeflerdir.

- Temel nitelik;

Kara, Deniz ve Hava Harp Akademilerinde kazanılan nitelikler geliştirilmelidir.

- TSK’nin harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

²³⁸ Milli Güvenlik ve Silahlı Kuvvetler Akademisi hakkında ayrıntılı bilgi için, *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s.221-237’e bakınız.

²³⁹ http://www.harpak.tsk.mil.tr/sol_menu/OGR_SB_KAZ_NIT.htm 12.04.2007.

Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarının görev ve fonksiyonları örtüşen seviyede karargâh subaylığı yeteneğine ulaşmalı, bugün ve gelecekte bu karargâhların ihtiyaç duyacakları bilgi alanlarında yetişmiş olmalıdır. Bu seviyede direktif ve veçhe hazırlayabilmelidir.

- Müşterek harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Zaferi müşterek harekâta gören ve müşterek harekâtın başarısı için, kuvvetler arası koordinasyon ve iş birliğini sağlayacak düzeyde, kuvvetlerin kullanılma usulleri hakkında uygulama seviyesinde bilgi sahibi olmalıdır.

Millî Askerî Stratejik Konsept, TSK Stratejik Hedef Plânı hakkında bilgi sahibi olmalı ve Plânlama Programlama ve Bütçeleme Sisteminin nasıl işlediğini bilmelidir.

Her türlü birleşik/müşterek dokümanlara görüş bildirecek ve bu dokümanları hazırlayabilecek bilgi birikimine sahip olmalı ve değişen tehdit ortamına göre harp sanatına uygun strateji, konsept, doktrin, taktik ve teknikleri ortaya koyabilmelidir.

Müştereklik kültürünü özümsemiş, TSK'nde yürütülen her türlü faaliyette kuvvetler arası kavram ve anlayış farklılıkları azaltacak, koordinasyonu azamî seviyeye çıkartarak, asgarî maliyet ile azamî verim ve sinerji elde edecek plânlama ve uygulama yeteneğine sahip olmalıdır.

- Birleşik ve uluslar arası harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Uluslar arası güvenlik kurum ve kuruluşları hakkında uzmanlık seviyesinde bilgiye sahip olmalıdır.

NATO görevleri başta olmak üzere Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yer aldığı birleşik/uluslar arası görevlerde başarılı olabilecek bilgi ve yeteneğe sahip olmalıdır.

- Uluslar arası ilişkiler kapsamında kazandırılacak nitelikler;

Ülkemizin her alandaki millî menfaatlerine yönelik iç ve dış tehditler konusunda üst düzeyde bilgi sahibi olmalı, tehditle mücadele için hareket tarzları üretebilmek maksadıyla stratejik istihbarat ve tehdit değerlendirmesi yapabilmelidir.

Dünya olaylarının dünü, bugünü ve yarını arasında ilişki kurup Dünyada meydana gelen/gelecek olan siyasî, ekonomik, bölgesel çatışmalar ve komşularımızda olabilecek yeni etnik oluşumlara ve ülkemize yansımalarına hareket tarzları üretebilmelidir.

- Plânlama yeteneğinin geliştirilmesi maksadıyla kazandırılacak nitelikler;

Stratejik seviyede düşünerek, değerlendirerek kararlar verebilmelidir.

Bilgiyi araştırarak zamanında ulaşabilmeli, bilim ve teknolojiyi görevin başarı ile icrası için kullanabilmelidir.

TSK'nin vizyonu ve bu vizyona yönelik hedefleri çerçevesinde, Sürekli Gelişim Faaliyet Programı (SGFP) anlayışını etkin olarak uygulayabilmelidir.

Kurmay subayların geleceğin Komutanları olacağından hareketle, kaynak yönetimi konusunda üst seviyede bilgi sahibi olmalı, TSK'nin sahip olduğu kaynak ve yetenekleri daha etkin ve daha ekonomik olarak plânlayabilmelidir.

- Bireysel gelişime yönelik nitelikler;

Her türlü görevin icrasında tahayyül edebilme yetenekleri geliştirilmelidir.

Halkla ve basınla gerektiğinde doğru ve etkili iletişim kurabilmeli, her an etkili açıklamalar yapabilmelidir.

d. Komutanlık ve Karargah Subaylığı Kursu (KOMKARSU) Açılması

Askeri akademik eğitimle gelişmeler kapsamında; son dönemlerde bilgi ihtiyacının çok fazla artması ve ekip çalışmasının aksamadan yürütülmesi ihtiyacı nedeniyle karargâhlarda görev yapacak subayların kurmay subaylara benzer bir eğitim alması gerektiği anlaşılmıştır. Bu nedenle çok sayıda üst subayın karargâh görevlerine atanmadan KOMKARSU eğitimi alması düşünülmüş ve 2000 yılından itibaren Kuvvet Harp Akademileri bünyesinde 5 aylık kurslar planlanmıştır. Bu kurslar her yıl kurmay subay sayısından fazla üst subay eğitim görmektedir. Genelkurmay Başkanlığı'nın bu kurslarda subaylara kazandırılacak nitelikler aşağıdadır²⁴⁰.

²⁴⁰ http://www.harpak.tsk.mil.tr/sol_menu/OGR_SB_KAZ_NIT.htm 12.04.2007.

- Temel nitelik;

Atatürk İlke ve İnkılâplarını çağın şartlarına göre yorumlayabilmeli, Atatürkçü düşünce sistemini yaşam tarzı hâline getirerek yayma gayreti içinde olmalı ve evrensel boyutlarını dost ve müttefikleri ile paylaşabilmelidir.

- Kuvvet Komutanlıklarının harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Mensubu olduğu kuvvetinin teşkilâtını, vizyonunu, görevini ve temel harekât konseptini bilmeli, birlik ve karargâhlarda komutanlık ve karargâh subaylığı yapabilmelidir.

Taktik ve operatif düzeyde, ana faaliyet sahaları olan personel, istihbarat, harekât, lojistik ve MEBS konularındaki temel konsept ve prensipleri bilmeli, bu alanlarda plânlama yapabilmelidir.

Karargâhlarda çalışma ve yazışma usulleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

- Müşterek harekât ihtiyacı olarak kazandırılacak nitelikler;

Müşterek harekât ve diğer kuvvetlerin genel kullanım konseptleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Müştereklik kültürünü özümsemiş, TSK'nde yürütülen her türlü faaliyette kuvvetler arası kavram ve anlayış farklılıklarını azaltacak, koordinasyonu azami seviyeye çıkartarak, asgari maliyet ile azami verim ve sinerji elde edecek düşünce yapısına sahip olmalıdır.

Doğal afetler plânı yapabilmelidir.

- Uluslar arası ilişkiler kapsamında kazandırılacak nitelikler;

Ülkemizin taraf olduğu uluslar arası kuruluşlar (güvenlik kuruluşları öncelikli) hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Ülkemizin her alandaki milli menfaatlerini her yönüyle özümsemiş olmalıdır.

- Plânlama yeteneğinin geliştirilmesi maksadıyla kazandırılacak nitelikler;

TSK'nin vizyonu ve bu vizyona yönelik hedefleri çerçevesinde, Sürekli Gelişim Faaliyet Programı (SGFP) anlayışını benimsemiş ve uygulama seviyesinde bilgiye sahip olmalıdır.

Gerekli bilgiyi araştırarak, zamanında ulaşabilmeli, problemleri önceden tahmin ederek zamanında önlem alabilmeli, problem çözme tekniklerini çok iyi bilmeli, mevcut ve karmaşık durumları süratle sistem yaklaşımı ile sorgulayarak muhakeme edebilmeli ve karar verebilmelidir.

- Komutanlık ve liderlik ile ilgili nitelikler;

Komutanlık, liderlik ve yöneticilik konularında yetişmiş ve her ortamda dayanışma ve iş birliği içinde olmalı, ekip çalışmasına önem vermelidir.

Tüm faaliyetlerde asgarî maliyet ile azamî verim elde edebilecek şekilde maliyet etkinlik analizi yapabilmelidir.

- Bireysel gelişime yönelik nitelikler;

Tahayyül edebilme yetenekleri geliştirilmelidir.

Yazılı ve sözlü iletişim becerisi yüksek, Türkçe imlâ ve dilbilgisi kurallarına hâkimiyeti tam olmalı, Türkçeyi doğru ve güzel kullanabilmelidir.

Kendini her yönden geliştirmek için kitap okumayı sevmeli ve okuma hayatının bir parçası hâline gelmelidir.

C. YAKIN DÖNEMDE HARP AKADEMİLERİ

1. Yakın Dönemde Akademilerin Teşkilatı

15 Ağustos 1971 tarihinde, 1467 sayılı Harp Akademileri Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla Harp Akademilerinin kuruluş ve görevleri, öğretim ve eğitim prensipleri, öğretim üyelerinin durumu belirtilerek, diğer konuların 6 ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi belirtilmiştir. 15 Ağustos 1971 tarihli 1467 sayılı Harp Akademileri Kanunu EK-11'da verilmiştir.

Harp Akademileri Komutanlığı emrindeki Akademi, Akademi Komutanlıklarının öğretim ve idari işlerini yönetmelik ve Genelkurmay Başkanlığının direktif ve prensiplerine göre sevk ve idare etmekten sorumludur²⁴¹.

²⁴¹ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 55.

Bu tarihte Harp Akademileri Komutanlığı Kuruluşunda;

- Akademiler Kurulu,
- Akademiler İnceleme ve Araştırma Kurulu,
- Harp Akademileri Komutanlığı Karargâhı,
- Kara Harp Akademisi Komutanlığı,
- Deniz Harp Akademisi Komutanlığı,
- Hava Harp Akademisi Komutanlığı, mevcut olup, bunların kuruluş ve kadroları Türk Silahlı Kuvvetleri kuruluş ve kadrolarında gösterildiği gibidir.

Akademik seviyede eğitim ve öğretim yapan diğer Komutanlıklar ihtiyaca göre Genelkurmay Başkanlığınca teşkil edilir.

Harp Akademileri Komutanlığının kuruluşunda Silahlı Kuvvetler Akademisi bulunmamaktadır. 1975 yılında tekrar açılmıştır. Milli Güvenlik Akademisi de daha sonra Harp Akademileri Komutanlığına bağlanmıştır.

2. Yakın Dönemde Öğretim Süreleri

Kuvvet Harp Akademileri öğretim ve eğitim süresi iki yıldır. Bu süre Genelkurmay Başkanlığınca artırılabilir. Savaş veya olağanüstü hallerde Genelkurmay Başkanlığınca Akademi eğitim ve öğretimine ara verilebilir veya öğretim süresi kısaltılabilir. Öğretime ara verilmesi halinde Akademilerde öğrenci bulunan veya aday sınavlarını kazanmış olanların bu hakları saklı kalır²⁴².

3 Ağustos 1972 tarihinde Harp Akademilerini (Çok İyi) ve (İyi) derecelerle bitiren Kuvvet Harp Akademilerine mensup öğrenciler (Son Kanuna Göre) Kurmay işaretlerini takmış oldukları halde, diplomalarını almaya başlamışlardır²⁴³.

Bu dönemde Harp Akademileri Yönetmeliğinin 52 nci maddesi (b) fıkrasına göre Üsteğmenliğin son ve Yüzbaşılığın ilk iki yıllarında bulunan subaylara giriş hakkı tanınmıştır.

²⁴² Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s. 58.

²⁴³ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s. 60.

Bu durum her yıl ancak üç devre subaylara giriş hakkı tanımakta olduğundan, giriş şartlarının iyi olmadığı görülmüştür.

Harp Akademilerinin önerisi üzerine, Genelkurmay Başkanlığının 19 Haziran 1975 tarihli emirleri ile aşağıdaki konular kabul edilmiştir²⁴⁴.

- Askeri akademik öğrenim, gerek seçim ve gerek öğretim bakımından geniş bir tabana dayandırılacaktır.

- Yaygın ve kademeli askeri akademik öğretim sistemi uygulanacaktır.

Kuvvet Harp Akademilerine Üsteğmen rütbesinde,

Silahlı Kuvvetler Akademisine Kurmay Kıdemli Binbaşı ve Kurmay Yarbay rütbelerinde,

- Milli Güvenlik Akademisine, Kurmay Albay ve Tuğgeneral (Tuğamiral) rütbelerinde,

- Özel Komuta ve Karargâh Hizmetleri Kursuna, Binbaşı ve Yarbay rütbelerinde öğrenci alınacaktır.

- Askeri akademik eğitim ve öğretime tabi tutulacak personel için fırsat ve doküman eşitliği sağlanan bir seçim esasına gidilecektir.

- Askeri akademik öğretim kademelerine, öğrenci seçimi ve değerlendirilmesi tespit edilen esaslara göre uygulanacaktır.

- Yeterli ve yetenekli öğretim üyesi sağlanacak ve yetiştirilecektir.

- Yeterli ve yetenekli öğretim yöneticisi sağlanacak ve yetiştirilecektir.

- Askeri akademik öğretim kendini yenileyecek ve geliştirecek bir sistem içerisinde teşkilatlandırılacak ve kadrolandırılacaktır.

- Mali imkânlar yeni sisteme ve yeni siteyi yürütecek bir seviyeye getirilecektir.

- Harp Akademileri, öğretim çalışmalarını canlı tutabilecek seviyede gereken makam ve kuruluşlarla ilişkilerini geliştirecektir.

²⁴⁴ *Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991*, s. 61.

Ağustos 1975'den itibaren Yüzbaşılık bekleme süresinin 9 yıla çıkarılması üzerine, subayların Harp Akademilerine girişte Yüzbaşı-Kıdemli Yüzbaşı rütbesinde bulunması kabul edilmiştir. O zaman yine 6 yıl içinde 4 kez sınava giriş hakkı tanınmıştır. En son yapılan değişikliklerle Kıdemli Üsteğmen ve Yüzbaşı rütbesinde 6 yıl içinde 6 kez sınava giriş hakkı verilmiştir.

Ç. SON DÖNEM EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Harp Akademilerinde öğretimin geliştirilmesi çabaları ile birlikte Müstereklik Kültürünü esas alarak Jeopolitik, Askeri Coğrafya, Harp Tarihi, Devletler Hukuku, Deniz Hukuku ve Ekonomi derslerinin birbirini tamamlayacak şekilde planlaması yapılmıştır. Ders konu ve kapsamı daha geniş bir şekilde ele alınmıştır. Çağın gerektirdiği teknolojik gelişmeler Akademilerde uygulanarak öğretim modern usullerle yürütülmüştür. Subayların muhakeme yeteneğini geliştirerek, genel kültürlerine etki edecek geziler tertiplenmiştir. Kavram ve Doktrin geliştirilmesine önem verilerek, Akademik öğretimin pozitif sonuçları somut verilere dayandırılmıştır.

Çağın gerektirdiği yeni gelişmelere intibak etmek zorunda olan Harp Akademileri'nin bu ihtiyaca cevap verebilecek nitelikteki yeni kanunlar kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu yenilikler tarihi gelişimin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Son dönemde öğrenci müdaviplere kazandırılacak nitelikler ulaşılan seviyeyi göstermek üzere bölüm içerisinde ortaya konulmuştur.

D. KURMAY SUBAY EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Osmanlı'nın son zamanlarında meydana gelen olaylar devleti yönetecek kişilerin eğitilmesine olan ihtiyacı tam olarak ortaya koymaktaydı. Kurumsal bir yapının oluşması ve süreklilik kazanması çok önemliydi. Daha önce esas olarak Padişah ve çevresi ile sınırlı kalan ve Enderun ile devşirme sistemine dayanan yapı bozulmuştu. Harp Okulunun kurulması ve Harp Akademisi sınıflarının eklenmesi ile başlayan kurumsal akademik eğitim kurmay subayların artmasına ve devletin yönetiminde etkin olmasına neden olmuştur. Ülkenin güvenliği konusunu sağlamadan diğer konulardan bahsetmek mümkün olmadığından bu konuda sorumlu olacak subayların eğitimi çok önemlidir.

Yukarıda daha önce verilen eğitim hedefleri dikkate alındığında karargâhta danışmanlık, komutanlık ve liderlik için gerekli birikimin sağlanmaya çalışıldığı görülmekte ve bunlar uygulamalarla desteklenmektedir²⁴⁵. Başlangıçtan itibaren anlatılan kurmay subaylara kazandırılacak nitelikler uzun zamanlardan beri ortaya çıkan tecrübelerin birikimi sonucudur. Görüldüğü gibi bilgi üstünlüğünü sağlayabilmek için akademik eğitim çok yönlü olarak düşünülmüştür. Güncel olan kazandırılacak niteliklere ait bu bilgilerin yorum gerektirmeyecek kadar açık olduğu değerlendirilmektedir. Bu konuların derslere dönüştürülmesi de büyük bir özenle yapılmaktadır. Harp Akademilerinde ölçme ve değerlendirme de başlangıcından beri çok titizlikle yapılarak öğrenci subay ve müdavimlerin istenilen üst seviyede başarı ile mezun olmaları sağlanmaktadır. Bu eğitimin önemi yetişen kişilerin aldıkları ve alacakları görevler görüldüğünde daha iyi anlaşılacaktır.

E. CUMHURİYET DÖNEMİNDE YETİŞEN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER VE ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ BİLGİLER

Bu dönem Cumhuriyet nesilleri ile Osmanlı'dan gelen komuta kademesinin birlikte elde ettiği tecrübelerin kullanıldığı süreçtir. Bu dönemin komuta kademesi aynı zamanda Türkiye'nin siyasetinde de söz sahibi olmuşlardır. Osmanlı döneminde yetişen önemli kişiler ile ilgili bilgi daha önceki bölümde verilmiştir. Bu dönemde yetişenlerden ise Cemal GÜRSEL, Cevdet SUNAY, Fahri KORUTÜRK, Kenan EVREN Cumhurbaşkanı olmuşlardır. Bülend ULUSU ise Başbakan olmuştur.

²⁴⁵ Bu konularda daha önceden ortaya çıkan yaklaşımlara baktığımızda Küççük a.g.e. s.36'da 'Prusya'da daha Büyük Frederik zamanında kurmay sınıfının bir insana ömür boyunca verilmesi yönteminin yanlışlığı belirtilip bunun yerine bu metodu yine kullanarak, kurmay subayları karargahta tutmak yerine ara sırada olsa kıt'a görevine göndererek fiilî hizmetlerle ilişkilerini kesmemeleri sağlanırdı. Bu sayede askeri yetenek ve özelliklerinin yanında sadece bir takım yazışma usullerini bilen kişiler olarak kalmamalarına dikkat edilirdi.' denmektedir. Komutanlık ve liderlik ile ilgili Özgürel a.g.m.'de 'Siyaset adamlığıyla devlet adamlığı arasındaki fark nasıl vizyon, proje ve iradeyse; liderlik seviyesindeki komutanlığın ölçütü de aynıdır. Atatürk'ü çağdaşlarından ayıran özellik, bu vasıfların tamamının kişiliğinde yansımalarıdır.' 'İmparatorluğun son çeyrek asrında ve Cumhuriyet'in Atatürk'lü yıllarında Türk ordusu misyon ve vizyon sahibidir. Zihninde ülkenin aydınlıklarıyla paylaştığı bir değişim projesi vardır ve bunu hayata geçirme heyecanına sahiptir.' 'Bu vizyonun ve tarihi misyona inanmışlığın ordudaki yansımaları görmek için dünya savaşı süresince verilen olanca zayiata rağmen Milli Mücadele'nin lider kadrosuna bakmak kâfi. Sadece mesleki formasyon açısından değil, entellektüel birikim bakımından da çağı kavramış kişilerdir Anadolu'yu ayağa kaldıranlar. Ülkenin, bölgenin ve dünyanın önündeki her mesele hakkında derinlemesine bilgi ve fikir sahibi olduklarının göstergesi, yazdıkları raporlar, yayımladıkları kitaplardır.' demektedir. Ülkenin içinde bulunduğu şartlar liderlerin ortaya çıkmasında etken olmaktadır. Ancak eğitimle bu özellikler geliştirilmekteye çalışılmaktadır.

Yine Harp Okulu ve dolayısıyla Harp Akademi öğrencilerinin sosyal durumları ile ilgili bilgi de değerlendirmelerimizi desteklemesi açısından faydalı olacaktır. Öğrencilerin toplumun her kesiminden olduğu görülmektedir.

Dünden bugüne Kara Harp Okulu öğrenci miktarları incelendiğinde; öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun orta gelir gruplarından geldiği ve bu okulun halktan kopmadığı görülür. Bugün Harbiye'ye tüccar, sanayici ve müteahhit gibi yüksek gelir gruplarından gelen öğrencilerin genel toplama oranı ortalama % 7,9 – 8,9 iken memur kökenli ailelerden gelen öğrencilerin genel toplama oranını ortalama % 46,4 – 48 arasındadır. 3sçi, esnaf ve çiftçi kökenli ailelerden gelen öğrencilerin genel toplama oranının ise ortalama % 45,7 – 43,1'dir. Dolayısıyla Harbiye'ye gelen öğrencilerin % 91.01 – 92.01 arasındaki bölümü orta ve düşük gelir gruplarından gelmektedir²⁴⁶.

F. ERKÂN-I HARB MEKTEBİNİN ALDIĞI İSİMLER

Harp okulu içinde olduğu dönem ve sonrasında okul ülkedeki gelişmelere bağlı olarak farklı isimler almıştır. Bu isimler tez içindeki bölümlerde ve yararlanılan kaynaklarda kullanılmıştır. Burada özetlenmiştir.

- Mektebi Fûrun-u Harbiye-i Şahane Erkânıharbiye Sınıfları (1845–1899)
- Erkânıharp Namzet Sınıfları (1899–1909)
- Erkânıharbiye Mektebi (1909–1923)
- Mektebi Ali-i Askeri (1923–1924)
- Erkânıharbiye Mektebi (ikinci defa) (1924–1927)
- Askeri Akademiler Komutanlığı (1927–1929)
- Harp Akademisi Komutanlığı (1929–1949)
- Harp Akademileri Komutanlığı (Mart 1949-...)

²⁴⁶ Gök *Aynı eser*, s.164

G. KURMAY SUBAYLARIN İŞARETLERİ

1. Başlangıcından itibaren meşrutiyetin ilânından sonra orduda hâki elbisenin kabul edildiği tarihe kadar Erkânıharp zabitleri yakalarına arma takardı. Resmî günlerde göğüslerine sırmalı kordon takarlardı.

2. Hâki elbise kabul edildiği tarihten Büyük Harbin 2'nci senesine kadar erkânıharp zabitlerinin yakaları Vişneçürüğü renginde çuha idi. Pantolonlarında da aynı renkte çifte zırh vardı.

3. Hâlihazır erkânıharp zabitlerinin rengi gene Vişneçürüğü renginde olup, elbise itibariyle diğer zabitlerin aynıdır, başka hiç bir fark yoktur.

4. Deniz Kuvvetlerinde ise yıldız işareti eklenmektedir²⁴⁷.

Ğ. MEKTEBİN KURULUŞUNDAN SON ZAMANA KADAR BULUNDUĞU YERLER:

1. Harp Okulu ve Harp Akademileri Pangaltı M.1846–1853 Başı
2. Harp Okulu ve Harp Akademileri Taşkışla 1853 Başı–1856 (Halen Teknik Üniversite Merkez Binası)
3. Harp Okulu ve Harp Akademileri Gülhane 1858 Sonu–1862
4. Harp Okulu ve Harp Akademileri Pangaltı'da Harbiye Mektebinde; M.1909 senesine kadar
5. R.1325:1330 (M.1909–1914) Yıldız'da Şehzadegân Dairesinde;
6. Kurs halinde Kâğıthane'de Çağlayan Köşkünde 1917 (3 ay);
7. Büyük Harpten sonra Teşvikiye'de Şerif Paşa konağında 28 Ocak 1919 -1 Nisan 1921 (Şimdi yerine Teşvikiye Camisi karşısındaki Dilek Apartmanı yapılmıştır);
8. Beylerbeyi Sarayı Şehzadeler Dairesi 1921 (Öğrenci yokluğundan açılmadı)

²⁴⁷ İşkora, *Aynı eser*, s. 139.

9. İstiklâl Harbinden sonra 13 Ekim 1923 – 24 Mart 1924 birkaç ay Beyazıt'ta Harbiye Nezaretinin üst katında Erkânıharbiye-i Umumiye Dairesinde. (Şimdi İstanbul Üniversitesi).

10. Yıldız Sarayı'nda Mabeyn Dairelerine 24 Mart 1924' te yerleşmiştir.

11. İkinci Dünya Harbi esnasında NİSAN 1941 tarihinde ANKARA'ya nakil edilmiş ve 1946 yılına kadar orada Yedek Subay Okulu binasında bulunmuştur.

12. 1946 yılında tekrar İstanbul'a getirilmiş ve Yıldız Sarayı'nda tedrisata başlamıştır.

13. En son 12 Eylül 1975 tarihinde Yeni levent'teki mevcut konumuna yerleşmiştir.

H. DİĞER ÜLKELERDE ASKERİ AKADEMİK EĞİTİM

Birçok ülkede farklı Askeri Akademik Eğitim sistemleri uygulanmaktadır. Bu sistemler zaman içerisinde değişiklik göstermekte ve ülkelerin ihtiyaçları ve diğer eğitim sistemleri, yönetim sistemleri, Ordularının büyüklüklerine göre yapılandırılmaktadır.

Diğer ülkelerde askeri akademik eğitim gören subayların verdiği genel bilgilere göre ABD, İngiltere, Fransa ve Güney Kore Harp Akademileri bir yıl süreli Alman Harp Akademisi ise iki yıl eğitim vermektedir. Akademilerin müfredatları esas itibarıyla birbirine benzemektedir. Her ülkede üst subaylar için daha ileri seviyede milli savunma akademileri bulunmaktadır. Yukarıdaki bölümlerde tarihi gelişim içerisinde bahsedilen Rusya, Almanya ve Fransa akademilerinde olduğu gibi bazı farklılıklar dışında akademiler benzer yapıda eğitim vermektedirler. Türk Harp Akademilerinin diğer Akademilerden farkları, geçmişten beri kültürü farklı bir milletin ordusuna verdiği önem ve bulunduğu stratejik konum nedeniyle sahip olduğu sorumluluk ve bunlara bağlı ortaya çıkan eğitim ihtiyaçlarını karşılamadan kaynaklanmaktadır. Başlangıçtan beri kurumsal bir yapı kazanan Harp Akademileri kendi gelişmesini devam ettirmiştir.

SONUÇ

Bu incelemede Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Askeri Akademik Eğitimin incelenmesinde Türk tarihinde ordunun oluşumu ve ordu yönetiminin geçirdiği değişim ve aşamalar dikkate alınmaya özen gösterilmiştir.

Öncelikle Osmanlı döneminin Türkiye Cumhuriyeti dönemine temel niteliği taşıdığını başlangıçta ifade etmek gerekmektedir. Harp Akademisi'nin kurumsal bir yapı olarak ortaya çıkışı bu dönemdedir. Bu nedenle geniş bir şekilde ele alınmıştır. Tezimizin başlangıcında da belirttiğimiz gibi “Tarihi bilmeyen, hali tahlil edemez ve istikbale hükmedemez.” Akademik Eğitimin adı konmamış olsa da başlangıcı, gelişmeler, mevcut durumunu tespit etmek ve gelecek için tasarımlarda bulunabilmemiz için çok önemlidir.

İncelemelerimizde eski devirlerdeki Türk harp usulünün “Tam bir hazırlık, düşmandan önce harekete geçmek, düşmana doğru yürüyerek ona saldırı ile kuşatmayı tamamlamak ve yok etmektir.” şeklinde özetlendiğini gördük. Türk milletinin birçok dönemde yüksek ve kendi öz malı olan harp usulü bu temelde idi. ‘İster isen sulhu salah hazır ol cenge’ özdeyişi askeri anlamda kullanıldığı zaman bu usulün özetlendiğini görürüz. Bu harp sanatının değişmez esasları, Osmanlı devletinin son dönemlerinde uygulanamamıştır. Bunların neden uygulanmadığı gerektiği gibi irdelenmeli ve elde edilecek sonuçlar ile bulunacak doğru yöntemler günümüzde de sonsuza kadar yaşatılmalıdır.

Osmanlı Döneminden öncesinden başlayarak orduların kurulması ve yönetimi ile ilgili bilgiler Türk milleti ile ordunun ne kadar özdeşleşmiş olduğunu göstermektedir. Büyük bir devlet olarak Osmanlı başlangıçtan itibaren ordu ve devlet yönetimi için gerekli adımları atmıştır. Ancak, özellikle son dönemlerde Osmanlı'da fertlerin eğitiminin başlangıcında bir amaç olarak ortaya çıkan din eğitimi, fertler için kısa sürede tamamlanarak, fertlerin davranışına yansıtılamamıştır. Yani sadece insanların hayatlarındaki davranışlarında yönlendirici bir parça olması gereken dini bilgiler amaç haline getirilerek insanların hayatlarında yapacağı diğer işlerin eğitimine engel olmaya başlamıştır. Oysa henüz Onaltı yaşında birinci dönem padişahlık makamına oturan II. Mehmet çok iyi hocalardan din eğitimi dahil çok iyi bir eğitim almıştır. Bu husus askeri eğitim kurumlarında da görülmüştür. Burada biz eğitimin etkinliği açısından bu hususu inceliyoruz.

Osmanlı kendisinden önce kurulmuş olan devletlerdeki eğitim kurumlarını devam ettirmekle beraber yeni sistemler de geliştirmiştir. Özellikle bir bütün olarak ele alınarak incelenmesi gereken devşirme sistemi ve Enderun eğitimi özel bir yer tutmaktadır.

Farklı kaynaklarda bilgiler olmakla beraber; Enderun mektebinin II. Murat zamanında kurulduğu ve Fatih Sultan Mehmet zamanında umumileştirilerek, geliştirildiği değerlendirilmektedir. Elde edilen bilgilere göre İmparatorluğun bütün saraylarında bu tür askeri birlik komutanı ile mülki amir yetiştirmek için Enderun adı verilen okullar açılmıştır. Fatih Sultan Mehmet zamanında Enderun çok gelişmiştir.

Enderun'da eğitilecek Komutan ve Sorumlu liderler belirgin, yani özellikle şehzade ve padişah iken Erkânharbiye'de bu liderler süzülerek ortaya çıkmıştır. Bugünkü anlamda bir rekabet ortamında liderler belirlenmiştir.

İncelemelerimize göre; Fatih Sultan Mehmet dönemindeki gelişmeler istenmeden farklı sonuçlar da ortaya çıkarmıştır. Bu günkü askeri yaklaşımlarda kullanıldığı şekliyle değerlendirildiğinde İstanbul'un fethi doruk noktası ve diğer bir anlamda zirve olmuştur. Batı'nın hiç bir zaman fethedilemez diye düşündüğü İstanbul fethedilmiştir. Batıda kısa süre sonra Reform ve Rönesans başlamıştır. Batı yükselişe başlamıştır. Osmanlı liderleri için ise dünyada iken cennet müjdelenen komutan ortaya çıkmıştır. Bir anlamda yeni hedef ve rekabet ortamı kalmamıştır.

Ayrıca Yavuz Bahadıroğlu'nun, Biz Osmanlıyız adlı makalesinde belirtildiği gibi 'Peygamber müjdesine mazhar olmuş Fatih Sultan Mehmet, bir saltanat endişesi ve rakibi bulunmadığı hâlde, meşhur "Kanunname"sine malûm hükmü koymuştur:

“Her kim neye evlâdımdan saltanat müyesser ola, karındaşların *nizam-ı âlem için* katletmek münasibdür. Ekser ulema dahi tecviz etmişdür, bununla âmil olalar.”

Fakat güç mücadelesi sadece şehzadelerin kendileri değil devşirme olan anneleri ve diğer yöneticiler arasında olduğunda şehzadelerin korunması bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Günün birinde tahta geçmek üzere yetiştirilen her şehzadenin gönlünde padişahlık aslanı yatmaktadır. Devleti en iyi kendisinin idare edebileceği düşüncesi âdeta fikr-i sabit halinde kafalara yerleşmiştir. Şehzadelerin böyle yetiştirilmesi ise ayrı bir zaruretin icabıdır. Bu

düşünce gücüne güç katmakta, mücadele azmini bilemekte, kendine güven duygusunu kuvvetlendirmektedir. Ancak bu durumun şehzadelerin eğitime etkisini dikkate aldığımızda bunun olumsuz etkilerinin olduğu ve hatta bu nedenle de Fatih Sultan Mehmet dönemindeki gelişmelerin istenmeyen en olumsuz etkisinin burada olduğu değerlendirilmektedir.

Osmanlı döneminde geliştirilen Enderun sistemi içerisinde Şehzadelerin ve diğer komutanların yetişmesinde bugün de uygulanan usta çırak usulü ve lalalık yani danışmanlık sistemi etkili olmuştur. Mustafa Nuri Paşa' nın da belirttiği gibi; Padişahların özellikle Kanuni Sultan Süleyman Han'ın yaptırdıkları medreselerin bazıları, yüksek bilimler ve bazıları da tıp, mühendislik gibi fizik ve matematik fenlerine özgü olarak ve öğrenme ve öğretme işine çok dikkat ve itina olunur ve devlete, gerektiğinden çok eğitimci yetiştirildi. Bu dönemde Osmanlı vezir ve emirlerinin hepsi gaza ve savaş içinde büyüdükleri için savaş fenni ve askeri harekât bakımından tecrübe ve beceri kazanarak savaş araç ve gereçlerini kullanma ve asker saflarını düzenleme konularındaki hizmetleri ve becerileri denenmiş olup her ne kadar o zamanda genelkurmaylık ve savaş işlerine bakan bilgi ve hüner ashabının sayıları, adları ve nicelikleri bizim tarihimizde yazılı değil ise de yapılan işten, yapanın değerini anlamak mümkün olduğuna göre, ne denli güce ve sağlamlığa ve ne derece bilgi, beceri ve düzen gerektirdiğini ve sahip olduklarını kabul etmek gereklidir.

Kanuni sonrası, H.1000 (1592) yılından sonraları Müslüman bilginlerin bilgileri dini bilgilerle ve edebi fenlerle sınırlı, vezirlerin ve devlet ileri gelenlerinin de çoğu cahil kişiler olduğundan, işi çok yüklü olan devlet yönetimi gücünü yitirmeye başladığı görülmektedir. Babalarının ve dedelerinin erdemliliğine ve olgunluğuna saygı nedeni ile daha çocukluklarında müderrislik rütbesi verilen devlet büyüklerinin oğullarından oluşan ilmiye sınıfı, politik basamakların en yüksek makamına çıkabildiğinden bilim öğrenmeye ve bu yolla yücelmeye gerek kalmıyordu.

Bu dönemden bir süre sonra, Kanuni Sultan Süleyman'dan sonra Padişah olanların uzun süre tahtta kalmaması ve genç yaşta ölmeleri nedeni ile bilgi üstünlüğünü muhafaza edecek, tecrübeli lider olma kabiliyetleri olmamıştır.

Yine bölümler içerisinde görüldüğü gibi, Osmanlı Devleti H. 1151 (M.1739) yılında yapılan Belgrad Barış Anlaşmasına gelinceye dek sürekli olarak seferber durumundadır. Bu

nedenle barış içinde iken şurada burada buldukları süre on yılı geçmediğinden, strateji ve taktik bilgileri, Osmanlı komutanları için alışılmış bir sanat haline gelmiştir, yaşayarak öğrenilmiştir.

İşte bunlardan sonra meydana gelen teknolojik gelişmelerinde etkisiyle yeni ordu sistemi kurulmaya çalışılmış ve Batıdan eğitim sistemi alınmaya başlanmıştır. Bu aşamada ordu yönetiminde ihtiyaç duyulan subay ve kurmay subayların eğitimi için okullar ayrı olarak yapılandırılmaya başlanmıştır.

Başlangıçta ferdi girişimlerle başlayan yenileştirme çalışmaları daha sonra kurumsal olarak devam ettirilmiştir. Bu gelişmeler karşısında ortaya çıkan direnç, mevcut yapıdakilerin cahil cesareti diye de adlandırılabilir, ancak geçmişteki başarıları nedeniyle haklı bir sebebe dayanan, üstünlüğün, gücün ve iktidarın kaybedilmesi düşüncesinin etkisiyle fazla olmuştur. İstanbul'un fethi ile karşısında rekabet yapacak ülke kalmayan Osmanlı adım adım bu noktaya gelmiştir. Çünkü ordular büyüdükçe ve silahların çeşitleri arttıkça sevk ve idare bilgisi daha büyük bir önem kazanmış, harpler ve muharebeler için planlı hazırlıklar yapılması gerekliliği kaçınılmaz bir hale gelmişti. Büyük devlet olmanın sorumlulukları da büyümüş ancak aynı paralelde gelişme sağlanamamıştır. Devlete bağlılığı sağlayacak eğitim düzeyi korunamadı.

Orduda ve ordu yönetiminde ortaya çıkan ihtiyaç sonucu açılan okullar önceki bölümlerde anlatılmıştır. Burada da görüldüğü gibi, 1834 yılında kurulan Harp Okulu maksadı tam olarak sağlayamadığından, yapılan yeni ıslahat sırasında 1845 (H.1261) yılında çıkarılan bir irade ile bir de erkânı harp (kurmay) sınıfı ve teşkilatı kurulmuştur.

Harp Okuluna Kurmay yetiştirilmek için Erkânı Harbiye sınıfları adı ile iki sınıf (5'inci ve 6'ncı sınıflar) eklenmiştir(1846). Bu iki sınıfa "Mektebi Fünunu Harbiye Şahane Erkânı Harbiyesi" sınıfları adı verilmiş, ilk ders yılına Harp Okulunu yüksek derece ile bitiren beş subayla başlanmıştır. Artık Erkânıharbiye, Ordunun gereksinmesi olan kurmay subayların yetiştiği bir akademidir.

23 Temmuz 1848 yılında yapılan imtihanla beş subay kıdemli yüzbaşılığa "kolağası" yükseltilecek Harp Akademisi'nin ilk mezunu olma şerefini kazanmışlardır. Bunlar Hüseyin Avni Efendi, Mahmut Mesut, Mustafa Sıtkı, Mustafa Saffet ve Kıbrıslı Sabit Efendilerdir. Bu

subaylar öğretmen ve yardımcısı olarak okulda görevlendirilmişlerdir. Bu subaylardan dördü Mareşalliğe yükselmiş olup, Sultan Abdülaziz'in tahtan indirilmesinde önemli rolü olan, çeşitli Bakanlıklarda, Vali ve Ordu Komutanlıklarında bulunan Mareşal Fosfor Mustafa Sıtkı bu sınıftandır.

Bu bilgilere göre, Kurmaylık Eğitimi alan subaylar başlangıçtan itibaren memleketin yönetiminde etkin bir duruma gelmiş ve bu böyle devam etmiştir. Bu da eğitimin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Daha sonraki gelişmeler de dikkate alındığında kurumsal yapılaşma ve gelişme esas olarak bu askeri okullara bağlı ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Döneminde Enderun ve Erkânıharbiye arasındaki değerlendirmeyi ortaya koyması açısından Sultan Abdülaziz'in oğlu Yusuf İzzettin ile ilgili yaşananları dikkate almak gerekir. 1865–1866 döneminde Sultan Abdülaziz'in, henüz 9 yaşında olan oğlu Yusuf İzzettin Efendi ile Nureddin Efendiyi Harp Okulu'na kaydettirdiği ve bu iki öğrenci için “Şehzadegân-ı Civan-baht Sınıfı” denilen özel bir sınıf açtırdığını görüyoruz. Buradaki gelişmeye farklı açılardan bakmak mümkündür. Fakat bir padişahın şehzadesini Askeri Eğitim kurumuna kaydettirmesi oradaki eğitimin üstünlüğünü kabul ettiğini gösterdiğinden olumlu bir gelişme olarak ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Özellikle bilgi üstünlüğünün liderlik açısından önemi dikkate alındığında iyi eğitimi hedef almak iyi bir gelişmedir. Bu sürede henüz babadan oğla geçen bir saltanatın devam ettiğini ve Enderun Mektebinin açık olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir.

Askeri akademik eğitimin seviyesinin yükseltilmesi ve akademik eğitim alanların adil bir şekilde belirlenmesi için sınavla seçim ilk olarak 1864 yılında ortaya çıkmış ve daha sonrasında değişik şekillerde uygulanmıştır.

Osmanlı Döneminde yaşanan yine bu geçiş sürecinde aynı dönemde hem ‘Alaylı’ hem de ‘Mektepli’ diye adlandırılan subayların hizmet verdikleri ve özellikle okulların yeteri kadar gelişmediği dönemde bazı ferdi kabiliyetlerle ‘ALAYLI’ Subayların da başarılı olduğu görülmüştür. Dolayısı ile bir yargılama yaparken bu dönemin bir geçiş dönemi olduğu ve bazı kişisel çekişmelerin olmasını kabul etmek gerekir. Bu şartlardan ve bir ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Bugün bunun benzerini bazı branşlarda subay açığını kapatmak ve başarılı personeli teşvik etmek için Astsubaylıktan subaylığa geçme sistemi olarak görmekteyiz.

Ayrıca yine benzer şekilde önceki mümtaz subay yerine bugünlerde Komutanlık ve Karargâh Subaylığı sistemi ile Kurmay subay sayısının yetersiz kalan alanları kapatılmaktadır.

Osmanlı döneminde öyle bir zaman geliyor ki; bir imparatorluğun yeni kurulan ordusunun yönetimi açısından padişahın kontrolü kaybetmeye başladığı görülmektedir. Böyle bir dönemde, askeri akademik eğitim yeniden yapılanmaya başlamış ve bu aşamadan bu eğitimi alanların orduyu ve devleti yönettiği ve yeni kurulan devlette Cumhurbaşkanı olduğu bir aşamaya gelinmiştir.

Padişahların Yeniçeri Esame defterinin 1'inci sırasında yazılı olarak harbe katılma usulünü bırakması, Kanuni Sultan Süleyman tarafından İbrahim Paşa'nın Serasker atanması ile bu Ordu Millet'in kahraman lideri olmaktan uzaklaşması ile Ordu üzerindeki hâkimiyetini kaybetmeye başladığı görülmektedir. Erkânıharbiye mektebi ise Ordunun en üst seviyesindeki Komutanlarını yetiştirirken bu Ordu Millet'in liderlerini de yetiştirmiş oldu. 'Lügatlerde Türk kelimesinin karşısına tek sözcük yazmak gerekse 'asker/ordu' demekte sakınca yok! Tarih bizi diğer uluslardan ayıran bariz vasfın ordu/ millet olduğumuzun kanıtıdır.' diye değerlendiren bu millet harpte başarılı olan Komutanlarına gösterdiği saygı ve sevgiyi başkalarına göstermemiştir.

Ancak Osmanlı'yı incelerken bir noktayı da unutmadan değerlendirmeye almak gerekmektedir. Bu milletin Padişaha olan bağlılığı sadece Ordu ile sınırlı değildi. Özellikle Yavuz Sultan Selim tarafından Halifeliğin Osmanlı'ya kazandırılmasından sonra Padişah aynı zamanda dini önderdir. Bu makam farklı etkiler ortaya çıkarmıştır ve bu ayrı bir inceleme konusudur. Fakat Padişahların hayatları ve yaşam tarzları dini liderlik konusundaki başarıları konusunda da bilgi vermektedir.

Osmanlı döneminde başlangıçta tamamen yabancı ülkelerden kopya edilerek yapılan askeri akademik eğitim sistemi zaman içerisinde kendi değerlendirmesini yaparak değişiklikleri ve yenilikleri kabul etmiştir. Bu ilk önce, alınan Fransız sisteminden Alman sistemine geçiş olarak ortaya çıkmış, daha sonra özellikle eğitim alan subayların milliyetçi duyguları ile daha fazla milli esasların uygulanması yönünde gayretleri artırmıştır.

Yukarıda belirtilen ordu millet yaklaşımı Osmanlı İmparatorluğu'na danışman olarak gelen Alman Goltz Paşa tarafından da benzer şekilde ifade edilmiştir.

Kuruluşundan itibaren meydana gelen değişikliklere uygun sağlanan gelişmeler sonucu 1846 yılından beri esas olarak Fransız etkisinde ve Fransız sistemine göre eğitim veren Akademide 1878 yılından itibaren Alman sistemine geçiş süreci başlamıştır. Bu dönem esas itibarıyla Osmanlı – Alman ilişkilerinin geliştiği bir dönemdir. Dünyadaki gelişmeler dikkatle incelenirse İngilizlerin ve Fransızların Rusya ile birlikte Osmanlı toprakları ile ilgili yaklaşımlarına bakıldığında denge unsuru olarak Almanlara yaklaşıldığı görülmektedir. Fransa'ya karşı üstünlük sağlayan Almanya'ya yaklaşılması askeri eğitim sistemlerinin ve hatta Ordu Yönetiminin Alman etkisine girmesine neden olmuştur. Bu dönem Askeri Akademik Eğitimin kurumsal bir yapıya kavuştuğu ve gerçekten eğitim seviyesinin yükseldiği bir dönemdir. Ancak ordu yönetimi ile devlet yönetimi arasındaki ayrımı ve bunun ülkeye etkilerini iyi tahlil etmek gereklidir. Ramazan Kılıç'ın aynı eserde aktardığına göre Goltz'un Neue Freie Presse gazetesinde yayımlanan sözleri şu şekildedir; “Hiçbir millet, yabancı öğreticiler vasıtasıyla kendi öz alışkanlıklarından vazgeçemez. Her millet, ahlâkî gelişmesini, kendi gücünün etkisiyle gerçekleştirmelidir. Ancak bir milletin kendi içinden çıkaracağı büyük liderler, gerçek anlamda, her çağda millî yeteneklerini ve öz değerlerini tekrar uyandırabilirler. Osmanlı İmparatorluğu da, sadece bir Osmanlı tarafından eski sürecini hızlandırabilir, ancak tamamen muvaffak olamazlar. Bunun için her millet, kendi işini kendisi yapmak zorundadır. Buna rağmen yabancılardan faydalanma fazla olabilir. Günümüz için yabancılara olan ihtiyaç son derece zaruridir. Çünkü otuz yıllık atıl vaziyeti, yeterli eğitim görmüş eğitici ordusunu perişan etmiştir” Yine Goltz Paşa, Osmanlı ordusunun ihtişamlı dönemlerini değerlendirirken şöyle diyor: “Tarihte Osmanlı Milleti, ordusuyla aynı vücudu oluşturuyordu. O zaman Osmanlı Devleti bütün dünyayı korkuya salmıştı. Bugün de gerekli şartları yerine getirirlerse, millet ve ordu birlikte büyük icraatlar yapabilirler”. Bu hususların dikkate alınmadığı dönemde Balkan harbi büyük bir felaketle sonuçlanmıştır. Fakat kısa süre sonra yine aynı ordu gerekli başarıları yakalamıştır. Bu dönemde akademiden yetişen liderlerin çok olması da eğitimin yararlı olduğunu en iyi şekilde göstermektedir. Özellikle II. Meşrutiyetin ilanından sonra hazırlanan yönetmelik dikkate alındığında Askeri Akademik eğitim için yeterli ilerlemenin

sağlandığı ve bunun Cumhuriyet Döneminde sürekliliğin bir parçası olarak küçük değişimle yürürlüğünün devam ettiği görülmüştür.

Osmanlı Döneminde bu Askeri Akademik eğitim ile yetişen iki liderin Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olduğu ve Kurtuluş Savaşı gibi bir mücadeleyi o dönemde yetişen komutanların verdiği de dikkate alındığında, o dönemdeki eğitimin lider yetiştirecek bir seviyede olduğu değerlendirilmektedir.

Osmanlı Döneminde çok düşük olan toplum eğitim seviyesi nedeniyle başlangıçta askeri akademik eğitim için temel eğitimi almış adaylar bulmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle 1834'te açılan 6 yıl öğretim planlanan Harp Okulundan ilk öğrenciler 8 sene sonra mezun olabilmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise her ne kadar toplumun genel eğitim seviyesi çok yüksek olmasa da Askeri Okullar için yeterli desteği sağlayacak okullar Osmanlı'nın son döneminde kurulmuş olduğundan bu konuda sorun olmamıştır.

Cumhuriyet Döneminde toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi ile çok sayıda eğitilmiş kişiler arasından üstün vasıflı liderlerin seçilebilmesi mümkün olurken, Osmanlı'da ise, sadece yükselme döneminde çok iyi eğitmenlerin Enderun'da geleceğin padişahı olacak şehzadeleri eğitmesi ile üstün vasıflı liderler yetiştirildiği değerlendirilmektedir.

Enderun ve Erkânıharbiye sistem kurmuş, usul ve prensipleri belirlemiş, böylece kurumsal nitelik kazanmıştır. Enderun'un bugün bütün harekât komutasını başarıyla yürütmek için gerekli görülen ve yabancı dilde 'team building' diye belirtilen ekip oluşturma işlevini yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Her sistem değişikliklere göre yenileşmeyi başarmalıdır.

Etkin olduğunda, Enderun padişah ve yönetici eğitimi Erkânıharbiye (Harp Akademileri) askeri akademik eğitim ise Cumhurbaşkanı olacaklara eğitim verdi.

Her ne kadar Enderun mektebinin 1909 yılında kapandığı belirtilse de Enderun eğitiminin etkinliğini kaybetmesi ve padişahların bilgi üstünlüğünü kaybetmesi sonucu ordunun gücünde ve dolayısı ile milli güçte meydana gelen gerileme, daha sonra milli bir askerî akademik eğitimin ortaya çıkmasıyla lider olabilecek komutanların yetişmesine imkan

sağlanmış ve milli gücün farklı unsurlarının yeniden artmasına neden olması ile de zaferler elde edilmiştir.

Çok zor şartlar altında milli gücün bütün unsurlarını uygun şekilde senkronize ederek sonuç alma noktalarında toplayan Türk milletinin ordu komuta ve kurmay heyeti başarıyı elde etmiştir. Milli olarak yönetildiğinde sinerji oluşturabilen Türk ordusu milletiyle birlikte dünyada saygın yerini her zaman koruyacaktır.

Özellikle askerî akademik eğitim esnasında öğretim ve eğitimi yapılan konuların genişliği dikkate alındığında zorlu bir çalışmanın kaçınılmaz olduğu görülmekte, bununla beraber de milli gücün diğer unsurlarının paralel olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Milli kaynakların etkin kullanılması, iyi eğitilmiş nüfus, ekonomi, teknoloji, uluslararası politikalara sahip olunması sonucu ordu ve yönetim kademesi desteklendiği zaman verilecek görevleri en üst düzeyde yerine getirecektir. Osmanlı'da askerî akademik eğitim diğer gelişmelerin lokomotifi olmuş, bu daha sonra da devam etmiştir.

Harp Okulları 1970 yılına kadar iki yıl, 1976 yılına kadar üç yıl eğitim gören mezunlar vermiş, 1978 yılından itibaren dört yıl eğitim gören mezunlar vermiştir. 1963, 1964, 1971 ve 1977 yıllarında geçiş süreci nedeniyle mezun vermemiştir.

Harp Akademilerinin eğitim süresi ise başlangıçta iki yıl olarak başlamış, 1880 yılından sonra üç yıl olarak devam etmiş ve 1949–1950 yılında aralıklı iki yıl, 1955'ten sonra aralıksız iki yıl olmuştur. Bir Kurmay Subay Kurmay Albay olarak hizmetini tamamladığında bir yıllık sınıf okulu eğitimi de dikkate alındığında toplam sekiz yıl eğitim görmektedir. Bu sürenin üç yılı Kurmaylık eğitimine ayrılmaktadır. Bu süreçte Akademi Giriş Sınavı hazırlıkları da eğitimin kalitesi açısından çok önemlidir.

Harp Akademisi eğitimi ile ilgili değişikliklerden biri öğrenci seçimi ile ilgili olmaktadır. Başlangıç döneminde Harp Okulundan sonra doğrudan Harp Akademisine devam edilmiştir. 1908 yılından sonra ise kıt'ada belirli süreler hizmet ettikten sonra Harp Akademisine giriş sınavı ile devam edilmiştir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün söylediği gibi 'Mektebi asli kıt'adır.' Subaylık ancak kıt'ada eğitim almak ve deneyim elde etmekle mümkün olabileceği gibi, kurmay okuluna alınacak olanların da kıta' daki başarılı hizmetleri ve

yaptıkları işlere göre seçilmeleri, uygulanması gereken en doğal ve en mantıklı metottur. Ancak, Mustafa Kemal ATATÜRK ve silah arkadaşları o dönemde Harp Okulu'ndan sonra doğrudan Harp Akademisine devam etmişlerdir. Üç yıllık akademik eğitim görmüşlerdir. Son dönemde ise subayların Harp Okulu başarılarının değerlendirilmesi maksadıyla Harp Okulu mezuniyet notları ve dereceleri giriş sınav puanlarına katılmaktadır.

Derslerle ilgili değişim önceleri öğrencilerin seviyeleri nedeniyle olmuştur. Daha sonraları elde edilen tecrübeler ve farklı sistemlerin etkisiyle derslerde değişiklikler yapılmıştır.

Lisansüstü öğretim, 926 sayılı TSK Kanunu'nun üçüncü maddesinde ‘‘Kuvvet Harp Akademileri, yüksek lisans (bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master) veya doktora öğrenimleri ile tıpta, diş tabipliğinde, veterinerlikte ve eczacılıkta uzmanlık öğrenimine veya doçentlik için yapılan öğrenime bu kanun uygulamasında lisansüstü öğrenim denir’’ şeklinde ifade edilmiş ve askeri akademik eğitim konumlandırılmıştır.

Son dönemde Harp Akademisi mezunları 5 dalda, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Uluslararası İlişkiler, Personel Yönetimi, Uluslararası İşbirliği ve Ulusal Güvenlik konularında mastır yapmış kabul edilerek diploma almıştır. Bu konularda mastır seviyesinde eğitim vermeyi hedefleyen bir sistem sadece askeri konuların vatan savunması, harbin başlatılması ve harbin sevk ve idaresinde yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

Güvenlik ile bağlantılı sorunların çok yönlülüğü dikkate alınarak Uluslararası Askeri İşbirliği Kuruluşları Karargâhlarının bünyesine Politik Danışman ve Hukuk Danışmanı gibi sivil danışmanlar dahil edilmişlerdir. Bu husus planlama ve icrada bilgi ihtiyaçlarının ne kadar çeşitlendiğini arttığını göstermektedir. Ancak, bu gelişmeler karar verme sürecini uzatmakta ve lider sorumluluğunu etkilemektedir.

Yukarıda verilen, Harp akademisi öğrencileri ve silahlı kuvvetler Akademisi müdavimlerine kazandırılacak nitelikler dikkate alındığında bilgi üstünlüğünü muhafaza etmek için her türlü gayretin gösterildiği değerlendirilmektedir.

Tezimizin içerisinde askeri akademik eğitimle ilgili gelişmeleri incelerken sebep sonuç ilişkisi içerisinde konuları ele aldık. Yapılan bir değişikliğin neden yapıldığını ve ortaya çıkan

sonuçları değerlendirdik. Burada gördüğümüz en önemli husus toplum içerisindeki eğitim seviyesinin genel olarak yüksek olması askeri akademik eğitimin de seviyesinin yüksek olmasını ortaya çıkarmaktadır. Tezimizde bu hususu ortaya koymak için, bir anlamda seçilen kişilerin başlangıcından itibaren eğitildiği Enderun sistemini inceledik. Başlangıçta aynı şekilde temelden başlayan Harbiye öğrencilerinin eğitimi yaygın eğitimin toplumun tümünü kapsamasıyla hem iyi eğitilmiş subaylar ortaya çıkmış, hem de Erkânıharbiye eğitimi almış kurmay subaylar ortaya çıkmıştır. Tezimizin son bölümünde ifade edildiği gibi; son dönemlerde sadece kurmay subayların ilave eğitim almasının yeterli olmayacağını anlaşılmış ve benzer eğitimi daha kısa süre ile gören subayların karargâhlarda görev almasının gerektiğinin ortaya çıkmasıyla Komutanlık ve Karargâh Subaylığı eğitimine başlanmıştır.

Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Askeri Akademik Eğitim konulu tezimizde, Giriş'te ve Birinci Bölümde verilen Türk Ordusu ve Ordu Yönetimi hakkındaki bilgiler ve sonraki bölümlerde anlatıldığı üzere, Batıdaki gelişmelerin paralellinde ilerleyen Askeri Eğitim ve Akademik Eğitimin 160 yıl içinde farklı aşamalardan geçtikten sonra bugün dünyaya örnek bir duruma geldiği değerlendirilmektedir. Tabii ki bu süre içerisinde Akademiklerden yetişen liderler eğitimin etkinliğini ortaya koymuştur. Kurmaylık eğitiminin gelişmelerini sağlamak için kurumsal bir yapı oluşturulmaya başlanması yeterli olmuştur. Bu süreci genel hatları ile gösteren kronoloji EK-11' de verilmiştir. Bu kronolojide belirtildiği şekilde Maarif Nezareti 3 Mart 1861' de kurulmasının ardından eğitimin yapısı değişmektedir. Bu sayede sivil eğitim kurumları askeri eğitimi desteklemektedir. Ancak bu güne geldiğimizde ise, Türk toplumunda eğitim seviyesinin genel olarak yükselmesi ile Cumhurbaşkanlığı dahil tüm görevlerde kurmay subayların bulunması dönemi de değişmektedir.

Bütün bu bilgiler çerçevesinde, tarihi bilerek mevcut durumu değerlendirmek ve geleceği şekillendirmek üzere eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Atatürk'ün veciz ifadesi de bunu en güzel şekilde belirtmektedir.

'Eğitimidir ki ya bir milleti hür, bağımsız, yüksek topluluk halinde yaşatır, ya da o milleti esarete ve sefaletle terk eder.'

KAYNAKÇA

ARŞİV

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Tasnifi, Maarif, No. 5184.

MSB Arşiv Müdürlüğü, *Osmanlı Döneminde Askeri Okullarda Eğitim*, Ankara, 2005.

KİTAPLAR

AKYILDIZ, Ali, *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform*, İstanbul 1993.

Askeri Kanunâmeler (1826-1827), Yayına Hazırlayanlar: Ahmet Yaramış – Mehmet Güneş, Ankara, 2007.

AVCI Alâettin, *Türkiye’de Askeri Yüksek Okullar Tarihçesi (Cumhuriyet Devrine Kadar)*, Gnkur. Basımevi, Ankara, 1963.

AYDEMİR Şevket Süreyya, *Makedonya’dan Orta Asya’ya Enver Paşa Cilt I 1860-1908*, Remzi Kitabevi, Ankara, 1972.

BAYKAL, İsmail Hakkı, *Enderun Mektebi Tarihi*, İstanbul, 1953.

BERKES, Niyazi *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, İstanbul 1978.

BİLİM, Cahit Yalçın *Türkiye’de Çağdaş Eğitim Tarihi (1734-1876)*, Eskişehir 2002.

CEBESOY Ali Fuat, *Sınıf Arkadaşım ATATÜRK*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 1966.

Cevdet Paşa, *Tezakir*, (Yayımlayan Cavid BAYSUN), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.

ÇAKIN, Naci - ORHON Nafiz, *T.S.K. Tarihi III/5. Kısım (1753-1908)*, Ankara 1978.

ÇİTLİOĞLU, Ercan, Başbuğ, Org. İlker Başbuğ ile Tarih ve Gelecek, Destek Kitabevi, İstanbul, 2010.

ÇİĞİRAÇAN, Hilmi, (Tüccarzade İbrahim Hilmi) *Maarifimiz ve Servet-i İlmîyemiz Tüccarzade Hilmi Bey*, Çev: Melek Doksay GÖKDOĞAN, Kültür Bakanlığı Yayınları /2504, Ankara, 2000.

DAVISON, Roderic H. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform* Osman AKINHAY, Papirüs Yay, İstanbul 1997.

ENGELHARD, Edouard-Philippe, *Tanzimat ve Türkiye*, Çev.Ali Reşad, İstanbul, 1999.

FİNDLEY, Carter V. *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform Babıali (1789-1922)*, Çev. Latif BOYACI, İzzet AKYOL, İstanbul 1994.

Genkur. Harp Tarihi Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, III'ncü Cilt 2'nci Kısım, Genkur Basımevi Ankara, 1977.

Genkur. Harp Tarihi Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, III'üncü Cilt 5'inci Kısım, Genkur. Basımevi Ankara, 1978.

GİBBON, Edward, *The Decline and Fall of Roman Empire (Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküşü)*, 1998.

GİRİTLİ, İsmet, *İdare Hukuku*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1992.

GOLTZ, Collmar Von Der, *Das Volk in Waffen (Silâhlendirilmiş Halk)*, R. V. Decker Matbaası, Birinci Baskı, Berlin, 1883. Almancadan Osmanlıcaya Çeviren:Yüzbaşı Mehmet Tahir, *Milleti Müsellaha EbuZZiya* _Matbaası. İstanbul, 1301.

GRENARD, Fernand, *Asya'nın Yükseliş ve Düşüşü*, Çev. Orhan Yüksel, MEB.Yay., İstanbul 1992.

HALAÇOĞLU Yusuf, *Ermeni Tehciri*, (9. Baskı), Babiâli Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2006.

HANİOĞLU, M. Sükrü, *Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler (1889-1902)*.

Harita Genel Müdürlüğü, *Millî Savunma Bakanlığında 150 Yıl 1826-1976*, Ankara, 1976.

Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991.

Harp Akademileri Tarihçesi ve 1848-1970 Yılları Arasında Okutulan Dersler, Harp Akademileri Basımevi, Yıldız-İstanbul 1969.

Harp Akademilerinin 132 Yılı, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1980.

Harp Okulu Tarihçesi 1834-1945, Harp Okulu Matbaası, İstanbul 1945.

İŞKORA, Muharrem Mazlum, *Harp Akademileri Tarihçesi (1846-1965)*, Genkur. Bşk.lığı Basımevi, Ankara, 1966.

KARAL Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi Cilt 5-7*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983.

KARAL, Enver Ziya *Selim III'ün Hatt-ı Hümayunları*, Ankara 1988.

Koçi Bey Risalesi, Sadeleştiren: Zuhuri DANIŞMAN, Ankara: MEB.Yay., 1993.

KURAT, Akdes Nimet *Türkiye ve Rusya*, Ankara 1990.

KURTCEPHE, İsrail-BALCIOĞLU, Mustafa *Harp Okulu Tarihi*, Ankara, 1991.

KURTOĞLU, Fevzi *Deniz Mektepleri Tarihçesi*, İstanbul 1931.

Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı Askeri Teşkilatı ve Kıyafeti*, Çev. Nurettin TÜRSAN-Semiha TÜRSAN, KKK. Basımevi, Ankara 1983,

Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı Teşkilat ve Kıyafet-i Askeriyesi II*, İstanbul Mektebi Harbiye Matbaası, 1325.

Mehmed Rüşdi, *Devlet-i Aliye Ordu Teşkilatı*, İstanbul 1311.

Mehmet Esat (Kolağası Niğdeli), *Miratı Mektebi Harbiye (Harp Okulu Tarihçesi)*, 1894.

Mehmet Esat Efendi, *Vak'a-nüvis Es'ad Efendi Tarihi*, Haz. Ziya YILMAZER, İstanbul 2000.

Mektebi Askeriye Künye Defteri, Defter No: 804.

Mustafa Nuri Paşa, *Netayic Ül-Vukuat*, Cilt I-IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1979.

ORTAYLI, İlber, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*, İstanbul 2003.

ÖNAL, Sami, *Tuğgeneral Ziya Yergök'ün Anıları Sarıkamış'tan Esarete(1915-1920)*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

ÖRS, Hayrullah, *Moltke'nin Türkiye Mektupları*, 3'ncü Basım 1999.

ÖZGÜLDÜR, Yavuz, *Türk-Alman İlişkileri(1923-1945)*, Genkur. Basımevi, Ankara, 1993.

PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt-1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

PURGSTAL, Josaph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt: VII, İstanbul 1991.

SAKAOĞLU, Necdet “Ahmed Paşa (Humbaracı)”, *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: 1, İstanbul 1993.

SARICALIOĞLU, Fikret, *Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi Sultan I. Abdülhamid*, İstanbul 2001.

SELEK, Sabahattin, *İsmet İnönü Hatıralar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006.

SERTOĞLU Midhat, *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İnkılap ve Aka, İstanbul, 1958.

SHAW, Stanford J. ve Ezel Kural *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt: II, İstanbul 1983.

SHAW, Stanford J., “The Origins of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan Selim III”, *The Journal of Modern History*, vol. 37, no. 3, September 1965.

SORGUN, Taylan, *İmparatorluktan Cumhuriyete (Fahrettin Altay Paşa Anlatıyor)*, Bilge Karınca, İstanbul, 2003.

TAŞKIRAN Cemalettin, *Yüzyıllardır Harbiye*, Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul, 2009.

TOYNBEE Arnold J., *Türkiye Bir Devletin Doğuşu*, (Çev. Kasım YARGICI), Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul, 1999.

TURAN, Oğuz, *Türklerde Stratejik ve Taktik Düşünceler (Mete'den Atatürk'e kadar)*, Belge Yayınları, İstanbul, 1986.

Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Gnkur. Bşk.lığı Basımevi, 2nci Baskı, Ankara, 1989

Türk Ansiklopedisi Cilt XV, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1968.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı *Osmanlı Tarihi*, Cilt: 1, Ankara 1988.

UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, Ankara 1988.

ZÜRCHER, Erik Jan *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İstanbul 1995.

MAKALELER ve BİLDİRİLER

AKDAĞ, Mustafa "Osmanlı Müesseseleri Hakkında Notlar", *DTCF Dergisi*, Cilt XII/1-2(1955).

AKYÜZ, Yahya, *17. Yüzyıldan Günümüze Türk Eğitiminde Başlıca Düzenleme Ve Geliştirme Çabaları*, XIII'üncü Türk Tarih Kurumu 4-8 Ekim 1999, Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara 1999.

ÇADIRCI, Musa "Osmanlı Ordusu'nda Yeni Düzenlemeler (1792-1869)", *I. Askeri Tarih Semineri Bildiriler II*, Ankara, ATASE, 1983, s. 91.

ÇALIK, Ramazan, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 36, Cilt: XII, Kasım 1996.

ERGÜN, Mustafa, "Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme", *Yeni Türkiye*, Sayı 32.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat "Sultan II.Mahmud Devri Yedek Ordusu Redif-i Asakir-i Mansure", *İ.Ü.E.F.T.E.D.*, Sayı 12; s. 127 vd.

ULUDAĞ, Ahmet, *Başlangıçtan 1883 Tarihine Kadar Türk Askeri Eğitiminin Gelişmesi*, Bildiri, *20nci Yüzyıl Başına Kadar Türk Askeri Eğitiminin Tarihi Gelişimi Sempozyumu Kitapçığı*, Harp Akademileri Basımevi Yenilevent-İstanbul,13 Ekim 1983

TEZLER

ACAR, Kadir, *Seraskerlikten Harbiye Nezaretine: Türkiye'de Genel Kurmay Başkanlığı ve MSB.lığının Temeli*, Yüksek Lisans Tezi. AÜ Eskişehir, 2002.

GÖK, Hayrullah, *Arşiv Belgelerinin Işığında Kara Harp Okulu Tarihi (1834-1883)*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2005.

KÜÇÜK, Zeynel Abidin, *Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Erkan-ı Harbiye Nezareti*, Lisans Tezi. Kırıkkale, 2002.

UYAROĞLU, Hüseyin Nevzat, *Osmanlı Kamu Yönetim Kurum ve Sistemleri İçinde Enderun Saray Okulu*, Yüksek Lisans Tezi, No.479, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,1997.

KANUN

Kanunname-i Asakir-i Mansure-i Muhammediye, [İstanbul]: 1253.

Ordu Zabitan Heyetine Mahsus 863No.lı Terfi Kanunu, 25 Eylül 1934, T.C. M.M. Vekâleti Matbaası, Ankara, 1934.

926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 27.07.1967 Tarihli.

3563 Sayılı Harp Akademileri Kanunu, 24.05.1989 Tarihli.

DEFTERLER

Harp Okulu Künye defterleri (Suretleri)

YILLIKLAR

Harp Akademileri 1968 Yıllığı, Harp Akademileri Komutanlığı Basımevi, İstanbul.

Harp Akademileri 1982 Yıllığı, Harp Akademileri Komutanlığı Basımevi, İstanbul.

Harp Akademileri 1983 Yıllığı, Harp Akademileri Komutanlığı Basımevi, İstanbul.

RAPORLAR

M.Kemal ATATÜRK'ün Sofya Ateşe Militeri olduğu esnada gönderdiği 6 Aralık 1914 tarihli Rapor.

İNTERNET

BAHADİROĞLU Yavuz, Biz Osmanlıyız, Makale, (06.11.2006) tarihli internet, [http://malumat.wordpress.com/2006/11/06/bir-gunahin-anatomisi-osmanli-padisahlari-ve-kardes-katli/Helmuth Karl Bernhard von Moltke](http://malumat.wordpress.com/2006/11/06/bir-gunahin-anatomisi-osmanli-padisahlari-ve-kardes-katli/Helmuth_Karl_Bernhard_von_Moltke). From Wikipedia, the free encyclopedia

<http://www.hitportal.net/asker-kelimesinin-anlami-t43693.html?s=c99cb5d8d225ffd00aef8c9873d6691c&> ve diğerleri. (27.07.2010)

<http://www.turkforum.net/showthread.php?t=617315> (17.04 .2010)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanl%C4%B1_Tarihi_Kronolojisi Osmanlı Tarihi kronolojisi. (27.07.2010)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Otto_Liman_von_Sanders“ Sayfa kategorileri: [Vikipedi](#) (27.07.2010)

<http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=DergiIcerik&IcerikNo=706> (17.04. 2010)

<http://www.egitim.aku.tr/mfaruk.htm> Muhammed FARUK, Osmanlılarda Eğitim ve Öğretim. (27.07.2010)

<http://www.haber10.com/makale/9312/> (27.07.2010). 22 Haziran 1982'de Celal BAYAR'la Söyleşi, İstanbul/ Çiftahavuzlar'da Hüseyin ATAY, Mehmed Said HATİBOĞLU ve Ali COŞKUN'un katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir.

http://www.harpak.tsk.mil.tr/sol_menu/OGR_SB_KAZ_NIT.htm (12.04.2007)

<http://www.osmanlipadisahlari.com> (27.07.2010) Osmanlı Padişahları'nın Kronolojik Hayatı.

<http://www.ttk.gov.tr/takvimhesabi> Hicri/Rumi/Miladi Takvim (27.07.2010)

Osmanlıca Sözlük <http://www.osmanlimedeniyeti.com/makaleler/sozluk/osmanlica-sozluk-d.html> (27.07.2010)

ÖZGÜREL, Avni İnternet yazısı, www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=86306 - 35k - Ek Sonuç sitesi (27.07.2010)

Sourtime Sözlük <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=kurmay> 15 Ocak 2007 tarihli syf.

TBMM İnternet sayfası. www.tbmm.gov.tr/anayasa (27.07.2010)

Wilhelm Leopold Colmar Freiherr von der Goltz Vikipedi Ansiklopedisi. (27.07.2010)

www.ttk.gov.tr. (27.07.2010) Hicri takvim,

EKLER

EK-1 ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ NİZAMNAMEİ DAHİLÎSİ (İç Hizmet Tüzüğü)
MEVADDI UMUMİYE (Genel maddeler)

EK-2 BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ
PROGRAMINDA 1335 TARİHLİ DEĞİŞİKLİKLER

EK-3 1923 TARİHLİ MEKTEB-İ ÂLİ-İ ASKERÎ TEDRİSAT TALİMATI

EK-4 İSTİKLÂL HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ GİRİŞ
İMTİHANLARI TALİMATI

EK-5 1925 YILI DERS PROGRAMI

EK-6 1929 TARİHLİ HARP AKADEMİSİ TALİMATI

EK-7 1938 YILI DERS PROGRAMI

EK-8 1945 YILI DERS PROGRAMI

EK-9 HARP AKADEMİLERİ TALİMATIHARP AKADEMİLERİ HAKKINDA
UYGULANACAK PRENSİPLER (1953)

EK-10 HARP AKADEMİLERİ KANUNU (1971)

EK-11 KRONOLOJİ

EK – 1

ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ NİZAMNAMEİ DAHİLİSİ²⁴⁸
(İç Hizmet Tüzüğü) MEVADDI UMUMİYE (Genel maddeler)

1. Erkânıharbiye Mektebinden, maksat, mektebe kabul olunan sunufu muhtelif zabıtlarına fününu harbiyenin aksamı âliyesini göstermek ve bu suretle onların malûmat ve efkârı askeriyelerini tevsi ve takviye ve tenvir etmektir.

İşbu tahsili âli-i askerî ile birlikte tekellüm ve kitabet edebilecek derecede ecnebi lisanlarının lüzumu olanları dahi tedris edilir.

2. Erkânıharbiye Mektebi Erkânıharbiye-i Umumiye Reisinin tahtı nezaretindedir. Müdür tarafından gösterilen lüzum ve münhal üzerine muallimleri tâyin ve muallimlerin maaş ve zammı maaşlarının tasdik, zabıtanın verdikleri imtihana nazaran mektebe kabul edilecekleri tefrik, esnayı tahsilde işe yarayamadıkları tebeyyün (belli olan) edenleri mektepten ihraç etmek müşarünileyhe aittir.

3. Erkânıharbiye Mektebi işe ve idare cihetinden harbiye nezaretine merbuttur.

4. Mehakimi askeriyeye ait hususatta bidayetden birinci orduyu Hümayun Divanı Harbine ve temyizen muhakemât dairesine merbuttur.

5. Zabitanın şeref ve hasiyetlerine ait hususâtı müdürün tahtı riyasetinde mektep tarafından teşekkül edecek bir hey'et rüyet (idare) edecektir.

(NOT: Zabıtların dürüst ahlâklı ve sağlam seviyeli olmasına çok ehemmiyet verilir ve bu hususta ufak ihmali görülenler mektepten çıkarılırdı) .

6. Erkânıharbiye Mektebi lüzumu olan dersaneleri hey'eti tedrisiyesine ve idare zabitanına ve memurine mahsus olmak üzere iş ve oturma odalarını, zabitan efendilere ait bir taamhane (yemekhane) ve saireyi havidir.(içine alan,kaplayan)

MÜDÜRİYET VE İDARE

7. Erkânıharbiye Mektebi Erkânıharbiye miralay veya erkânıharp mirlivası rütbesinde bir müdürü mes'ulün tahtı emri idaresinde bulunur.

Müdürü mumaileyh Erkânıharbiye Mektebinden beklenen maksadı aslinin biletraf istihsal (elde etmek) olunmasına ve zaptı rapt ve idare hususunda kâfe-i umurun matluba muvafık surette ceryan etmesine gayret ve dikkat eyler. Mumaileyh mektepte bulunan bilcümle ümera ve zabitan ve efrada bir firka kumandanının selahiyetiyle mezuniyet itâ ve ceza tertip ve mülkiyeden olup kadro dahilinde bulunan muallimin ve memurine dahi bir dairenin nazın sıfatıyla muamele eder muallimin gerek ders ve gerekse intizam hususunda mumaileyhin evamirini (emrini)ifadaya borçludurlar.

Erkânıharbiye Mektebinin Maarif Meclisi derslere ait umur ve hususâtın ruyet ve tanziminde müdüre muavenet eder.

Her seneyi tedrisiyenin iptidasiyle her sene-i maliye nihayetinde müdürü mektep tarafından Erkânıharbiye-i Umumiye Reisine biri mektebin küşadına ve diğeri de bir senelik müşahedatına mahsus olmak üzere iki kıt'a takrir verilir.

²⁴⁸ M. M. İŞKORA, *Aynı eser*, s.46-61. Bu tüzük 1909 tarihinde oldukça detaylı olarak hazırlanmıştır.

8. Müdüriyette müdürden gayri bir erkânıharp kaymakam veya binbaşı ile üç kıdemli yüzbaşidan mürekkep dört aza vardır. Bunların birincisi müdürün gaybubetinde (bulunmadığında) vekâlet müdürün tensibi veçhile umuru idarenin temşiyetine (ilerlemesine) muavenet (yardım) ve bilhassa mektebin bütçe ve idare komisyonuna doğrudan doğruya nezaret eder. (Mektebin müdür muavini idi, şimdiki ismi erkân reisidir) hocalardan mada bilcümle zabitan, memurin ve efrat, mumaileyhin tahtı emrindedir.

Mumaileyh mülkiyeden olan memurlara memurini hükümete mahsus kanunname münderiç olduğu veçhile tenbihat (ikaz etme)ve ihtaratta (hatırlatma) bulunur.

9. 2, 3, 4, ncü aza kıdemli yüzbaşılardan tayin olunur. Bunlar müdürün maiyetinde bulunup zabitan efendilerin doğrudan doğruya amirleridirler. (Bunlar sınıf zabıtları idi, büyük harpten sonra kaldırıldı, sırası gelince arzedeceğim).

10. Mektebin idaresiyle umuru hisabiyesi birinci azanın nezaretinde olarak bir muhasip memuriyle bir kâtip tarafından tesviye ve ruyet olunur. Ve mektep binasından mes'ul bir küçük memur bulunur.

11. Kalem odasını yaver makamında yüzbaşı idare ve mahrem olan kütüp ve evrakı hıfz eder(korur). Bu zat icabedecek ketebe (yazıcı) amiridir.

12. Ketebe efendiler ciheti askeriye sivil memurlarından olup harbiye nezareti tarafından tayin olunur.

13. Kütüphaneye mütekaait zabıtan bir hafız kütüp tayin olunur.

14. Mektebe lüzum olan hademeyi müdür tayin eder.

15. Yedinci maddeden itibaren zikri geçen memurin ve hademenin maaşları mektep bütçesinden verilir.

16. Lüzumunda kullanılacak amelenin gündeliği gene mektep bütçesinden tesviye edilir.

MECLİSİ MAARİF, MUALLİMİN

(Maarif Meclisi ve öğretmenler)

17. Meclisi Maarif, Reisi olan müdür üe birçok azadan mürekkeptir. Azaların tayini için icabeden intihapname mektep müdüriyeti canibinden Erkânıharbiye-i Umumiye riyasetine takdim olunur. Müdürün gaybubetinde azadan en kıdemlisi riyaset eder. (Şimdi bütün muallimler meclisi maarife dahildir).

18. Münhal olan derslere muallim intihabı her sene duhul imtihanlarını mahsus suallerin tertibi gerek duhul ve gerekse huruç imtihanları evrakının tetkik ve teftişiyle netayicinin beyanı mualliminin tedrisata dair verecekleri takrirlerin ve askerî ve fennî asar ve mecmuların tenkidi azanın cümle-i vezaifindedir.

19. Azanın her biri birer rey sahibidir. Reyler müsavi ise reisin reyine müracaat olunur. Reylerin ihtilâfında azadan her birinin esbabı muhalefeti tahriren beyana hakkın vardır. Meclisin makamı hariciye ile münasebatı müdür vesatı ile temin olunur.

20. Kadro dahilindeki muallimin meclisin ve Erkânıharbiye riyasetinin intihabıyla usulü dairesinde tayin olunur. Bunların maaşatı mektep bütçesine dahildir.

21. Kadro haricindeki muallimleri müdürün teklifiyle Erkânıharbiye Reisi tayin eder. Bunlardan kıtaata mensup olanların emrî tayininde müdür tarafından kumandanlarının muvafakatını almak icabeder

22. Kadro dahilindeki sivü muallimler müdürün teklifi ve Erkânıharbiye-i Umumiye Reisinin tensibiyle harbiye nezareti tarafından tayin olunur. Bunlar ciheti askeriye daimî surette istihdam ettiği sivil memurlardan maduttur. Maaşları mektep bütçesinden tesviye olunur.

23. Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi müdürün tayin ettiği kadro haricindeki sivil muallimleri tasdik ve kabul eder. Bunların maaşı mektep bütçesinden verilir.

24. Her muallim kendi usulü tedrisi hakkında müdüre bir takrir vermeğe borçludur.

ERKÂNİHARBİYE MEKTEBİNE DUHUL ŞERAİTİ

(Okula giriş şartları)

25. En azdan iki sene bölüklerde bilfiil hizmet etmiş olup alay veya müstakil tabur kumandanları tarafından şeraiti haiz buldukları tasdik edilen mülâzımlar mektebe girmek için istida verebilirler.

Şeraiti mezkûre(Merhum`ün şartları) şunlardır:

- A. Hidematı (Vazife) ameliyede kendini göstermiş olmak ve askerliğe istidadı bulunmak,
- B. Fünunu askeriye ve saire tahsiline ciddî hevesi ve kabiliyeti bulunmak,
- C. Büyük hizmetlerde kullanılabilmek liyakatına delâlet eden ahlâk ve evsafı (sıfatı) zatiyeye malik bulunmak,
- D. Tammüssiha olup vücudunu korumak ihtiyacından beri bulunmak,
- H. Hüsnehâl sahibi bulunmak,

İşbu şeraiti cami olan zabitan bilimtihan Erkânıharbiye Mektebine kabul olunur.

26. İstanbul'da bulunan veya uzun müddet mezun olan zabitan mensup oldukları kıt'a kumandanları vesatıyla (aracılığıyla)müdüre verilecek istida üzerine herhangi bir senenin bir veya birkaç dersine samiin sıfatıyla devam edebilirler.

DUHUL(KABUL) PROGRAMI

27. Her sene teşrini evvel (Ekim ayı) bidayetinde (başlangıcında) Meclisi Maarif tarafından bir duhul programı tanzim edilir. Bu programda tarih ve coğrafya suallerinin hangi asra ve kürre-i arzın (yerkürenin) hangi kıt'asına dair tertip olunacağı, işbu iki imtihana hazırlanmak için hangi asara müracaat etmek lâzım geldiği beyan olunur.

İşbu program Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi tarafından tasdik ve imtihan zamanı (Kaideten mart evasitinde) tayin edilerek teşrinievvel içinde 46 ncı maddede beyan olunan makamata tamim olunur.

DUHUL İMTİHANLARI İÇİN İSTİDA(DİLEKÇE)

28. Duhul imtihanına istida eden zabitanın esami cetveli hidematı askeriye ait sicili ahval verekalariyle birlikte mensup oldukları kıt'a kumandanları tarafından Ordu Kumandanlıklarına ve oradan Erkânıharbiye-i Umumiye riyasetine gönderilir

29. Her bir tercimeihal (biyografi) verekasına zabitanın 25 nci maddede beyan olunan şeraiti ne derecelerde cami olduklarına dair alay veya müstakil tabur kumandanları tarafında birer şahadetname raptedir. Liva, fırka, kolordu kumandanları zabitan hakkında verilen şahadetnameleri kendi mütalâalarıyla ikmal ederler.

30. Kolordu Erkânıharbiye Reisleri her sene şubatın on beşine kadar mektep müdürüne kolordu kumandanlarına duhul için istida veren zabitanın esami cetvelini gönderirler.

31. Duhul imtihanından maksat zabitanın Erkânıharbiye Mektebi derslerini muvaffakiyetle takip edecek iktidarda olup olmadığı anlamaktır. Bundan mada zabitanın kariha-i (fikir kabiliyeti) zatiyeleri bu imtihanda taayyün etmelidir. (meydana çıkarmalıdır) Binaenaleyh (Bunun üzerine) bu imtihanda sualler o suretle tertip edilmelidirki, bunlara cevap vermek hususunda zabitan malûmatı müktesebeleriyle birlikte fikrizatilerini de vazihan (apaçık) ve mütenasiben istimal mecbur olsunlar.

32. İmtihan; tabiye nazariyatı ve tatbikatından, fennî eslihadan,(modern silahlar) fennî istihkâmat, topoğrafyadan, krokiden, coğrafyadan ve Fransızcadan icra olunur.

33. Tabiye ve tatbikatından verilen mesele zabitan esbabı mucibe beyaniyle bir karar verebilecek derecede sade ve basit olmalıdır. Topoğrafya süali bir kısım arazinin bir tabiye meselesine binaen münakaşasından ibarettir. Kroki ya topoğrafya imtihanının mütemmimatından olarak veya ayrıca bir tabiye meselesine binaen kıtaat ve işaret muhsusayı havi olduğu halde 1/25.000 mikyasında tersim ettirilir. Lisan derslerine devam edecek olanlar Türkçeden Fransızca veya Almancaya tercüme yaparlar.

34. İmtihanlar tahrirî olarak kolordu kumandanlıkları devairinde icra edilir.

35. İmtihanlar kolordu Erkânıharbiye Reisinin tahtı nezaretinde, icra edilir. Mumaileyh bu husustaki kavanin ve nizamata harfiyyen riayet olunmasından mes'ûldür. Sualler ile haritalar bir zarf derununda (dahilinde) olduğu halde Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi tarafından tembir edilerek kolordu Erkânıharbiye Reislerine gönderilir.

36. İmtihan olacak zabitan vakti muayyende kolordu kumandanlık dairesine toplanır. Bu suretle azimet ve avdet edeceklere harcirah verilmez her zabıt kolordu Erkânıharbiyesine hususati atıye hakkında tahriren malumat itâ eder.

A. Tercümei hal ve bilhassa tahsili iptidaî, idadi ve âlisine dair.

B. Ecnebî lisanlarından hangisini tahsil edeceğine ve bunlardan birini vukufu (öğrenmiş) olup olmadığına dair.

37. İmtihanlar Erkânıharbiye-i Umumiye Reisinin tayin ettiği gün ve sıra ile icra olunur. Sualler imtihan saatinden evvel asla irat edilmez ve süal zarflan açılmaz. Esnayi imtihanda kolordu kumandanı tarafından yüzbaşı ve binbaşı rütbesinde nezaretçiler tayin edilir. İmtihan odasına nezaretçilerden başka kimse girip çıkmaz. Kitap veya defter istimali kat'iyen memnudur. Yalnız lisan imtihanında lügat kitabının bulunması tevcih olunur.

İmtihan evrakı nezaretçiye teslim edilir. Mumaileyh evrakı mezkûrenin üzerine hangi saatte teslim edildiklerini işaretle cümlesini mühürlü bir zarf derununda olarak kolordu Erkânıharbiye Reisine itâ eder.

38. İmtihanların hitamında evrakı imtihaniye okunmayarak mazruf oldukları mühürlü zarf açılmayarak Kolordu Erkânıharbiye Reisi tarafından nümuneye muvaffik bir cetvel ile Erkânıharbiye-i Umumiye Riyasetine gönderilir.

39. İmtihan evrakının tetkiki Erkânıharbiye Reisinin olbaptaki kararnamesi üzerine Meclisi Maarif tarafından icra edilir. Bu hususta yardım etmek üzere meclise muvakkaten birkaç zat daha memur edilir.

40. Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi mektep müdürünün olbaptaki tavrı üzerine en iyi imtihan veren zabıtanın mektebin 1 nci senesine lüzumu miktar kabul olunacakların adedini tayin ve neticesiyle bu hususta ittihaz olunan karar kolordu kumandanlıklarıyla bilûmum müfettişliklere tamim eder.

41. Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi ilk imtihanda kazanamayan bazı zabitanın evrak-ı imtihanîyelerinde müşahede olunacak esbaba mebnî tekrar imtihan vermelerine müsaade edebilir.

42. İmtihan veren Zabitan Mektebin 1 nci senesine kabul olunur.

43. Kabul olunan zabitanın ahval-i zatiye (özel durumu) ve hususiyelerine dair mektebe ayrıca malûmat itasına lüzum yoktur. Zira 28., 29., 30., maddelerde beyan olunan tercüme-i hal verakası ve saire gibi evrak bu ciheti temin eder.

TAHSİL MÜDDETI

44. Tahsil müddeti üç senedir: Sene-i tedrisiye (9:10) aydır. Tatil zamanı (2:3 ay olup Temmuz bidayetine kadar imtidat eder. Samiîni sifatiyle mektebe devam eden zabitan herhangi bir sınıfa ancak bir sene müddet devam ederler. Her sınıfın zabitanı sekseni tecavüz ettiği halde iki kısma taksim olunur.

(Tatil zamanında zabıtlar kıt'a stajine giderler)

45. Tedrisat-ı Nazariye teşrinievvelin birinde başlayıp Haziran nihayetinde hitam bulur.

46. Tedrisat Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi tarafından tanzim edilen programa göre icra edilir.

47. Tabiye, istihkâm, vesait-i (nakil) muhabere ve muvasala ve harita ahzı dersleri ve saire askerî dersler, arazi üzerinde tatbikat-ı ameliye (pratik tatbikatı) ile ikmal edilir. Ameliyatı takviye için fırsat düşükçe askerî imalâthaneler fennî müessesat, talim meydanları, Çatalca ve Boğazlar istihkâmâtı ziyaret edilir. Harita ahzı ameliyatı 2 nci senenin nihayetinde üç ve nihayet dört haftalık bir zaman zarfında icra edilir.

Mektep müdürü, zabitanın vesait-i muhabere ve muvasala kıtaatının talimlerinde bulunması ve askerî şimendiferler üzerinde tatbikat icra etmesi için kıtaatı mezkûreye müracaat eder.

48. Zabitanın tedrisattan ne dereceye kadar istifade ettiklerini anlamak ve bu suretle tedrisatın heyet-i umumiyesine dair bir fikri mahsus edinebilmek maksadiyle her sene nihayetinde muallimin tarafından verilen notlar nazari dikkate alınmak üzere bir heyet tarafından zabitan-ı mumaileyhim imtihan olunur. 3 ncü senenin zabitanına esnayı imtihanında kütüp ve resâile (dergiler, mecmualar) müracaat edilip edilmeyeceğini ve edildiği takdirde ne derecelerde müsaade olunacağını mektep müdürü tayin eder. Hastalıktan dolayı imtihanında bulunmayan 1 ve 2 nci sene zabitanı bilâhare imtihan verirler. Erkânıharbiye vezaifi imtihanı 3 ncü senenin nihayetinde icra edilir.

MEKTEPTEN İHRAÇ

49. Her imtihanı müteakip mektebe devamlarından bir istifade memul olmayacağı tebeyyün edenler kıt'alarına iade olunurlar. Hastalıkları uzun müddet devam edecek olan zabitan kaideten mektepten çıkarılır. (Tekrar mektebe kabulleri için 58 nci maddeye müracaat). Hususat ve esbabı zatiye ve şahsiyeden dolayı mektepten çıkmak isteyenlerin istidaları nadiren ve müstesna hallerde terviç edilir. Bir zabiti mektepten çıkarmak müdürün iş'arı üzerine Erkânıharbiye-i Umumiye Reisinin tasdikına vabestendir. (bağlıdır)

SUNUF-U SAİREYE (SEYYAR SINIFA) MEMUR OLMAK

50. Birinci senenin zabitanı Temmuzun birinden Eylülün otuzuna kadar mensup oldukları sınıfın gayri bir sınıfa memur olurlar. Piyade zabitan, kolordu sahra topçu alaylarından birine; yem istihkakı olan topçu zabitanı, 1 veya 3 ncü Kolordu piyade alaylarından birine; diğer topçu, zabitanı, mensup oldukları kolordu ve piyade alaylarından birine; istihkâm ve saire sunuf-u fenniye (ilmi sınıf) zabitanı Ya (1.) Kolordu piyade alaylarından birine veya henüz endahat talimleri icra etmemiş olan herhangi bir sahra kale topçu alaylarına.

51. İkinci senenin zabitanı Temmuzun 22'sinden Eylülün 30'una kadar şu suretle diğer sınıflara tayin edilirler:

Piyade zabitanı kolordu süvari alaylarından birine.

Süvari zabitanı 1., 2. veya 3 ncü Kolordu piyade alaylarından birine, yem istihkakı olan topçu zabitanı 1., 2., veya 3 ncü Kolordu süvari alaylarından birine,

Diğer topçu zabitanı kolordu süvari alaylarından birine; İstihkâm ve saire sunuf-u fenniye zabitanı 2 nci Kolordu süvari alaylarından birine,

52. 1., 2., 3. kolordular manevraları icra edildiği zaman sunuf-u muhtelif (çeşitli) kıtaatına memur manevralara iştirak ederler.

53. Birinci ve ikinci sene zabitanı martın yirmisine kadar balâde beyan olunan usule tevfiikan (uygun olarak) hangi alaylara memur olmak istediklerine dair mektep müdürüne istida verirler. Müdür işbu istidallara ve icabında badel muhabere kolordu kumandanlığından aldığı cevaba nazaran zabitanın mahallî memuriyetlerini tertip ve tanzim eder.

54. 50., 51., 52. maddelerin icabatından olarak taayyün eden (meydana çıkan) kıtaatın veya müstesna olarak sınıflardan gayri bir kıt'a veya sınıfa memur edilmek isteyen zabitanın bu husustaki istidaları zabitanı mumaileyhimin hidematı (vazifeleri)

askeriyelerine bir menfaat temin ettiği takdirde Mayısın onbeşine kadar karar itâ olunması zımında mektep müdürü tarafından Harbiye Nezaretine gönderilir.

55. Zabitanın memur oldukları kıtaata sari (bulaşıcı) hayvan hastalıkları bulunduğu takdirde de işbu kıt'aların mensup oldukları kolordu kumandanları zabitanı mumaileyhimin aynı sınıftan diğer kıtaata tayin eder.

56. Bu veçhile kıtaata zabitan mensup olmadıkları sınıfta istifade edecekleri hidematta kullanılır. Zabitanın memur olduğu kıt'a kumandanları kolordu kumandanları vesatatiyle Erkânıharbiye-i Umumiye Reisine zabitanı mumaileyhim hakkında şahadetname gönderirler. Bilâhare mezkûr şahadetnameler mektep müdürüne verilir. Zabitan esnayı memuriyette mezun bulunmuşlarsa müddeti mezuniyeti şahadetnameye kaydolanması icabeder.

57. Hastalık, esbabı sıhhiyeden ve lisan tahsili maksadiyle mezun bulunmaktan dolayı işbu vazifeyi ifâ edemeyen zabitan mektepten çıktıktan sonra kıtaata avdetlerinde (dönüşlerini) ifa ederler. Zabitanı mumaileyhimin tâbi oldukları nizamâtı saireyi kolordu kumandanları tayin eder. Bu suretle kıtaata memur olan zabitanı memuriyetleri devam ettikçe askerî harcirah nizamnamesine göre harcirah verilir.

KITAATA GİDEN ZABITANIN BETEKRRAR MEKTEBE CELBİ

(ASKERİ BİRLİKLERE GİDEN SUBAYLARIN TEKRAR MEKTEBE DÖNÜŞÜ)

58. Zabitanın betekrrar mektebe gelip yukarı sınıfı geçmeleri bilimtihan iktidar ve liyakatlarıyla hüsnu hallerine mütevakiftir. (zorunludur) Binaenaleyh Zabitanın iktidar ve liyakatları geçecekleri sınıfın derslerini takip edebilecek derecede olmalıdır.

Hastalıklarından dolayı mektepten ihraç edilen zabitan sene-i tedrisiyenin nısfından (yarısından) fazlasını mektepte geçirmiş oldukları takdirde imtihana dahil olarak ibrazi ehliyet ettiği halde bir sınıf yukarı, imtihana dairi olmayanlar eski buldukları sınıfa kabul olunur Zabitanın mektebe betekrrar kabul olunmaları hususuna müdürün teklifi üzerine Erkânıharbiye-i Umumiye Reisinin müsaadesine iktiran etmek lâzımdır. İmtihan vermediklerinden dolayı veya esbabı saire (diğer sebebler) ile ihraç edilenler bir daha mektebe kabul olunmazlar.

SON SINIFIN HİTAMINDA ERKÂNIHARBİYE SEYAHATI

59. Her sene Temmuzda üçüncü sınıf derslerinin hitam bulmasıyla sınıfı mezkûr (evvelce bahsedilmiş) kısımları Erkânıharbiye vezai fi muallimlerinin tahtı nezaretinde olarak bir mah kadar müddetle Erkânıharbiye seyahatları icra eder.

Seyahati sevk ve idare etmek için lüzumu miktar Erkânıharbiye zabiti müdürün teklifiyle Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi intihap (seçer) ve tayin eder. Erkânıharbiye seyahati için nizamname-i mahsusu mucibince icabeden vesait ve mesarifat itâ olunur.

60. Hastalıklarından dolayı Erkânıharbiye seyahatına iştirak edemeyen zabitan mensup oldukları kıtaatın iş'arı üzerine müdür tarafından ondan sonraki senenin seyahatma ithal edilir.

ZABITANIN MENSUP OLDUKLARI KITAATA AVDETI

61. Bu veçhile zabitan mektepte üç sene bulduktan sonra mensup oldukları kıtaata avdet ederler. Haklarında tanzim olunan ve derece-i iktidar ve liyakatleriyle mektepte buldukları müddetçe tavrı hareketlerini irae eden (gösteren) şahadet-

nameler müdür tarafından zabıtana verilmek üzere 40. maddede beyan olunan makamata irsal olunur. (gönderilir)

62. Arkadaşlarından geri kalarak başka bir senenin Erkânıharbiye seyahatine iştirak edecek olanlar şahadetnamelerini seyahati mezkûrenin icrasından sonra ahzederler. Mektep müdürü her zabıt hakkındaki fikir ve mütalâasını bir takrir ile Erkânıharbiye-i Umumiye Reisiyle zabitanın mensup oldukları ve 40. madde de beyan olunan makamata bildirir takrir mezkûrde bir zabiti Erkânıharbiyeye Topoğrafya veya taksimi arazi şubesine, büyük makamat yaverliğine ve muallimliğe elverişli olup olmadığı ve elverişli ise hangilerine ve ne mertebede elverişli olduğu beyan olunur.

Erkânıharbiye mesleğinde istihdamı caiz olan bir zabitin büyük makamat yaverliğine daha ziyade elverişli olacağı şüphesizdir,

MEKTEPTEN NEŞET (TAYİN OLMA)

63. Erkânıharbiye Mektebi tahsilini ikmal edenlerden en müstaitleri Erkânıharbiye-i Umumiye Dairesine mamur edilip daire-i mezkûrenin şubatı muhtelifesinde 1:3 sene ifayı hizmet ettikten sonra içlerinden Erkânıharbiye sınıfına tefrikan kesbi istihkak edenler terfi-i rütbe nizamnamesinin 30 ncu maddesi mucibince bir sene daha kıdemlerine zamedilerek kıdem sırasıyla Erkânıharbiye yüzbaşılığıyla münhalâta tayin edileceklerdir.

64. Mektep müddetinin hitamından evvel müdür tarafından zabitanın liyakat ve iktidarlara hakkında mensup oldukları kıtaata hiç bir gûna fikir ve mütalâa beyan edilmez.

65. Zabıtana azimet ve avdet harcırahı (gidiş ve dönüş yol masrafı) verilir. Zabitan rütbelerine ait muhassetatlarını mektep icmalinden ahzederler.

66. Kıtaata memur zabıtana azimet ve avdet harcırahı verilir.

67. Topoğrafya ameliyatıyla sair derslerin tatbikatına ve Erkânıharbiye seyahatına giden muallimin ve zabıtana verilen hergüna muhassetat ya kıtaat (askeri birliklere verilmiş olan tayin) veya Erkânıharbiye-i Umumiye Mektebi tarafından tesviye edilir.

MEZUNİYET

68. Sene-i tedrisiye (Öğrenim yılı) esnasında mezuniyet itası Erkânıharbiye-i Umumiye Reisiyle mektep müdürünün yeddi iktidarındadır. (yetkisindedir) Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında mezuniyet avali mücbire tahtında alınabilir. Bu hususta kıtaata verilecek istidalar Mayısın onbeşine kadar muamele görebilecek veçhile vakti zamanında takdim, edilmelidir. İstidadan hasıl olan netice mektep müdürüne bildirilir. Kıtaatta bulunduğu zaman istihsal olunacak mezuniyet az müddet için ve mecburiyet halinde olabilir Bu halde mezuniyet istidası bulunulan kıt'aya takdim edilir.

KITAATIN MEKTEP MÜDÜRÜ VE ZABITAN İLE MUHABERESİ

69. Kıtaat zabitanın şahıslarıyla hizmetlerine ait olan hususatta doğrudan doğruya kendileriyle muhabere edilir.

70. Hususatı resmîyede mektep müdürüne ihbarı keyfiyet edilir.

ZABITANIN HİZMETÇİLERİYLE BEGİRLERİ

Topoğrafiya ameliyatında (işlerinde) alet taşıyan hizmetçilere mektep bütçesinden yevmiye verilir. Kıtaata memur olan zabitanın hizmetçileri muhassatlarını kıt'alarından alırlar. Zabitanın begirleri sülüs ilmühaberiyile (resmi vesikayla) nakledilir.

NOT OLACAK: Aşağıdaki programın yazılışı doğrudan kaynak kitaptan alınmıştır. Kaynak kitapta madde, bend ve alt maddelerde harflerin kullanılmasında Osmanlıca Alfabe sırası kullanıldığı değerlendirilmektedir.

1325 TARİHLİ

ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ DERS PROGRAMI

1. KAVAİDİ UMUMİYE (Genel kaideler)

Tedrisat gayet âli bir maksat takip ettiğinden diğer mekteplerde tatbik edilen usul ve kavait mücbireye tâbi olmayarak serbest bir halde icra edilmelidir. Meslekçe esaslı bir tahsili âli, daima birinci derecede nazarı dikkate alınması lâzım gelen bir keyfiyettir. Fünunu mütenevviyanın talimi ve malumat muktesebe-i askeriyenin ve fikri tenkidin tevsi ve tamiki maksada (derinleştirilmesi ve araştırılması maksadıyla) vusul için şeraiti evveliyeyi teşkil eder.

Zabitanın mekâtibi âliye ve askeriyede ve lâakal iki sene müddet kıta başında hizmetlerinde iktisabe muvaffak oldukları malumat Erkânıharbiye mektebinde takip edecekleri derslere esastır. Mamafih evvelce malûm olan şeylerin sadece takriri husul maksadı temin etmez.

Ders programları yalnız Erkânıharbiye mektebinden beklenen maksada vusul için elzem olan dersleri havi olmalıdır. Bu hususta ifrata varmamalıdır. Çünkü bu suretle zabitanı kendilerine ehem ve elzem olan malumattan mahrum etmek ve onların fikirlerini zaafa düşürmek mahzuru tevellüt edebilir.

Muallimin ile talebenin ifayı vazife hususundaki selâhiyetleri hiçbir veçhile tahdit edememelidir.

Mektebin işbu tariki alideki sayü gayretine takip olunan maksatla asla kabili telif olmayan ve mekâtibi saireye hasolan bir usul vaz'ile set çekmek caiz olamaz.

Atide beyan olunan usul ve kavaidi mualliminin istedikleri dersi vermelerine asla hâlel getirmez. Usul ve kavait mezkûre herbir dersin sureti umumiyede şumulünü (hükümünü) göstererek bilcümle kuvayı fikriyenin birlikte tesir icrasıyla maksadı matluba vusul için sarfolunmasına delâlet eder. (yol gösterir)

2. USULÜ TEDRİS:

Erkânıharbiye mektebinde gösterilen dersler bidayeten malûmatı muktesebeyi takviye ve tevsi maksadıyla sade ve kolay olarak başlar. Gitgide güç olan safahata geçilir. Nihayetül emir zabitanı bu günkü harbin icabettirdiği veçhile yetiştirmek maksadı takip olunur.

Fünunu askeriye dersleri fünunu saire derslerinden farklıdır. Bunlarda muallim, dersi sadece takrir eder, talebe dinler ve kabiliyetine göre istifade eder. Halbuki fünunu askeriye tahsilinde zabıt kuvve-i fikriyesini

istimal ede ede ona bir kıymeti mahsusa verir. Bu sebepten muallim ile talebe beyinde münakaşa kapılarının, müdavelei efkâr yollarının açık bulunması pek ehemmiyetli bir keyfiyettir.

Bu yolda bir tarzı tedris talebede muallim ile birlikte çalışmak hissini uyandırdığı gibi fikri tenkit ile kuvvei fikriyeyi tezyit ve takviye eder. Biri yalnız ders verir, diğeri de sadece dinlerse bundan ruhlu bir münakaşa hasıl olmaz; bunun usulü için açık ve maksada muvafık olarak verilen bir ders tatbikat ile meze ve iktisap edilen malûmatı ahvali münferide ve hususiyeye tatbik eylemelidir.

Binaenaleyh sırf askerî olan derslerde lüzum görüldüğü ve mümkün olduğu zamanlar tafsilâtlı plan ve haritalar üzerinde irae edilmek üzere emsile ve mesail tertip edilmelidir. Fırsat düştükçe zabitanı efkârı zatiyelerinin teşekkül ve tenemmüvü için derse ait bir madde hakkında serbestçe tahriri veya şifahi mütalâat hazırlamağa davet eylemek büyük faydalar temin eder. Zabitanın evlerinde uzun uzadıya vezaifi tahririye hazırlamalarını yedi ihtiyalarına terketmelidir. Zemin tayini veya talebe tarafından intihap olunan zeminin muvafık görülmesi keyfiyeti muallime aittir; çünkü muallim ancak bu suretle esnayı münakaşa ve tenkitte delâlet ve muavenetle yanlış fikirleri cerh edebilir. Gerek bu gibi vazifeler ve gerekse fırsat düştükçe dersanede tahriren aallolunan meseleler, zabitanı kendi noktai nazarlarını izaha alıştırdığı gibi muallimi de onların dirayet ve zekâsından ve şayi zatileri netayicinden haberdar eder. Zabitan evlerinde hazırlamak üzere bazı vezaifle tavzif edilir.

Muallim bu usul ile talebenin kuvvei fikriyelerini kendi say ve gayretleriyle gelecek sene derslerini takip edebilecek surette tezyit ve takviyeye muvaffak olursa vazifesini ikmal etmiş sayılır. Erkânıharbiye mektebi talebeye yekdiğerine münasebeti olan bir takım malumatı kazandırmak maksadiyle tesis olunmamıştır. Bilâkis talebe orada iktisap etmiş oldukları hakayika binayı efkâr ederek yeni bir dersten ne yolda istifade etmek lâzım geldiğini öğrenecektir.

3. MUHTELİF DERSLER

A. TABİYE

Her dersten ziyade haizi ehemiyet olan tabiye dersinden maksat zabitanı gerek ordumuzun ve gerekse mücavir orduların tabiye kavaidine dair esaslı malûmat ita etmek ve birkaç ders ve meselelerle kavaidi mezkûreyi ahvali hazıra-i harbiyeye tatbik edebilmek iktidarını bahşeyle-mektir.

Birinci senede berveçhi ati mevât tedris edilir:

1. Ordumuzun Teşkilâtı Esasiesiyle tabiye teşkilât ve kavaidi hakkında tarihî mucmel malûmat.
2. Yeni talimnameler, Seferiye Nizamname ve Endaht Talimnamelerimizin harpte kıtaatın sevk ve idaresine ait olan kısımları.
3. Aynı zamanda Avrupa ordularının muharebe nizamlarının bertafsil münakaşa ve mukayesesiyle Ordumuzda cari olan yürüyüş, muharebe, ikamet kavaidinin mesele tarzında esaslı ve tatbikî olarak talimi ve bu esnada sunufu muhtelifenin birlikte icrayı tesiriyle yekdiğerine muavenet eylemesi usulünün bilhassa itina ile beyanı .

İkinci senede mevzu-u piyade ve süvari fırkası ve üçüncü senede de kolordu teşkil eder. Üçüncü senede sahra ordusu ağır topçusunun bir kolorduya ilhakı faraziyesiyle sureti istimalinden dahi kıtaatın sevk ve idaresi noktai nazarından esaslı surette bahsedilir.

Ahvali Harbiyeyi tabî bir surette tasvir edebilmek için mevzuu bahis olan fırka ve kolorduları büyük bir ordunun aksamından farzetmek şayanı tavsiyedir. Meselenin hitamında bu cüzütların müştereken harekâtı talebenin anlayabilecekleri derecede izah edilir. Muallim, dersi daima tarih-i harp misalleri ve harita ve arazi üzerinde tatbikat ile tafsil ve tefsir etmeğe say eylemelidir. Esnay-ı tedriste en son vukubulan harplerden istihsal olunan netayiç nazarı dikkate alındığı nispette vazife hüsnü ifa edilmiş olur.

B. TARİH- İ HARP

Tarih-i Harp dersi, harb-i zamanı sulhta öğrenmek için en müessir bir vasıta olduğu gibi ilerde Fünun-u âliye-i Askeriye mütalâası için zabitanın şevk ve gayretiyle kabiliyetini arttırır. Mezkûr ders, sevk ve ida-re-i harp sanatının lâyetegayyer olan kava't ve şerait-i esasiyesini eşkâlî mütehavvile-i tâbiyeviye ile olan münasebetiyle birlikte vazihan beyan etmeli ve büyük kumandanların harbin suret-i cereyanına en büyük tesir icra ettiklerini ve kıtaatı askeriye ile gayrı zihur olan vesait-i harbiyenin kıymet ve ehemmiyetiyle yekdiğerine olan münasebetini göstermelidir.

Vukuatı harbiyeyi sadece zikir ve beyan etmek bir işe yaramaz Onların yekdiğerine olan münasebatı gözeterek esbabi mucibesiyile birlikte tetkik ve tamik etmek lâzımdır. Âdetâ takip edilen seferî sevku idare ile meşgul olup her zamana mahsus olan fikr-i harbi meydana çıkarmalıdır. Muallim talebesini vukuatı harbiye hakkında beyanı fikir ve mütalâa etmeğe davet ederek onlarla birlikte müzakere etmeğe muvaffak olursa fevaidi azime hasıl olur. Ancak yürütülen işbu fikir ve mütalâa sırf inkâr edici bir tenkitten ibaret kalmamalıdır. Bilâkis meydana duran ahvali harbiyeyi tetkik ederek esbabı mucibe beyaniyle icabeden tertibat ve kararlar beyan edilmelidir. Birinci senede Esfari Umumiye (Campagnes d'une siecle) ikinci senede 805 ve 806 ve ayrıca Esfari ahire-i Osmaniye, üçüncü senede 66 ve 70, 71 seferleriyle Rus ve Japon seferinin ve Boer harekâtının en mühim parçaları; (Birinci senede haftada 4, ikinci senede haftada 6, ve üçüncü senede haftada 4 saat Tarih-i Harp tedris edilir.

C. FENNÎ ESLÎHA

Birinci senede haftada 2 saattan ibarettir.

Bu derste sırf topçuluk noktâi nazarından tafsilâta girişmiyerek Esliha-i Nariyeye ait Kavaidi Esasiye-i Fenniye ile son zamanın Esliha-i Nariyesinin tesirâtı gösterilir. Hususat-ı fenniye lüzumu olduğu derecede izah edilir.

Avrupa düvel-i muazzaması ordularında müstamel esliha yekdiğerleriyle mukayese edilir. Muhtelif c'ns ve nevi topların kabiliyetleriyle amelî endahat hakkındaki kavaidi esasiye mevzuu bahsölür. Zamanımız mermiyatının muhtelif tabiye ve harp eşkali üzerine olan tesirâtı izah edilir. Zabitanâ esliha eşkalini havi mecmualar icrae edilir. Esliha müzeleriyle topçu enhadt mahallerini ziyaret etmek lâzımdır.

D. FENNÎ İSTİHKÂM

Birinci senede haftada 2 saat istihkâmat-ı daime ve ikinci senede haftada 2 saat istihkâmatı hafife ve muvakkata ve tatbikat gösterilir.

İstihkâmat-ı daimenin vakti sulhta harbe hazırlık tertibatı umumiyesinden madut olduğu ve sevkulceyşçe haizi ehemmiyet olan bir noktayı mümkün olduğu kadar az bir kuvvetle temin ve muhafaza etmek maksadiyle inşa edildiği nazarı dikkate alınmalıdır. İşte bu noktâi nazardan zamanımız istihkâmat-ı daimesinin bilcümle tertibatı muvazzahan beyan edilmelidir.

Almanya'da cari olan ve muallimin intihabına göre hükümet-i sairede ittihaz edilen usulü tedris kabul edür. Eski zaman istihkâmatma gelince bunları mümkün olduğu kadar muhtasar geçmelidir.

Sahra istihkamatmm tatbikî surette gösterilmesi daha faydalıdır. Ders'in esası, zamana, tabiye kavaidiyle muharebenin zaman-ı hazırda ne suretle ceryan edeceğine bina edilmelidir. Sahra istihkamatmm yalnız başına bir ehemmiyeti olmayıp ancak harbin maksadını elde etmek için bir vasıta olduğunu hiç bir zaman nazarı dikkattan dur tutulmamalıdır.

Muharebe meydanını sahra istihkâmatı ve istihkâmat-ı muvakkata ile tahkim etmek usulü zabitanâ arazi üzerinde tatbikat ve tarih-i harpten misaller (Sivastopol, Dubel, Plevne, vs.) ile izah edilir.

Sahra istihkâmatıyla tahkim edilmiş mevziler etrafında icra edilen muharebattan bahsedildiği sırada sahra ordusunun ağır topçusu da nazarı dikkate alınmalıdır.

R. MUHAREBAT-I KILA (Kalelerde muharebe)

Üçüncü senede haftada üç saattir.

Bu derste zamanımızda kale muharebelerinin ne suretle icra edildiği gösterilir. Yalnız topçuluk ve mühendisliğe ait kısmını okutmaya iktifa etmemelidir. Bu gibi muharebatta büyük kumandanlara ait vezaif minküllilvücuha nazarı tetkikten geçirilir. Zamanımız kale muharebeleri harbin heyeti umumiyesinin her türlü ahvaliyle münasebeti olan gayri kabili içtinap bir kısmım teşkil eder. Esnayı tedriste bu cihet nazan dikkate alınmalıdır. Bu derste de tarihe müstenit esaslar kısaca zikredilmelidir. Aksayı Şarkta vesair muharebat-ı ahirede vuku bulan kale muharebatı misal olarak birinci derecede gösterilir.

Bu günkü günde en iyi bir usulü tedris muharebat-ı mezkûreyi en yeni bir kaleye tatbik etmektir. Ser körpü istihkâmatını nazarı dikkattan dur tutmamalıdır.

Kale muharebelerinde büyük kumandanlara tefrik edilen Erkânıharbiye zabitanın vezaifi de bu dersin muhteviyatındandır. Sair düveli muazzamada kale muharebe-

lerinden takip olunan kavâitten de muhtasaran bahsederek derse nihayet verilir.

TOPOĞRAFYA, HARİTA AHZI VE HARİTA TERSİMİ

Topoğrafya, arazinin harbin sevk ve idaresine olan tesiratından bahseder. Bu sebepten mezkûr ilmin tâbiye-i tatbikiye ve muharebatı kıla derslerine yardım vardır. Arazi teşekkülâtının mütalâasını mümkün olduğu kadar tabiye mesailine bina etmelidir.

Arazinin tesirâtı müfide ve muzırması muhtelif mikyasta haritalar istimaliyle basit bir takım ahvali harbiyeye tatbikan izah edilmelidir. Aynı zamanda emniyet ve sür'atle harita mütalâası mükemmel surette talim edilir.

Harita ahzı dersi, arazinin topoğrafya usulüyle haritasını almak için lâzım olan kavâid-i esasiyeyi gösterdiği gibi zabitanı harpta matlup olduğu veçhile kroki tersimine de kabiliyetli kılar.

Askerî haritaların ahz ve tersimi talim edildiği sırada bu hususta bizde müstamel âletlerin de havassıyla suret-i istimali lâyıkiyle tedris edilir.

İkinci senede haftada iki saat topoğrafya ve harita ahzı derslerine tahsis edilir. Sene-i tedrisiyenin nihayetine doğru muallimin tensibi üzerine talebe birkaç gün kroki talimi için arazi üzerine çıkarılır. Dersin hitamında münasip bir mahalde üç ile dört haftada topoğrafya ameliatı icra edilir.

İkinci senede haftada iki saattan ibaret olan harita tersimi dersi Martın nihayetine kadar devam eder.

S. ERKÂNEHARBİYE VEZÂİFİ VE SEYAHATİ (Kur . görevi ve gezileri).

Üçüncü senede haftada üç saattan ibaret olan Erkânıharbiye Vezaifi dersinde erkân-ı mezkûre zabitanın hazarı ve seferi vezaif ve hidematı gösterilir.

Kısa bir mukaddeme ile bidayeti emirde Erkânıharbiyemizin bu ane değin sureti teşekkülüne dair tarihî malumatı umumiye itâ edildiği gibi düveli muazzama Erkânıharbiyesinin teşkilâtıyla Erkânıharbiye zabitanımızın muhtelif şubelerdeki hidematı tedris edilir. Bununla beraber sonbahar manevralarının tertip ve ihzarı seferberlik, askerî şimendiferler, harpta menzil ve levazım hidematı ber tafsil beyan olunur.

Mamafih bu bapta kavanin ve nizamat madde be madde serd ve beyan edilecek değildir. Bilâkis bilcümle vazifedaranın hidemat ve vezaifi maksadı asli nokta-i nazarından tedris edilip yekdiğeriyle olan münasabâtı, amelî misâller ve misallerin mümkün olduğu kadar harita üzerinde tatbikiyle izah edilir.

Erkânıharbiye Mektebinin 3 ncü senesinin nihayetinde icra edilen Erkânıharbiye seyahati zabitanın istidadını, malumatını, iktidarını ve meşaki seferiyeye derece-i mukavemeti meydana çıkarır. Seyahati sevk ve idare eden muallim sade harp meseleleri tertip eder. Talebe bunları kumandan ve refakata memur Erkânıharbiye zabitanı sıfatıyla halleder. Erkânıharbiye zabitanının icra ettiği seyahatlarda cari olan kavâidi esasiye bu seyahatta

dahi caridir. Tarafeyn teşkil olunur meselenin iptina ettiği kuvvet ekseriya seferber bir piyade firkasını tecavüz etmez.. Zabitan münavebeten evamir itası, arazi üzerinde ahvali tâbiyeviyyenin münakaşası, alınan tertibatın kıtaata tatbikinde en ufak teferrüata varıncaya kadar tetkik ve izahı ve vaziyeti sevkulceyşiyye ve terbiyeviyye hakkında mülâhazat beyanı gibi vezaiifle mükellef olur.

Bütün seyahat müddetince zabitanın her birine mümkün olduğu kadar muhtelif vazifeler vermeğe gayret etmelidir.

Üçüncü senede bulunan bilcümle zabitan kaideten her biri bir Erkânıharbiye zabiti tahtı idaresinde bulunmak üzere dört müfreze ayrılır.

Heyeti umumiyesine bir nazır tayin olunur. Müfreze amirleri icraatlarında mümkün olduğu kadar serbest bırakılır. Ancak ümerayı mumaileyhin nazır tarafından tayin ve tahdit olunan vaziyeti umumiye ile zamana tabidir. Seyahatin ilk günleri arazi hakkında tabiye noktai nazarından mütalâa sürülür. Kroki yaptırılır. Daha sonraları zabitanın meşaki seferiyeye derece-i mukavemetleri tecrübe edilir. Bir taraftan zabitanın hayvan üzerinde meseleler hal ve konak zamanlarında bir takım vezaiifi tahririye ifa ettirilir. Bu sayede gerek müfreze amiri ve gerekse nazır, zabitanın derece-i liyakat ve iktidarını anlamağa muvaffak olur. Neticede nazır mektep müdürüne her zabitanın muallimliğe mi, büyük kıtaatin yaverliğine mi, yoksa Erkânıharbiye zabıtlığına mi, liyakati olduğunu müşîr bir rapor verir Erkânıharbiye zabıtlığına liyakati olanların yaverliğe de liyakati olacağı şüphesizdir. Nazır bir zabitte gördüğü bir meziyyeti mahsusaya binaen anın balâde beyan olunan mesleklerden gayri bir meslekte de istihdam olunmasını raporunca tecviz edebilir. Bu dersteki anlatılan konular ayrıca incelenmelidir.

T. VESAİTİ MUVASALA VE MUHABERE (Ulaştırma araçları):

İkinci senede haftada bir saatten ibaret olan işbu derste sahra şimendiferleri sahra telgraf hatları ve sahra balonları hidematından bahsedilir. Askerlik noktai nazarından şimendiferlerden ne yolda istifade edileceği gösterilmez, çünkü bu cihet Erkânıharbiye vezaiifine aittir. Bu derste yalnız esnayı harpte kıtaat-ı fenniye ile münasebatta bulunacak olan sunufu muhtelif zabitanına kıtaat-ı mezkûre hidematına dair malumatı kâfiye itâ edilir.

Fırsat düştükçe talebeye fennî sınıfların talim meydanlarını ziyaret ettirmeli ve onların tertibat ve teşhizatını irae etmelidir.

A. MUHAREBAT-I BAHRİYE (Deniz muharebeleri):

Üçüncü senede haftada bir saattir. Bu derste muharebat-ı bahriyeye ait kavaidi esasiye tedris edilerek zabitanın bu husustaki heves ve malumatı tezyit edilir.

Devlet-i Âliyye bahriyesinin kuvveti, teşkilâtı, gemilerin nevi ve cinsi ve teşhizatı, seferberlikte bahren asker şevki, muharebe ve büyük denizlerde sevk ve idare-i harp, sevahil istihkâmâtı tarafından harp, donanmanın kuvayı berriye ile müttehiden harekâtı ve düveli ecnebiye kuvayı bahriyesi dersin muhteviyatındandır.

F. USULÜ İDARE, HUKUKU İDARE, HUKUKU DÜVEL (Devletler) :

Üçüncü senede haftada iki saattir bu derste Devlet-i Âliyye kavanin ve nizamâtı mülkiyesine bilcümle devairi hükümetin ayrı ayrı ve müşterek vezaiifine ve bilhassa cihet-i askeriye ile bahriyenin heyeti hükümet dahilindeki vaziyetine dair malumat itâ edilir. Zabitan o suretle yetiştirilir, ki, içlerinden herhangi biri hükümet memurlariyle zuhur edecek bir mesele-i hukukiye hakkında kendiliğinden katî bir karar verebilsin. Bilâhare münasebat-ı düveliye hususiyile harpte vukuu melhuz olan hukuku düvel mesailine dair malûmat-ı lâzıma tedris edilir.

L. KAVANİNİ ASKERİYE:

Birinci senede haftada bir saatten ibaret olan işbu derste zabıtana herhangi bir divanıharp meselesinde esaslı ve mevkiâ münasip bir karar verebilecek derecede mevadî atıye tedris edilir.

1. Ceza Kanunnamesi,
2. Dahiliye Kanunnamesi,
3. Usulü Muhakemât-ı Cezaiye-i Askeriye,
4. Namusu şahsiye deavinin rüy'eti için teşkil olunan divanıharp nizamnamesiyle nizamname-i mezkûrenin ceza kanunnamesiyle münasebatı ve bazı mukarreratı resmiye.

M.TARİH:

Tarih hakkında vasi malumat tahsili umuminin mühim bir kısmını teşkil ederek birçok işlerde zabıtana fevaidi azime temin ve anların sahibi şöhret olmalarına yardım eder. 1. ve 2 nci senelerde haftada 2 saat tarih dersi vardır. Bu derste tarih-i umumi tedris edilmesi mecburi değildir. Maksat zabıtana vukuatı tarihiyenin yekdiğerine olan münasebatı hakkında malumatı müfide itâ eylemek ve ileride bizzat tettebbuat icrasıyla tevsi-i malûmat eylemeleri için iktiza eden usul ve tarihi göstermektir. Devleti Osmaniyenin bidayeti zuhur ve istilâsı ve esbabı tevekkuf ve inhitatı ve mesele-i şarkıye ile vaziyeti hazıra muhakemeli olarak tedris edilmelidir.

V. COĞRAFYAYI SEVKULCEYŞİ VE ETNOĞRAFYA:

Bu derste zabitanın hususiyle Erkânıharbiye zabitanın malumatı fikriyelerini tezyit eden coğrafyayı sevkülceyşi ilmi, etnoğrafiye ilmiyle tevsi ve ikmal edilerek memleketlerin harekâtı cesime-i askeriyeye noktayı nazarından ahvali tabiiye ve umranıyeleriyle milletlerin teşekkül ve tevessüü ve hususat-ı sarie beynindeki münasebat ve tesirat gösterilmelidir. Mezkûr ders birinci senede haftada bir saatten ibarettir. Tedrisat biletraf icra edilir; fakat Avrupa kıt'asına ayrıca ehemmiyet verilir. Memaliki şahane ile hükûmatı mütecavire memleketleri esas maddeyi teşkil eder. Bunlar hakkında malumatı kâfiye edinmek zabitan için elzemdir.

Y. TAKSİM-İ ARAZİ

Üçüncüsenede haftada bir saatten ibaret olan işbu derste Nirengi umumi noktanın tayin ve hesabı için iktiza eden esasları tedris edilir.

Bu hususta uzun uzadıya tafsilatı nazariyeye girişilmeyip kısmı ameliye itina edilmelidir. Bu derse riyaziyeye vukufu olan zabitan devam eder.

YABANCI DİLLER

Fransız ,Rus, Alman lisanları üç senede tedricen okutulur. Zabitan herhangi senede bulunurlarsa bulunsunlar malumatları derecesindeki sınıfın derslerini takip ederler. Tahsilin tehsili zımında bütçenin müsaade ettiği derecede ve mektep müdürünün tertip edeceği vechile her sınıf birkaç şubeye (kısmı) taksim edilir. Fransızca, Rusça, Almanca her senede haftada üç saat tedris edilip bidayetden elsine-i mezkûrenin kavaidi esasıyesinden bahsedilir ve gittikçe teferruatına girişilir. Bir zabitanın bir sınıfta iki seneden ziyade kalmaması icap ederse bir yukarı sınıfa geçmesi ancak sınıfı mezkûrun dersini takip edebilecek iktidara malik olmasıyla kabil olur.

Elsine-i mezkûre atideki tarzda gösterilir.

1. FRANSIZCA:

Birinci senede kavaidi esasiye, cümle terkibi, şifahi ve tahriri tercüme ikinci senede balâda beyan olunan mevaddi tedriste devam ile beraber kolay şeyleri kaleme almak, kısa kısa cümlelerle bir madde hakkında beyani mütalâa.

Üçüncü senede mufassal usulü kitabet, zamanımız udebasının asarını mütalâa, tariri vezaif, serbestçe konuşmak, ders Fransızca takrir edilir. Ancak birinci senede zabitanın derecei iktidarını nazarı dikkate almak iktiza eder.

Telâffuzun düzgün olmasına itina edilmelidir.(konuşmanın düzgün olması).

2. RUSÇA

Birinci senede kavaidi esasiyeyi iptidaiye, bazı kesretle müstamel istihsalatı askeriye, harita ve kolay asarın kraeti.

İkinci senede balâdaki mevaddin tevsile gazeta ve bazı asarı okuyup anlamak ve tercüme etmek, cümle terkibi, mükâlematı iptidaiye.

Üçüncü senede Rusça asarın kiraeti ve tercümesi, sade şeyler kaleme almak mesaili askeriyeye dair bahsi mekal etmek, Rus edebiyatına dair mubahasat, Rusça mukâleme,

3. ALMANCA:

Fransızca hakkında beyan olunan usul bu lisanda da caridir. Muallim bazı cihetleri teptil edebilir. Almandada dahi dikkat edilecek nokta sureti telaffuzun düzgün olmasıdır.

4. ÜÇ SENENİN PROGRAMLARI HÜLÂSASI

Birinci Sene Dersleri

Haftada	Saat	Haftada	Saat
1. Tabiye	4	6. Tarih	2
2. Tarih-i Harp	4	7. Coğrafyayı sevkulceyşî	
3. Esliha	2	ve etnoğrafya	2
4. İstihkâmat-ı Cesime	2	8. Fransızca	3
5. Kavanini Askeriye	1	9. Rusça ve Almanca	<u>3</u>

23

İkinci Sene Dersleri

1. Tabiye	4	6. Tarih	2
2. Tarih-i Harp	3	7. Fransızca	3
3. Fenni İstihkâm Tatbikatı	2	8. Rusça veya Almanca	3
4. Topoğrafya ve Harita Ahzi	2	9. Esfari Osmaniye	3
5. Vesaiti ve Muharebe Muvassala	1		

23

Üçüncü Sene Dersleri

1. Tabiye	3	6. Hukuku Düvel ve İdare	2
2. Tarih-i Harp	4	7. Taksimi Arazi	2
3. Muharebat-ı Kıla	3	8. Fransızca	3
4. Erkânıharbiye Vezaifi	3	9. Rusça veya Almanca	3
5. Muharebat-ı Bahriye	1		

23

5. İMTİHANLAR:

Muallimler daha sene-i tedrisiye esnasında bir takım şifahî ve tahriri sualler sayesinde talebenin derece-i iktidar ve liyakatlerini takdir etmek fırsatını gözetirler.

Bundan mada her sene nihayetine doğru bir nizam içinde ve nezaret altında imtihanlar icra edilir.

Üçüncü sene efendileri kış mevsiminde verilen meselelere binaen tarih-i Harp ve Muharebat-ı kıla vazifeleri yapmağa mecburdurlar. Vezaifi mezkûreyi evlerinde hazırlayıp sene nihayetine kadar ikmal ederler.

Üçüncü senede tedris olunan muharebat-ı bahriye ve taksim-i arazi derslerinden imtihan yoktur. Tabiye ve Erkânıharbiye vezaifinden derece-i iktidarları Erkânıharbiye seyahati esnasında takdir edilir

İmtihan meseleleri ol suretle tertip edilmelidir ki, hal edilirken herhangi bir kitap veya bir defter münderecatının aynen istinsahı hiç bir faide temin edemesin. İmtihandan beklenen maksat, ancak zabitanın vus'ati karihalarını malumat-ı muktesebelerini vasi bir mikyasta tatbika elverişli meseleler tertibiyle elde etmek mümkün olur. Evrakı imtihaniye hey'eti imtihaniye tarafından tetkik edildikten sonra mektep müdüriyetine verilir. İşbu evrak talebenin derece-i iktidarını gösterir. Şahadnetmelerde ders olunacak numaralar evrakı mezkûreye göre taayyün eder.

ZEYL (Ek)

EVRAKI İMTİHANIYENİN TETKİKİ

(İmtihan kâğıtlarının incelenişi)

Evrakı imtihaniye münderecatının kıymeti hakikiyesi tetkik edilmelidir. Evrakı mezkûrede serdedilen malumatıyla birlikte zabitanın bizzat ita etmiş oldukları karar ve icra etmiş oldukları tenkidat ehemmiyetle nazârî dikkate alınır.

Evrakın şekline, üslubu ifadenin düzgünlüğüne, tabirat ve ifadatın açık ve katî ve krokilerin doğru okunaklı ve temiz olmasına da bir kıymet takdir etmek lâzımdır.

Nuraların kıymeti berveçhiahti beyan olunur:

45 Aliyyülâlâ

40 : 45 Âlâ

35 : 40 Karibi âlâ

40 : 45 Âlâ

30 : 35 Kâfi derecede

25 : 30 Vasat

24 numara alan terfi-i sınıf edemez.

İşbu numaralar şahadetnamelere dercedilir.

Zabitanın okudukları derslerin lüzum ve ehemmiyetine nazaran dahi derece-i liyakat ve iktidarlarını daha iyi takdir ve temyiz edebilmek için balâda beyan olunan numaraları veçhiati üzere bir emsali sabite ile zarbetmek lâzımdır.

Birinci Sene Dersleri

Emsal

4. Tabiye
4. Tarih-i Harp
2. Esliha
3. İstihkâmat-ı Cesime
1. Kavanini Askeriye

Emsal

2. Tarih
2. Coğrafyayı sevkulceyşî ve etnoğrafya
2. Fransızca
2. Rusça ve Almanca

İkinci Sene Dersleri

Emsal

4. Tabiye
4. Tarih-i Harp
3. Fenni İstihkâm Tatbikatı
2. Topoğrafya ve Harita Ahzı
2. Vesaiti Muvassala ve Muhabere

Emsal

2. Tarih
2. Fransızca
2. Rusça veya Almanca
2. Esfari Osmaniye

Üçüncü Sene Dersleri

Emsal

4. Tabiye
4. Muharebat-ı Kışlâ
4. Erkânıharbiye Vezaifi
1. Muharebat-ı Bahriye

Emsal

1. Hukuku Düvel ve İdare
1. Taksimi Arazi
2. Fransızca
2. Rusça veya Almanca

Aynı usul, Erkânıharbiye Mektebine kabul için icra olunan imtihanlarda dahi takip olunur. (Erkânıharbiye Mektebi nizamnamesi madde 31: 39)

Erkânıharbiye-i Umumiye Reisi (Gnkur. Bşk.)

Ahmet İzzet

EK – 2**BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ PROGRAMINDA
1335 TARİHLİ DEĞİŞİKLİKLER²⁴⁹****ÜÇ SENE PROGRAMININ HÜLASASI (Özeti)****Birinci sınıfta**

	Saat		Saat
1. Tabiye	4	7. Vesaiti Muvasala ve Havaiye	2
2. Tarih-i Harp	4	8. Fransızca	2
3. Esfari Osmaniye	3	9. Almanca	2
4. İstihkâm	4	10. Elsine-i Saire	2
5. Coğrafyayı Askeri	2		
6. Esliha	2		
		26	

İkinci sınıfta

	Saat		Saat
1. Tabiye	4	6. Esfari Osmaniye	3
2. Tarih-i Harp	4	7. Fransızca	2
3. Mevzi ve Kale Muharebatı	2	8. Almanca	2
4. Coğrafyayı Askerî	2	9. Elsine-i Saire	2
5. Tarih-i Siyasi	2	10. Topoğrafya	2
		26	

Üçüncü sınıfta

	Saat		Saat
1. Tabiye	4	6. Muharebatı Bahriye	1
2. Erkânıharbiye Vezaifi	4	7. Hukuku Düvel ve idare	1
3. Tarih-i Harp	3	8. Fransızca	2
4. Esfari Osmaniye	2	9. Almanca	2
5. Mevzi ve Kale Muharebatı	4	10. Elsine-i Saire	2

Haftada 4 gün beşer ders; 3 saat evvel; 2 saat sonra.

Haftada 2 gün üçer ders; 3 saat evvel;

Derslerin müddeti 50 dakika.

²⁴⁹ M. M. İŞKORA, *Aynı eser*, s. 71-73

ZABİTANIN KIYMET VE EHLİYETLERİNİ TAKDİR İMTİHANLARI

Muallimler daha sene-i tedrisiye esnasında bir takım şifahî ve tahrirî sual ve vezaif ile talebenin derece-i iktidar ve liyakatlerini takdir etmelidirler. İcabı veçhile saati mesai haricinde hazırlamak üzere ev vazifeleri yaptırırlar. Her senenin nihayetine doğru muayyen bir zaman içinde ve nezaret altında imtihanlar icra edilir. İmtihanlardan bekleneni maksat ancak zabitanın vüs'ati karihalarını, malûmat-ı müktesebelerini vasi bir mikyasta tatbikata elverişli meseleler tertibiyle elde etmek mümkün olur. Alelûmum vezaif o suretle tertip edilmelidir ki, herhangi bir kitap veya defter münderecatını aynen istinsahi vazifenin hallinde hiç bir faide hasıl etmesin. Her vazaiife-i şifahîye ve tahrirîyeyi ve imtihan mesailini halleden zabite tam numara 10 itibar edilerek bir numara verilir. Senei tedrisiye nihayetlerinde bu numaraları beheri her ders için berveçhiati tertip edilmiş olan emsal numaralarıyla zarbedilmek ve heyet-i umumiyesi cem ve taksim edilerek vasatı alınmak suretiyle bir efendinin sene-i tedrisiye zarfındaki gayreti, iktidarı ve üyakatı hakkında mehmaemkân hakikata muvafık bir fikir hasıl edilir. Bir dersin imtihan numarası o dersin sene-i tedrisiye zarfındaki şifahî ve tahrirî vezaifi ile kazanılan numaranın iki misli addolunur. Alelûmum vezaifi tahririye ve evrakı imtihanîye, efendiler tarafından hal ve muallim tarafından tashih edildikten sonra gerek muallimin ve gerek talebenin halleriyle birlikte bir kere de müdürüyet tarafından özden geçirilir. Erkânıharbiye Mektebi Müdürü ameliyatların, müzakerelerin bazılarında hazır bulunarak talebenin iktidarı hakkında bizzat bir fikir hasıl eder. Ve bu takdirini de icabında istimal eder. Muallimler tahvil-i memuriyet ederken o zamana kadar tuttuğu notların bir suretini müdürüyete ve bir suretini de halefine verir.

Her dersten vasatı kaç numara almanın o senenin o dersi için kâfi addolunacağı muallimi tarafından teklif ve Meclisi Maarif tarafından kabul edileceği gibi heyet-i umumiyeden vasatı kaç numara almış olanların terfi-i sınıf edeceği veya ikmal-i tahsil eylemiş addolunacağı hususu dahi Meclisi Maarifçe takdir olunarak her sene Erkânıharbiye-i Umumiye Riyasetine arz ve teklif olunur.

Suret-i umumiyede numaraların kıymet-i itibarisi:

- 10 = Mükemmel
- 9 = Aliyülâlâ
- 8 = Âlâ
- 7 = Karib-i âlâ
- 6 = Kâfi
- 5 = Vasat

(Erkânıharbiye mesleğine ayrılabilmek için derslerden 7 ve daha fazla numara almak lâzımdır).

Her ders için emsal-i sabite cetveli:

Tabiye	4	Topografya	2
Tarih-i Harp	4	Vesaiti muhabere	1
Esfari	4	Vesaiti Muvasala	1
Osmaniye Harbi ve		Muhaberat-ı Bahriye	1

Kıla	Muharebatı	4	Tarih-i Siyasî	2
	Eslîha	2	Lisan	2
	İstihkâm	2	Erkânıharbiye Vezaifi	4
Coğrafya	Askerî	3	Hukuku Düvel	1

Emsali sabit usulü mektebe duhul imtihanları için de meriyülicradır.

EK – 3**1923 TARİHLİ MEKTEB-İ ÂLİ-İ ASKERÎ TEDRİSAT TALİMATI²⁵⁰****T. C.****E. H. RS. (Gnkur. Bşk.)****Talim ve Terbiye Ş.****Bornova****6 Haziran 1339(M.1923)****MEKTEB-İ ÂLİ-İ ASKERÎ TEDRİSAT TALİMATI****MAKSAT VE GAYE**

1. Mekteb-i Âli-i askerî tedrisatından gaye; bilhassa muhakemenin tenmiyesi (geliştirilmesi), sunuf-u muhtelifenin muayyen bir gayeye tevcihi emrinde müttehiden (birarada) sevk ve idaresi kudretinde rüsh (sağlamlık) , meleke, istihsal ve takviyesiyle heyeti zabitanın teminitaalisi(yükseltilmesi) ve bu bapta vezaif-i Erkânıharbiyenin esasat ve fûruatına (esas dışı meseleler) dair amelî ve nazarı malûmat itası ve zabitan malûmatı umumiyesini takviyedir.

HEYET-İ TEDRİSİYE**İNKİSAM (BÖLÜMLER) İRTİBAT VE MÜNASEBET**

2. Mektep tedrisatı Tabiye ve Erkânıharbiye vezaifi, Tarih-i Harp ve Efsarı Milliye, Mevzi ve Kale harbi dersleri ile bu üç ders-i münferiden veya heyeti umumiyesiyle itham edici durusu saireden mürekkep olduğundan gerek derslerin heyeti umumiyesi ve gerek bunların muallim ve muavinleri:

- A. Tabiye ve Erkânıharbiye Vezaifi, grubu;
- B. Tarih-i Harp ve Efsarı Milliye, grubu;
- C. Mevzi ve Kale Harbi, Grubu;
- D. Ulûmu şetta (Diğer ilimler), grubu;

Namile dört tedrisat grubuna inkısam eder.

3. Beher (Her bir) gruptaki asker muallim ve muavinlerin en kıdemlisi bu grubun reisidir. Yalnız mevzi ve kale harbi grubunun reisi, kıdemi ne olursa olsun mevzi ve kale harbi muallimlerinin en kıdemlisidir. Bu riyaset emir ve kumanda mahiyetinde olmayıp sırf inzibatı ilmî ve fikrî noktayı nazarındandır.

4. Tedrisat gruplarından maksat (muallimlerin takip edecekleri mesleği, tedris-i tevhit eylemek; beher dersin grubun müteveccih olduğu gaye itibariyle hudut ve vüsatını (fırsatını) tayin etmek ve tedrisatı tekrarlardan, noksandan, bisut nazariyattan (ilmi görüşlerden) ve saireden kurtarmak ve böylece gruptaki derslerin heyet-i umumiyesini aynı gayeye tevcih ile azamî istifade temin eylemektir.

5. A. Bu maksatla beher dersin muallimi bir senei tedrisiye zarfında kendi dersi için takip edeceği mesleki tedrisi ve programı mümkün olduğu kadar teferruatlı kaleme alır ve bunu kaideten tedrisata

²⁵⁰ M. M. İŞKORA, *Aynı eser*, s. 76-91

mübaşeret en lâakal (en az) bir ay evvel grup reisine verir; grup reisi tarafından badel tetkik yapılacak içtimalarda tesbit ve müdüriyetçe tasdik olunduktan sonra meri olur.

B. Tedrisat esnasında da her muallim izah edeceği konferans ve meseleleri ve suret-i hallerini takrir ve itadan evvel grup reisine aynen veya hülasaten gösterir ve iştiraki efkâr hasil olduktan sonra, takip olunur.

C. Grup reisleri kendi grubuna dahil tekml derslerde ve tatbikatlarda arzu ettiği zaman ve fakat mümkün olduğu kadar sık sık bulunur ve tedrisatı, muayyen gayeye ve müttahit meslekî tedrise tevcih ve tevfiik eyler.

D. Grup reisleri derslerin teferruat programlarının tesbitinden daha evvel kendi aralarında ve müdüriyetin riyasetinde olarak içtima edip takip edilecek noktayı nazar ve esasatı umumiyye hakkında müttehidül efkâr kalırlar.

Bundan sonra da esnayı tedrisatta yekdiğerleriyle sık sık temas ederek bazan birbirlerinin derslerinde ve tatbikatlarında hazır bulunarak bu ittihat ve iştiraki mesaiyi idame matlup olan fikri inzibatı temin ederler.

E. Grup muallimleriyle grup reisleri arasında münazüünfih olan mesail ve hususatta müdüriyetin hakemliğine müracaat edileceği gibi icabında grup reislerinin ve muallimlerin talebi üzerine inikat edecek olan Meclisi Maarifte de mesele mevkiî münakaşaya konur ve bir sureti halle raptolunur.

6. Müdüriyet, tedrisatı münasip gördüğü tarzda daima tetkik ve takip ile mükelleftir. İcabeden mesailde grup reisleri ile teati efkâr eder ve ittihadı efkâr hasil olamazsa muhtelifünfih hususat: Meclisi Maarifte mevkiî müzakereye vaz ve bir karara raptolunur.

USULÜ TEDRİS (DERS VERME METODU)

7. Mekteb-i Âli-i askerî tedrisatı esasen tatbikî olup, kâfi nazariyat ve müstevfa tatbikat ve amelîyat ile basitten mürekkebe doğru takip ve ikmal olunur.

8. Tedrisat, sureti umumiyyede muallim tarafından takrir ve talebe tarafından dinlemek suretiyle olmaz, muallim ile talebe arasında müda velei efkâr yolları daima açık bırakmalı ve talebe daima fikir ve mütalâa ve kanaatini söylemekte serbest bulunmalı ve muallim tarafından mütemadiyen buna davet olunmalıdır.

9. Mamafih talebeye evvelemirde bu münakaşa ve müdavelei efkârı temin edecek ve dersi takibe kifayet eyleyecek derecede lüzumu kadar malûmatı nazariye de tedris olunur. Her halde tedrisat ne evvelce bilinen veya bilinmesi lâzım-gelen hususatın sadece tekrar ve tafsili ve ne de bilinmesinde mektep gayesi itibariyle bir faidei amelîye mutasavver olmayan nazariyatın tafsili suretinde olmamalı ve diğ er cihetten nazariyatsız temelsiz bir tatbikat şekline de girmemeli ve bilâkis haddi lâzım daima hüsnü takdir edilmeli ve zabitanı kendilerine ehem ve elzem olan malûmattan mahrum ederek kuvvei fikriyelerini za'fa düşürmek mahzuruna mahal bırakmamalıdır.

10. Bu yolda bir tarz-ı tedris (okutma tarzı), talebede muallim ile müştereken çalışmak hissini uyandırır ve fikri tenkit ve muhakemeyi tezyit ve takviye eder. Bu meyanda tahrirî ev ve dersane vazifeleri, amelîyatlar ile beraber zabitanın mevzuun ya kendileri tarafından intihap edilecek veya muallim tarafından verilecek şifahi konferanslar takip etmek pek lâzımdır. Kâfi zamanlar zarfında ihzarı icabeden bu konferanslar zabitanın nafi bir zemin üzerinde serbestçe beyanı efkâr ve münakaşa edebilmek kuvvetini mühim surette tezyit ve tevsi eyler.

Alelûmum vezaif o suretle tertip edilir ki, herhangi bir kitap, defter ve saire münderecatının aynen istinsahı ve keزالik müteallimin aralarında müdavelei efkâr vazifenin hallinde hiç bir fayda hasil edemesin.

11. Bu suretle şifahî ve tahrirî vezaif ve münakaşat talebenin dirayet (bilgi) ve zekâsını ve derecei terakki ve inkişafını (ilerlemesini) takviye etmek için de yegâne usuldür. Muallim talebeye bunların

kâffesinde birer not ita eder ve bunlar talebenin takribi kıymeti için esas addolunur. (Mütealliminin kıymet ve ehliyetlerini sureti takdir bahsına müracaat).

12. Herhangi bir kitabın, şekil, plân, harita cetvel ve sairenin mütalâasına kabili istihraç ve dersin takibinde lâzım olacak hususatin uzun uzadıya takririnden içtinap ve talebeye tedarik ve itası veya tavsiyesiyle iktifa olunur. Ders saatleri mahdut olduğundan bunlardan azamî istifade etmek ve boşuna addedilebilecek hiç bir vakit geçirmemek daimî birinci derece nazârî dikkate tutulur.

13. Tedrisat, zevatî âliyye ve mütahassis zevata, grup reislerinin veya müdüriyetin teklif ve tensibi üzerine verdirilecek konferanslar; imalâthaneleri, endaht mekteplerini (silah boşaltma okulları), talimgahları, muharebe meydanlarını; kılâi donanma (kale donanması) ve sefaini (gemilerini), müzeleri velhasıl her nevî müessesatı ziyaret, muhtelif tatbikatı talim ve manevralara, seyahat ve kurslara iştirâk, sunufu muhtelifede (çeşitli sınıflarda) alelusul sitajlar, tabiye ve Erkânî- harbiye seyahatleri ile ikmal olunur. O suretle ki, ikmalî tahsil eden bir zabıt, mektebin gayesi dahilinde biletraf yetişmiş olsun ve bir taraftan malûmat ve kudret-i lâzıme istihsal olmakla beraber diğer taraftan olduğu derslerin beherini istikbalde vukua gelecek terakkiyat (ilerleme) ve tekemmül (olgunlaşma) âta tatbika ve bunlara tevfikân inkişaf ettirmeğe muktedir olunsun..

14. Bu meyanda mütealliminin volespit, motosiklet, otomobil sevk ve idaresi ve tayyare rasitliği yolculuğu ile ülfet etmesi (alışma), fotoğrafla iştigal etmeleri, binicilik iktidarlarının tezyidi (arttırma) gibi hususat ehemmiyetle nazârî dikkate alınır.

TEDRİSAT GRUPLARI

I. TABİYE VE ERKÂNİHARBİYE VAZÂİFİ GRUBU:

15. Bu grup tabiye ve Erkânîharbiye Vezâifî, Muharebat-ı Bahriye derslerinden tereküp eder. Beher sınıfın tabiye ve Erkânîharbiye vezâifî dersleri kaideten aynı muallim tarafından tedris olunur. Ve zaman cetvelinde kendisine ait ders saatlerinden her iki ders için müştereken istifade eder ve bu derslerin beherini zirdeki noktaya tevfik ile beraber yekdiğeri ile müttahiden yürümesini temin eyler. Her iki ders zirde izah edilen bir veya birkaç günlük tabiye tatbikatları ve zirde izah edilen tabiye ve Erkânîharbiye seyahatları ile ikmal olunur.

A. TÂBİYE DERSİ: (TEDBİR , NİZAM DERSİ)

16. Tabiye dersi Ordumuzun talimname, nizamname ve kanunlarına ve münderecatı bunların ahkâmına muhalif olmayan tecarübü (tecrübe) harbiye netayicini muhtevi (kapsayan) asarı mühimmeye tevfikân tedris edilir. Ecnebi ordular talimnameleri ve sairesiyle bizimkiler arasında tehalûf (muhalif olan) ve taarruz eden nokta ayrıca mukayese ve münakaşa olunur.

17. Daha muvafık bir usulü tedris tebellür edinceye (açığa çıkıncaya) kadar bu derste berveçhiati tarzı tedris olunur.

Bilhassa mebadide (prensiplerde) herhangi bir bahis evvel emirde harita üzerinde şifâhen ve talebe ile birlikte halledilen bir mesele halinde ve bu meseleye tevfikân konferans suretinde takrir edilir. Badehu bu bahse müsteniden dershanede veya evde halledilmek üzere lüzumu kadar tahrirî mesele ita ve harp oyunu tertip olunur.

Aynı zamanda veya müteakiben bu bahis arazi üzerinde bir veya birkaç ameliyat ve tatbikat ile takviye ve ikmal edilir.

18. Tabiye tedrisatının saha ve hududu hassatan (özellikle) hareket harbinde sevk ve idaredir. Birinci senede mevzuu firkadan küçük kıtaat ve fırka, ikinci senede fırka ve kolordu, üçüncü senede kolordu ve daha büyük kıtaat teşkil eder. Birinci senei tedrisiye nihayetinde dahi fırka sevku idaresi hakkında kâfi bir kudreti fikriye iktisap edilmiş olması lâzımdır.

B. ERKÂNIHARBİYE VEZAİFİ DERSİ:

19. Bu derste hazarî ve seferî her nevî Erkânıharbiye hidematı ve vezaif gösterilir. Esas kendi müdevvenatımızdır. Mamafih (Öyle olmakla beraber) bunlar ahkâmına muhalif olmayan veya Ordumuzda henüz teessüs etmiş

(yerleşmiş) olan aksam için Avrupa orduları esasından da istifade olunur. Diğer cihetten bizde ve Avrupa'da meri usuller arasındaki farklar ayrıca tetkik ve münakaşa edilir.

20. Bu dersin sahası sureti umumiyede berveçhi zirdir:(aşağıdaki gibidir)

a. Kısa bir mukaddemede (başlangıçta) Ordumuzun ve Erkânıharbiyemizin bu ana kadarki, teşkilâtının tarih-î telhisi ve aynı zaman zarfındaki ecnebi orduları Erkânıharbiyelerinin tarihî teşkilât ve terakkiyatı tetkik olunur;

b. Halihazırda Ordu ve Erkânıharbiye teşkilâtımız, belli başlı düveli ecnebiye ordularının ve Erkânıharbiyelerinin teşkilâtı;

c. Seferberlik "Milletin ve ordunun" - tekml teferruatıyla ve tatbikiyle;

d. Tecemmü-ü sevkulceysi (Askeri birliklerin sevk işlerini geliştirme)- tekml teferruat ve tatbikiyle;

e. Talim ve esasları; talim tatbikat, ve manevrelerin teftiş ve seyahatler ve tetkikat ziyaretlerinin sureti tertip ve idaresi;

f. Hazar ve seferde (Barişta ve savaşta) levazım hidematı "idare ve iae" mufassaları;

g. Hazar ve seferde hidematı sıhhiye İnsan ve hayvan";

ğ. Alelûmum menzil ve ikmal ve geri hidematı vezaifi;

h. Hazar ve seferde istihbarat hidemat ve vezaifi;

i. Her nevî sevkıyat ve nakliyat.

21. Tedrisat kâfi nazariyata, konferanslara müsteniden harita üzerinde veya süveri muhtelifede tatbiki olarak mesail ve vazifelerle tavzih olunur. Tekml bu esasat hakkında salim ve umumî bir fikir ve iktidar bahşetmek gayesi takip edilir.

22. Birinci senede sureti umumiyede bir fırka karargâhının "dahil" ikinci senede bir kolordu karargâhının "dahil" vezaifine kadar olan hususat tedris edilir. Üçüncü senede daha büyük karargâhların vezaifi gösterilmekle beraber üç senelik tedrisatın heyeti umumiyesi ikmal olunur.

23. Bu dersin tekml aksam ve furuatının bir muallimin ihtisasına dahil olabilmesi müteassır olduğundan icabeden mebahisin mütehassıslarına konferans verdirmek bilhassa haizi ehemmiyettir. Bu konferanslarda imkân nispetinde tekml müteallimin hazır bulunması lâzımdır.

TABIYE VE ERKÂNIHARBİYE SEYAHATI

24. Tabiye ve Erkânıharbiye vezaifi tedrisatı 1 nci sene nihayetinde icra edilecek tabiye seyahati ve 2, 3 ncü seneler nihayetinde icra edilecek Erkânıharbiye seyahatları ile tetviç ve ikmal olunur. Her bir sınıfın seyahatını o sınıfın tabiye Erkânıharbiye vezaifi muallimleri idare eder.

25. Tabiye seyahati bir hafta ilâ on gün devam eder. Sureti umumiyede mektebin bulunduğu mntakada alekser (daha çok) gündüzleri yapılarak geceleri avdet (geri dönüş) ve gecelerden ertesi günkü vezaifinin ihzarı (hazırlanması) için istifade olunur. 1 ilâ 2 gece dışarda kalarak hali harbe daha yakın bir tatbikat devresi geçirmek de lâzımdır. Müfreze tatbikatları halinde başlayan bu tabiye seyahati 1 ilâ 2 fırka

meselesiyle nihayet bulur. 1 nci senedeki tabiye ve Erkânıharbiye vezaifi, mevzi ve kale harbi, vesaiti muhabere ve havaiye dersleri ve seyahatle ikmâl edilir. Ve seyahat hassatan tabiye ve Erkânıharbiye vezaifi derslerinin imtihan vazifesini görür.

26. 2 nci sene nihayetinde icra edilen Erkânıharbiye seyahati kaideten mektep muhitinden başka bir tarafta muhtemel darülharekâtlarda (hareket yerlerinde) veya sabık (önceki) muharebe meydanları üzerinde 15 ilâ 20 gün istidatlı olarak icra edilir.

Mevzu, sureti umumiyede kıtaatı cesime dahilindeki müstakil veya merbut firkalar olup seyahat kolordu mesailile hitam bulur.

Seyahat tamamen hali harbe muvafık veya birkaç mesele takımı bir taraflı ve karşılıklı takip suretinde icra olunur. Gerek arazi üzerinde ve gerek geceleri ikâmet mahallerinde birçok şifahi ve tahrirî vezaif halledirilir.

27. 3 ncü senede tedrisatı nazariye, kaideten Nisan evsafında hitam bulur ve bu tedrisat-ı nazariye devrinde civar arazide tatbikat icrası mahdud (sınırlanmış) ve ancak idamei (devamlı) müktesebat noktai nazarından yapılır. Senei tedrisiye daha ziyade Erkânıharbiye seyahatlarını ihzar ile imrar edilir (hazırlayarak geçirilir). Bu seyahat beheri (her) birer hafta istirahat ve hazırlık devresiyle müfrez ve bir mıntıkadan diğer mıntıkaya seyahat müddeti hariç olarak kabili tasarruf vakta nazaran memleketin hiç olmazsa iki muhtelif mıntikasında beheri 15-20 günlük devreler halinde olmak üzere icra edilir. Bu seyahatlarda firkadan itibaren "dahil" en büyük teşkilâta kadar kıtaatı cesimenin sahra ve mevzi harbinin sevk ve idaresi ve her türlü teferruatıyla Erkânıharbiye vezaifi tatbik edilir. Bu seyahat heyet-i umumiyesiyle huruç (çıkış) imtihanı mahiyetinde olup ikmal-i tahsil eden zabitanın kıymet ve iktidarı hakikisi, meşaka derece-i tahammülleri, evsafı saire-i mahsusları (ayrılmış diğer vasıflar) en ziyade bu seyahatla tayin olunur.

28. Tekmil (Bütün) bu seyahatler esnasında aynı zamanda coğrafya ve esfarı salifenin (geçmiş seferlerin) sevk ve idaresi hakkında tarihî tetkikatta icra edilir.

29. Bilhassa 3 ncü senenin seyahatlarına kıtaat ve Erkânıharbiye-i Umumiyedeki Erkânıharbiye zabitanından, mıntikalardaki kıtaat kumanda heyetlerinden mümkün olduğu kadar zabıt hiç olmazsa seyirci sıfatıyla iştirak ederler. Seyahat mıntikasına ait vezaifi hakikiye askeriye hakkında mehremane esaslar ita ve tetkik olunur. Mektep müdürü de kaideten bu seyahatlarda hazır bulunur. Sair iştiraki icabeden mektep muallimlerini müdür inhitap ve tayin eder.

30. Seyahatların heyeti umumiyesinde mütealliminin hassatan araziye ve vaziyeti harbiyeyi lâyikeyle kavrayarak matluba muvafık ve mümkün olduğu kadar seri, kısa ve fakat müdellel ve mantikî bir muhakeme ve münakaşa ile seri ve makul kararlara vasıl olmak ve bunları vazih sarih, basit emirler halinde tesbit edebilmek ve en küçük mevada (her nesnenin evveline) kadar teferruatına nüfuz ederek verdiği evamiri (vazifeleri) tatbik ve icrada muakkip olması havassının tezyit (artırma) ve takviyesi istihdaf olunur. (hedef edinilir)

D. BAHİRİYE (DONANMA) DERSİ:

31. Bu derste Sefaini Harbiyenin tarihi, inkişafatı tedriciyesi (açılıp ilerlemesi) hakkında malûmat-ı mücmelen sonra halihazır donanmalarının teşkilâtı sahil ve açık deniz harbinde sevk ve idarei bahriye esası; tahtelbahirler, (Denizaltılar) vesaiti havaiye-i bahriye ve hassatan bahren (deniz) nakliyat tedris edilir. (öğretilir) Donanmanın kuvay-ı berriye ve havaiyye (kara ve hava kuvvetleri) ile tevhidî hareket esasatı izah olunur. Düveli ecnebiye donanmaları hakkında malûmat-ı lâzime. ita edilir.

Bu ders müessesatı bahriyeyi, donanmayı ziyaret, bahrî kurslara iştirak suretiyle takviye olunur.

II. MEVZİ VE KALE HARBİ GRUBU:

32. Grup mevzi ve kale harbi dersi müşterekiyile, esliha topçuluk, vesaiti muhabere, (muhabere taşıtları) havaiye ve vesaiti muvasala derslerinden mürekkeptir.

A. MEVZİ VE KALE HARBİ DERSİ:

33. Tabiye dersinin kısmı sanisi demektir. 1 nci senede firkadan küçük kıtaat, 2 nci senede fırka, 3 ncü senede kolordu esas olup 3 ncü senede büyük mikyasta orduların mevzi ve kale harpleri de tedris olunur.

34. Tekmil teferrütiyle mevzi ve kale inşası tedris olunup herhangi bir bahiste evvelâ bu inşaatın tarihi halihazır istikbalde olması muhtemel olan eşkalî hakkında lâzım gelen nazariye-i fenniye (ilmi görüşleri) ve maddiye emsali tarihiye (görülebilen tarihi örnekleri) ve tecaribi harbiyeye tevfikan (uygun olarak) gösterilir.

Badehu bir meseleye müsteniden "tabiye dersi gibi" taarruzî ve tedafüi (müdafaa etme) sevk ve idare esasatı, talimname, nizamname ve kanunlara müsteniden ve icabına göre asarı ecebiyeden istifade edilmek üzere konferans tahriri meseleler ve tatbikatlarla tedris olunur.

36. Kale Erkânıharbiye hidematı ve bu hidematın sahra ordu Erkânıharbiye vezaifinden farklı hususatı da ayrıca izah edilir.

37. Tedrisatın hitamında mütealliminin âlelûmum mesaliki tahkimiye, kale ve mevakiin ve bunların tekmil teferrütiyle taarruz ve müdafaasının tarihî, halihazır, muhtemel inkişafatı müstakbelesini hakkında sarîh (belirli) ve vazih (apaçık) fikir almış olması istihdaf olunur (hedef sayılır).

Bu ders arazi üzerinde tatbikatlar ve kıla ve mevazii müstahkeme talim ve muharebe meydanlarının ziyaretleri, kıt'a ve tatbikatlarına iştirak ile ve tabiye Erkânıharbiye seyahatları ile ikmal olunur.

B. FENNİ ESLİHA DERSİ:

38. Alelûmum eslihanın (Herkese ait silahların) terakki ve inkişafı (emniyet ve ilerlemesi) hakkında mücmel bir fikir itasından sonra mevcut eslihai cariha ve nariyeden her biri ile her nevî muharebe makinelerinin ve bilhassa yakından muharebe vesaitinin havassı fenniye, tesirleri tarz ve mahallî istimleri, tabiyece kıymet ve ehemmiyetleri münakaşa ve mümkün oldukça malzemenin iraesıyla (gösterişiyle) iş başında izah ve muhtelif devletlerin eslihası münakaşa olunur. Müze ve esliha depolarıyla endaht (silah boşaltma) mektepleri ve meydanlarının kılın ziyareti hassatan gerek bu ders ve gerek topçuluk için elzemdir. (çok lazımdır)

C. TOPÇULUK DERSİ:

39. Topçu teşkilâtının inkişafatı tarihiyesi, (ilerleme tarihi) hal ve istikbali münakaşa ve muhtelif devletler topçu teşkilâtı mukayese olunur. Sahra ve ağır topçunun, sahil ve kale topçusunun teşkilâtı, malzemesi sahra, mevzi ve kale harplerinde sureti istihdamı ve endahtları talimname ve nizamnamelerine tevfikan (uyarak) umumî bir tarzda tedris olunur. Mesaha müfrezeleri tahavvülâtı havaiyye merkezlerini (hava merkezleri değişiklikleri) teşkilât ve vezaifi topçunun vesaiti havaiye ile teşriki mesaisi (birlikte çalışması) hakkında bir fikri icmalî verilir. Topçunun talim ve terbiyesi, esasatı meslekiyesi hakkında da kâfi ve vazih mevât tedris olunur.

D. VESAİTİ MUHABERE DERSİ:

40. Fennî veya adî her nevî vesaiti muhaberenin evsaf ve esasatı fenniyesi, teşkiâtı, sureti istimali, kabiliyeti vesairesi hakkında amelî ve nazari malûmat verilir. Sahra ve mevzi harplerinde suret ve

derecei istifade izah edilir. Ordudaki vesaiti muhaberenin fiiliyatı hakkında kâfi ve amelî bir meleke istihsali (bilgi elde etmek) ve icabında sarih (meded veren) bir kontrol ifa edebilecek derecede lâzımdır.

F. VESAİTİ MUVASALA DERSİ:

41. **Alelûmum yollar:** Şimendiferler, bahrî ve nehrî vesaiti nakliye envai (çeşitli) otomobiller; bisiklet vesair malzemei mümasilenin sureti inşaları, esasat ve havassi fenniyeleri, (ilmin temelleri ve hususları) teşkilât ve sureti istimalleri kabiliyeti vesairesi hakkında amelî ve nazarî malûmat verilir. Alelûmum (herkesi kapsayan) harekâtı askeriye de sahra, mevzi ve kale harplerinde menzillerde suret ve derecei istifade izah edilir. Hassatan şimendiferlerin envai muhtelifesi ve şimendifercilik ve şimendifer işletmesi hakkında esaslı ve amelî bir fikir elde edilmesi ve bu maksatla şimendifer fabrika, istasyon ve tesisatının ziyaretleri muktazidir. Diğer cihetten (vesileden) birçok zabitanın motosiklet ve otomobil idaresine muktazi esasatı nazariyye ve amelîyeyi öğrenmesi lâzımdır.

G. VESAİTİ HAVAIYYE DERSİ:

42. Vesaiti havaiyye dersinde vesaiti havaiyyenin teşkilâtının mazisi ve inkişafatı tedriciyesi hakkında konferanstan sonra malzeme ve teşkilâtın tarakkıyat (üstünlüğü) ve tekemmülâtı hazırası (modernce gelişmesi) ve tayyare, sabit tarassut (gözetleme) balonu, serbest, ve kabili sevk idare balonu gibi envai müteaddidesinin havassı ve evsafı fenniye ve harbiyesi, bunların hareket harbi, mevzi ve kale harbinde gerek yalnız başlarına ve gerek sunufu saire ile müşterek istimallerine ifa edecekleri her nevi vezaifi (yeni vazife) harbiyeye ve hidemata ait kavait ve tafsilâtı fenniye (açıklamalı ilim) ile izah olunur. Bunlarla keşif ve tarassut, fotoğraf ahzı ve muhabere, ve her nevi muharebe ve muhabere hususatı velhasıl Harbi Umumide bu cinsi merakibe terettüp eden ve istikbalde daha ziyade inkişaf etmesi mamul olan vezaif ve ahval (durum) hakkında izahatı lazime (gerekli açıklama) ita edilir. Bu ders tayyare mekteplerine ve vesaiti havaiye merkezlerine sık sık ziyaretler icrası; müdavim zabitanın bilfiil tayyare ve vesaiti havaiye ile temas etmeleri suretiyle bilhassa amelî olarak gösterilmelidir. Talebenin kâffesinin tayyare rasıtlığı ve hiç olmazsa yolculuğu yapabilmesi elzemdir. Bu maksatla birinci sene nihayetinde tabiye seyahatından sonra zabitan onbeş gün müddetle tayyare kursuna giderler.

III. TARİH GRUBU:

43. Bu grup Tarih-i Harp Esfar-ı Osmaniye ve Milliye. Tarih-i Siyasî derslerinden mürekkeptir. Bu grubun tedrisat gayesi bir taraftan zamanımız kıtaatı cesimesini hareket harbinde sevk ve idare hususunda basitten mürekkebe doğru müteallimine esasatı lâzimeyi telkin ve bubapta Erkânıharbiyeye terettüp eden vezaifi tetkik ve tefhim eylemek ve diğer taraftan harp ile sulh, askerlik ile siyaset arasındaki irtibat ve münasebatı tavzih ederek tetkik edilecek millî, Osmanlı ve ecnebi esfarının avamili siyasisini, bu seferlere ait herhangi bir vaziyette müessirâtı siyasiyenin derecei tesirini meydana çıkarmak ve böylece Osmanlı tarihiyle tarihî siyaseti âlemi tetkikatı askeriye ile tevhit ve bu tetkikatı takviye ve ikmal etmektir.

Bir meselei tarihiyeyi münakaşa ve bir karara vusul için takip edilecek usul bir tabiye meselesinin münakaşasında takip edilecek usulün aynıdır ve bu münasebetle tarih ve tabiye grupları yekdiğeriyle sıkı bir temas ve irtibatla bulunmalıdır.

Tarihî harp ve esfari Osmaniye tedrisatında 1 nci senede sureti umumiyede tarihî vaziyeti harbiyeleri tetkik ve münakaşa ederek vazih bir karara vasıl olmak 2 nci senede aynı gaye ile beraber bu kararın tatbiki için ittihaz edilecek tertibatı takarrür ettirmek, 3 ncü senede münakaşa, karar, tertibat ve emirleriyle tam vazifeler talep eylemek muvafıktır.

Tarih tedrisatını; istifadeli safahatı Harbiyeyi evvel emirde vaziyeti hakikiyelere veya az çok hakikattan münharif, mamafih sade ve tabiî vaziyetlere istinaden tahrirî veya şifahî mesele ve vezaif halinde tatbik etmek badehu hakikatta yapılanı tedris ve münakaşa eylemek ve harekâtı hakikiye müessir olan hususatı

maneviyeye ve maddiyeyi tesbit ile bu ahval ve müessirat tahtında hakikatta yapılanın maksada derece-i muvafakatim ve en doğru olarak ne yapılabileceğini tespit eylemek sureti ile idare etmek muvafıktır.

Bu tedrisat o suretle ilerlemelidir ki, bir taraftan' esfari muhtelifede (çeşitli seferlerde) yapılan hatalar "seferberlik, tecemmü (toplu) harekât ve alelumum sevk ve idare" tespit edilip istikbâl için dersler alınırken diğer taraftan bu mebahisi âliyenin istinatgahı (güvенеcek yeri) olan nazariyat ve esasatı sevkulceşiyeye kendiliğinden tebeyyün etsin ve müteallimin 3 ncü sene nihayetinde kıtaati cesimenin maksada muvafık surette sevk ve idaresi babında, durusu saire ile müttehiden malûmatı lâzimeyi iktisap edebilmiş olsun. (elde etmiş) Erkânıharbiye seyahatlarının tetkikatı tarihiye ile bunlara pek faydası olur.

A. TARİHİ HARP DERSİ:

44. Birinci senede Napolyon, esfarından, ikinci senede Napolyon zamaniyle Büyük Harp arasında cereyan eden esfardan, üçüncü senede Büyük Harpten bilistifade tedrisat icra edilir. "Büyük Harp için menabi-i lâzıma vücutpezir oluncaya kadar ikinci sene için zikredilen esfardan istifade olunur. "Bir seferin başından nihayetine kadar takibi şart değildir. Mevcut zamana nispetle esfari muhtelifenin en istifadeli ve sevki ida re ve vezaifi Erkânıharbiyeye en kıymettar aksam ve safahatı tedris, (öğrenme safhaları) tetkik olunur. Harpte şahsiyetin, kuvayi maddiye ile maneviyenin, tesiri sahihini tespite çalışmak, herhangi bir safha tetkik edilirken âdetâ o safhayı hakikî idare etmiş olanların maruz bulun-

duğu vaziyeti maddiye ve maneviyeyiecessüm ettirmek (maddeleştirmek) ve bunun içinde yaşıyormuş gibi hareket etmek hassaten mühimdir.

B. ESFARİ OSMANİYE VE MİLLİYE: (OSMANLI VE MİLLİ SEFERLER)

45. Tarih-i Harp gibi tedris edilir ve 1 nci senede Muharebat-ı Kadime-i İslâmiye (İslam Ordusu Muharebesi) ve Osmaniyeden, 2 nci senede 93 seferiyle Yunan Seferlerinden "313" ve Balkan Harbinden, 3 ncü senede Büyük Harpten ve İstiklâl Harbinden istifade olunur. "3 ncü sene tedrisatı için, Büyük Harp hakkında mezkûr fıkra, esfari Osmaniye ve milliye için de meridir".

C. TARİHİ SİYASİ DERSİ:

46. Bu derste Düveli İslâmiyenin sureti zuhur ve terakkisi, (başlaması ve yükselmesi) islâmiyet ile edyanı saire arasındaki silsilei münazaat ve mücadelât hakkında malûmatı mücmeleden sonra bir taraftan Devleti Osmaniyenin sureti zuhuru, veçhi itilâsı ve esbabı tevekkuf ve inhitatı için âmil olan müessiratı hakikiye tebyin, bunların hata ve sevaplarını tefrik ve ne suretle hareket edilmesinin muvafık olacağını tespit suretiyle tedris olunur. Diğer taraftan siyasiyatı umumiyenin safahatı muhtelifesi, (çeşitli safhası) siyasiyatı hazırada amilimüessir olan safahatı tarihiye ve şark meselesi ve tarih-i harp ve esfari Osmaniye derslerinden takip edilecek esfari muhtelifenin esbap (sebep) ve müssiratı siyasiyesi tavzih olunur. İlk edvari (devir) tarihiyeden itibaren bugüne kadar icrayı hükümet usulleriyle milliyet, içtimaiyet, nazariyeleri vukubulan inkişafat ve tebeddülâtı umumiye (herkese dair değişiklikler) ve esasiyenin müssiratı hakikiyesi, zamanımızda bu bapta hükümran olan efkâr ve esasat izah olunur.

4. ULUMU ŞETTA GRUBU: (DİĞER İLİM GRUPLARI)

47. Bu grup tedrisatından maksat, emir ve kumandan ve Erkânıharbiye hidematı ile yakından alâkası esfari ahirede bir kere daha taayyün eylemiş olan coğrafi, hukukî, idarî ve iktisadî, zürraî (ziraatçiler), sünâî (sanayi) , ve saire gibi malûmat ve vukuf hakkında talebenin malûmatı mevcudei umumiyesini tezyit ve takviye etmektir.

Ders halinde şimdilik başlıca hukuk, idare ve kavanin, iktisat ve coğrafya tedris edilir. Bu tedrisat, ziraat, sanayi, taksimi arazi tabakatularz ve saire hakkında mütehasıslar tarafından verilecek nazari ve amelî (iltilaf ve itaatlı) konferanslar ile ikmal olunur.

A. HUKUK DERSİ:

48. Sulhta ve harpte hukuku düvelin nazariyat ve tatbikatı ve tekemmülâtı atiyesi (ilerde olgunlaşma) tetkik ve münakaşa olunur; bilhassa hukuku düvel telâkkisi, devlet mefhumu, (devlet ifadesi) devletin hukuk ve vezaifi, devletlerin ülkeleri, devletlerin yekdiğerleriyle münasebatı, ihtilâfat düveliyeye ve bunların süveri halliyesi, sulh ve harp ve Cemiyeti Akvam (Milletler Cemiyeti) , tahdidi teslihat (silahlanmanın sınırlandırılması) , kavanini harp (harp kanunları) bahisleri esaslı bir surette tedris edilir.

B. İDARE VE KAVANİN DERSİ:

49. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Teşkilâtı Esasiyesi kavanin, nizamâtı mülkiye ve adliyesi bilcümle vekâletlerin ve devairi hükümetin (hükümet dairesi) esas ve münferit ve müşterek vazifeleri, bilhassa ciheti askeriyenin Heyeti Hükümetle sureti tevhit ve iştiraki mesaisi tedris edilir.

Adliye kavanini ve bu bapta adliyei askeriyeye teşkilât ve vezaifi ehemmiyeti mahsusayı haizdir. (hususi sahiptir) Talebe o suretle yetiştirilmelidir ki, icabında beheri ile bir hükümet memuru arasında tahassül edecek (netice olarak çıkmak) idarî bir meselede düşünmek ve bir karar vermek iktidarına ve betahsis

(hususiyle) mesaili adliyei askeriyeyi tetkik ve karar imkânına malik olsun.

C. COĞRAFYA DERSİ:

50. Türkiye ve memaliki (şehirleri) mütejavire coğrafyası lisanımızda ve Avrupa'da mevcut matbu (basılmış) ve gayri matbu her nevi kütüp, asara ve istatistika müsteniden tedris edilir. Askerlikle coğrafyanın gayet yakından münasebeti izah ve coğrafya tetkikatı, münakaşatı askeriyeye ile ikmal olunur. Erkânharbiye seyahatları ile bu ders, kısım kısım ikmal edilir.

D. İKTİSAT DERSİ:

51. İktisat ve iktisadiyatın tarihi, halihazır, muhtemel inkişafatı müstakbelesi kıymet ve ehemmiyeti izah ve esasatı tafsil olunur. Memleketimizin iktisadiyatını terakki ettirmek için neler lazım olduğu neler yapılabileceği izah edilir. O suretle ki, bu tedris nihayetinde zabitan, iktisadın ehemmiyeti terbiyeyiyesi, bizim için ehemmiyeti mahsusası, esasatı ve erbabı terakkisi (emniyet başkanı) hakkında sarih ve vazıh efkâra (açık ve besbelli düşüncelere) malik olsun.”

TEDRİSATIN ZAMAN HÜLÂSASI

52. Üç sene tedrisatının senelere taksimi, zaman taksimatı şöyledir:

Birinci sene	ikinci sene		Üçüncü sene		
	Saat	Dersler	Saat	Dersler	Saat
Dersler					
Tabiye ve Erkânı-					
harbiye Vezaifi	6	“	6	“	8
Tarihi Harp ve Efsar	6	“	3	“	4
Mevzi ve Kale Harbi	3	“			
Esliha ve Topçuluk	2	“	2		

(Silah)				
Coğrafya	2	“	2	
Hukuku Düvel	2	“	2	
(Hukuk Devleti)				
Tarihi Siyasî	2	“	2	
Kavanin ve Usulü		“		
İdare	2	“	2	
Vesaiti Muvasala	2	“	2	
Vesaiti Muhabere	1	Muharebat-ı Bahriye	1	
(Muharebe Vasıtaları)				
Vesaiti Havaiye	2	İktisat	2	
30			30	24

Ders zamanlarının, münasebattar olmayan başka bir dersin ameliyat, konferans, ziyaret ve saire zamanlarıyla ve diğer derslerden fazla nispette ziyaa uğramaması lâzımdır.

MÜTEALLİMİN KIYMET VE EHLİYETLERİNİ SURETİ TAKDİRİ

53. Muallimler senei tedrisiye esnasında irat ve ita ettikleri (tekrarladıkları) şifahi ve tahrirî (sözlü ve yazılı) sül ve vezaif ile mütealliminin dereci liyakati (hüner derecesi) ilmiyeleri hakkında bir fikir hasıl ederler. Bir taraftanda mualliminin ahlâki, devamı ve intizamı meselesi gayret ve faaliyeti dereci zekâ ve muhakemesi, yetişmesi, seviyesi gibi hususati, mütemadiyen tetkik ederek kanaatlarını bir deftere muntazaman kaydederler ve bu defteri tebdillerinde müsaddakan ve müdüriyet vasıtasıyla hedeflerine devrederler. Herhangi bir meseleye not vermek için bunun aksama, taksimi her kısma bir not vererek vasatisinin (ortalamasının) alınması daha salim (noksansız) bir usuldür. Heyeti tedrisiyeden mada müdüriyet de gerek tedrisat ve gerek mütealliminin ahlâk ve etvarı (davranışları) ve sairesi (başkası) hakkında aynı suretle not tutar. Senei tedrisiye nihayetinde bu zamana kadarki, vasatisini imtihan notıyla cemederek (toplayarak) vasatisi alınmak suretiyle mütealliminin o dersten, kıymeti hakikiye vasatisi tebeyyün eder. Senei tedrisiyeler vasatisi imtihanlardan evvel tespit ve müdüriyete ita olunur.

Müteallimine ita olunan tahrirî vezaifin üzerine not konmaz yalnız imtihan evrakı üzerine notlar yazılır ve bunlar iade edilmeyerek müdüriyette hıfzedilir.

(muhafaza edilir)

54. Mekteb-i âli-i askeriyedeki dürsun beherine (derslerin herbirisine) berveçhi ait emsal numarası (katsayı numarası aynen) takdir edilmiştir. Senei tedrisiye nihayetindeki not cetvelinde mualliminin kıymeti hakikiyesi vasatiyelerini gösteren notlar bu emsal ile zarp edilerek bir de bu emsal hanesi doldurulur. Ve sıra tertibi ve terfii sınıf esasatı buna göre icra ve tespit olunur.

Derslerin Emsal ve Numaraları:

Tabiye ve Erkânharbiye vezaifi-10, Tarih-i Harp-10, Esfar-10, Mevzi ve kale harbi-10, Topçuluk-7, Esliha-5, Tarih-i Siyasi-4, Hukuk-5, Coğrafya-5. İdare ve kavanin-4, Vesait-i Muvasala-5, Vesait-i Muhabere-5, Vesait-i Havaiye-7, İktisat-4,.

55. Her dersin takdir kıymeti için 1:10 numara "not" ita olunur. Bu notların derecesi itibarisi şudur:

10. Aliyülâlâ (Pekiyi)	7. Karibülâlâ (İyiye yakın)
9. Karibialiyülâlâ (Pekiyiye yakın)	6. Vasat (Orta)
8. Alâ (İyi)	5. Kâfi (Elverişli)

Beşten az olan notların hiç bir kıymeti yoktur.

56. 53 ve 54 ncü maddelere tevfikân imlâ edilecek beher dersin not cetvelinde beşten az numara alan o dersten ikmalî tahsil edememiş ve terfi sınıfı liyakat gösterememiş demektir.

Bir gruptaki derslerin heyeti umumiyesinden bu gruptaki derslerin emsal numarası yekûnunun nisfından dun (yarısından aşağı) "nisif hariç" emsal numarası almakta o gruptan terfi sınıf edemeyeceği intaç eder (neticelendirir) , umum dersler emsal numarası yekûnunun 5/3'ünü alamayan da kezalik (bunun gibi) terfi sınıf edemez.

Üçüncü senenin tabiye ve Erkânharbiye vezaifi, Tarih-i Harp ve esfar, mevzi ve kale harbi derslerinin beherinden yediden daha az numara alanlar alelusul hidematı Erkânharbiye için sitaja tefrike gayri (ayırdetmeye) lâyük addolunur,.

57. Tabiye ve Erkânharbiye seyahatleriyle birlikte senei tedrisiye hitamında berveçhi balâ tahassül edecek netayîç, müdüriyetten hülâsatan Erkânharbiye-i Umumiye Riyasetine arz edilir. Ve terfi sınıf edecekler ile edemeyecekler riyasetçe (başkanlıkça) tasdik olunduktan sonra terfi sınıf edenlere müdüriyetçe numunesi veçhile bir tebliğname verilir.

Terfi sınıf edemeyecekler de aynı surette tebligat yapılarak ademî muvaffakiyeti bildirilir ve mektepçe ilişiği kattolunur. İkmali tahsil edenlere de numunesi veçhile müdüriyet tarafından bir tastikname ita olunur.

58. Her sene-i tedrisiye nihayetinde lüzum görülen tadilât mektep müdüriyetince raporlar meyanmda teklif olunur.

E. H. Rs. (Gnkur. Bşk.)

Müşür Fevzi Çakmak

EK – 4

**İSTİKLÂL HARBİNDEN SONRA ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ GİRİŞ İMTİHANLARI
TALİMATI ²⁵¹**

**Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti
Erkânıharbiye-i Umumiye Riyaseti (Gnkur. Bşk.)**

Talim ve Terbiye Şubesi

ANKARA

Adet

27 Eylül 339

9196

**ERKÂNIHARBİYE MEKTEBİ 340 SENESİ DUHUL (giriş)
İMTİHANLARI İÇİN TALİMATI UMUMİYE**

1. Erkânıharbiye Mektebi 340 senesi duhul imtihanları 340 senesi Mayıs evasatında kolordu merakiziyle Ankara'da icra olunacaktır.

2. Berveçhi ati şeraiti haiz bulunan ve 340 senesi EYLÜL iptidasına kadar ihraz edecek olan zabitan duhul imtihanına girmeğe talip olduklarına dair 15-Kânunuevvel-39 tarihine kadar "dahil" alelusul istida eder.

A. Hayatı askeriyesinde bir veya müteaddit defa da ay ve gün hesabıyla nizamname-i dahili mucibince bilfiil bölükte, takım ve bölük kumandanlığında.

B. Lâakal (En az) bir sene Anadolu mıntakasında herhangi bir hizmette bulunmak.

C. Mülazim veya kıdemsiz yüzbaşı rütbesinde olmak.

D. Mekteb-i Harbiye tahsilim ikmal etmiş bulunmak.

E. 1. Teşrinisani 339'da Mekteb-i Harbîyede başlayacak olan ikmali tahsil devresine iştirak ederek 340 Nisanı nihayetinde tahsillerini tamamlayacaklar için bu devreye iştirak edenler meyanında kıymet-i ilmiye itibariyle mevcudun sınıfından yukarı mertebede olmak ve müsait kıta sicilatından maada ahlâk ve sıhhat itibariyle şerait-i lâzimeyi haiz olduğu Mekteb-i Harbiye Müdüriyeti ve Mekâtibi Askeriye Müfettişi Umumiliği tarafından tasdik edilmek şarttır.

3. İmtihana talip zabıt istidasında sadece "Erkânıharbiye Mektebinin 340 senesi duhul imtihanına girmeğe talip" olduğunu yazar. Ve istidasına sureti merbut suallere sarih cevapları muhtevi ve iki kıta vesika fotoğrafı rapteder.

4. İlk mafevk tabur kumandanından "dahil" ve muadili makamattan itibaren maatercümei hal ve fotoğraf bu istidayı alınca derhal nümunesi merbut bir tasdiknameyi imlâ ederek rapteder ve dosyayı mafevke takdim eder.

Dosya; bunu heyeti sıhhiyeye havale etmeğe selâhiyettar bir makama gelince zabıt muayene olunur. Numunesi merbut heyeti sıhhiye raporu tanzim ve raptolunur.

²⁵¹ M. M. İŞKORA, *Aynı eser*, s. 92-94

Talip zabitanın alelusul sicilini tanzime selâhiyettar ilk mafevk mumaileyhin bir kıta sicilini "veya üzerinden sene geçmemiş olmak şartıyla mahfuz son sicilinin bir sureti musattakasını" rapter. Tasdikname, sicil ve sıhhat raporu her mafevk (üst) makama gelince müteselsilen tetkik edilir ve dosya sür'atle muamele görerek birinci maddedeki imtihan merakizi (merkezi) makamatına gelir. Buradan silsileten ve en çabuk surette Müdafaa-i Milliye Vekâleti Celilesine takdim edilir. Bir zabitanın imtihana hakkı duhulü olup olmadığını Müdafaa-i Milliye Vekâleti Celilesi tayin ve tespit ve hakkı duhulü olanları berveçhi zir (aynen aşağı) emir ve tayin eder. Bu dosyalarda Erkânıharbiye-i Umumiye Riyaseti Celilesi vasıtasıyla Erkânıharbiye Mektebi Müdüriyetine gönderilir.

5. Bir garnizon veya mıntakada imtihan merkezine mensup ve merbut (bağlı) olmayan kıtaat veya müessesat var ise bunlardan da imtihana talip zabitan bulunduğu takdirde bunların dosyaları en son mafevkler tarafından imtihan merkezi makamına gönderilir. Ve oradan Müdafaa-i Milliye Vekâletine gider.

6. Dosyaların Müdafaa-i Milliye Vekâleti Celilesine vusulü (ulaşması)

1 MART 340'da hitam bulmalıdır. Bu tarihten itibaren gelecek dosyaların kabul edilmeyeceği malûm olmalıdır.

7. Varit olan dosyalara nazaran imtihana hakkı duhulü olan zabitanın esamisi (isimleri) ile adedinin Erkânıharbiye-i Umumiyeye "gayet acele" işaretiyle tisyar buyurulması Müdafaa-i Milliye Vekâletinden arz ve rica olunur. Riyasetten bu esami ve adet Erkânıharbiye Mektebi Müdüriyetine bildirilecektir. Bilâhare sarfinazar edenler (vazgeçenler) olursa imtihana girmemekte serbesttir. Fakat 16 MART 340'da takarrür edecek olanlardan maada bu seneki imtihana artık hiç bir zabitan hakkı duhulü yoktur. Hakkı duhulü, olan zabitanın Müdafaa-i Milliye Vekâleti Celilesinde teraküm edecek (birikecek) dosyaları 340 senesi MART nihayetinde Erkânıharbiye-i Umumiyece bilistihsal Erkânıharbiye Mektebi Müdüriyetine gönderilecektir.

8. Bu adetlere nazaran imtihan meseleleri, haritalar ve esasattan mürekkep dosyalar 340 senesi Nisan evahirinde (sonlarında) imtihan merakizinde bulunacak surette Erkânıharbiye Mektebi Müdüriyeti tarafından doğruca merakizi mezkûreye irsal olunacaktır.

9. İmtihana talip ve hakkı duhulü haiz zabitan 10 Mayıs 340 imtihan merkezlerinde içtima etmiş bulundurulacaktır. Mumaileyhime gerek azimet ve gerek avdet için harcırah (gidiş ve dönüş için ücret) itâ edilmez.

10. 339 senesi duhul imtihanlarına girmekte muvaffak olmayanlar bu talimata riayet ve yeni baştan haklarında tahkikat icra edilmek şartıyla imtihana tekrar alelusul takip olmakta ve hakkı duhulü haiz iseler imtihana girmekte serbesttirler.

11. İmtihan berveçhiati derslerden icra edilecektir:

A. Tâbiyei tatbikiye 1/100 000 mikyasındaki İSTANBUL ve civarı haritası üzerinde basit bir mesele verilir. Vaziyeti harbiyenin münakaşası, karar, emir bir ve tertibatı müş'ir kroki vazife olarak talep edilir, meselenin istinat edeceği kuvvet sureti umumiyede sunufu muhtelifeden mürekkep ve fırkadan küçük bir müfrezede vaziyet-i harbiyece müstekillen karar vermek kabiliyetini ihraz edecek surette tertip olunur.

B. Tâbiyei Esasiye: Sunufu muhtelif tâbiyei esasiyesinden müteallime basit ve münferit sualler ve meseleler verilir ve bunlara sarih (açık), vazih, (aşikar) muhtasar cevaplar talep olunur.

C. Fennî İstihkâm: Alelûmurn zabitanın fennî istihkâmından büyümesi ve öğrenmesi lâzım mevada müstenit sualler 1/25.000 mikyasında bir harita üzerinde hattı müdafaa intihabı, herhangi bir mıntakanın suret-i tahkimi hakkında ve basit bir meseleye müstenit vazife ita ve kroki talep olunur.

D. Fennî Esliha: Sunufu muhtelif tâbiyei esliha ve teslihatına ait basit suallere sarih ve münakaşalı cevaplar talep olunur.

E. Osmanlı ve Türk tarihine ait mevzuların münakaşası talep olunur.

J. Topoğrafya ve Kroki Tersimi: 1/25.000 ve 1/100.000 metre mikyasındaki haritalar üzerinde harita mütalâasına ve bu bapta melekeyi iraeeye ait sualler verilir. Bu mikyası büyüterek veya küçülterek harita üzerinde kroki tersimi talep olunur.

H. Lisan: Ecnebi lisanı imtihanına girmek ihtiyaridir. (isteğe bağlıdır) Giripte muvaffak olmak şeraiti mütesaviye halinde emsaline karşı hakkı rüçhan (üstünlük) bahşeder. Muhtelif sualler yazdırılır ve bunlara bilinen bir veya bir kaç lisandan cevap talep olunur.

12. 339 senesi duhul imtihanları netayici alelumum vasattan dun (aşağıda) olmakla beraber hassatan fennî istihkâm, fennî esliha, topoğrafya ve kroki tersimi cevapları büsbütün zayıf görülmüştür.

İmtihana talip zabitanın imtihan merkezlerince mümkün olduğu kadar esaslı bir surette yetiştirilmesi ve çalıştırılması lâzımdır. Erkânıharbiye Mektebi duhul imtihanlarına ait her nevi muamelâtın sür'atle ve maksada muvafık surette takip ve intacından talip zabitanın çalıştırılmasından ve yetiştirilmesinden imtihan merkezinin Erkânıharbiye Reisleri Erkânıharbiye-i Umumiye Reyasetine ve kendi kumandanlarına karşı bizzat re'sen mes'uldurlar. Bu talimat vurut edince tamim edilerek zabitan teşvik edilmeli ve imtihana girmeğe talip olacaklar muamelelerinin ikmaline intizar edilmeksizin Erkânıharbiye Reisinin tahtı riyasetindeki bir heyeti tedrisiye 11 nci maddedeki derslere göre yetiştirilmeğe başlamalıdır. Beher dersten zabitan harita veya arazi üzerinde imtihanda sorulabilecek mesele müşabih vazifeler hallettirilmesi ve bunlara numara verilmesi lâzımdır. Kezalik Erkânıharbiye Reisleri zabitanın teşviki ve çalıştırılması hususunda neler yaptıklarını müş'ir bir rapor da bilâhare imtihan dosyasına merbuten (ekli olarak) gönderilecektir.

13. İmtihana hazırlık için atideki eserler tavsiye olunur:

A. Sunufu muhtelif talimnameleri "Resmî ve Tercüme"

B. Zabitan harp çantası, tâbiyei esasiye ve tatbikiye kitabı (Tercüme).

C. Fennî Esliha (Tercüme).

D. Fennî İstihkâm "Tercüme".

E. Herhangi bir Tarih-i Osmanî ve Türkî, coğrafya için; telif ve tercüme heyetinin "Küçükasya" namındaki kitabı Cemâl Beyin "Anadolu Coğrafya" kitabı ve Sultanilerde tedris olunan memleketimiz coğrafya kitapları.

F. Mümkün olduğu kadar büyük mikyasta bir Türkiye haritasının tetkiki;

J. 1/100.000 mikyasında İstanbul ve civarı, 1.25.000 mikyasında Kâğıthane harita ve paftaları;

H. Sair (Diğer) ele geçecek asar-ı askeriye; (Askeri eserler)

14. Erkânıharbiye-i Umumiyenin 27 EYLÜL tarih ve 9196 numarasıyla tamim edlimiş (herkese bildirilmiş) ve M. M. Vekâleti Celilesine arz olunmuştur.

E. H. R. Müşür

Fevzi

EK – 5**1925 YILI DERS PROGRAMI²⁵²**

8 Ekim 1925 tarihli 1 No. lu Öğretim emri ile, 6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatında, aşağıdaki bazı değişiklikler yapılmıştır :

1. ÖĞRETİMİN GAYESİ :

6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatında olduğu gibidir.

2. OKUTULAN DERSLER VE SÜRELERİ :

1923 yılındaki haftalık ders programlarına göre tecrübelerle dayanan bazı değişiklikler yapılmıştır.

OKUTULAN DERSLER

	I nci Sınıf	II nci Sınıf	III nci Sınıf
<u>Taktik</u>	4	4	6
<u>Kurmay Görevleri</u>	2	2	-
<u>İs. Mevzi ve Kale Harbi</u>	3	2	4
<u>Harp Tarihi</u>	6	6	8
<u>Silahlar ve Topçuluk</u>	1	2	-
<u>Hava Taktiği</u>	-	1	-
<u>Deniz Taktiği</u>	2	-	-
<u>Muhabere</u>	2	-	-
<u>Coğrafya</u>	2	-	-
<u>Siyasi Tarih</u>	2	-	-
<u>Devletler Hukuku</u>	-	2	-
<u>Kanunlar</u>	-	2	-
<u>Ekonomi</u>	-	1	-
	24	22	18

3. ÖĞRETİM METODU :

6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatında olduğu gibidir.

4. ÖĞRETİM SÜRESİ VE SEVİYESİ :

6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatında olduğu gibidir.

²⁵² Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991. s.128.

EK – 6**1929 TARİHLİ HARP AKADEMİSİ TALİMATI²⁵³****T. C.****B. E. REİSLİĞİ****VIII. Ş****HARP AKADEMİSİ KUMANDANLIĞI****A. UMUMİ TEDRİSAT:**

1. Harp Akademisi Kumandanlığı emrinde halen Harp Akademisi ile Yüksek Levazım Mektebi ve bunlara bağlı olarak açılan Büyük Kumanda ve Levazım Ümera (Yüksek rütbeli zabıt) kursları ve Levazım Mektebi vardır.

2. Harp Akademisi Kumandanı emrindeki Akademi, mektep ve kursların rütbe ve kıdemce kanunen madunu (alt derece) sayılan müteallimleri ve mensupları üzerinde kolordu kumandanlığı salâhiyetini haizdir.

3. Akademi Kumandanlığı B. E. Rs. ne (Gnkur. Bşk) bağlıdır. Münhasıran iaşe ve idare hususlarında Millî Müdafaa Vekâletine maruzatta bulunur.

4. Harp Akademisi Yüksek Levazım ve Levazım Mektebinin maksat ve gayesi ile giriş ve tedris esasları bu talimatın hususî fasıllarında tafsil olunmuştur.

5. Harp Akademisi ve Yüksek Levazım Mektebi ile bunlara bağlı mektep ve kurslara mensup zabitan ve ümera ile rütbe kıdemce kanunen Akademi Kumandanının madunu sayılan erkânın şeref ve hasiyetlerine ait hususat Akademi Kumandanlığının Hasiyet Divanı Talimatına göre halledilir.

Askerî Ceza Kanununun şumulüne (içine aldıkları) dahil vakalarda Akademi Kumandan, madunları hakkında, mahallî divanıharbine amirini tavsit suretiyle muameleyi mahallî divanıharbe tevdi eder.

Rütbe ve kıdemce Akademi Kumandanının madunu olmayan erkân hakkında B. E. Rs. Müracaat eder.

6. Akademi, mektep ve kurslara lüzumu olan daire ve dersaneler ayrı ayrı tahsis olunacağı gibi müşterek konferans salonları müşterek hususî tedrisat dersaneleri, kütüphane, matbaa gibi... müşterek tertibat doğrudan doğruya Akademi Kumandanlığının emir ve nezaretinde kalır.

Keza (Böylece) Akademi, mektep ve kurslardaki, müteallimlerin binicilik talimleri ve tatbikat ve seyahatları için kâfi mevcutlu bir süvari kıt'ası Akademi Kumandanlığı emrinde bulunur.

AKADEMİ KUMANDANLIĞININ MEKTEP VE KURLAR**MÜDÜRLERİNİN UMUMİ VAZİFELERİ**

7. Akademi Kumandanı doğrudan doğruya emrindeki Harp Akademisi ile nezareti altında bulunan diğer mektep ve kursların tedris işlerini B. E. Rs. direktiflerine tevfikân tevcih eder.

8. Kumandanlık her sene yapılacak muhtelif erkânıharp seyahatları hakkında B. E. Rs. ne teklifte bulunur ve alacağı direktif dairesinde bu seyahatlar idare ve tanzim olunur. Tatbikî tedrisat ve seyahatlar için

²⁵³ M. M. İŞKORA, *Aynı eser*, s. 104-134. Bu talimat EK-8' de verilen tüzüğün bir çok yönü ile aynıdır. Bu dönem bir geçiş sürecidir. Askeri Akademik Eğitim bir süreklilik sonucu başarı sağlamaktadır.

mahallî kumandanlıklara sınıf müfettişliklerine ve müessese müdür ve amirlerine doğrudan doğruya müracaatta bulunur. Kendilerine müracaat edilecek olan mezkûr kumandanlık müfettişlik ve müdüriyetler kendi mesai ve vazifelerinin müsaadesi dairesinde Akademi Kumandanlığının teklifini is'af ederler (yerine getirir) ve azamî kolaylık gösterirler.

9. Mektep ve kurs müdüriyetlerinin Akademi Kumandanlığı haricindeki daire ve müesseseler muvefk makamlar ile olacak muamele ve muhaberelelerini Akademi Kumandanlığı çevirir. Akademi, mektep ve kursların müşterek dahili hizmetleri kumandanlık tarafından tanzim olunur.

10. Harp Akademisi Kumandanının emrindeki kurs ve mekteplerin müdürleri maiyyetlerindeki mülhak zabıtlar ve tedris heyetleriyle Akademi, mektep veya kursa ait umuru bu talimat ile Akademi Kumandanlığının emri ve direktifleri dairesinde çevrilir.

MUALLİM MECLİSLERİ

11. Akademi ve mekteplerin kendi kumandan ve müdürlerinin riyaseti altında o Akademi ve mekteplerin askeri muallimlerden mürekkep bir (Muallimler Meclisi) vardır; bu Meclise askerî derslerin muallimleri icap ettikçe davet olunur. Kurs müteallimlerine tedrislerine müteallik işlerin müzakeresi için icabında kurs müdür ve muallimleri kursun bağlı olduğu mektep'in Muallimler Meclisine dahil olurlar.

12. Akademi, mektep ve kurslara şamil (ilgilendiren) hususlar için icabında Akademi, mektep ve kursların kumandan ve müdürlerinden ve bütün muallimlerinden mürekkep (Umum Muallimler Meclisi) toplanır, bu meclise Akademi K. riyaset eder.

13. Gerek Akademi ve mekteplerin (Muallimler Meclisi) ne ve gerek (Umum Muallimler Meclisi) ne mukaddema Akademi ve mekteplerde müdürlük veya muallimlik yapmış olan zevat dahi icabında fahrî aza sıfatıyla davet olunacakları gibi muktazi müteahhasıslarda fikirlerinden istifade için çağırılır, ancak bu müteahhasıslar reye iştirak etmezler.

14. Meclislerin vazifeleri suret-i umumiyede şunlardır: Münhal olan muallimliklere muallim seçmek ve teklif etmek, her sene giriş imtihanlarının suallerini tertip, giriş imtihan kâğıtlarının tetkik ile neticelerini tesbit, Akademi ve mekteplerin bir senesinden diğerine terfi edeceklerle son seneyi ikmal edenleri derecelere ayırmak Akademi ve mektepler teşkilâtına ve tedrislerine ve umumî tertibata müteallik gerek Akademi kumandanlığından ve gerek B. E. Rs. den verilecek vazifeleri tetkik ve icra, B. E. Rs. ince tedvini (çalışmaların kitap haline getirilmesi) veya tetkiki Akademiye muhavvel (havale edilmiş) talimatları tedvin ve tetkik (bunun için icabında meclis kararıyla encümenler teşkil olunur.) Akademiye müteallik her türlü tekemmül (olgunlaşma) ve terakki (ilerleme) sebeplerini takip ve teklif..

15. Umum Muallimler Meclisi Akademi, mektep ve kursların heyeti umumiyelerini alâkadar eden işler için içtima eder. Yalnız Akademi, mektep veya kursa müteallik işler için münhasıran Akademi veya mektebin meclisi, içtima davet edilir.

16. Meclislerde her aza bir rey (söz, fikir) sahibidir. Reyler müsavi olduğu takdirde reisin reyinin bulunduğu tarafın kararı kabul olunur, meclislerin Akademi Kumandanlığının selâhiyeti haricindeki hususlara müteallik verecekleri karar ve reyler istişari olup bunların meriyyeti (hükmünün geçmesi) icabına göre B. E. Rs. nin veya M. M. V. nin tasdiğiyle usulü veçhile muktazi muamelenin kanun ve nizam dairesinde ikmaline bağlıdır.

17. Muallim meclisinin veyahut umum muallimler meclisinin her içtımında (toplanmasında) muntazam bir zabıt tutulur ve bu zabıt bütün müzakereleri ve karar ve reyleri havi bulunur. (biriktirir, ihtiva eder) Muhalif reyde bulunan azalar muhalefet sebeplerini ve lüzum gördükleri mütalâalarını da zaptı hini imzada (imza zamanında) tahriren yazabilirler.

**BAŞ MUALLİMLER, MUALLİMLER VE MUAVİNLER,
MÜDERRİSLER, FAHRİ MÜDERRİSLER**

18. Akademi ve mekteplerin en liyakatli muallimlere malik (sahip) olmaları için münhal muallimlikler oldukça ve mümkün buldukça B. E. Rs., M.M.V ile bilmuhabere mezhur muallimliklere münasip gördükleri zabıtların isimlerini mahremane kumanağa tebliğ eder ve muallim meclisleri seçmelerini bunlar arasında yapar, bunların memuriyetleri badehu alelusul yapılır.

Sivil muallim ve müderrislerin rızaları alınarak meclislerce seçilmeleri yapıldıktan sonra memuriyetlerinin tasdiki B. E. Rs. ne ve buradan da M. M. V. ne arz olunur.

19. Sık sık muallim değiştirmek caiz olmadığından Akademiye muallim tayin olunacak muvazzaf zabıtlar mümkün mertebe ve takriben beş sene muallimlikte kalabilecek olanlar arasından seçilir. Bunun için mümkün mertebe buldukları rütbenin kıt'a stajını muvaffakiyetle ikmal ettiklerinden tayin kılınacakları muallimlikte terfî edebilecek ve terfiden sonra birkaç seneler kalabilecek olanlar intihap olunmalıdır.

20. Akademinin tedrisatı muallim ve muallim muavinleriyle yapılır birbirleriyle sıkça alakadar dersler (tedris talimatlarındaki maddelerine göre) gruplar halinde birleştirilir ve bu grupların ilmî idaresi bir baş muallime tevdi olunur. (emanet verilir, bırakılır)

21. Asgarî üç sene Akademiye muvaffakiyetle muallimlik etmiş ve ihtisasına delâlet eden yüksek dereceli bir eser vücude getirmiş muallim veya baş muallimlere muallim meclislerinin kararı ve Akademi Kumandanlığının teklifi ve

B. E. Rs.nin tensip ve tasdikleriyle (müderris) ünvanı verilir ve bu ünvan B. E. Rs. nin iş'arı ile (bildirmesiyle) M. M. V. nin zat (kendi, öz) işleri dairesindeki künyesine kaydolunur. Akademiye mukaddema üç seneden az muallimlik etmiş veya hiç etmemiş ve fakat yüksek feyizli asarı ile ve kazandığı zaferler ile ve yahut yüksek telifleri ile temayüz eden büyük kumandan veya askerî müelliflere de aynı usul ile fahri (iftiharla) müderrislik tevcih olunur. Kendilerine müderrislik veya fahri müderrislik tevcih olunan zabıt, ümera (emir) ve erkâna bir Akademi müderrislik diploması takdim olunur. Bunlar ünvanlarını her rütbe ve vazifede ve hayatının nihayetine kadar muhafaza ederler.

22. Akademi, mektep ve kurslarda vazifesi olacak muallimlerin vazifeleri, kumandanlıkça tanzim olunur.

Tedris ve program:

23. Akademi Kumandanı mektep veya kurs müdürü tedris işlerini kendi muallimleriyle ve hariçten seçilerek mütehasıs zevatın da (şahısların da) yardımıyla talimatla Akademi Kumandanlığının emir ve direktifi ve tesbit olunacak senelik programlar dairesinde en mütakâmil bir surette icra ve takip ile mükellefîrler, kurslardan, mülhak oldukları mektebin müdürleri (B. K. kursundan Harp Akademisi Kumandanı) aynı zamanda mes'uldürler.

24. Harp Akademisi Yüksek Levazım ve Levazım Mektebinin tedris teferruâtı bu talimatın hususî fasıllarında tafsil olunmuştur.

25. Ders sahibi muallimler dersleri için senelik müfredat programını tanzim ederek müstakil muallimler mensup oldukları Akademi veya mektep müdüriyetine, bir tedris grubuna mensup muallimler baş muallimlerine verir;

baş muallimler de bu programları tasviben (münasib görerek) veya tadilen (doğrulaştırarak) mensup oldukları Akademi veya mektep müdüriyetine takdim ederler. Bu programlar Akademi veya mektebin muallimler meclisinin tetkik ve tasvibinden geçirildikten ve müdüriyetle Akademi Kumandanlığınca tasdik edildikten sonra meri olur (geçerli sayılır).

26. Baş muallimler grupları dahilindeki, kumandan ve müdürler kendi Akademi ve mekteplerindeki tedrisat ve tatbikatı musaddak programlardaki vahdet ve gayeye göre tatbik, takip ve temin ederler.

27. Baş muallimlerle muallimler arasında ilmî ihtilâfi nazar (mülâhaza, düşünce) tahaddüsünde (idrak edilmesinde) Akademi Kumandanı veya mektep müdürü ve bizzat fasleler (halleder) ve yahut muallimler meclisine havale eder. Bu ihtilâf en geç bir hafta zarfında hallolunur.

28. Akademi Kumandanı mektep veya kurs müdüriyeti her tedris senesinin - veya kurs devresinin – hululünden (dahil olmasından) evvel hangi sınıflar ve hangi derslerden konferans, dersane vazifesi, harita üzerinde tatbikat "Harp Oyunu", arazi üzerinde tatbikat, ziyaret ve seyahatlara ne kadar müddet tahsis edileceğini ve bunların tedris senesinin hangi aylarında vuku bulacağını muallimler meclisinde tespit ve merbut (bağlı) nümüne "melfuf 1" mucibince her sınıf için ayrı ayrı bir umumî tedrisat programı tanzim eder ve programları Akademi Kumandanlığınca ve B. E. Rs. ince de tasdik edildikten sonra tatbik olunur. Bu tanzim ve tasdik muamelesinin ders senesinin veya kurs devresinin hululünden (halledilmesinden) lâakal (en az) 15 gün evvel ikmal olunması ve programların tâbi ve neşredilmiş olmaları lâzımdır.

29. Bundan başka Akademi Kumandan, mektep veya kurs müdüriyeti her ayın hululünden evvel umumî tedris programı "melfuf 2" esasına göre her sınıfın, kursun yevmî mesai, istirahat... zamanlarını gösterir birer aylık bir cetvel "numune 2" tanzim edilerek kumandanlığa tasdik ettirildikten sonra tatbik eder.

Yevmi (Gün) mesai "Yevmi zaman taksimi" cetvelinin tanziminde bilhassa bedenî meşguliyetin binicilik, iskrim, idman ve spor gibi... Zihnî iştigâllerle muvazeneten yürütmesine ve müteallimlerin mütemadi zihnî yorgunluklarla fikren meşbu bir hale getirilmemelerine bilhassa dikkat olunur.

Akademi, mektepler ve kurslara memur müteallimler ve zabıt ve ümera haftada 2:3 gün "Bittabi arazi üzerinde hayvanla tatbikata çıkılacak günler, ve seyahat mevsimleri müstesna" hayvana binmeli ve diğer idman ve sporlara da sık sık imkân bulabilmelidirler. Konferanslar, mümkün merteye öğleden evvelki, zamana hasredilmelidir.

30. Tedrisler nazârî, amelî ve tatbikî şekillerde ve şifahi ve tahrirî olarak yapılır ve mümkün merteye her ders için bitip tükenmez tarihî mukaddemeler ve lüzumsuz uzun medhaller (ön söz, mukaddeme) yapmaktan içtinap olunur. Yalnız müteallimlere, bir dersin en ince teferruatına başlamadan evvel, o dersin heyet-i umumiyesi ve gayesi hakkında bir fikir verilir ve badehu o ders veya ilim mahiyeti Akademinin tayin ettiği hudutlar aşılmamak şartıyla tafsil ve tahlil olunur.

31. Müteallimlerin öğretilmek istenilen şeyleri lâyikiyle kavrayıp kavrama-

dıkları ve her dersi anlamak ve hazmetmek istidatları muallimler müdüriyetler ve kumandan tarafından mütemadiyen tahkik ve takip olunur ve her müteallim ile ayrı ayrı uğraşılır. Her müteallim her dersten her ayda lâakal bir kere şifahi veya tahrirî vazife, sual ve cevaplara, esaslı bir tetkike matuf (yöneltmiş) bir not almalı ve bu not muallimce mahremane kaydolunmalıdır.

Notların takdirinde ve tespitinde müteallimin yalnız ve sadece mevzuu bahs (açıklama) dersten mücerret bilgisi nazârî dikkate alınmayıp fikir ve hareketçe intizamperverliği, temiz ve teenni ile (ihtiyatlı ve akıllıca) iş görmek, tam vaktinde vazifesini yapmak itiyat ve gayreti, düzgün ve hatasız ifadesi hassaları da hesaba katılmalıdır. Ancak bu notlarla ve muallimlerin her günkü tetkikleri ile mütealliminin fikren, bedenlen sihat ve neş'ece terakki ve inkişafı veyahut tevakkuf (duraklama) ve tedennisi (aşağı düşme) mütemadiyen takip ve tespit olunabileceğinden her müteallime vakit ve zamaniyle muktezi yardımı yapmak mümkün olur.

32. Müteallimlerin zati tettebbüleriyle kendilerinden kolayca öğrenebilecekleri hususların uzun uzadıya nazariyat şeklinde tedris ve takririnden mümkün merteye ihtiraz lâzımdır. Mamafih (öyle olmakla beraber) meselelerin harita veya arazi üzerinde hal ve münakaşasında münasebet düştükçe alâkadar talimname, talimat... madde ve kaidelerine işaret etmek ve bunları hatırlatmak lâzım olduğu gibi bilhassa ilk senede müteallimlerin dersleri amelî surette muhtaç oldukları nazârî bilgi noksanlarının da tamamlanmasına dikkat olunur.

33. "Lanteren Majik" ve sinema gösterme makineleri 11 dersanede en iyi amelî tedris aletleridir; bunlardan azamî istifade lâzımdır.

34. Tedriste müteallimleri fikir müdavelesine terqip etmek (isteklendirme) esastır. Müteallimleri anlayamadıkları veya fikren kani (inanmış) olamadıkları maddeleri istizahta (açık söylenmesini istemek, izah istemek) ve bu husustaki düşüncelerini söylemekte serbest bırakmak ve mumaileyhi mukni (ikna eden) delillerle ikna eylemek her muallimin vazifesidir. Ancak bu tarz, programı zaman ve mahiyet itibariyle haleldar etmemelidir.

[1] Tedrise mahsus sinama gösterme makinesi, arzu olunan anda durdurulabilecek olanıdır.

35. Müteallimleri tetebbü ve tetkika, fikirlerini doğru ve açık bir Türkçe ve doğrudan doğruya ifadeye alıştırarak için muhtelif mevzulara dair konferans verdirmek ve ev vazifeleriyle meşgul etmek faydalıdır.

Konferans veya ev vazifelerinin tertibinde işlenmiş her hangi bir fikrin aynen iktibasına meydan verilmeyecek surette müteallimleri bizzat imalî fikre sevk etmek icabeder.

36. Mütihazsıs zatlara verdirilecek umumî konferanslarla da ayrıca tedrisatın tekâmülüne (olgunlaşmasına) çalışılır. Ancak, müteallimlere hazmı kabil olmayan çok şeyleri takrir ve tedris muzırdır. Bu sebeple hangi şeyin ne derecede öğretilmesi kabil ve lâzım olduğunu iyice tespit tanzim ve takip pek mühimdir.

37. Akademi, mektep ve kurs müteallimlerinin sin ve rütbeleriyle mütenasip sporlarla iştilal etmeleri, fotoğraf ve yazı makinesi kullanabilmeleri, istinoğrafi bilmeleri, motosiklet ve bisiklete binmeleri şayanı arzudur. Ancak binicilik kudret ve maharetiyle buna devamlı ve esaslı bir itiyat umum için mecburidir. İskırım ve tabanca ile atıcılık mahareti binbaşıya kadar her zabıt için şayanı arzudur. İmkân derecesinde resim ve musikiye de teşvik olunmalıdır. Mors alfabesini her Erkânıharip zabıtının bilmesi ve verip kulaktan da alması lâzımdır.

TAHRİRİ VAZİFELER (Yazılı ödevler) :

38. Tahriri dersane vazifeleri, aynı zamanda müteallimlerin kıymetini de Ölçmeye yarar; bu sebeple müteallimlerin yekdiğerine yardım ve muayyen müddeti tecavüz etmeleri caiz olmayıp bu gibi haller notlarının kırılmasına veya hallin kabul edilmemesini badî olur. Bundan başka müteallimlerin hangi kitaplardan ve vasıtalarından istifade edecekleri muallimleri tarafından tespit olunur.

Ev vazifeleri müteallimleri en ziyade tetkik ve tetebbü (öğrenme) ve aldıkları meseleleri ve vazifeleri en çok istirahatı hal ve şumul ile hal ve ifadeye sevk edebilen bir vasıtaadır, bu sebeple ev vazifelerine icabına göre müddetler verilir.

Müteallimlerin istifadesi için tahriri vazifelerdeki hatalar hakkında muallim fikir ve mütalâalarını vazifenin alâkadar yerlerine kısaca işaret eder ve fakat not koymaz.

B. MÜTEALLİMLERİN KIYMETLERİNİ TAKDİR:

39. Müteallimlerin kıymetini takdirde şu esaslar nazarı dikkate alınır.

A. Verilen muhtelif ders ve konferansları kavrayış ve hazım kabiliyeti ;

B. Dersane veya ev mesele ve vazifelerinin hallinde gösterdiği isabet, sür'at, intizam ve tamamıyet dereceleri;

C. Harita üzerinde yaptırılan harp oyunlarında sür'ati intikal, seri ve doğru karar, seri ve kusursuz emirler vermek hassalarının dereceleri;

Ç. Alelade tatbikatlarda ve arazi üzerinde araziyi ve vaziyeti sür'atle kavrayarak seri ve doğru karar, seri ve kusursuz emirler vermek hassalarının dereceleri.

Uzun süren, meşakkatli ve devamlı seyahatlarda ve en ziyade yorgunluk, yoksuzluk ve vasıtasızlık anlarında gerek arazi üzerinde vaziyeti sür'atle kavrayarak seri ve doğru emirler vermek hassalarının dereceleri "yılginlık" tembellik, ihmâl ve dikkatsizlik en ziyade bu gibi hallerde tezahür eder. (meydana çıkar)

40. Müteallimlerin kıymetlerini takdir için vasıtalar şunlardır:

- A. Yevmi (günlük) notlar;
- B. Muayyen devreler nihayetindeki yoklama notları;
- C. Erkânı harbiye seyahatları notları.

41. 5 çok iyi 2 zayıf
4 iyi 1 çok zayıf
3 orta

42. Muallimler yevmi notlarda her vazife veya iş için yalnız numara takdir etmeleri ve bunları kaydetmeleri kâfi (yeterli) olmayıp, not defterlerinin mülâhazat hanelerine aynı zamanda diğer şerhler de (açıklanmış yazılar da) verilmelidir.

Meselâ karar yanlış, emir noksan, vazife okunmaz ve pis, geç vermiştir... gibi.

43. Muallimler aylık notlarla muayyen devreler nihayetindeki yoklama notlarının her tedris senesinin ortasındaki ayda ve bir de senenin sonunda kumandanlığa veya müdüriyete muntazaman bir cetvel halinde imzaları altında takdim ederler. Bu cetvelde, notlardan başka her müteallimin karşısındaki mülâhazat hanesine, not ile ifadesi kabil olmayan, hususlar yazı ile şerhedilir. Bu meşruhat (Bu açıklama ve izahlar) bittabi aylık notların ve devre yoklamaların vereceği kanaata göre dercolunur.

44. Meşruhat ve notlar mahremdir ve pek ehemmiyetlidir. Bu sebeple bunlar hemen el ile tutulabilecek esaslara iptina edeceklerdir.

45. Her tedris senesinin ortasındaki ay ile her senenin sonundan kumandan veya müdüriyetlere takdim edilecek aylık not ve meşruhatı ile devre yoklama not ve meşruhatı kumandanlık veya müdüriyetçe ve icabına göre alâkadar muallimlerin de iştirakiyle meze ve hülâsa edilerek her ders veya ders şubesi için birer tek not ve hüküm halinde kalbolunur.

Bu hülâsa notların ve hükümlerin tespitinde müdüriyetler veya kumandanlık dahi muallimlerden ara sıra alacakları malûmat veya tahriri vazifeler üzerinde yapacakları tetkikat ve lüzumunda verecekleri şifahi ve tahriri vazifeler ve yapacakları veya iştirak edecekleri harp oyunlar ile tatbikat ve seyahatlarda ve bizzat müteallim ile vuku bulacak görüşme ve tanışmalar neticesinde müteallimler hakkında bizzat hasıl ettikleri fikir ve kanaatlar dahi müessir olur. Kumandanlık her üç sınıfın Erkânıharbiye seyahatinde bulunur.

Bu suretle senenin sonunda her müteallim her ders veya ders şubesi için iki hülâsa edilmiş notu ile keza iki hülâsa edilmiş hükmü bulunacaktır. Bunlara Erkânıharbiye seyahatlarının notları inzımam (bağlanma) eyleyecek ve Erkânıharbiye seyahatları notları hükmü kat'inin verilmesinde bilhassa müessir olacaktır.

46. Her dersten ve her ders şubesinden her müteallime tedris senesi nihayetinde kadar verilmiş olan mezkûr hülâsa notlar ve hükümler her tedris senesinin nihayetinde Akademi veya mektebin muallimler meclisine tevdi olunur. Muallimler Meclisi notların ve hükümlerin tetkiki esasına göre her tedris senesi nihayetinde muhtelif sınıf müteallimlerinin beheri hakkında şu son kararı verir.

A. Harp Akademisi: (İKİNCİ BÖLÜMDE VERİLDİ)

BİRİNCİ SENEYİ İKMAL EDENLER HAKKINDA

1. Harp Akademisi tedrisatını takip edebilir.
2. Harp Akademisi tedrisatını takip edemez.

İKİNCİ SENEYİ İKMAL EDENLER HAKKINDA

1. Harp Akademisi tedrisatını (derslerini) ikmale (tamamlamaya) lâyıktır.

2. Harp Akademisi tedrisatını ikmale lâıyk değildir.

ÜÇÜNCÜ SENEYİ İKMAL EDENLER HAKKINDA

1. A - Erkânıharbiye stajına birinci derece lâıyk.
B - Erkânıharbiye stajına ikinci derece lâıyk.
2. Erkânıharbiye yardımcı vazifelerde istihdama elverişli.
3. Diploma verilmez.

B. Yüksek Levazım Mektebinde:

BİRİNCİ SENEYİ İKMAL EDENLER HAKKINDA

1. Yüksek Levazım Mektebi tedrisatını takip edebilir.
2. Yüksek Levazım Mektebi tedrisatını takip edemez.

İKİNCİ SENEYİ İKMAL EDENLER HAKKINDA

1. Yüksek Levazım vazifelerine elverişlidir.
2. Yüksek Levazım vazifelerine elverişli değildir.

47. Harp Akademisi 1 nci ve 2 nci senelerinin ve Yüksek Levazım Mektebinin 1 nci senesinin 1 nci derecedekileri sınıf geçerler ve 2 nci derecedekiler Millî Müdafaa Vekâleti Zat İşleri Dairesi emrine verilirler yalnız 1 ile 2 derecedekiler ve levazım Akademisinde de yalnız 1 nci derecede olanlara Harp Akademisinden diploma verilir. Yüksek Levazım Mektebinden diploma almayanlar arzu ederlerse Levazım Mektebinden çıkanların istihdam şartına tâbi olmak üzere levazım sınıfına naklederler. Aksi takdirde asıl sınıflarına iade olunurlar. Erkânıharbiye stajına B. E. Rs. liğinin göreçeği lüzum ve kadro ihtiyacına nazaran yalnız 1 nci derecenin "A" kısmı veyahut aynı zamanda "B" kısmı dahi tefrik olunur.

Bu hale göre mütebakileri M. M. V. (M. S. B.) Zat İşleri Dairesi emrine verilir. Harp Akademisinin 2 nci senesinin 2 nci derecede kalacakları ile 3 ncü senenin

3 ncü derecedekileri yüksek levazım mektebinden 2 nci senesinin 2 nci derecedekileri asgarî hadlerde olmaları beklenir.

48. Sınıf terfiinde ve diploma verilmesinde Harp Akademisinde terbiyei bedeniye dahil olduğu halde her tedris olunan ve her gösterilen ders veya ders şubesinden alınan notlar ve meşruhat müessirdir,. Bundan maada dersler dahil ve haricindeki müteallimin umumî tavır ve hareketi, devamı seciye (karakter) ve ahlâkı gerek terfii sınıfta ve gerek diploma almakta müessir olacaktır. Müteallimin mezkûr hususiyetlerine müteallik olan notlar ve meşruhat tıpkı derslerde olduğu gibi hem muallimlerce ve hem de kumandanlık ve müdüriyetçe tutulur ve Muallimler Meclisinde müteallim hakkında verilecek hüküm ve kararlar da nazarı tetkik ve itibare alınır.

C. DAHİLİ TERTİBAT VE HİZMETLER:

49. Gerek Akademi ve mektepler ve gerek kurslar müteallimlerinden arzu edenler Akademisinin yatı tesisatında ikamet ederler. Kumandanlıkça bir tabldot tesis olunur. Akademi Kumandanlığı tasarruf ve muavenet tesisatıyla müteallimlere ve Akademi mensupların? azamî yardım esbabını temin eder

50. Müteallimler muayyen olan her vazife, ders ve sairede muayyen yerde tam vaktinden biraz evvel bulunmağa mecburdur. Yahut mübrem bir mecburiyet halinde müteallim mazeretini aynı günde telefon, telgraf veya yazı ile mensup olduğu Akademi Kumandanlığına veya Mektep Müdüriyetine bildirmeye ve bilâhare

de tevsika (yazılı hale koymaya) mecburdur. Muayyen vazifeler mükerrer geç gelmeler tevsik edilmeyen mükerrer devamsızlıklar müteallimin Akademi veya mektepten çıkarılmasını intaç eder. Tevsik edilmiş olsa da mükerreren ders ve konferanslarda bulunmamak müteallimin hakkında verilecek hükümlere tesir yapar.

51. Mektep ve kurs müdüriyetleri müteallimlere pek zarurî ve mevsuk mazeretlere müsteniden ve nadiren azamî 24 saat izin verebilir. Müteallimlere bir sene ders ayları zarfında mübrem bir mazeret için azamî 13 güne kadar izin itası selâhiyeti Akademi Kumandanlığına ait olup daha fazla zarurî mezuniyetler için ancak kumandanlığının muvafık mütalâasıyla B. E. Rs. ne müracaat olunur.

52. Hastalık veya herhangi bir sebeple tedris senesinin veya kurs müddeti-

nin üçte birinde bulunmayanlar veyahut 1 nci, 2 nci senelerde yapılan Erkânıharbiye seyahatlarına iştirak edemeyenlerin sınıf terfîne lââyık addolunup (sayılıp, itibar edilip) olunamayacakları ve addolunmadıkları takdirde gelecek senenin tahsiline iştirakları caiz veya lâzım olup olmadıkları göstermiş oldukları iktidara ve mazeretlerinin makbuliyet derecesine nazaran muallimler meclislerinde tezekkür ve tespit olunur. Üçte bir müddetten daha fazla devam edemeyenler hakkında aynı esaslara tebaan sadece gelecek senenin tahsiline iştiraka lââyık olup olmadıkları hakkında karar verilir. Bu sonuncuların sınıf terfilere caiz değildir.

53. Son senenin Erkânıharbiye seyahatına iştirak edemeyecek olanların haklarında nihaî hüküm verilmiyeceğinden bunlar ertesi, senenin seyahatına iştirak ettirilirlir. Bu gibilerden Yüksek Levazım Mektebine mensup bulunanlar ertesi sene Erkânıharbiye seyahatına iştirak edinceye kadar geçecek zaman zarfında sınıfıyla irtibatı baki kalmak şartıyla levazım umurunda istihdam olunurlar.

54. Tahsil esnasında şeref ve haysiyete mugayir (aykırı) hareket ettikleri haysiyet divanınca sabit olanlara gerek bir divanıharp hükmü ile ve gerek selâhiyet dairesinde "15" gündün fazla daha hapis cezasına düşer, (ulaşmış) olanların Akademi ve Yüksek Levazım Mektebinden alâkaları kesilerek Millî Müdafaa Vekâleti Zat İşleri emrine verilirler. Gerek tedris senesi nihayetinde Harp Akademisi ve Yüksek Levazım Mektebi tedrisatını takip edemez, yahut tedrisatını ikmale lââyık değildir kararıyla ve gerekse esbabı saire dolayısıyla Akademi ve Yüksek Levazım Mektebinden alâkası kesilerek M. M. V. Zat İşleri Dairesi emrine verilenler bir daha Akademiye kabul olunmazlar.

55. Bu talimatta musarrâh olmayan ve fakat Akademi ve mekteplerin tedrisat, tertibat ve hidematı umumiyesi için faydalı olacak olan teferruat hususî emir ve talimatlar kumandanlıkça tanzim olunur.

— II —

HARP AKADEMİSİ

A. MAKSAT VE GAYE:

56. Harp Akademisi Orduya küçük, orta ve büyük sevk ve idare esaslarına vakıf Erkânıharbiye hizmetlerine elverişli yüksek kumanda makamlarına geçmeğe müsait, ihatalı, (tam kavrayan) soğukkanlı, yüksek seviyeli ve fikren ve bedenen her iklimde ve her yerde en müşkül şartlar altında muntazam iş görmeğe kudretli ve çalışkan zabıt yetiştirmekle mükelleftir. Akademiye umumî terbiyenin hedefi, müteallimlerde dakikası dakikasına iş görmek doğru, muntazam, devamlı ve esaslı çalışmak açık ve sarıh fikirli olmak hasletlerini azamî surette inkişaf ettirmek ve müteallimleri sağlar, müteahmil ve çevik bünye ve vücut sahibi kılmaktır. Binicilikte maharet Harp Akademisi talebesinin farik

(farkolunmasına) bir alâmeti olmalıdır.

B. HARP AKADEMİSİNE NASIL GİRİLİR:

57. Girmek şartları şunlardır:

A. Harbiye Mektebi tahsilini ikmal etmiş olmak.

B. Mülâzım, kıdemsiz yüzbaşı olmak.

C. İstida için tayin olunan tarihe kadar bir veya birkaç defada veya gün hesabıyla, mülâzımlar için tamamen iki; 1 nci mülâzım ve yüzbaşılar için rütbelerine mahsus asgarî müddetlerin üçte biri kadar ve kıt'a kumandanlığında bulunmuş olmak.

D. Sihatı orduda ve her iklimde faal hizmete elverişli olmak, "Hafif hizmete ayrılanlar kabul edilmezler".

H. Ne şekil ve suretle olursa olsun onbeş günden fazla hapis cezası görmemiş bulunmak ve suistimal ve itaatsizlik ve tembellik cürünlerinden

(alışkanlıklarından) dolayı selâhiyet dairesinde dahi bir ceza görmemiş olmak.

V. İyi ve muvafık bir sicil "Mülâzımlar için 1 nci mülâzımlığı yapar ve 1 nci mülâzımlar için bölük batarya kumandanlığı yapar Yüzbaşılar için bölük kumandanlığı yapar ve mafevk rütbe ve makam için de istidadı vardır. Sicillerini almış olmak". Her suretle kusursuz bir ahlâk seciye ve hüsnü hâl sahibi olmak.

K. Salim bir fikre malik ve tahsil ve tettebbüe hevesli bulunmak.

HARP AKADEMİSİNE GİRMEK İÇİN MÜRACAAT USULÜ VE MÜRACAATLARIN MAKAMLARCA İNTACI

58. 57 nci maddedeki şartları haiz olan zabıt Harp Akademisine giriş imtihanlarına istekli olduğuna dair en nihayet bir Nisan tarihine kadar istida verir ve istidasına kıt'asınca tasdik edilmiş vazih bir tercümei halini ve beş kıt'a fotoğrafını bağlar.

59. İstida alay veya muadil (düzelten) makama gelince alay kumandanlığı veya muadil makam nümunesine göre "No2" tanzim edilmiş ve tasdiknamemeyi "melfuf 2" istidayı raptederek zabitin dosyasını mafevk makama takdim eyler.

60. Dosya, iki asker tabibi bulunan bir mevki veya makama gelince zabıt iki tabibe muayene ettirilir ve müşterek muayene raporu dosyasına raptolunarak mafevk (üstün olan) makama takdim olunur.

61. Dosya bu suretle her makama geldikçe, tasdikname ve muayene raporu tetkik ve tasdik olunarak ve var ise tasdiknameye mütalâa ilâve edilerek nihayet bir Haziran tarihine kadar M. M. V. ne varmış olmak üzere mafevke takdim olunur.

62. Dosya her makama geldikçe zabitin leh ve aleyhindeki (faydasına veya zararına) kanaat yazılır. İlk muamele zabitin aleyhinde dahi olsa dosya gene müteselsilen M. M. V. ne takdim olunur.

63. M. M. V. ne gelen dosyalar tetkik edilerek imtihana girmeğe hakkı olan zabitlerin dosyalarına isimleriyle rütbe, memuriyet yerlerini gösterir bir cetvel raptedilerek Vekâletteki sicil dosyalarıyla birlikte 15 Ağustos tarihine kadar B. E. Rs. ne tevdi olunur.

64. B. E. Rs., M. M. V. nin gönderdiği cetveldeki zabitlerden imtihana dahil olabileceklerin isimlerini ve hangi merkezlerde imtihana gireceklerini bir cetvelde tespit ederler. 15 Eylül tarihine kadar M. M. V. ne takdim eyler ve M. M. V. ti bu isimleri ve imtihan merkezlerini hemen tamim eder.

65. İmtihana girecek zabitler muayyen vakitte "31-1. Teş." imtihan merkez-
lerinde hazır bulundurulur.

GİRİŞ MÜSABAKA İMTİHANLARI HAZIRLIKLARI

66. Giriş müsabaka imtihanından maksat zabitlerin Harp Akademisi derslerini takip edecek malûmat ve kabiliyeti haiz olup olmadıkları ve zekâ muhakemeleri derecesini anlamak ve taliplerin yetişmeğe en çok müsait olanlarını seçmektir.

İmtihan sualleri o suretle tertip edilir ki:

Cevap için zabıtlar bilgileriyle beraber zekâ ve fikirlerini de kullanmağa mecbur olsunlar. Herhangi bir kitap ve eserden veya evvelce hazırlanmış bir fikirden aynen istifade edemesinler. İmtihan meseleleri ve sualleri Harp Akademisi Kumandanlığınca "1 1. Teş." tarihine kadar tertip ve tanzim olunur.

67. İmtihan tahriridir ve şu derslerden olur:

A. Muhtelif sınıfların birlikte tabiyesi "muhtelif sınıflardan mürekkep bir müfreze veya fırka içinde hareket eden takviye edilmiş, bir alay meselesinin halli".

B. Sınıf tabiyesi nazariyatı "sınıflardan her birinin tabiyesine ait sualler".

C. Harp silâh ve vasıtaları.

D. Sahra tahkimatı "Harita üzerinde ve bir vaziyeti harbiye dairesinde bir tahkimat meselesi halli".

H. Tarih "Türkiye tarihinden bir devre müteallik bir meselenin tetkik ve münakaşası", "bu devre imtihanlardan evvel tamim olunur".

V. Coğrafya "Türkiye veya komşu hükümetlerin hudut ve arazisinin coğrafyasına ait bir meselenin tetkik ve münakaşası".

Z. Topoğrafya ve kroki resmetmek.

H. Yabancı dil "Fransızca, Almanca, İngilizce dillerinin birinden veya arzu edenler ikisinden veya hepsinden".

68. Harp Akademisinin imtihan merkezlerine "1-2. Teş." tarihinden iki hafta evvel göndermiş bulunacağı imtihan dosyalarında şunlar bulunur:

A. Üzerinde "Yalnız imtihan reisi tarafından açılacaktır" kaydını ve mahrem bir damgayı, içinde her dersin ayrı ayrı kapalı ve mühürlü sual zarflarını havi (içine alan) büyük bir zarf.

B. Lüzumu olan harita ve saireyi havi paket "imtihana giren zabıt mevcudundan onda bir fazla".

C. İmtihan sırasını, zamanlarını ve saireyi gösterir ve imtihan komisyonu reisleri adresine gönderilmiş talimat.

D. İmtihan dosyalarının gönderildiğine dair imtihan merkezlerindeki kumandanlıklara tahrirat.

69. Kolordu merkezlerinde, Ankara'da Ordu Müfettişliğinde, İstanbul'da Harp Akademisi Kumandanlığında birer imtihan merkezi teşkil (meydana getirmek) ve kolordu erkânıharp reislerinin Ankara'da Müfettişlik Erkânıharbiye Reisinin, İstanbul'da Harp Akademisi Heyeti Erkân Reisinin riyasetinde en az üç azalı birer imtihan komisyonu teşkil edilir.

70. Dosyalar imtihan merkezlerine gelince, 88 nci maddenin (A) ve (B) fıkralarındaki zarf ve paketler imtihanların yapılması zamanına kadar kasada muhafaza edilmek ve (C) fıkrasındaki talimat imtihanlardan kâfi bir zaman evvel mütalâa olunmak üzere imtihan komisyonu reisine teslim olunur.

71. İmtihanlar usulen 2 nci Teş. iptidasında başlar ve 68 nci maddenin (C) fıkrasındaki talimat sıra ve zamanına göre şu suretle yapılır: "1-2. Teş. resmî tatil günlerine tesadüf ederse imtihan o tatilin nihayetini takip eden ilk günde yapılır."

A. Sual ve meseleyi havi zarflar imtihan zamanından beş dakika evvel komisyon reisi tarafından komisyon azası ile imtihana giren zabıtlar önünde açılır.

B. Sual ve mesele gerek yazdırılırken ve gerek yazdırıldıktan sonra zabıtların hiç bir şey sormağa hakkı ve komisyon reisi ve azalarının cevap vermeğe salahiyeti yoktur.

C. İmtihan zamanında zabıtların yanında ne gibi malzeme kitap ve saire bulunabileceği Harp Akademisi Komutanlığından imtihan merkezlerine gönderilen talimatta ve imtihan suallerinde yazılıdır. Bunlar haricinde hiç bir şey bulundurulmasına müsaade edilemez. İmtihan esnasında hiç bir zabıt diğerlerinden bir şey soramaz ve isteyemez.

D. İmtihan yerinde zabıtlar "arasında asgarî bir, birbuçuk metre aralık ve mesafe bulunacak surette seyrek oturtulurlar. Ve her birine yazı yazmağa ve harita açmağa müsait ve geniş bir yer temin olunur.

H. İmtihan esnasında hiç bir zabıt hiç bir sebeple yerinden ayrılamaz. İmtihan yerine hariçten kimse giremez, imtihan komisyonu imtihan müddetince kamilen (eksiksiz) hazır bulunur.

V. Muayyen zaman bitince kâğıdı henüz teslim etmeyenler olursa imtihan kâğıdı zabıtın elinden bilâ kayduşart alınır.

Z. İmtihan esnasında zabıtların yekdiğerleriyle görüştükleri veya herhangi suretle olursa olsun kopya etmeğe çalıştıkları görülürse bunlar derhal yerinden çıkarılır ve imtihan kâğıtları ellerinden alınır ve üzerlerine meşruhat (açıklama ve izahlar) verilerek imzalanır ve bu zabıtlar bir daha Harp Akademisi ve Yüksek Levazım Mektebi giriş imtihanlarına kabul edilmezler.

H. Bilâhare imtihan kâğıtlarının tetkikinde kopya ettikleri ve ettirdikleri kat'iyetle anlaşılmanın dahi Harp Akademisine veya Yüksek Levazım Mektebine giriş hakları kalmaz.

72. İmtihan yerine vakti muayyeninden geç kalanlar kabul edilemez.

73. İmtihan kâğıtları nümunesi veçhile olup, üzerinde zabıtın künyesi ile imtihan sualinden ve cevaptan başka hiç bir yazı, işaret, numarave saire bulunmaz. Zabıt imtihana başlarken künyesini imtihan kâğıdının sağ yukarı köşesine yazar "Bilâhare bu künye kesileceğinden bu künyenin arkasına yazı yazılmamalıdır". İmtihanlarda ayrıca tesvit yapılmaz (karıştırılmaz) cevaplar doğrudan doğruya yazılır.

74. Her imtihanı müteakip o dersin imtihan kâğıtları - Okunmaksızın - imtihan komisyonu tarafından bir zarfa konur ve zarflar kapatılır ve mühürlenir ve üzerine.....merkezde.....senesi Harp Akademisinin giriş imtihanlarından.....dersin imtihan kâğıtları ibaresi yazılır.

75. Son imtihan bitince imtihan kâğıtlarını ve haritalarını ihtiva eden bütün zarflar bir paket yapılarak İstanbul'da Harp Akademisi Kumandanlığı adresine postaya verilir ve verildiği tarih telgrafla mezkûr kumandanlığa bildirilir.

İMTİHAN KÂĞITLARININ TETKİKİ VE NETİCELENDİRİLMESİ

76. İmtihan kâğıtları imtihan merkezlerinden geldikçe Harp Akademisi Kumandanlığımcı bunlar açılır ve sağ yukarı köşelerindeki künyeler boş bir cetvele geçirilir. Bu cetvelde her isim hizasına konulacak olan numaralar imtihan kâğıdındaki künyenin üzerine ve ayrıca imtihan kâğıdının diğer bir yerine geçirilir ve badehu bu künyeler kesilerek bu kesik künyeler sıra numara cetveli ile birlikte ve her ders için ayrı ayrı olmak üzere zarflara konur ve kasada muhafaza edilir.

77. Her dersin imtihan kâğıtlarını tetkik için kumandanlıkça en az iki muallimden mürekkep bir heyet intihap edilir ve üzerlerinde hiç bir isim yazılı olmayan ve yalnız bir numara bulunan imtihan kâğıtları bu muallimlere verilir.

78. Her dersten verilecek notlar 0-100'dür. Kesirli "59.5 gibi' not verilemez.

79. İmtihan kâğıtlarını tetkik edecek muallimler evvelâ ayrı ayrı not verirler ve bilâhare bu notlar bir cetvele geçirilerek vasatileri alınır ve imtihan kâğıtlarıyla birlikte bu cetvel kumandanlığa verilir.

80. Kumandanlığa tevdi edilecek notlar kasada mahfuz (saklanmış) numara cetvellerine ve bilâhare umumî tevhit cetveline geçirilir.

81. İmtihanlar neticesi muallimler meclisinde tetkik ve muvaffak olanların miktarı tespit olunur. Kumandanlıkta idarî hususat hakkındaki, düşünceleriyle birlikte neticeyi 15 Şubat tarihinde Büyük Erkânıharbiye Reisliğine bildirilir.

82. Büyük Erkânıharbiye kabul olunacak zabıtları tasdik ve isimlerini 15 MART tarihinde Millî Müdafaa Vekâletine takdim eder. Millî Müdafaa Vekâleti kabul edilen zabıtları tam 15 NİSAN'da ve perakende olmıyarak kıtaatta stajiyer bulunduracak veçhile alâkadar makamlara tebliğ ve vakti mezkûrde kıt'alara girmiş olmalarını temin eder.

83. Harp Akademisine kabul olunan zabıtların şahsî dosyaları Millî Müdafaa Vekâletinden Harp Akademisi Kumandanlığına gönderilir.

İMTİHANDA MUVAFFAK OLAN ZABİTLERİN STAJI

84. Harp Akademisine kabul edilen zabıtlara girişten evvel kıt'alarda yaptırılacak stajdan maksat; zabıtların kendi esas sınıflarından başka diğeri esaslı bir sınıfın daha talim ve terbiyesine, teşkiline, silâhlarına, tabiyesine... ilâh, amelî ve nazarî vukuf hasıl ederek Akademi derslerini müşkilâtsiz ve vakit kaybetmeksizin takip ve ihzarlarını temin etmektir.

85. Atlı kıt'alarda staj yapan zabıtların binicilik kudretlerinin tezyit ve takviyesine bilhassa dikkat edilmelidir ve bu zabıtlar kıt'alarda harp Akademisi Kumandanlığı ile topçu ve piyade müfettişlikleri tarafından müştereken ihzar ve Büyük Erkânıharbiye Reisliğince kabul edilen bir program mucibince ve gayet itinalı bir surette yetiştirilir.

86. Harp Akademisine kabul edilen zabıtlardan topçu zabıtları en yakın piyade kıt'alarında ve diğeri sınıflara mensup zabıtlar en yakın topçu kıtalarında 15 NİSAN: 15-1. Teş. tarihine kadar altı ay staj görürler. Hangi zabıtların hangi kıtalarda staj görecekları M.M.V. tince tesbit ve tamim olunur. Ancak her piyade bölüğüne veya her bataryaya birden fazla zabıt isabet etmemelidir. Stajlar esnasında her zabıt asıl kıta ve memuriyetiyle irtibatını muhafaza eder.

87. Mücbir ve meşru (doğru) mazeretleri dolayısıyla stajlarda bulunmayan veya stajın üçte ikisini muntazaman ve tamamen takip edemeyen zabıt o sene Akademiye giremez. Bu zabıt sair şartlardan kaybetmediği takdirde ertesi sene noksan kalan kıta stajını ikmal ederek Akademiye girer.

88. Kıtada staj gören zabıtlar hakkında Eylül ortasında o kıta kumandanı tarafından zabıtın ahvali, etvar (tavırları) ve devamı muktasebatı hakkında nümunesi veçhile "Nümune 3" bir vesika doldurulur ve bu vesikalar müteselsilen tasdik edilerek kolordu kumandanlıklarınca Büyük Erkânıharbiye Reisliğine ve B.E. Rs. den Harp Akademisine gönderilir. Bu vesikalar alay liva ve fırka kumandanlıklarınca meşhudata müsteniden doldurulur ve tasdik olunur.

K, O. K. ları şayet görebilmişlerse müşahede ve mütalâalarını ilâve ederler.

Harp Akademisi K. bu vesikaları tetkik ederek staj gören zabıtlar meyanında mektebe kabul edilmeği veya 87 nci madde mucibince ertesi seneye tehiri icabettirecek sebepler gördüğü takdirde keyfiyeti teklifi ile beraber B. E. Rs. ne bildirir ve B. E. Rs. icabını tebliğ eder.

89. Stajı müteakip zabıtlar kıt'alarınca ilişkileri kesilerek 2 nci Teş. iptidalarında Harp Akademisinde bulunmak üzere gönderilirler.

C. TEDRİS VE TEDRİS SENELERİ ARASINDA İZİN VE STAJ, TEDRİS SENELERİ:

90. Harp Akademisinde üç tedris senesi vardır. 1 nci sene daha ziyade müteallimleri Harp Akademisine hazırlayan bir senedir.

91. Tedris senelerinin zaman itibariyle başlangıç ve müntehalan ile umumî mesai programı aşağıdaki vecibedir?

BİRİNCİ VE İKİNCİ SENELERDE:

2 nci Teş.: Ağustos umumiyetle ders ve tatbikat, "Temmuz ayı zarfında iki haftalık bir Erkânıharbiye seyahati" Ağustos ayı izin 1 Eylül-30 1 nci Teş. kıt'a stajı.

ÜÇÜNCÜ SENE:

2 nci Teş: Ağustos, umumiyetle ders ve tatbikat, "Temmuz ayında 15 günlük Erkânıharbiye seyahati" Ağustos ayında Harp sefinelerinde deniz stajı, Eylül ayında izin, 1 nci Teş, ayında manevraya iştirak, 2 nci Teş.: 30 Nisan mensup oldukları sınıf kıt'alarında staj, 1 Mayıs'tan itibaren B. E. de staj.

STAJ:

92. Harp Akademisi 1 nci sınıfından 2 nci sınıfa geçmeye muvaffak olanlar

1 Eylül: 30 1 nci Teş. ne kadar muhabere alayında veya alaylarında staj, 2 nci sınıftan üçüncü sınıfı geçmeye muvaffak olanlar Eylül ayında M.M.V. Lv. iş. D. Ş. lerinde Lv. stajı ve 1 nci Teş. ayında tayyare kıt'alarında hava stajı görürler.

DERSLER:

93. Harp Akademisinin muhtelif senelerinde şu dersler takip ve tahsil olunur.

Umumî Tabiye: (Genel Yerleştirme)

Sınıf Tabiyesi

Piyade Teslihatı (Silahlandırma) ve piyade Tabiyesi "Tank dahil".

Süvari Teslihatı ve Süvari Tabiyesi.

Topçu Teslihatı ve Topçu Tabiyesi,

Muhabere Vasıtaları ve Muhabere Tabiyesi,

Hava Harp Vasıtaları ve Hava Tabiyesi "Havadan fotoğraf almak ve fotoğrafların tetkiki".

İstihkâm, Tahkimat, Lâğım Harbi, Tahrip.

Gaz ve Sis Tabiyesi:

ERKÂNIHARBİYE VAZİFELERİ:

Her nevi hazarı Erkânıharbiye vazifeleri, harbin hizada ihzarı.

Seferberlik "siyasî millî ve iktisadî".

Her nevi Erkânıharbiye vezaifleri ve harbi sevk ve icra menzil teşkilâtı ve hizmetleri ve geri ile muvasala yolları "Demiryolu dahil".

Levazım, iaşe ve idare usulleri ve vazifeleri.

Cephe gerisinin müdafaası.

İstihbarat, casusluk düşman casuslarına mukabele, propaganda, düşmanı yıpratmak ve ordumuzun maneviyatını yükseltmek.

Matbuat, şifrecilik fen ve sanatı.

Düşman şifrelerini açmak fen ve sanatı... ilâh.

Harp tarihi:

Ordu teşkilâtı:

Asrî ve müstakbel Harp Silâh ve vasıtaları "gaz, tank, motor vesaire... ilâh.

Deniz Harp Tarihi ve Deniz Tabiyesi:

Asrî Harita almak ve Tersim etmek usulleri ve fotoğrametri "Birkaç konferans".

İstatistiki ve iktisadî umumî coğrafya.

İstatistiki ve askerî Türkiye coğrafyası:

Siyasî Tarih,

Hukuku Milet (Hukuk Milletleri) ve Hukuku Düvel. (Hukuk Devletleri)

Türk İdare Usulleri ve Kanunları hakkında mücmel malûmatı esasiye "birkaç konferans".

İktisadiyat "Birkaç konferans".

İçtimaiyat "

Kumandanlık felsefesi "

Hıfzıssıhhâ (Hafızlık) " ve tahrirî vazifeler

Yabancı diller "Fransızca, Almanca, İngilizce"

Binicilik, İskrim, Terbiyei Bedeniye:

94. Erkânıharbiye vazifeleriyle tabiye "sınıf tabiyeleri dahil" ve ayrıca harp tarihi birer baş mualliminin ilmî nezareti altında olmak üzere iki müstakil ders grubu vücade getirilir. Diğer dersler daimî veya muvakkat muallimler tarafından tedris olunurlar.

D. MUHTELİF DERSLERİ TEDRİS GAYE VE TARZLARI:

95. Harp Akademisi K. lığı her tedris senesinin hululünden evvel hangi sınıflarda hangi derslerden konferans, dershane vazifesi ev vazifesi, harita üzerinde tatbikat "Harp Oyunu" tatbikat, ziyaret ve seyahatlere ne kadar müddet tahsis edilebileceğini ve bunların tedris senesinin hangi ayında olacağını 28 nci madde mucibince tespit ve her sınıf için nümunesi veçhile yapılacak umumî tedrisat programları berayı tetkik ve tasvîp (tetkik ve münasip görmek için)

B. E. Rs. ne takdim olunur.

TABIYE: (ASKERİ BİRLİKLERİN YERLEŞMESİ)

96. Tabiye dersi ordumuz için mer'i (kesin) resmî talimnameler esasına göre tedris ve talim olunur. Bu dersten gaye müteallimlere üç tedris senesi esnasında daima tevsî ve tekemmül ettirmek üzere küçük ve bilhassa orta ve yüksek sevk ve idareyi görmektir.

Sıra düştükçe müterakki ecnebî orduların harp usulleri, tevsî fikir ve malûmat için mukayese ve münakaşa zemini olmak maksadiyle zikrolunarak gerek kendi aralarında ve gerek bizimle onların arasındaki farklar sebepleriyle birlikte gösterilir, ve müteallimlerde kendi usullerimiz hakkında tam bir itimat vücade getirilir.

Tabiye dersinin diğer bir mühim gayesi de muhtemel düşman ordularının harp vasıta ve usullerine de şimdiden tam bir vukuf ve ülfet (alışkanlık) temin etmek ve bu usullerin bizdeki mukabil (karşı taraf) tedbirlerini tespit etmek ve göstermektir.

97. Her ordunun harp usulleri sureti umumiyede o ordunun harp gaye ve vazifelerine uygun olmak zaruretindedir. Bundan başka muhtemel darülharekâtların (hareketların merkezleri) arazi halleriyle ordunun teşkilâtı ve silâh ve vasıtaları da bu hususta müessir birer mühim âmildir.

Tabiye dersi müteallimleri hareket harbinin bilhassa talep ettiği azamî müteharriklik, araziyi icabında düşmana azamî, pahalya mal ederek manen (manaca) ve maddeten müteessir olmadan muayyen hedef ve maksatlarla muayyen yerlere çekilmek ve bu mevzileri sür'at ve maharetle tutmak, kuvvetleri sür'atle ve ansızın toplayarak öldürücü darbe indirmek, düşmanın cenah gerilerini sararak, ric'at ve iâşe yol vaziyetlerini keserek imha etmek, düşmanı talî yerlerde ve darülharekâtlarda az kuvvetle vasî cephelerde oyalyarak aldatmak veyahut mahirane (maharetle) tertip ve idare edilen bir mevzi harbiyle büyük kuvvetleri tesbit etmek, tabiye ve sevkulçeyş noktayı nazarından kıymet ve ehemmiyeti olan mahdut arazi parçalarında müthiş bir inat ve ısrarla toprağa saplanmak ve buralarda en mahirane bir mevzi harbi ile çok üstün bir düşmanı maddeten ve manen yıpratmak ve yıkmakı gece yürüyüşleriyle düşman tarafından keşfolunmadan ve hava kuvvetlerinden taciz edilmeden düşmana doğru ilerlemek ve yaklaşmak, düşman baskınına karşı katî bir emniyet vücude getiren tertibat ile yürümek, konaklamak ve harp etmek... ilh... haller Harp Akademisindeki tabiye tedrisatının başlıca mevzularını teşkil eder. Tabiye tedrisatı o suretle idare edilmelidir ki, müteallimde her hale karşı en muvafık tedbiri tereddütsüz ve sür'atle bulmak ve gene tereddütsüz tatbik edebilmek hassası uyansın ve kendisinde bir nevi terbiye halinde yerleşsin.

98. Umumî tabiye ile muhtelif sınıfların tabiyesi nazari, amelî ve tatbikî olarak musavaten tedris ve talim olunmalıdır.

İyi bir umumî tabiye bilgi ve kudreti ancak muhtelif sınıf tabiyelerinde kazanılmış esaslı bir kudret ve bilgiye dayanılır. Bu sebeple ve bilhassa birinci ve ikinci senelerde umumî tabiyeyi tatbikî bir surette takip etmekle beraber muhtelif sınıfların tabiye ve muharebede istihdam usullerini gittikçe tekemmül ettirmek suretiyle, müteallimlere öğretmek, ve göstermek icabeder.

Tabiye tedrisatı, sureti umumiyede, birinci senede fırkaya kadar "Süvari dahil" ikinci senede fırka ve kolordu "Keza süvari dahil" üçüncü senede kolordu "Süvari dahil" ve daha büyük kıta ve teşkillerin sevk ve idarelerini şamil (kaplayan) olmalıdır.

99. Umumî tabiye ile sınıf tabiyesi pek az konferans, daha fazla ev ve dersane vazifeleri "harita üzerinde muayyen meseleler halli, meselelere müteallik emirler ve talimatlar tahriri... ilâh." karşılıklı harp oyunları ve arazi üzerinde kadro tatbikatları ve nihayet Erkâniharbiye seyahatları ile tedris ve talim olunur.

Konferanslardan ziyade sınıf tabiyelerine ve muhtelif harp vasıtalarının istimal tarzlarına müteallik bazı esaslı malûmat vermek için istifade olunur. Bu sebeple bunlar ancak matlubu istihsal edecek kadar olmalıdır.

[*] Bekâr müteallimler bittabi mektepteki kendi odalarında veya mütalâa yer-lerinde rahatça oturup çalışabilirler.

Ev vazifesi,[*] müteallimini düşünmeğe, tettebbüe (öğrenmek için okuma) ve esaslı çalışmağa sevkedecek bir talim ve terbiye vasıtasıdır. Bundan başka müteallim evinde daha rahat ve daha sükûmetle çalışabilir ve bu suretle mesaisini daha iyi hazmleyebilir. Dersane meseleleri talebeden muayyen ve mahdut bir zamanda seri karar ve aynı zamanda müteallimlerin ehliyetlerini takdire yarar. Harp oyunları bu maksadı en iyi bir surette istihsal edeceklerinden dersanede daha ziyade harp oyunu "harita üzerinde tetkikat" yapmağa ehemmiyet verilmelidir.

Arazi üzerinde kadro ve tatbikat seyahatleri yapmak için müsait havalardan istifade zaruridir. Bu sebeple kış mesaisi daha ziyade ev ve dersane meselelerini ihtiva eder.

100. Gerek harita ve arazi üzerinde umumî tabiye ve sınıf tabiye meseleleri tertibinde ve gerek karşılıklı harp oyunlarında ve seyahatlarda asri kuruluşlara malik tabiye ve sevkulçeyş birliklerinin sevk ve idaresi esas ise de müteallimlere sık sık noksan teşkil ve vasıtalara malik birliklerle asrî teşkilâtli birliklere karşı harp etmek ve noksan vasıta ve teşkillerin telâfisi usullerini öğretmek lâzımdır. Bunun gibi karşılıklı meselelerde, bir tarafı muhtemel düşman ordularının seferi kuruluşlarına uygun bir surette teşkil ve terkip etmek lâzımdır. Bu suretle harp oyunlarında karşılıklı arazi tatbikat ve seyahatlarında daima bir tarafı melhuz

(düşünülebilien,akla gelen) bir düşman ordu parçası "o düşman kuruluşuna göre" ve diğer tarafı da ya asrî teşkilât ve vasıtaları tamamen haiz bir kuvvet veyahut "Ekseriyetle olacağı veçhile" noksan harp vasıta ve teşkilâtlı bir birlik teşkil etmek lâzımdır. Bu suretle hem müterakki teşkilât ve vasıtaları istimal usullerini öğretmek ve hem de muhtemel düşman ordu kuruluşlarına ve bunların muharebe tarzına vakıf olmak ve alışmak mümkün olacağı gibi noksan vasıta ve teşkillere karşı harp usulü de talim edilmiş olur.

Yeni teşkil ve vasıtalara malik asrî kuruluşlu birliklerin sevk ve idaresinde veyahut bu gibi birliklere karşı muharebede hava kuvvetleriyle kimya vasıtalarına "gaz" her daim azamî bir ehemmiyet atfı ve bunların muhtemel tesirlerinin asgarî ve azamî hudutlarının mesele ve vazifelerde daima dahili hesap edilmeleri lâzımdır.

101. Son sınıflara tabiye tedrisatında deniz tâbiyesiyle kara tabiyesinin müşterek cihetlerinin birlikte ve bilhassa ihraç hareketleri ile bunlara mukabele usullerinin tevhidten gösterilmesi şayanı arzudur.

ERKÂNIHARBİYE VAZİFELERİ (Kur. görevi) :

102. Bu dersten gaye Erkâniharbiye hizmetinin hazar ve seferdeki (barış ve muharebe zamanı) ağır vazifelerini göstermek, öğretmek ve bu hususta kendilerinde bu hizmet için kâfi bir esas hasil etmektir. Bu sebeple bu derse 1. seneden başlanır ve bilhassa 3. tedris senesinde ve son Erkâniharbiye seyahatında ikmal olunur.

Sureti umumiyede 1. tedris senesinde fırka, 2. senede kolordu ve 3. senede daha büyük Erkâniharbiyeler vezaifî esas teşkil eder. Mamafih fırka, kolordu ve muadilleri (eşitleri) "menzil kale ve ilh." "Erkâniharbiye vazifeleri bilgileri 2. ve 3. senelerde takviye olunur.

103. Bu dersin umumî hatları meyanında 93. maddedeki esaslarla beraber bilhassa aşağıdaki hususların da gösterilmesine dikkat olunur.

A. Ordumuz erkâniharbiye hizmet ve teşkilâtı ile bazı yabancı ordular erkâniharbiye ve hizmet teşkilâtının zamanımıza kadarki inkişafı () hakkında mücmel tarihî malûmat.

B. Hazar ve seferde sıhî ve baytarî (baytari) hizmet ve teşkilât.

C. Düşmanı manen ve maddeten yıpratmak ve ordumuzu herdem (her zaman) muharebeye muktedir (güçlü, kuvvetli) halde bulundurmak vasıta ve usulleri.

D. Askerî demir yolculuk... ilh.

104. Umumî seferber olma tertibatı ile sefer plânının tanziminde en mühim olan şey memleketin bütün siyasî, millî ve iktisadî kuvvet, teşkilât ve vasıtalarını memleketin müdafaası emrinde sürat ve emniyetle seferber ederek düşmanı ilk darbelerle mağlup ve imha etmektir.

Bir harp çok uzayabilir, bu takdirde de düşmanı maksada ram etmek (boyun eğmek) için gene onu mahvetmek bir gaye olarak kalmak zaruretindedir. Ancak düşmanı imha için kendi mukavemetimizi temin ile beraber onu zayıflatmak, yıpratmak ve badehu yıkmak lâzımdır. İşte gerek seferber olma ve gerek sefer planlarında hâkim ve müessir olan bu esaslı unsurlar hakkında muktazi bütün malûmat ve kudret müteallimlere amelî ve nazarî olarak gösterilmelidir.

İktisadî kuvvetler mevzuu bahsölürken malî ve sınaî (sanatla ve sanayi ile ilgili) kuvvetlerle işletici kuvvetler "kömür, benzin, petrol ilâh... yağ" ve ham malzeme "demir, çelik, bakır... ilâh" meselelerine temas etmek ve her birisinin hazar ve seferde sureti tedarik ve ikmallerini tetkik, münakaşa ve talim eylemek bilhassa lâzımdır.

105. Erkâniharbiye vazifeleri dersi mümkün mertebe az konferans ve çokça ev ve dersane vazifeleriyle, amelî ve tatbikî bir surette tedris ve talim olunur.

Harita ve arazi üzerinde takip olunacak tatbiki mesaiyi ekseriya (pek çok zaman) umumî tabiye mesai ve meseleleri ile birleştirmek kabil ve faydalıdır.

Keza umumî tabiye ve Erkâniharbiye vazifeleri hakkında memzucen (birlik olmuş) dersane ve ev vazifeleri vermek de münasıptır.

HARP TARİHİ:

106. Harp Akademisinin her üç senesinde devam edecek olan bu dersten maksat müteallimlere geçmiş harp vakalarını belletmek veya hikâye etmek değildir, gaye harp üstatlarının fiillerine müstenit sevk ve idare usullerini ve bu usullerin eski asırlardan zamanımıza kadarki muayyen büyük devreler halinde inkişaflarını, hakikî vakalar ve canlı misaller üzerinde ve müteallim ile birlikte tettebbü ederek salim bir sevkulceyi usulü öğretmektir. Bu sebepten harp tarihi tedrisatından esas olan muayyen bazı seferleri teferrütiyle okutmak olmayıp büyük harp üstatlarının bilfiil harplerle yarattıkları tarihî devrelerin vakayii yan yana gösterip o devrin sevk ve idare esaslarını göstermek ve bugünkü sevk ve idare temellerinin ne yolda ve kimler tarafından ne suretle kurulduğunu ve zamanımıza kadar nasıl inkişaf eylediklerini izah ederek asrî sevk ve idare esaslarını öğretmektir. Binaenaleyh (Bunun üzerine) Harp Akademisindeki ecnebi memleketler Harp Tarihleri tedrisatına umumiyetle aşağıdaki tarihî devirlerin Harp Tarihleri ve harp vekayii zemin olacaktır. Napolyon'un meşhur seferleri ve sevk ve idare usulleri "kâfi derecede".

Büyük Molteke devrinin sevk ve idare usulleri "1870-71"

Büyük Molteke'den sonraki devir Rus - Japon seferi mücmelen.

BÜYÜK HARP :

107. Harp Tarihi tedrisatı, mahdut surette konferanslar vermek daha ziyade ev ve dersane meselelerini hallettirmek ve millî tarihî vekayün bizzat cereyan ettikleri arazi sahaları üzerinde vekayii takip ve tetkik etmek suretleriyle faydalı bir surette takip olunur. Her mühim bir vaziyet tetkik ve o zaman vesait ve sair avamiline göre münakaşa edilmeli ve mühim vaziyetlerde müteallimlere kendiliklerinden düşünmek ve karar vermek fırsatı verilmeli ve nihayet her mühim tarihî karar ve hareket zamanımız sevk ve idaresiyle mukayese edilmelidir.

108. Eski tarihî devreler "Rus - Japon seferi dahil" 1. ve 2. senelerde gösterilmeli 2. senede Büyük Harbin bir kısım safhaları üzerinde 3. senede kamilen Büyük Harp tarihi ile asrî sevk ve idare esasları üzerinde çalışmalıdır. Harp tarihi ve tabiye grupları ayrı olmakla beraber her iki grup baş muallimlerinin Harp Akademisi Kumandanının nezareti altında, esaslarda ve mesai ve mesailde tevhibî fikir ve nezaret etmeleri pek mühimdir.

Eski harpler sureti umumiyede yalnız değişmeyen esaslı sevkulceyi kaide ve usullerini öğretmek için faydalı bir zemin teşkil ederler, yenileri ise aynı zamanda asrî harp usulü ve vasıtalarının hakikî vekayii ve tecrübelerle öğretmek için yararlar. Bilhassa Büyük Harbin tedrisi sırasında da yıpratma hurbine ve tayyare ve gaz taarruzlarına ve bunlara karşı müdafaa tertibatına müteallik esaslar iyice gösterilmeli ve yıpratma harbinde bilhassa maneviyatını kaybeden bir milletin nasıl inhidam bulacağı ve keza siyasî vahdeti temin edemiyerek bütün kuvayı milliyesini harp için tam seferber edemeyenlerin nasıl kaybederek sahadan çekildiklerini canlı vekayii ve misâllerle gösterilmelidir.

109. Yabancı harp tarihiyle beraber meşhur eski ve yeni Osmanlı ve Türk seferlerini tedristen asıl gaye; bunların ihtiva edebilecekleri (içine alacakları) faydalı sevkulceyi fikirlerle beraber bilhassa müteallimlerde millî bir itimadı nefis uyandırmak ve millî harp tecrübelerine kıymet vermektir. Millî harp-lerimizin tettebbü ve tetkiki ile müteallimlerde kendi millî harp meylân (meylederek) ve kabiliyetlerimize ve kendi zayıf ve kuvvetli cihetlerimize dair bir vukuf hasıl etmek lâzımdır. Meselâ Balkan Harbi baştan başa ibret alınacak misal ve vak'alar ile doludur. Türk İstiklâl Harbi ise en yeni ve en mütekâmil millî Türk sevk ve idaresine ve Türkün harp kabiliyeti azamiyesine dair en yeni bir misal teşkil ettiğinden bu sefer 3. senede müteallimlere muayyen birkaç safhaya ayrılmak ve tertip olunacak birkaç sevkulceyi ve büyük sevk ve idare meseleleri halinde hallettirilmek suretiyle tedris olunmalıdır. Bundan başka eski millî seferlerden pek meşhur meydan muharebeleri muasırı büyük ecnebi kumandanlarının büyük meydan muharebeleriyle mukayese edilebilir. Bu vekayii müteallimlere ev vazifesi halinde vererek tettebbü ettirmek çok faydalı olur.

ORDU TEŞKİLÂTI:

110. Bu dersten maksat müteallimlere bir memleketin müdafaasına ait hazarî ve seferî yapılacak umumî, millî ve askerî tertibat ve hazırlıklar hakkında tam ve sağlam bir fikir vermektir. Bunun için en müttekâmil ve en müterakki devletlerin "İngiliz, Fransız, İtalyan, Japon, Amerikan, Alman" harpten evvelki Alman askerî teşkilâtının tetkiki de pek mühimdir. Millî müdafa tertibat ve teşkilâtı hazar ve seferde emir ve kumanda, hazarî ve seferî muhtelif birliklerin kuruluşları asker alımı usulleri, talim ve terbiye usulleri, seferber olma ve usulleri, muharebe tarz ve usulleri, kolorduları muhtelif rütbe ve sınıflara mensup muvazzaf erkân ve ümera zabitlerinin hazarî ordulara olan nispetleri, muhtelif sınıf birlik kadroları, efradı (fertler) milleti askerlik çağına gelmeden evvel askerliğe ne suretle yetiştirildikleri ve hazırladıkları sivil mekteplerde ve bu mektep haricindeki askerî tedrisat usulleri ve programları, ihtiyat zabitlerini ne suretle yetiştirdikleri ve tedarik eyledikleri, harp silâh ve vasıtaları... ilâh gayet doğru ve kâfi derece mücmel ve münakkah bir surette tespit ve tedris olunur. "Bundan sonra gerek kara ve gerek deniz cihetiyle hem hudut devletlerin keza ve aynı suretle memleket müdafası teşkilâtı tespit ve tetkik olunur. "En nihayet kendi memleket müdafa teşkilâtımız yukarıdakilerle mukayeseli ve münakaşalı bir tarzda tedris olunur. Bu son tedrisat kısmen mahremdir. Ecnebî mütehassıslar ve siviller ve Akademinin alâkadar sınıf müteallimlerinden gayrisi bu tedrisat meyânında sınıfa alınmazlar".

Bu derste bilhassa berrî ve bahrî (kara ve deniz) komşu devletlerin tabîi, iktisadî, ümrânî, etnoğrafi hal ve vaziyetleri millî mefkûrelerini (ideallerini) askerî hedeflerini ve bizimle muhtemel darülharplerinin coğrafi ve tarihî vasıflarını dahi dikkatle ve sıhhatle takip ve tetkik etmek ayrıca ehemmiyeti haizdir.

Bu ders şümul (hükmü altına alması) ve ehemmiyeti (kıymeti) dolayısıyla 1.ve 2. senelerde lüzumu halinde 3. senede dahi konferanslar halinde bazı ev ve dersane vazifeleri verilmek suretiyle de tedris olunur.

ASRÎ VE MÜSTAKBEL HARP VE SİLÂH VASİTALARI

GAZ, TANK, MOTOR VE TRAKTÖR... ilâh dahil.

111. Bu dersten gaye müteallimlere asrî teslihat usullerini öğretmek ve en müttekâmil harp silâh ve vasıtalarını tanıtmakla beraber onlara teslihatın muhtemel müstakbelini de göstermektir. Bu dersin mevzuu bugün o kadar ehemmiyet kazanmıştır ki bunu anlamak için yalnız Büyük Harp esnasında ve Büyük Harpten sonra hiç durulup dinlenmeden, binlerce âlimlerin ve mühendislerin bu hususta mütemadiyen çalışıp çabaladıklarını ve mütemadiyen çalışmakta olduklarını düşünmek kâfidir.

Gerçi piyade, süvari, topçu, muhabere ve hava silâh ve malzemeleri mezkûr sınıfların tabiye tedrisatında gösterilecek ise de bu dersin gayesi itibariyle mezkûr malûmatı da ihtiva eder. Muhtelif sınıf tabiyelerinde sınıf tabiye muallimleri yalnız her sınıfın halen mâlik olduğu harp silâh ve malzeme ve vasıtaları tespit edildikten sonra artık bunları istimal (faydalanmak) usullerine geçerler, bu derste ise her bir sınıfın mâlik olması lâzım gelen silâh, malzeme ve vasıtaları bir fen halinle tetkik, münakaşa ve mukayese ederek ve muhtelif ecnebî ordularda ve muhtelif memleket askerî edebiyatlarında takip olunan fikir ve gayeleri de mukayese suretiyle her sınıfın teslihatının nasıl olması lâzım geleceğini istihraç ve istinbat (manayı meydana çıkarmak) lâzımdır.

Bu ders bilhassa bizde henüz mevcut olmayan yeni ve lüzumlu harp vasıta ve silâhlarının bize en uygun olan evsafını tetkik münakaşa ve tespit ederek müstakbel teşkilât ve teslihatımıza esaslar hazırlamalı ve müteallimleri bu noktai nazardan kâfi, tam ve doğru bir fikirle yetiştirmelidir.

Bu ders 1. senede tedris ve icabında 2. ve 3. senelerin iştirakiyle de konferanslar ile ikmal olunur.

DENİZ HARP TARİHİ VE DENİZ HARP TABİYESİ:

112. Bu dersten gaye müteallimlere denizde harbin sevk ve idaresine ve tabiyesine müteallik umumî malumat ve fikir vermektir. Bu derste her nevi harp gemilerine müteallik mücmel malumat dahi verilir. Bundan başka karaya asker çıkarmak usulleri ve bu hususta harp ve nakliye filolarının rolleri ve ilâh gösterilir. Bu ders harita üzerinde meseleler halli ve bilfiil donanmaların atış ve manevralarına iştirak ile ikmâl olunur.

ASRÎ HARİTA AHZ, TERSİM USULLERİ VE FOTOGRAMETRİ:

113. Müteallimlere bilhassa en iyi ve mütekâmil aletler ve havadan alma fotoğraflarla en mufassal ve mükemmel topoğrafya haritalarının ne yolda sür'atle yapılacakları hakkında umumî malumat vermek ve topoğrafya haritalarının ahz (kabul etme) ve tersiminde (grafikte) en müterakki ve mütekâmil usulleri mücmelen göstermektir. Bunun için senelerin birinde mütehassısları tarafından ve kabil olabildiği kadar alât ve edevat üzerinde amelî bir surette verilecek bir kaç konferans bu dersin tedris maksadına kifayet eder.

İSTATİSTİKİ VE İKTİSADÎ UMUMÎ COĞRAFYA:

114. Senelerin birinde veya ikisinde ders halinde memleketimizin ve ecnebi memleketlerden bilhassa Balkan, İtalya ve Asya'ya ve umumiyetle Avrupa ve Amerika'ya müteallik müteallimlere kâfi bir fikir ve malûmat verilmesi lâzımdır. Bu dersin gayesi asrî harplerde en mühim âmil olan kuvvet unsurlarının muhtelif coğrafi kıta ve sahalardaki mevcudiyet ve mebzuliyet derecelerini tetkik ve tayindir.

Meselâ: Kömür Avrupanın nerelerinde ne miktarda ve ne evsafa mevcuttur. İtalya kömür ihtiyacını nereden ve ne suretle alır, bahrî bir abluka (denizden kuşatma halinde) halinde Türkiye ihtiyaçlarını nereden ve ne suretle tedarik edilebilir.

TÜRKİYE ASKERÎ VE İSTATİSTİKİ COĞRAFYASI:

115. Memleketimizin askeri ve istatistikî coğrafyasını tedristen maksat:

Hudutlarımız dahilindeki avarızı (engeller) tabiiye ve sınıyenin sureti umumiyede ahval ve vaziyetlerini bunların muhtelif istikametlere karşı harekâtı cesimeî askeriye yapacakları tesirleri tetkik etmek ve aynı zamanda geçmiş seferlerde yapmış oldukları tesirleri öğretmektir. Bundan başka memleketimiz coğrafyasını ziraî, sınaî, iktisadî, etnoğrafi... cihetlerden tetkik etmek ve millî seferberliğe esas olacak bilcümle istatistikî malûmatı müteallimine vermektir.

SIYASÎ TARİH:

116. Birinci, ikinci ve üçüncü senelerde ve her sene kâfi adetlerde konferans verilmek suretiyle muhtelif tarihî siyasî devirler hakkında müteallimlere fikir verilir.

Hangi senede hangi devrin veya meselelerin tedris olunacağı müderrisleri ile Harp Akademisi Kumandanlığı arasında her sene takarrür ettirilir. (karalaştırılır) Bu ders bilhassa muhtelif Osmanlı Türk seferlerinin, Balkan Harbinin ve Büyük Harbin evveliyat ve menşelerini de tetkik ve münakaşa ederek hali hazır meselelerini de münakaşa ve tenvir eder.

HUKUKU MİLEL VE HUKUKU DÜVEL:

117. Sulhte ve harpte hukuku milel ve hukuku düvel nazariyat ve tatbikatı hakkında müteallimleri bir fikir ve malûmat sahibi kılmak üzere senelerin birinde veya ikisinde konferanslar halinde gösterilir. Bu derste akvam cemiyeti; (Milletler Cemiyeti) teslihat tahditi... (silahlanmanın sınırlandırılması) meseleleri dahi teşrih ve tavzih olunarak (anlaşılır bir şekilde açıklanarak) bunlara mütedair olan Türk Cumhuriyeti'nin siyaseti hakkında malûmat verilir.

İDARE USULLERİ VE KANUNLAR:

118. Türkiye Cumhuriyeti'nin teşkilâtı esasîye kanunu ile başlıca idare kanunları ve usulleri hakkında müteallimlere malûmat verilir. Bunun için senelerin birinde maksada kifayet edecek derecede tedris olunur.

İKTİSADİYAT:

119. Bu dersten gaye; müteallimlere en yeni iktisat esasları hakkında fikir vermek ve kendilerini iktisadî seferber olma ve iktisadî harp için muktezi esaslarla teçhiz etmektir. (tamamlamaktır)

İÇTİMÂİYET:

120. İçtimâî telâkki ve fikirlerin ve seferî muhtelif askerî mesail ile derkâr olan (aşıkare olan) alâkaları dolayısıyla mütehasıs Türk içtimaiyatçıları tarafından müteallimlere senelerin birinde en yeni ve mütেকâmil içtimâî nazariyeler hakkında birkaç konferans verilir.

KUMANDANLIK FELSEFESİ:

121. Kumandanlık felsefesi ile orduların ruhuyatı hakkında birkaç konferans bilhassa son sınıfta faydalıdır.

HIFZISSİHHA:

122. Üçüncü senede hıfzıssıhhanın, müteallimleri en ziyade alâkadar edebilecek mühim mebhasları (kısımları) hakkında bir kaç konferans verilir. Bundan gaye Erkânıharbiye zabitlerine kendi sıhhatlerini her türlü hallerde ve bilhassa bina ve mesken harici mesai esnasında muhafazaya müteallik mütেকâmil malûmat vermekle beraber kıtaatın da hıfzıssıhhasına mütedair malûmatı lâzime telkin eylemektir. Bilhassa dağ, kış ve çöl harp ve hareketlerinde lâzım olan hususî hıfzıssıhha malûmatının her müteallimde kâfi bir surette tahassül etmesi muktezidir. (netice olarak çıkması gereklidir) bu konferanslar en yüksek mütehasıs lar tarafından verilir.

TÜRKÇE:

123. Erkânıharp zabitlerinin Türk lisanına ve usulü tenkite esaslı bir vukuf sahibi olmaları ve muğlak bir fikir ve mevzuu dahi gayet sade ve açık, katî ve hatasız ve Türkçe ile ifade edebilmeleri yani Türkçeye tamamen hâkim olmaları şarttır. Bu sebeple her üç tahsil senesi esnasında Türkçe bilgisinin muhtelif vasıtalarla takviyesi ve tenmiyesi (büyümesi) lâzımdır. Müteallimlerin doğru Türkçe yazmak bilgisini artırmak ve onlara doğru bir tenkit usulü öğretmek için birkaç konferans verdirileceği gibi müteaddit tahrirî vazifeler verilir. Aynı zamanda müteallimlerin doğru söylemeleri ve bir fikri doğruca ve katî bir surette şifahen münakaşa edebilmeleri lâzımdır.

YABANCI DİLLER:

124. Harp Akademisinde her müteallim Fransızca, Almanca ve İngilizce dillerinden birisini öğrenmeğe ve öğrendiği dildeki askerî bir kitabı tercüme edecek iktidarı hasıl eylemeğe mecburdur. Bu ecnebi dillerin tedris ve taliminden gaye her müteallimin tahsil edeceği dilde ifadei merama (dilek ve maksadını anlatmak) ve yazılmış askerî kitabı "Lügat istimali caiz" doğru tercümeye muktedir olmaktır.

Üç senelik tahsil gayesinde her müteallimin bu neticeye varması matluptur: (istenilen şeydir)

Bu sebeple yabancı dil tahsili her üç senede büyük bir ciddiyetle devam edecek ve her ders senesinde her lisan haftada altı saat düşecek surette zaman tahsis olunacaktır. Muallimlere yabancı dil ve ev vazifesi de verilecektir. Seyahat tatbikat ve ziyaretlerin yapıldığı mevsim ve zamanlarda bu saatleri icabına göre azaltmak zarureti hasıl olursa mezkûr mektep harici meşguliyetlerin olmadığı mevsim ve zamanlarda mahsus aylık vakit cetvellerinde yabancı dillere ona göre daha fazla zaman tahsis olunur.

BİNİCİLİK, İSKİRİM, TERBİYİYİ BEDENİYE VE SPOR..

125. Müteallimleri haftanın 2:3 gününde beygire bindirerek onlara evvelâ manejde ve badehu hem manejde hem de arazi üzerinde iyi ve metin bir binicilik öğretmek lâzımdır. Her erkânıharp zabiti hayvana iyi binmeğe mecburdur. Ancak bu sayede hayvanı helak etmeden ve yormadan uzun yol kat'ı mümkündür. Binicilik ders ve taliminden gaye; idman ve tahammüldür.

Bu sebeple manejde kâfi derecede mümarese hasil ve hayvanın üstünde emin bir oturuş temin edildikten sonra muhtelif arazide dahi gezintiler ve koşullarda biniciliği ilerletmek lâzımdır. Tedricen (derece derece) güçleşecek muayyen maniler üzerinden beygir üstünde atlamak talimleri biniciliği takviye eder ve süvarinin at üstünde emniyet ve itimadını artırır ve gözünü pekleştirir.

Her gün biraz ata binmek veya iskirim biraz oyun ve idman ile vücudu daima zinde tutmak ve bilhassa kış mevsiminde dimağ faaliyetlerine müvazi bir vücut faaliyeti temin etmek lâzımdır.

ERKÂNIHARBİYE SEYAHATLARI:

126. Müteallimlerin her tedris senesindeki muktesebatlarını harp hallerine en yakın ve vakti hazarın (barış zamanı) müsaade edebileceği derecede, harbin ihtiyaçlarına en çok mutabık bir şekilde kıymetlendirmek ve amelileştirmek (vazifeyi yerine getirmek) ve müteallimlere sevk ve idare ve Erkânıharbiye vazifelerinde hazarda kabil olabileceği kadar amelî bir kudret meleke, ve nefse itimat vermek maksadiyle her senenin müteallimleri ne birer Erkânıharbiye seyahati yaptırılır.

Birinci ve ikinci senenin Erkânıharbiye seyahatları tedris senelerinin inkısamı maddesinde görüldüğü üzere Temmuz ayı zarfında takriben iki hafta ve üçüncü seneninki, keza Temmuz ayının içerisinde geliş ve gidiş haric olduğu halde azamî onbeş gün sürer.

Üçüncü senenin Erkânıharbiye seyahati aynı zamanda müteallimlerin mektepçe nihaî kıymet kudret ve kabiliyet derecelerini ölçmek için son bir imtihandır.

Birinci ve ikinci senenin Erkânıharbiye seyahatları ayrı ayrı olacağı gibi birleştirilmeleri de caizdir. Bu senelerin seyahatları bazı vekayii tarihiyenin ceryan ettiği sahalarda olursa seyahatin birkaç gününden harp tarihi seyahati halinde istifade caizdir.

Üçüncü senenin müsait olan seyahat müddeti esnasında bir harp tarihi seyahati yapmak şayanı arzudur.

127. Erkânıharbiye seyahatları 22 numaralı kadro tatbikat ve seyahatları ve Erkânıharbiye seyahatları talimatı mucibince yapılır.

B. E. Rs. (Gnkur. Bşk.)

MÜŞÜR (Mareşal)

FEVZİ

EK – 7

1938 YILI DERS PROGRAMI²⁵⁴

1938 yılında yayınlanan Harp Akademileri talimatına göre :

1. ÖĞRETİMİN GAYESİ (Mad.66) :

1929 tarihli Harp Akademileri Talimatında, aynen özetlendiği gibidir.

2. OKUTULAN DERSLER VE ORANLARI :

1929 tarihli Harp Akademileri Talimatında açıklanan derslerin aynısıdır.

Başlıca değişiklik, Tank ve Motorlu Birlikler Taktiği dersinin eklenmiş olmasıdır.

Bir yıllık çalışma saatlerine göre, ortalama % oranları karşılarında gösterilmiştir.

OKUTULAN DERSLER

	I nci Snf. %	II nci Snf.%	III nci Snf.%
Genel Taktik ve Kur. görevleri (Arazi Tat. Harp Oyunları Kur. Gezileri Dahil)	45	45	45
Sınıf Taktiği (Top.,İs.,Mu.,Hv.,Gaz ve Sis.Tank ve Mot.)	10-15	10-15	10-15
Harp Tarihi (Türk ve Ybc.)	20	20	20
Ordu Kurumu	8		
Kroki ve Hrp. Slh. ve Araçları			
Askeri Coğrafya		8	
As. Coğrafya Dz. Taktiği ve Dz.			
Harp Tarihi			8
Yabancı Dil	12	12	12
Siyasi Tarih ve Kanunlar	3-5		
Siyasi Tarih ve Devletler Hukuku		3-5	

²⁵⁴ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991. s.131-132. Bu dönemde derslerde görülen en önemli farklılık Tank ve Motorlu Birlikler Taktiği dersine ilave olarak Türklük ve Türkçülük , Komşu Devletlerin Sevk ve İdare Usulleri,Şifre ve Kriptografi, Gaz, Asri Harita Almak, Sosyal Terbiye derslerinin eklenmesidir.

Ekonomi ve Sosyoloji			3-5
Konferanslar	2	2	2

Komşu Devletlerin Sevk ve İdare Usulleri.

Şifre ve Kriptografi

Gaz

Asri Harita Almak

Sosyal Terbiye

Türklük ve Türkçülük

Türkçe

3. ÖĞRETİM METODU :

6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatındaki gibidir.

4. ÖĞRETİM SÜRESİ VE SEVİYESİ :

Öğretim hareket harbi esaslarına göre yürütülür.

I nci Sınıfta : Takviyeli Alay, Tugay (karışık müfreze ve tümen içinde P. Tugay K. görevleri), Süvari Tugayı (Sv.Tüm.içinde Tugay). (Siklet Merkezi, Takviyeli Alay)

II nci Sınıfta : Bağımsız Tugay (Dağ Tugayı), Bağımsız Süvari Tugayı, Tümen (Kor. içinde Tümen, Bağımsız Tümen) ve Süvari Tümeni (Siklet Merkezi, Tümen)

III ncü Sınıfta : Kolordu, Süvari Tümenin stratejik kullanılışı, süvari kolordusu, ordu ve ordular grubunun sevk ve idaresi ve Kurmay görevlerinde yetiştirilir. (Siklet Merkezi, Kolordu)

EK – 8**1945 YILI DERS PROGRAMI²⁵⁵**

1945 yılında yayınlanan Harp Akademileri Talimatına göre :

1. ÖĞRETİMİN GAYESİ :

1929 Tarihli Harp Akademileri Talimatında olduğu gibidir.

2. OKUTULAN DERSLER VE ORANLARI :

Bir yıllık çalışma saatlerine göre, ortalama % oranları karşılıklarında gösterilmiştir.

OKUTULAN DERSLER

	I nci Sınıf	II nci Sınıf	III ncü Sınıf
Genel Taktik (Kur, gezisi dahil)	37	37	37
Kurmay Gezileri	7		9 10
Sınıf Taktiği	12	25	23
Harp Tarihi (Türk ve Yabancı)	16	12	14
Askeri Coğrafya	4		4
Harp Slh. Araç ve Gereçleri	3		
Kroki ve Arazi bilgisi	3		
Ordu kurumu			3
Siyasi Tarih	4		
Devletler Hukuku			3
Türk İnkilap Tarihi			3
Konferans			
Yabancı Dil	4		
	10	10	10
	100	100	100

3. ÖĞRETİM METODU

²⁵⁵ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, s.133.

6 Haziran 1923 tarihli Harp Akademileri Talimatına uygun olarak öğretim nazari tatbiki ve ameli olarak yürütülür. (103 Mad/1945 Ta.)

4. ÖĞRETİM SÜRESİ VE SEVİYESİ :

1938 tarihli Harp Akademileri Talimatının aynıdır.

I nci Sınıfta Değişiklik yoktur.

II nci Sınıfta İlave olarak Motorlu ve Zırhlı Tümen

III nci Sınıfta İlave olarak çevik kolordu (Zh. ve Mot. Tümenler)

Sevk ve idaresi ve kurmay görevlerinde yetiştirilirler.

EK –9

HARP AKADEMİLERİ TALİMATI²⁵⁶
HARP AKADEMİLERİ HAKKINDA UYGULANACAK PRENSİPLER

20 Ocak 1953

Harp Akademilerinin tahsil müddeti ve safahatı, idari hizmetleri ve öğretim mevzuunda uygulanacak prensipler aşağıdadır.

a. Tahsil müddeti :

(1) Üç senedir. Bunun ilk iki senesi sınıf (Kara, Deniz, Hava) Harp Akademilerinde; üçüncü senesi de Müşterek Harp Akademisinde geçer.

(2) İlk sene (Birinci sınıf) ile müteakip iki sene (İkinci ve üçüncü sınıflar) arasında iki yıl fasıla bulunur.

(3) Birinci sınıfı okuyanlar kurmay yardımcısı ünvanını alırlar ve taburdan itibaren karargahların kurmay yardımcılıklarında hizmet görürler.

(4) Akademinin kalanını muvaffakiyetle bitirenler kurmay olurlar. Bunlar Kh.lardaki kurmay yerlerinde hizmet görürler.

(5) Kurmay subayların hizmetleri küçük karargahlardan başlayarak büyük karargahlara doğru kademeli ve plan dahilinde olur. Bu maksatla eğitim ve personelden mürekkep bir heyet tarafından bir talimat hazırlanacaktır.

b. Akademilere giriş :

(1) Akademilere muharip ve gayri muharip her sınıftan subay girebilir. (Jandarma ve gümrük subayları dahil)..

(2) Akademilere kıdemli Üsteğmen : Binbaşı rütbesinde olanlar girebilir.

(3) Birinci sınıfa (2) fıkrada yazılı olanlardan istekliler arasında, ikinci sınıfa, kurmay yardımcılardan istekliler arasında yapılacak müsabaka imtihanında kazananlar girer.

(4) Akademiye giriş şartlarının diğer kısımları tespit edilmekte bulunan talimatta ve ayrı bir emirle yayımlanacaktır.

(5) Öğrencilerin ilmi bakımdan tedrisatı takip edemeyecekleri anlaşılınlar öğretmenler kurulunun kararıyla tedris senesinin sonu beklemeden kıt'alarına iade edilirler.

c. Öğrencilerin ilmi bakımdan tedrisatı takip edip edemeyeceklerine öğretmenler kurulunca karar verilecektir.

(1) Birinci sınıfı muvaffakiyetle ikmal eden kurmay yardımcılarna bir sene,

(2) Akademinin kalanını muvaffakiyetle bitirenlere ayrıca iki sene,

(3) Tez mevzularını yazmada muvaffak olanlara da bir sene kıdem verilir.

Mevcut tez talimatı günün ihtiyacını karşılamamaktadır. Talimat, ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden tanzim ve neşredilecektir.

²⁵⁶ Harp Akademileri Tarihçesi 1848-1991, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1991. s.136-146

(4) İkinci sınıfı muvaffakiyetle bitirerek üçüncü sınıfa (Müşterek Akademi) geçenler bu sınıfta muvaffak olamadıkları takdirde, ikinci sınıfı okumuş bulunmaları dolayısıyla bir sene kıdemle kıt'alarına Kurmay yardımcısı olarak iade edilirler.

(5) İkinci sınıfta muvaffak olamayıp kıt'alarına iade edilenlere kıdem verilmez.

(6) Akademi tahsilinde iken Kurmay vasıflarını haiz olmadıklarından ötürü, tahsilden uzaklaştırılanlara kıdem verilmez.

d. Akademilerin verimli ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinde tespit edilen plan gereğince çalışabilmesi temin maksadıyla şunlar yapılacaktır :

HARP AKADEMİLERİNE GİRMEK İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

(Her üç kuvvet Harp Akademisi için)

a. Harp Akademilerine aşağıda yazılı şartları haiz olanlar girebilir :

(1) Harp Akademileri birinci sınıflarına :

(a) Tedrisata başlama tarihinde, rütbesi üç senelik üsteğmen : binbaşı (Kıdemli dahil) olmak.

(b) Tedrisata başlama gününe kadar, buldukları rütbelerde üsteğmenler için üç yıl, iki yılını tamamlamış yüzbaşı ve binbaşılar için bir yıl üç ve daha fazla yılını tamamlamış yüzbaşı ve binbaşılar için iki yıl kıta hizmeti yapmış olmak;

(c) Sıhhati Beden Kabiliyeti Talimatnamesine göre uygun olmak.

(d) Askeri Ceza Kanununun askerlik vazifesiyle kabili telif gelmediği 30 ncu maddesinde tasrih edilen suçlar ile ırz ve iffete müteallik suçlardan hiç bir suretle mahkum olmamak. Disiplin kabahatleri haricinde ne şekil ve suretle olursa olsun mahkeme kararıyla on beş günden çok hapis cezası görmemiş olmak.

Disiplin kabahatlerinden aldığı cezalar mecmuu göz ve oda hapislerinde yirmi sekiz günü geçmemiş olmak. (Askeri Ceza Kanununda yazılı bulunmayan disiplin tecavüzlerinden dolayı alınan cezalar girişe mani değildir)

(e) Kusursuz bir ahlak ve seviye sahibi olmak.

(f) Rütbesinin görevi için müspet sicil almış olmak.

(g) Müspet bir nitelik belgesi almış olmak.

(h) Kurmay vasıflarının eksikliği, kopye yapmak veya Akademilerden (başarısızlık veya Kurmay vasıflarının eksikliği dolayısıyla tahsiline son verilerek) kıt'alara iade edilmemiş olmak.

(ı) Tekamül kurslarını (pekiyi) veya (iyi) derece ile bitirmiş olmak. (Kara Kuvvetlerine mensup piyade, süvari, topçu, tank, istihkam, muhabere, ulaştırma subayları kendi sınıf tekamül kurslarını, diğer sınıflar piyade tekamül kursunu; deniz subayları güverte sınıfı tekamül kursunu; hava subayları da kendi tekamül kurslarını görürler.) Harp Akademilerine istekli oldukları zaman, henüz tekamül kursu görmemiş subaylar müsabaka imtihanına katılırlar. Ancak imtihanları kazandıkları takdirde ilk kurs devresine tertip edilirler. Bu subayların da tekamül kursunu (pekiyi) veya (iyi) derece ile bitirmiş olmaları şarttır. Tekamül kurslarını bu derecelere göre bitirmemiş olanlar Akademilere alınmazlar.

(I) Harp Akademisi birinci sınıf giriş imtihanını kazanan uçaksavar subayları topçu tekamül kursuna.

(II) Kendi sınıflarında tekamül kursu açılmayan subaylar piyade tekamül kursuna gönderilirler.

(j) Harp Akademileri birinci sınıf giriş seçme imtihanını kazanmış olmak.

(2) Harp akademileri ikinci sınıflarına :

(a) Tedrisata başlama tarihinde rütbesi yarıbay olmak.

(b) Mensup olduğu, Kuvvet Harp Akademisi birinci sınıfını okumuş (bitirmiş) olmak.

(c) Birinci sınıf tahsilinden sonra en az iki sene geçmiş olmak, rütbesinin kıt' a hizmetini yapmış ve en az bir sene kurmay yardımcılığında bulunmuş olmak.

(d) Rütbesinin müspet sicilini almış olmak. (Tahsil fasılasında hem kıt' a hizmeti hem kurmay yardımcılığında bulunanlara kıt' a ve geri hizmet sicili, yalnız karargahlarda kurmay yardımcılığında bulunanlara ise geri hizmet sicili verilir.)

(e) Müspet nitelik belgesi almış olmak.

(f) Harp Akademileri birinci sınıflarına giriş şartlarının üçüncü, dördüncü, beşinci, sekizinci fıkralarında yazılı şartları haiz olmak.

(g) Harp Akademileri ikinci sınıf giriş seçme imtihanını kazanmış olmak.

HER ÜÇ KUVVET HARP AKADEMİLERİNE GİRİŞ İÇİN MÜRACAAT ŞEKLİ VE MÜRACAATLARIN NETİCELENDİRİLMESİ (KONMADI)

HER ÜÇ KUVVET HARP AKADEMİSİNDE GİRİŞ İÇİN

İMTİHAN YAPILACAK DERSLER

c. Harp Akademilerine giriş için müsabaka imtihanları (yazılı olarak) yapılacak dersler şunlardır :

(1) Kara Harp Akademisi :

(a) Birinci sınıf için :

(I) Kara Harp Akademisi : Prensiplerini belirtecek fikri sualler. (Talimname esaslarına göre bütün sınıflara şamil.)

(II) Birinci Tabiye Meselesi : Bir alay muharebe grubunun durum muhakemesi ve kararını icap ettiren müşterek tabiye meselesi.

(III) İkinci Tabiye Meselesi : Bir alay muharebe grubunun S 1 : S 4 mev-zularına temas eden ve ayrı ayrı kısımlar halinde tekniği icap ettiren hususlara ihtiva edecek bir mesele.

(IV) Harp Silah ve Araçları : Silahların gelişmesi ve yeni silah ve araçları üzerinde teknik ve taktik düşünceleri belirtecek fikri sualler.

(V) Topografya : Harita bilgisi ve harita mütalaasına ait tatbiki bir mesele.

(VI) Siyasi Tarih : En az üç ay evvel bildirilecek muayyen bir yüzyılın Türk Tarihine ait olaylarını tahlil edici konular.

(b) İkinci sınıf için :

(I) Birinci Tabiye Meselesi : Müstakil bir Tümen veya Kolordunun durum muhakemesi ve kararını icap ettiren bir tabiye meselesi (bu meselede çeşitli sınıfların kullanılmasına ait safhalar da bulunur).

(II) İkinci Tabiye Meselesi : G2 ye G3 tekniğini ihtiva eden bu mesele Tümen veya Kolordu seviyesinde olabilir. (İkinci ve üçüncü meselelerdeki) G' lerin mevzuları ayrı meseleler halinde de olabilir.

(IV) Askeri Coğrafya : Muhtelif durumlara göre Türkiye' nin veya herhangi bir bölgesinin askeri bakımdan incelenmesi.

(V) Strateji ve Harp Tarihi : Türk ve yabancı harp tarihlerinden alınmış büyük ölçüde bir mesele üzerinde inceleme.

(2) Deniz Harp Akademisi :

(a) Birinci sınıf için :

(I) Deniz Tabiyesi (Nazari) : (Deniz talimnamelerinden.)

(II) Birinci Deniz Tabiye Meselesi : Gemi ve Diviziyon K. nın durum muhakemesi ve kararını icap ettiren bir mesele.

(III) Tarih : En az üç ay evvel bildirilecek muayyen bir yüzyılın Türk tarihine ait olaylarını tahlil edici konular.

(IV) Deniz Harp Silah ve Araçları : Deniz silahlarının gelişmesi ve yeni Harp Silah ve Araçları üzerinde teknik ve taktik düşünceleri belirtecek fikri sualler.

(V) Seyir ve Hidroğrafi :

(b) İkinci sınıf için :

(I) Birinci Deniz Tabiye Meselesi : Filo K. durum muhakeme ve kararını icap ettiren bir tabiye meselesi.

(II) İkinci Deniz Tabiye Meselesi : Karargah çalışmaları bakımından N mevzulanna temas eden ve tekniği ihtiva eden bir mesele (N lerin mevzuları ayrı meseleler halinde de olabilir).

(III) Strateji ve Deniz Harp Tarihi : Türk ve yabancı harp tarihlerinden alınmış büyük ölçüde bir mesele üzerinde inceleme.

(IV) Askeri Coğrafya : Muhtelif durumlara göre denizcilik bakımından Türkiye' nin veya bir bölgesinin incelenmesi.

(3) Hava Harp Akademisi :

(a) Birinci sınıf için :

(I) Hava Tabiyesi (Nazari) : Hava talimnamelerinden.

(II) Birinci Hava Tabiye Meselesi : Üs seviyesinde durum muhakemesi ve kararı icabettiren bir mesele.

(III) İkinci Hava Tabiye Meselesi : Üs seviyesindeki bir mesele içinde, karargah kısımlarının çalışma mevzularına temas eden ve tekniği icabettiren hususları ihtiva eder.

(IV) Hava Harp Silah ve Araçları : Silahların gelişmesi ve yeni Harp Silah ve Araçları üzerinde teknik ve taktik düşüncelerini belirtecek fikri sualler.

(V) Topografya : Harita bilgisi ve harita mütalaasına ait tatbiki bir mesele. Uçucular hareket bakımından, diğer hava subayları ise, lojistik bakımından meseleyi hallederler.

(VI) Siyasi Tarih : En az üç ay evvel bildirilecek muayyen bir yüzyılın Türk tarihine ait olaylarını tahlil edici konular.

(b) İkinci sınıf için :

(I) Birinci Hava Tabiye Meselesi : Hava kuvveti seviyesinde tertiplenecek bir mesele ile durum muhakemesi ve kararı icap ettiren bir tabiye meselesi.

(II) İkinci Hava Tabiye Meselesi : Hava kuvveti seviyesinde tertiplenecek bir mesele içinde karargah çalışmaları bakımından bir mesele.

(III) Askeri Coğrafya : Muhtelif durumlara göre Türkiye veya bir bölgesinin askeri bakımdan incelenmesi.

(IV) Strateji ve Harp Tarihi : Türk ve yabancı hava veya kara harp tarihlerinden alınmış büyük ölçüde bir mesele üzerinde bir inceleme.

1954 yılında bu yeni usulde bazı değişiklikler yapılarak, Kuvvet Akademilerinin 1 nci sınıflarını çok iyi veya iyi derece ile bitirenler kıt' alara gönderilmeyip ikinci sınıf tahsiline devam ettirilerek Akademi tahsili normale dönüyor. Yabancı memleketler kumanda kolej ve okullarında okuyanlar ile yeni açılacak Müşterek Harp Akademisi hakkında maddeleri ihtiva üzere Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetince M. M. V. kanalı ile

Harp Akademileri tahsili hakkındaki esasları gösteren 14 Temmuz 1954 gün ve 207697 sayılı genelge yayınlanıyor.

14 TEMMUZ 1954

HARP AKADEMİLERİ TAHSİLİ HAKKINDA ESASLAR

Ordunun kurmay subay ihtiyacının pek fazla olması, bu ihtiyacın bir an önce karşılanması mecburiyeti, günün istekleri ve muasır ordulardaki Kurmay subay yetiştirme tarzı dikkat nazarına alınarak; Harp Akademileri tedrisatının aşağıda belirtilen esaslara göre yaptırılması uygun görülmüştür.

a. Tahsil :

Harp Akademileri tahsili üç sene üzerine yapılacaktır. Birinci sene : Kurmay Yardımcısı Akademisi. İkinci sene : Kurmay Subay Akademisi. Üçüncü sene : Müşterek Harp Akademisi.

b. Akademi Birinci Sene (Kurmay Yardımcısı Akademisi) :

(1) Akademi birinci senesine giriş şartları talimatında belirtildiği gibidir.

(2) Birinci sene tahsili ile ikinci sene tahsili arasındaki bekleme müddeti kaldırılmıştır.

(3) Birinci sene tahsili sonunda; öğrenciler, ders yılı içinde aldıkları notlar, Akademi Kumandanlarının notları, gezi notları ve Akademiler Kumandanı notunun umumi ortalamalarına göre üç kategoriye ayrılırlar. Notlar; tam numara üzerinden verilir. Kesirli not verilmez.

Birinci Kategori ;

a. Çok iyi (Notun yüzde 86 ; 100)' nü

b. İyi (Notun yüzde 71 ; 85' ni) almış olanlardır.

Bu kategoriye dahil olanlar; birer sene kıdem alırlar ve başkaca imtihana tabi tutulmadan ikinci sene tahsiline devam ederler.

İkinci Kategori :

Orta (Notun yüzde 60 : 70" ni) almış olanlardır.

Bu kategoriye dahil olanlar birer sene kıdem alırlar ve karargah subayı olarak personel ihtiyaçlarına göre kıt' a veya karargahlara atanırlar.

Bunlar; birinci seneyi bitirdikleri yılı takip eden iki yıl içinde ikinci sene giriş imtihanına iki defaya mahsus olmak üzere ve istekli buldukları takdirde girebilirler. İmtihanda yukarıda belirtilen birinci kategoriye dahil not aldıkları takdirde ikinci sene tedrisatına tabi tutulurlar.

Üçüncü Kategori :

Zayıf (Notun yüzde 59 ve aşağısı' nı) almış olanlardır.

Bu kategoriye dahil olanlar tahsilde muvaffak olmamış sayılırlar. Kıdem alamazlar ve Kurmay yardımcıları olamazlar.

c. Bundan önce Harp Akademisi birinci sene tahsilini görmüş, bir yıl kıdem almış ve Kurmay yardımcıları olarak halen kıt' a karargahlarda bulunmakta olan kurmay yardımcılarından birinci kategoriye dahil olanlar; birinci seneyi okudukları ders yılı, rütbe ve kıt' a durumları nazarı dikkate alınarak iki ila üç yıl içinde sıra ile ve imtihansız olarak ikinci sene tedrisatına katılmaları Erkanı Harbiye-i Umumiye Riyasetince düzenlenecektir.

Bunların birinci seneyi bitiriş yıllarına göre, aldıkları nihai notlarda belirtilerek rütbe ve isimlerini gösterir birer çizelge tanzim edilerek, Öğretmenler Kurulu ve Akademiler Kumandanları tarafından tasdik edilerek Akademiler Kumandanlığınca E. U. Riyasetine bildirilecektir.

Halen kıt' a ve karargahlarda bulunan diğer Kurmay yardımcıları arzularına göre 1955 - 1957 ikinci sene tedrisatına katılmak üzere iki defaya mahsus olarak giriş imtihanına girebilirler. İmtihan sonucunda birinci kategori derecesinde muvaffak oldukları takdirde Akademi ikinci sene tedrisatına tabi tutulurlar.

Bu gibilerin de birinci seneyi okudukları ders yılı, aldıkları notlar belirtilerek rütbe ve isimleri tasdikli birer çizelge halinde Akademiler Kumandanlığınca E. U. Riyasetince ilgililere duyurulacaktır.

d. Amerika, Kanada, İngiltere ve Fransa; Kumanda Kolej ve Okulları Harp Akademilerimizin birinci sene tahsiline denktir. Bu kolej ve okulları bitirenler; Harp Akademileri birinci sene gezilerine katılırlar. Gezide alacakları notlar bunların kategori durumunu tayin eder. Bunlardan :

(1) Birinci kategoriye dahil olanlar (iyi ve çokiyi) bir sene kıdem alırlar ve başkaca imtihana tabi tutulmadan ikinci sene tedrisatına katılırlar.

(2) İkinci kategoriye dahil olanlar bir sene kıdem alırlar ve kurmay yardımcısı olurlar. Bunlar; iki yıl içinde istekli buldukları takdirde bir defaya mahsus olmak üzere ikinci sene giriş imtihanına girebilirler. Birinci kategori derecesinde not aldıkları takdirde ikinci sene tedrisatına katılırlar.

(3) Gezi notlarının ortalaması üçüncü kategoriye (zayıf) dahi olanlara kıdem verilmez. Kurmay yardımcısı olamazlar.

e. Akademi ikinci sene; Kurmay Akademisi

(1) Bu Akademiye giriş :

(a) Birinci seneyi birinci kategoride bitirenler.

(b) Kurmay yardımcılarından bu sene tedrisatı için imtihana girerek birinci kategori notunu alanlar.

(c) Amerika, Kanada, İngiltere ve Fransa Kumanda Kolej ve Okullarını muvaffakiyetle okuyanlardan 4 ncü maddenin (a) fıkrasına göre gezi notu birinci kategoriye dahil olanlar.

(d) Evvelce birinci seneyi okuyup birinci kategori derecesinde muvaffak olanlardan E. U. Riyasetince tayin edilecek miktar ve düzenlenecek sıraya göre, bu sene tedrisatına katılırlar.

(2) Bu tahsili gören subaylar; ders yılı içinde aldıkları notlar Akademi Kumandanının notu. gezi notları ve Akademiler Kumandanının notu mecmuu ortalanmasına göre iki kategoriye ayrılırlar.

Birinci Kategori :

a. Çok iyi (Notun yüzde 86 : 100'nü)

b. İyi (Notun yüzde 71 : 85'ni) almış olanlardır.

c. Orta (Notun yüzde 60 : 70'ini) alanlardır.

Bu kategoriye dahil olanlara bir yıl daha kıdem verilir ve Kurmay subay olarak kıt' a ve kurmay hizmetlerine atanırlar.

Ancak 1953 - 1954 ders yılında ikinci seneyi bitirecek olan ve bu kategoriye dahil subaylar; Kurmay görevlerine ve kıt' alara atanacaklar, kıdem keyfiyeti 4273 sayılı Subaylara Mahsus Terfi Kanununun 16 ncı maddesinin tadilinden sonra yapılacaktır. Kanunun bu maddesinin tadilinde bunların durumu belirtilecek ve hakları mahfuz tutulacaktır.

İkinci Kategori :

(Yüzde 70 ve daha aşağı) not almış olanlardır. Bu gibilere kıdem verilmez. Kurmay yardımcısı olarak kıt' a ve karargahlara atanırlar. Bir daha Akademi ikinci sene tedrisatına tabi tutulmazlar.

f. Müşterek Akademi :

İkinci seneyi bitirerek kurmay subay olanlar 1 - 2 yıl fasıladan sonra Müşterek Akademiye gönderilerek bu Akademi tedrisatına tabi tutulurlar. Bu Akademiye girmek için Kurmay subaylar arasında müsabaka imtihanı yapmaya lüzum yoktur.

Bu akademi tedrisatını takip edenler; ders yılı içinde aldıkları notlar, gezi notları ve Akademiler Kumandanının notu ortalaması sonucunda iki kategoriye ayrılırlar.

Birinci Kategori :

- a. Çok iyi (Notun yüzde 86 : 100' nü)
- b. İyi (Notun yüzde 71 : 85' ni) almış olanlardır.

Bu kategoriye dahil olanlara bir yıl daha kıdem verilir ve derecelerine göre tercihan büyük karargahların Kurmay hizmetinde istihdam edilirler.

İkinci Kategori :

Orta (yüzde 70 ve daha aşağı) not almış olanlar. Bu kategoriye dahil olanlara kıdem verilmez, eski durumları ile karargah ve kıt' a Kurmay hizmetlerinde görevlendirilirler.

g. Akademilerin giriş imtihanını kazanıp elde olmayan sebeplerden (kurs, kıt' a hizmeti, sıhhi durum gibi...) ötürü tedrisata katılamayanlar durumlarına göre ve yukarıda belirtilen şartlar dairesinde müteakip ders yılına katılırlar.

h. Öğrencilere verilecek her türlü not (muallimler notu, Akademi Kumandanının notu ve Akademiler Kumandanının notu) gizlidir. Kimseye bildirilmez ancak Öğretmenler Kurulunda müzakere olunur, vasatı alınır ve öğrenci hakkında nihai karar verilir. Netice Öğretmenler Kurulunun ve Akademiler Kumandanlığının mütalaası ile E. U. Riyasetine bildirilir. Bu makam tarafından onaylanıp gerekli işlem yapılmak üzere Akademiler Kumandanlığına ve ilgililere bildirildikten sonra yalnız öğrencilere netice bildirilir.

ı. 1950 yılında Harp Akademisini iki yıl olarak okuyan ve şimdiye kadar tez kıdemi almamış bulunan Kurmay subaylardan kıt' a ve hizmet durumu müsait olanlar (20 : 25 Kurmay subay) 1954 - 1955 ders yılında açılacak ve tedrisata

başlayacak olan Müşterek Akademiye kurs mahiyetinde olarak katılacaklardır. Bunlardan arta kalanlar 1955 - 1956 ders yılında ayrı mahiyette olarak mezkur Akademiye gönderileceklerdir.

Bunların isim ve rütbeleri hangi yıl tedrisatına katılacakları E. U. Personel Bşk. lığınca tespit edilecek, Harp Akademileri Kumandanlığına ve ilgililere bildirilecektir.

Bunlardan 6 ncı maddede belirtilen birinci kategori derecesinde muvaffak olanlara talimatına göre birer tez konusu verilecek ve buna göre kendilerine birer yıl tez kıdemi verilecektir. Muvaffak olamayanlara kıdem verilmeyecektir.

j. Müşterek Akademinin bu yıl açılması için gerekli tedbirler Akademiler Kumandanlığınca alınacaktır. Üzerinde çalışılmakta olan ders programları biran önce bitirilmelidir. Öğretmen ihtiyacı öğretmen olacak zevatın tayini hakkındaki teklif ve diğer ihtiyaçlar en kısa zamanda E. U. Riyasetine bildirilecektir. Mevcut bina ve barakalardan faydalanılacaktır.

k. Akademiler Kumandanlığınca hazırlanan ve E. U. Riyasetine gönderilmiş olan D-38 Talimatı tasarısı bu esaslar dahilinde bir kere daha kontrol edilecek ve netice Akademiler Kumandanlığınca kısa zamanda E. U. Riyasetine bildirilecektir.

l. Yüksek Kumanda Akademisi hakkındaki esaslar ayrıca bildirilecektir.

Gereğini rica ederim.

m. Orduya yayınlanmıştır.

M. M. V.

EK – 10**HARP AKADEMİLERİ KANUNU**

Kanun No : 1467

Kabul Tarihi : 5/8/1971

İ NCİ KISIM**Kuruluş ve Görev****KURULUŞ:**

MADDE 1, Harp Akademileri; Genelkurmay Başkanlığına bağlı, Silahlı Kuvvetlere topyekün savaş esaslarına uygun yüksek sevk ve idare elemanı yetiştirmek üzere akademik öğretim, eğitim ve araştırmalar yapan; Genelkurmay Başkanlığının yüksek seviyede inceleme organı olan bir bilim ve ihtisas kuruluşudur.

ORGANLAR :**MADDE 2. HARP AKADEMİLERİ :**

- a. Harp Akademileri Komutanlığı,
 - b. Kuvvet Harp Akademileri,
 - c. Akademiler Kurulu,
 - d. Akademiler İnceleme ve Araştırma Kurulu,
 - e. İhtiyaca göre akademik seviyede teşkil edilen ve edilecek olan diğer kuruluşlardan ibarettir.
- Harp Akademilerinin kuruluş ve kadroları, Silahlı Kuvvetler kuruluş ve kadrolarında gösterilir.

ORGANLARIN KURULUŞ VE GÖREVLERİ :

MADDE 3. HARP AKADEMİLERİ ORGANLARININ KURULUŞ VE GÖREVLERİ ŞUNLARDIR:

a. Harp Akademileri Komutanlığının görevi; Genelkurmay Başkanlığının direktif ve prensiplerine, yürürlükteki kanunlar, tüzük ve yönetmeliğe göre, emrindeki komutanlık ve kuruluşların eğitim, yönetim ve bilimsel araştırma işlerini yürütmektir.

b. Kuvvet Harp Akademilerinin görevleri; Genelkurmay Başkanlığınca tespit edilen esaslara ve prensiplere göre; Silahlı Kuvvetlere kurmay subay yetiştirmektir.

c. Akademiler Kurulunun görevi; öğretim ve eğitim ile ilgili konularda prensip kararları almak, Kuvvet Harp Akademilerince karara bağlanamayan konularda kesin karara varmak ve Akademilerin bilimsel gelişmesini sağlamaktır.

Akademiler Kurulu; Harp Akademileri Komutanının başkanlığında Kuvvet Harp Akademileri Komutanları, Akademiler Komutanlığı Kurmay Başkanı, Akademiler Komutanları, Akademiler Komutanlığı Öğretim Başkanı, Akademiler Öğretim

Başkanlarından kurulur.

d. Akademiler İnceleme ve Araştırma Kurulunun görevi; Genelkurmay Başkanlığının lüzum göstereceği konular ile milli güvenlik ve savaş prensipleri üzerinde araştırma ve inceleme yapmaktır. Kurul bilgi ve araştırmaları ile tanınmış general, amiral, subay ve sivil kişilerden kurulur.

II nci KISIM

Öğretim ve Eğitim

Harp Akademilerine Giriş Şartları :

MADDE 4. HARP AKADEMİLERİ GİRİŞ ŞARTLARI ŞUNLARDIR:

a. Kuvvet Harp Akademilerine alınacak öğrenciler sınava tabi tutulur. Sınava Harp Okullarını bitiren ve bu kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikte rütbe, kıdem ve diğer nitelikleri belirtilen subaylar katılabilirler. Snavı kazananlar Kuvvet Harp Akademilerine öğrenci olarak kabul edilirler.

b. Taksirli suçlar hariç olmak üzere hapis cezasına hüküm giyenler ile disiplin mahkemelerince veya disiplin amirlerince toplam olarak 21 gün veya daha fazla oda veya göz hapsi cezası alanlar Akademilere giremezler.

Yabancı uyruklu subaylar :

MADDE 5. Genelkurmay Başkanlığının muvafakati ve Bakanlar Kurulunun kararı üzerine yapılacak ikili anlaşmalar ile yabancı uyruklu subaylar yalnız Kuvvet Harp Akademilerine alınabilir.

Bunların Akademilerdeki öğretim ve eğitim süreleri Genelkurmay Başkanlığınca tespit edilir.

Öğretim ve Eğitim süresi :

MADDE 6. Kuvvet Harp Akademilerinin öğretim ve eğitim süresi en az iki yıldır. Bu süre Genelkurmay Başkanlığınca artırılabilir.

Öğretim ve eğitimin geri bırakılması veya sürenin kısaltılması :

MADDE 7. Savaş veya olağanüstü hallerde Genelkurmay Başkanlığınca Akademi öğretim ve eğitimine ara verilebilir veya öğretim süresi kısaltılabilir. Öğretime ara verilmesi halinde Akademilerde öğrenci bulunan veya aday sınavlarını kazanmış olanların bu hakları saklı kalır.

Akademi bitirenler :

MADDE 8. Akademi başarı ile bitirenlere o Akademinin diploması verilir ve Genelkurmay Başkanlığınca kurmaylıkları onaylanır.

Akademilerden çıkarılma :

MADDE 9. Taksirli suçlar hariç olmak üzere, mahkeme kararı ile hapis cezasına hüküm giyenler, disiplin mahkemelerince veya disiplin amirlerince toplam olarak 21 gün veya daha fazla oda veya göz hapsi alanlar, öğretimi yapan Kuvvet Akademileri Öğretmenler Kurulunun 2/3 çoğunluğu ile kurmay subay olma niteliğinin haiz olamadıklarına karar verilenler, girişte ilgili nitelikleri haizolamadıkları öğretim sırasında anlaşılınanlar ile bu kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikte belirtilen sınıf geçme notundan aşağı not alanların akademilerdeki öğrenimlerine son verirler.

III ncü KISIM

Çeşitli Hükümler

Öğretim ve eğitim malzeme ihtiyaçları :

MADDE 10. Harp Akademilerinde öğrenimde bulunan öğrencilerin ve eğitimde kullanacakları araç ve gereçler Devlet tarafından karşılanır.

Türk ve yabancı uyruklu öğretim üyeleri :

MADDE 11. Türk veya yabancı uyruklu sivililer ile yabancı uyruklu general, amiral ve subaylar Harp Akademisinde öğretim üyesi ve konferansçı olarak görevlendirilebilirler.

Üniversitelerden temin edilecek Türk öğretim üyelerine ve Akademiler Kurulunun seçeceği sivil konferansçılara beher ders ve konferans saati için her yıl bütçe kanunlarında tespit edilecek ücret ödenir.

Asli görevleri üniversitelerde bulunan öğretim üyelerinden Harp Akademilerinde görev alanlara verilecek ücretler bunların asıl görevleri karşılığı almakta oldukları maaş, ücret, tazminat ve diğer ödeneklere hâlel getirmez.

YÖNETMELİK :

MADDE 12. Kuvvet Harp Akademilerine giriş, şart, usul ve sınavı, akademilerde öğretim üyesi olacak, Türk veya yabancı uyruklu subay veya sivil kişilerin seçimleri, yetiştirilmesi, görevlerine son verilmesi, Akademiler Kurulu ile Akademiler İnceleme ve Araştırma Kurulunun ve akademilerin öğretmenler kurullarının yetki ve çalışma usulleri ile kanunun uygulanmasıyla ilgili diğer hususlar bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

IV ncü KISIM**Yürürlük ve Yürütme****YÜRÜRLÜK :**

MADDE 13. Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

YÜRÜTME :

MADDE 14. Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

11/8/1971

EK – 11ASKERİ EĞİTİM TARİH KRONOLOJİSİ²⁵⁷

27 Aralık 1734 :

Üsküdar'da Toptaşı'nda Humbaracı Ocağına bilgili teknik eleman yetiştirmek üzere "Hendesehane" adıyla ilk askeri meslek okulunun açılması.

1736:

Bazı hendese aletlerinin mühendisler tarafından tecrübe edilerek faydası görülenlerin bu mekteplerde kullanılmasına karar verilmesi.

18 Kasım 1776 :

Kasımpaşa'da yaptırılan özel binada deniz subayı ve mühendisler yetiştirmek üzere "Mühendishane" adı altında Hendese Odası'nın kurulması.

1784:

"Mühendishane" de kara mühendisi yetiştiren bir şubenin açılması.

24 Şubat 1793 :

Padişah 3. Selim'in Avrupa tarzında silahlı ve talimli olmak üzere "Nizam-ı Cedit" ordusunu kurması.

1793:

Mühendishane'nin kara mühendisleri yetiştiren kısmının Eyüp'te Bahriye Sarayında Enderan'dan seçilen yetenekli gençlerin öğrenci olarak anıldıkları " Mühendishane-i Sultani" adı altında ayrı bir okul durumuna getirilmesi.

2 Şubat 1825 :

Bahriye Mühendishane'sinin öğretim ve idare takımından ayrı bir okul haline getirilmesine dair fermanın tebliği.

25 Mayıs 1826 :

Padişah 2. Mahmut'un emri üzerine " Eşkinci Ocağı" adıyla talimli bir asker sınıfının kurulmasının kararlaştırılması. (Eşkinci Ocağında talimler 12 Haziran 1826 da başladı.

17 Haziran 1826 :

Yeniçeri ocağının kaldırılması üzerine batı memleketlerinin nizamında olarak Türk Silahlı Kuvvetlerini teşkil etmek üzere "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" teşkilatının kurulması.

22 Aralık 1826:

Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendinin bir Tiphane "Daru'l Tibbi Amire"sinin kurulması gereğini ve programın bildiren bir yazıyı Padişah 2. Mahmut'a sunması.

14 Mart 1827 :

Şehzadebaşı, Tulumbacıbaşı konağında ordunun ihtiyacı olan hekimleri ve veterinerleri yetiştirmek üzere " Tiphane-i Amire" nin 2. Mahmut tarafından törenle öğretime açılması.

14 Nisan 1829 :

²⁵⁷ MSB Arşiv Müdürlüğü, Osmanlı Döneminde Askeri Okullarda Eğitim, Ankara, 2005.

İlk askeri bandonun Rami Kışlası'nda yapılan bir bayram töreninde ilk defa yer alması

9 Ocak 1832 :

Topkapı Sarayının Yıldızlı kapısı civarında dersleri Türkçe olan ameli öğretim yapan orduya cerrah yetiştirmek üzere "Cerrahhane" adıyla ikinci bir tip okulunun açılması.

1832:

Hassa müdürü Ahmet Fevzi Paşa tarafından Selimiye Kışlalasındaki kura neferleri arasından seçilen gençlerden " Sübyan Bölükleri " adı altında Harp okuluna temel teşkil eden ve amacı daha çok bilgili astsubay hazırlamak olan birliğin kurulması.

1834 HARBİYE' nin açılışı

1835-1838 :

Mektebi Harbiye'de ve Ordu hizmetlerinde muallim olarak dönüşlerinde görevlendirmek üzere Mühendishane ve Harbiye öğrencilerinden ayrılan gençlerin Viyana'ya, Paris'e, Londra'ya gönderilmesi.

1 Temmuz 1835 :

2. Mahmut'un Maçka'da kurulan Mektebi Harbiye'ye gelerek okul tesisleri ile öğretim çalışmalarını teftiş etmesi.

14 Temmuz 1835 :

Mektebi Harbiye için iç tüzük niteliğindeki bir nizamnamenin yayımlanması

9 Şubat 1836 :

Mektib-i Hassa ve Mansure için Avrupa da öğretmen yetiştirmek amacıyla İstanbul'da bulunan Avusturya Büyükelçisinin tavassutuna hükümetçe başvurulması.

22 Mayıs 1836:

Tiphane-i Amire ile Cerrahhanenin " Mektebi Tibbiye" adı altında Topkapı surları içinde bulunan Otlukçu Kışlasında yatılı olarak birleştirilmesi.

19 Temmuz 1848 :

Padişah Abdulmecid'in huzurunda yapılan imtihan sonunda Harbiye mektebi mezunlarının ilk defa Yüzbaşı rütbesi ile orduya katılmaları ve başarılı görülen beş gencin Erkan-ı Harbiye sınıfına ayrılmaları.

1849:

Harbiye Mektebi mezunlarından Kurmay sınıfına ayrılan bir yıllık öğrenimden sonra ilk defa " Erkâniharp" ünvanı ile orduya katılmaları.

22 Ocak 1849 :

Harbiye mektebi süvari sınıflarında veteriner yetiştirecek şubelerin açılması.

17 Nisan 1850 :

Tibbiye Mektebi'nin amiri (müdürü) durumunda bulunan Hekimbaşı' lığın kaldırılması ve yalnız mektebe ait işlerle meşgul olmak üzere "Mektebi Tibbiye Nezareti" nin kurulması.

15 Ekim 1852 :

Bahriye mektebinde idadi sınıflarının açılması

5 Ekim 1855 :

Askeri Tıbbiyeye bundan biriyle Rüştiye mezunlarının kabulü hakkında alınan kararlar üzerine , Mektebi Tıbbiye öğrencilerinin teşekkürlerini belirten bir bildirin " Ceride-i Havadis" gazetesi ile yayımlanması.

1855:

Bir lise öğrenimi verildikten sonra Fransız Harbiye Mektebini takip etmek üzere, askeri mektep-lerden gönderilecek öğrenciler için Paris'te" Mektebi Osmani "nin açılması.

3 Mart 1861 :

Maarif nezareti kuruluşunun ilk görev ve yetki yasında olan ve aynı zamanda milli bir eğitim sisteminin esaslarını koyan madde halinde düzenlenmiş, "Maarif Nezaretinin Vazifelerine Dair Mevad" ın tespit ve kabulü:

1. Harbiye, Bahriye ve Tıbbiyeden başka türlü okullar Maarif Nezareti'ne bağlı olacaklardır.
2. Umumi okullar birincisi, sübyan ikincisi Rüştiye ve üçüncüsü Mektib-i Fünun-i Mutenevvia olmak üzere üç dereceye ayrılmıştır. Birinci derecede okullar okumak yazmak ve din esaslarını belletmekle görevli oldukları için muhtelit (Müslüman ve Hristiyan karışık) olmayacaklardır.
3. İkinci basamağı teşkil eden Rüştiye okulları "Devletçe lüzumu olan ve mucib-i medeniyet ve memuriyet bulunan fünuna" ve üçüncü derecedeki okullara girmek için şart kılınan temel bilgileri öğretmeye mahsus olduklarından muhtelit olacaklardır.
4. Üçüncü derecede sayılan okullarda hendese, maadin, yollar, ticaret, ziraat ve hiref-ü sanayi ve mimarlığa dair ilim ve fenler öğretilecek ve mevcut bulunan Harbiye, Bahriye ve Tıbbiye okulları da aynı basamaktan sayılacaklar ve hepsi muhtelit olacaklardır.
5. Her basamaktaki okuldan bir yukarıdaki basamağa imtihanla geçilecek veya girilecektir.
6. İkinci ve üçüncü derecede okullarda öğretim Türk diliyle yapılacak, bu maksatla lüzumlu kitaplar tercüme ettirilecek ve öğretmenler Türk diliyle öğretime muktedir kimselerden seçileceklerdir.
7. Kurulmuş olan "Meclis-i Maarif'ten başka olarak gereken hallerde onunda düşünce ve oyunu olmak gerekirse birlikte toplanabilmek üzere Nazırın maiyetinde, üyeleri muhtelif olmak üzere yukarıdaki maddelerde özetlenen esasları uygulamak veya mevcut okulların nizamlarının tamamlanması ve ilerlemesi için gerekli işleri yapmakla görevli bir meclis kurulacaktır.

7 Temmuz 1863 :

Ordunun teknisyen kadroları için gerekli elemanları hazırlamak amacıyla Tophane Fabrikasında kurulan Sanayi Alayları Teşkilatı içinde hem okutmak ve hem de sanat öğretmek için "İdadi Bölükleri" adıyla bir taburun kurulması (sonraları İmalat-ı arbiye UstaMektebi" adını almıştır.

1863:

Askeri idadi okulları programlarına Fransızca dersinin konulması.

1863:

Harbiye ve Askeri İdadilere gerekli alet ve tesisler yaptırılmak suretiyle Jimnastik dersinin konulması.

24 Ocak 1864 :

İstanbul'da Tersanede Sanayi Bahriye Alayları'nda donanmanın teknik öğretime dayalı kadrosu için eleman hazırlamak üzere yetiştirilecek çocuklar için "İdadiye" adı altında üç bölükten kurulu bir "Bahriye Sanayi ve İmalat Sübyan Taburu" teşkili suretiyle bir Deniz Sanat Okulunun kurulması.

16 Subat 1864 :

Mektebi Bahriyede Erkâniharp sınıflarının açılması.

20 Mart 1864 :

Kara ordusu giyecek levazımatı için terzilik, ve kunduracılık gibi el sanatlarında yetiştirilmek ve okuyup yazma öğretilmek üzere İstanbul'da mevcut sanayi alayı taburlarında birer bölüğün "İdadi Bölükleri" adı altında ve bir tespit pratik sanat okulu halinde teşkilatlandırılarak buralara askeri okullara alınamayacak durumda bulunan subay çocuğu olan veya fakir, kimsesizlerin yetimi bulunan çocukların alınıp yetiştirilmesine başlanması. (Bu bölükler sonradan açılan "İmalat-i Harbiye Sanayi Mektebi" nin esasını oluşturmuştur.)

24 Ekim 1865 :

İstanbul'da ayrı ayrı yerlerde bulunan ve kendi askeri okullar bünyesi içinde öğretim yapan Harbiye, Mühendishane, Bahriye ve Tıbbiye idadlilerinin "Mektebi İdadi-i Umumi" adı altında Galatasaray'da birleştirilmesi. (1868'de bu okullar tekrar ayrılmışlardır.)

29 Ocak 1867 :

Askeri Tıbbiye Mektebi içinde "Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye" adı ile özel bir dersane kurulması hakkındaki iradenin yayımlanması.

Mayıs 1867 :

Öğrenim süresi beş yıl olmak ve Türkçe öğretim yapmak üzere Askeri Tıbbiye binası içinde olmak üzere yukarıdaki maddelerde özetlenen esasları uygulamak veya mevcut okulların nizamlarının tamamlanması ve ilerlemesi için gerekli işleri yapmakla görevli bir meclis kurulacaktır.

7 Temmuz 1863 :

Ordunun teknisyen kadroları için gerekli elemanları hazırlamak amacıyla Tophane Fabrikasında kurulan Sanayi Alayları Teşkilatı içinde hem okutmak ve hem de sanat öğretmek için "İdadi Bölükleri" adıyla bir taburun kurulması (sonraları İmalat-ı Harbiye UstaMektebi" adını almıştır.

1863:

Askeri idadi okulları programlarına Fransızca dersinin konulması.

1863:

Harbiye ve Askeri İdadilere gerekli alet ve tesisler yaptırılmak suretiyle Jimnastik dersinin konulması.

24 Ocak 1864 :

İstanbul'da Tersanede Sanayi Bahriye Alayları'nda donanmanın teknik öğretime dayalı kadrosu için eleman hazırlamak üzere yetiştirilecek çocuklar için "İdadiye" adı altında üç bölükten kurulu bir "Bahriye Sanayi ve İmalat Sübyan Taburu" teşkili suretiyle bir Deniz Sanat Okulunun kurulması.

16 Subat 1864 :

Mektebi Bahriyede Erkâniharp sınıflarının açılması.

20 Mart 1864 :

Kara ordusu giyecek levazımatı için terzilik, ve kunduracılık gibi el sanatlarında yetiştirilmek ve okuyup yazma öğretilmek üzere İstanbul'da mevcut sanayi alayı taburlarında birer bölüğün "İdadi Bölükleri" adı altında ve bir tespit pratik sanat okulu halinde teşkilatlandırılarak buralara askeri okullara alınamayacak durumda bulunan subay çocuğu olan veya fakir, kimsesizlerin yetimi bulunan çocukların alınıp yetiştirilmesine başlanması. (Bu bölükler sonradan açılan "İmalat-i Harbiye Sanayi Mektebi" nin esasını oluşturmuştur.)

24 Ekim 1865 :

İstanbul'da ayrı ayrı yerlerde bulunan ve kendi askeri okullar bünyesi içinde öğretim yapan Harbiye, Mühendishane, Bahriye ve Tıbbiye idadlilerinin "Mektebi İdadi-i Umumi" adı altında Galatasaray'da birleştirilmesi. (1868'de bu okullar tekrar ayrılmışlardır.)

29 Ocak 1867 :

Askeri Tıbbiye Mektebi içinde "Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye" adı ile özel bir dersane kurulması hakkındaki iradenin yayımlanması.

Mayıs 1867 :

Öğrenim süresi beş yıl olmak ve Türkçe öğretim yapmak üzere Askeri Tıbbiye binası içinde "Bahriye Rüştiyesi" açılmasına karar verilmesi.

24 Haziran 1875 :

İstanbul'da Askeri Tıbbiye Mektebi için Kocamustafapaşa, Gülhane ve Üsküdar'da olmak üzere üç rüştiye mektebi açılmasına karar verilmesi.

9 Ağustos 1875 :

Seraskerlik dairesi kalemleri veya ordu merkezlerine memur yetiştirmek üzere kurulmuş, bulunan, Askeri ve MUM rüştiyelerin mezunlarını alan üç yıl öğrenim süreli "Menşe-i Küttab-i Askeriye" adlı okulun teşkilat ve öğretim işlerini düzenlemek üzere hazırlanan 14 maddelik nizamnamenin yayımlanması.

22 Aralık 1879 :

Askeri Tıbbiye içinde açılmış, bulunan Mülkiye Tıbbiyesi'nin Maarif Nezaretine bağlı ayrı bir okul halinde teşkilatlandırılması.

1880:

Menşe-i Küttab-i Askeriye'nin öğrenim süresinin iki yıla indirilmesi (Bu okul 1908 de Meşrutiyetin ilanından sonra kaldırılmıştır.)

16 Eylül 1883 :

Mühendishane-i Hümayun Nezaretine bağlı Mühendishane bünyesinde "Hendese-i Mülkiye Mektebi" açılması hakkında hükümetçe karar alınması.

3 Kasım 1883 :

Mühendishane-i Berri-i Hümayunun bir şubesi olarak kurulması kararlaştırılan "Hendese Mülkiye Mektebi" nin il sınıfının öğretime başlaması (1888 de ilk mezunlarını veren bu okul İstanbul Teknik Üniversitesi'ne esas teşkil etmiştir.)

20 Haziran 1884:

Tophane Müşirliği ile Nafia Nezaretinin ortaklaşa bakımına verilen "Hendese-i Mülkiye Mektebinin" nizamnamesinin yayımlanması. (Yatılı olan ve askeri disiplinle yönetilen bu yeni okulun üçü idadi, dördü mühendis sınıfından olmak üzere öğrenim süresi yedi yıl olarak düzenlenmiştir.

9 Kasım 1884 :

Hendese-i Mülkiye Mektebinin Mühendishane yakınında özel olarak yaptırılan binasında törenle ikinci yıl derslerine başlaması.

1884:

Bahriye Mektebi öğrenim programına jimnastik dersinin konulması.

2 Ocak 1887 :

Tersanede 1864 de kurulan "imalat Sübyan Taburu" bölüklerinin beş yılı ilk (sübyan), beş yılı sanayi neferliği olmak ve üç yılı da ihtiyat sınıfı halinde devam etmek üzere genel öğretim ile birlikte nazarı ve ameli sanat öğretimi de veren bir okul halinde teşkilatlandırılması. ("haddehane" adı ile anılan kurum bu okuldur)

16 Temmuz 1888 :

Mühendishane'nin topçu sınıflarının sahra ve kale topçu kollarına ayrılması ve o zamana kadar dört yıl olan harbiye sınıfları üstünde bir nevi mühendis hazırlayan son sınıf öğreniminin İstanbul ve civarındaki birliklerde ve okulda yapılan uygulamalardan ibaret bulunan ve mezunlarının Erkânıharpler gibi yüzbaşı rütbesiyle ordu hizmetine girmesi hakkındaki yeni programının yayımlanması.

Haziran 1892:

Bütün askeri okulların "Umum Mekatib-i Askeriye Nezareti" ne bağlanması.

1892:

Haydarpaşa Hastanesi'nde açılmış bulunan üçer yıl öğrenim süreli eczacı ve cerrah okullarının laşvi üzerine Tıbbiye İdadisi'ne eczacı sınıfı için öğrenci alınması.

1895:

İstanbul'da "Deniz Müzesi" nin kurulması.

1896:

Harbiye Mektebindeki veteriner sınıflarının öğrenim süresinin üç yıldan beş yıla çıkarılması.

30 Aralık 1898 :

Gülhane'de "Askeri Tababet Tatbikat Mektebi ve Seririyati" nın açılması.

30 Aralık 1898:

Gülhane'de "Askeri Tababet Tatbikat Mektebi ve Seririyati" nın açılması.

1900:

Askeri Tıbbiyenin Mekatib-i Askeriye Nezaretine bağlanarak kuruluşundan beri devam eden bağımsızlığını kaybetmesi.

1905:

Ordu merkezleri bulunan Edirne, Manastır, Erzincan, Şam ve Bağdat'ta piyade ve süvari subayı yetiştirmek üzere birer Harp Okulu açılması. (Meşrutiyetin ilanından sonra laşvedilerek İstanbul'daki Harbiye ile birleştirilmişlerdir.

24 Ekim 1906 :

Haddehanenin kapanmasından sonra Donanmaya (Çarkçı Subayı yetiştirilmek üzere "Çarkçı Mektebi" nin Kasımpaşa'da açılması.

22 Ekim 1908 :

Askeri Tıbbiyenin Mekatib-i Askeriye Nezareti ile ilgisi kesilerek merci-i Harbiye Nezareti olmak üzere ayrıca bir "Mekatib-i Tıbbiye-i Şahane ve Umur-i Tıbbiye-i Mülkiye Nezareti" nin kurulması hakkındaki iradenin yayımlanması.

18 Kasım 1908 :

Askeri ve Mülki Tıbbiye Mekteplerinin birleştirilerek Haydarpaşa'daki binada bir "Tıp Fakültesi" halinde teşkilatlandırılması ve Profesör Cemil (Topuzlu) Paşa'nın oy birliğiyle Fakülte Başkanlığına seçilmesi.

2 Aralık 1908 :

Hendese-i Mülkiye Mektebinin Tophane Nezareti ile ilgisinin kesilerek Nana Nezaretine bağlanması hakkındaki Meclis-i Vükelş kararının Padişah tarafından onanması.

19 Haziran 1909 :

İstanbul'da, Yıldız'daki yaverler ve haremşahları daireleri düzenlenerek burada zabitan ve karakol kumandanları zabıt namzeti ile efrad-i cedide yetiştirmek üzere bir "Jandarma Mektebi" açılması (Öğrenim süreleri, zabıt ve karakol kumandanlığı için üç ay, zabıt namzetliği için altı ay ve efrad-i cedide için ise dört aydır.

1909:

İstanbul'da Galata'da "Milli Ticareti Bahriye Kaptan ve ^İarki Mekteb-i Alisi" adıyla bir okulun açılması.

Ekim 1909 :

Mühendishane bünyesindeki Mülkiye Mühendisi yetiştirecek sınıfların ayrı bir yüksekokul halinde Nafia Nezareti'ne bağlı olarak açılması.

Ekim 1909 :

Erkan-ı Harbiye sınıflarının Harbiye mektebinden ayrılarak, Yıldız Sarayı şehzadeler dairesinde ve doğrudan doğruya Erkan-ı Harbiye Umumiye Reisliğine bağlı okul halinde teşkilatlandırılması.

3 Kasım 1909 :

İstanbul, Yıldız'da Erkan-ı Harbiye Mektebi için afiş töreni yapılması.

17 Ocak 1910 :

Noksan öğretimle subay olmuş olanları yetiştirmek üzere Yıldız'da, şehzadegan Dairesinde üç ay öğrenim süreli bir "Zabitan Talimgahı"nın törenle açılması.

18 Şubat 1910 :

Erkan-ı Harbiye-i Bahriye reisliğine bağlı olarak kurulan "Tedrisat Bahriye Müdürlüğü"ne getirilen İbrahim Aski'nin göreve başlaması.

28 Nisan 1910 :

Rüşdiye ve Rüşdiye mezunları için iki yıl öğrenim süreli olmak üzere bir "İhtiyat Zabıtları Mektebi" açılması hakkındaki kanunun kabulü ve hükümet tarafından yayımlanması.

29 Haziran 1910 :

Rüşdiye mezunu kaydı kaldırılarak yalnız orta ve tam devreli liselerden mezun olanların "İhtiyat Zabıtları Mektebi"nin Beylerbeyi'ndeki eski hastane binasına taşınması.

26 Ekim 1910 :

Meşrutiyetten sonra kapatılan "Mese-i Küttab-i Asliye"nin "Daire-i Harbiye Mektebi" adıyla açılan okulun 11 maddelik talimatının yayımlanması.

21 Temmuz 1911:

Yüksek ve tali derecedeki meslek mektepleri, Tüccar, Kaptan ve Çarkçı mektebi ve muadil mektepler ile Darülfünun'dan mezun gençlerin "İhtiyat Zabıtları Mektebi"ne devamları hakkındaki kanunun kabulü.(Bu dalda altı ay nazarı askerlik dersleri görüldükten sonra orduda çalışacaktır.)

2 Ağustos 1914 :

Bahriye Nazin Ahmet Cemal Paşa'nın Bahriye Mektebi'ne gençlerin rağbetini çekmek için gazetelere verdiği beyannamenin yayımlanması... *"Vatana her manasıyla merbut olan genç, zeki ve hamiyetli evladı memleketi istiklalini güzide ve muhterem bir bahriye zabiti olmaya..davet ederim."*

30 Ocak 1914 :

Askeri Rüştiye okullarının Maarif Nezaretine devredilmeleri suretiyle altı sınıflı ve üç devreli ilkokullar halinde teşkilatlandırılmaları.

ÖZGEÇMİŞ

Kazım DALKIRAN 1963 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladı. 1981 yılında Kuleli Askeri Lisesinden, 1985 yılında Kara Harp Okulundan mezun oldu. Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihkam Birliklerinde ve 1988'deki Pilot Kursunu müteakip Kara Havacılık Birliklerinde görev aldı.

1999 yılında girdiği Kara Harp Akademisinden 2001 yılında mezun oldu. 2002 yılında Silahlı Kuvvetler Akademisinden mezun oldu. 2004 yılında NATO Savunma Kolejinden mezun olmuştur. Kara Harp Akademisinde Ana Bilim Dalı başkanlığı ve Kara Havacılık Alay Komutanlığı yapmıştır.

Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek Barış Koruma Gücü, NATO, Bosna-Hersek İcra Gücü, NATO Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK) kapsamında Afganistanda görev aldı. Güneydoğu Avrupa Çokuluslu Barışgücü Tugayı ve Türkiye NATO Yüksek Hazırlık Düzeyinde Kolordusunda görev yaptı. NATO Kosova gücünde görev aldı.

BM Bosna-Hersek Barışı Koruma Gücü Hizmet, NATO Bosna-Hersek İcra Gücü Hizmet, NATO Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK) Hizmet, Güneydoğu Avrupa Barışgücü Tugayı Afganistan Görev Madalyası, Romanya Cumhurbaşkanı Liyakat ve Arnavutluk Savunma Bakanlığı Üstün Hizmet Madalyaları sahibidir.

Evli ve bir kız ve bir erkek çocuk sahibi olup İngilizce ve Fransızca bilmektedir.